

67740

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÖKÇEADA SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ
CEPHE ANALİZLERİ

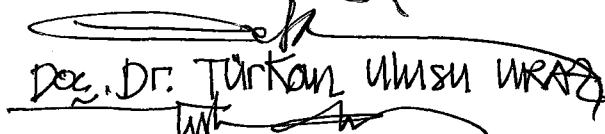
Mimar Arzu TURHAN

F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında
hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Prof. Işık AYDEMİR

Prof. İsmet Ağayılmaz

Doç. Dr. Türkan ULUSU

İSTANBUL, 1997

İÇİNDEKİLER

Şekil Listesi	VII
Resim Listesi.....	XII
Önsöz.....	XV
Özet	XVI
Summary.....	XVII
BÖLÜM 1. GİRİŞ.....	1
1.1. Tarihsel Gelişim	2
1.2. Ekonomik Durum	13
1.3. Konum	15
1.4. Ulaşım	16
1.5. Jeolojik Durum	16
1.6. Jeomorfolojik Durum.....	17
1.7. İklim	26
1.8. Sosyal Yaşam	26
BÖLÜM 2. GÖKÇEADA'DA YERLEŞME MERKEZLERİ	30
2.1. Kaleköy - (Kastro)	34
2.2. Eski Bademli - (Gliki)	34
2.3. Merkez - (Panayia)	42
2.4. Yeni Mahalle - (Evlambio).....	45
2.5. Zeytinli (Ayı Theodori)	45
2.6. Tepeköy - (Ağridia)	45
2.7. Dereköy - (Shinudi).....	69
2.8. Uğurlu	69
2.9. Yeni Bademli.....	74
2.10. Kuzu Limanı	74

BÖLÜM 3. SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ, PLAN ANALİZLERİ	76
3.1. Yapım Sistemleri.....	76
3.2. İlk Plan Tipi Şeması ve Mekan Yönelişleri	76
3.3. Plan Tipi Şeması Gelişimi.....	86
3.4. Evin Bölümleri.....	99
3.5. Mekan İçinde Çeşitli Mimari Elemanlar.....	103
3.5.1. Şömine - Ocak.....	103
3.5.2. Gukeri	104
3.5.3. Ambarlar.....	106
3.5.4. Raflar.....	107
3.5.5. Testi Yuvası.....	108
3.5.6. Abadi	108
3.5.7. Kupler	109
3.5.8. Skafes.....	110
3.5.9. Fengites	111
BÖLÜM 4. SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ, CEPHE ANALİZLERİ.....	112
4.1. Elemanlar	112
4.1.1. Duvar	112
4.1.2. Çatı.....	115
4.1.3. Pencere.....	115
4.1.4. Kapı.....	116
4.1.5. Çıkmalar	116
4.1.6. Bacalar	116
4.2. Oranlar	162
4.3. Estetik	162

BÖLÜM 5. SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ, KONUT DIŞI YAPILAR	171
5.1. Değirmen.....	171
5.2. İmalathaneler	171
5.3. Çamaşırhaneler	171
5.4. Kiliseler	171
5.5. Damlar.....	181
BÖLÜM 6. SONUÇ.....	191
KAYNAKLAR.....	209
ÖZGEÇMİŞ	

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Yeni Mahalle'de Yani Pigimu'ya Ait İhtiyar Evi	28
Şekil 2. Gökçeada Yerleşim Haritası	31
Şekil 3. Gökçeada Köy Dokusu	32
Şekil 4. Gökçeada Sivil Mimar Köşe Bitim Detayları	33
Şekil 5. Kaleköy (Kastro) Meydanı	37
Şekil 6. Kaleköy (Kastro)'de Bir Ev.....	39
Şekil 7. Eski Bademli (Eliki)'de Harolombo'nun Evi.....	38
Şekil 8. E. Bademli'de Giriş Merdiveni	40
Şekil 9. E. Bademli'deki Evler	41
Şekil 10. Zeytinliköy'de Bir Ev.....	55
Şekil 11. Zeytinliköy'de Bir Ev.....	56
Şekil 12. Zeytinliköy'de Bir Ev.....	57
Şekil 13. Zeytinliköy'de Bir Ev.....	58
Şekil 14. Zeytinliköy'de Bir Ev.....	59
Şekil 15. Zeytinliköy'de Bir Ev.....	60
Şekil 16. Zeytinliköy'de Bir Ev.....	61
Şekil 17. Zeytinliköy'ünde Bir Dükkan	62
Şekil 18. Zeytinliköy'de Dükkan.....	63
Şekil 19. Zeytinli'de Bir Sokak	64
Şekil 20. Dereköy (Şimudi)'den Bir Süet	71
Şekil 21. Dereköy'de Bir Ev.....	72
Şekil 22. Dereköy'den Bir Sokak.....	73
Şekil 23. Zeytinliköy Ktufu'nun Evi.....	77
Şekil 24. Ktufu'nun Evi Alt Kat Planı.....	79
Şekil 25. Ktufu'nun Evi Üst Kat Planı	80
Şekil 26. Ktufu'nun Evi A.A. Kesiti	81
Şekil 27. Ktufu'nun Evi B.B. Kesiti.....	82

Şekil 28. Ktufu'nun Evi Giriş Görünüşü.....	83
Şekil 29. Ktufu'nun Evi Yan Görünüşü.....	84
Şekil 30. Zeytinliköy'de Bir Ev.....	87
Şekil 31. Zeytinliköy'de Vasil Zuni'ye Ait Ev.....	88
Şekil 32. E. Bademli'de Maria Delikostand'ye Ait Ev.....	89
Şekil 33. Zeytinliköy'de Skarlato'nun Evi.....	90
Şekil 34. Zeytinliköy'de Bir Ev.....	91
Şekil 35. E. Bademli'de Stely Sanayidi'ye Ait Ev.....	92
Şekil 36. Kaleköy'de Bir Ev.....	93
Şekil 37. Dereköy'de Bir Ev.....	94
Şekil 38. Dereköy'de Bir Ev.....	95
Şekil 39. Zeytinliköy'de M. Kaga Sututpu'ya Ait Ev.....	97
Şekil 40. Zeytinli'de Bir Ev.....	98
Şekil 41. Tepeköy'de Bir Ev.....	98
Şekil 42. Fırın.....	100
Şekil 43. Fırın.....	101
Şekil 44. Şömine.....	103
Şekil 45. Gukeri.....	104
Şekil 46. Mengenes.....	105
Şekil 47. Ambar.....	106
Şekil 48. Raflar.....	107
Şekil 49. Test Yuvası.....	108
Şekil 50 Abadi.....	108
Şekil 51. Küpler.....	109
Şekil 52. Skafes.....	110
Şekil 53. Fengites.....	111
Şekil 54. Duvar Örme Metodu (Düzgün Yönü).....	113
Şekil 55. Duvar Örme Metodu (Moluz Örgü).....	113
Şekil 56. Taş Duvar.....	114
Şekil 57. Çatı.....	117

Şekil 58. Pencere 1. Zeytinköy.....	118
Şekil 59. Pencere 2. Zeytinköy.....	119
Şekil 60. Pencere 3. Tepeköy.....	120
Şekil 61. Pencere 4. Zeytinliköy.....	121
Şekil 62. Pencere 5. Zeytinliköy.....	122
Şekil 63. Pencere 6. Zeytinliköy.....	123
Şekil 64. Pencere 7. Tepeköy.....	124
Şekil 65. Pencere 8. E. Bademli.....	125
Şekil 66. Pencere 9. Tepeköy.....	126
Şekil 67. Pencere 10. Zeytinliköy.....	127
Şekil 68. Pencere 11. Zeytinliköy.....	128
Şekil 69. Pencere 12. Zeytinliköy.....	129
Şekil 70. Pencere 13. Zeytinliköy.....	130
Şekil 71. Kapı 1. Zeytinliköy.....	131
Şekil 72. Kapı 2. Tepeköy.....	132
Şekil 73. Kapı 3. Zeytinliköy.....	133
Şekil 74. Kapı 4. Zeytinliköy.....	134
Şekil 75. Kapı 5. Zeytinliköy.....	135
Şekil 76. Kapı 6. Zeytinliköy.....	136
Şekil 77. Kapı 7. Tepeköy.....	137
Şekil 78. Kapı 8. Zeytinliköy.....	138
Şekil 79. Kapı 9. Tepeköy.....	139
Şekil 80. Kapı 10. Tepeköy.....	140
Şekil 81. Kapı 11. Zeytinliköy.....	141
Şekil 82. Kapı 12. Tepeköy.....	142
Şekil 83. Kapı 13. Zeytinliköy.....	143
Şekil 84. Kapı 14. Zeytinliköy.....	144
Şekil 85. Kapı 15. Zeytinliköy - Detaylar.....	145
Şekil 86. Kapı 16.	146
Şekil 87. Balkonlu Çıkma Tepeköy.....	147

Şekil 88. Balkonlu Çıkma Zeytinliköy	148
Şekil 89. Balkonlu Çıkma Zeytinliköy	148
Şekil 90. Balkonlu Çıkma Tepeköy	149
Şekil 91. Kapalı Çıkma Zeytinliköy	150
Şekil 92. Çeşitli Açık Çıkmalar	151
Şekil 93. Balkonlu Çıkma Zeytinliköy	152
Şekil 94. Balkonlu Çıkma Zeytinliköy	153
Şekil 95. Kapalı Çıkma Tepeköy	154
Şekil 96. Baca 1	155
Şekil 97. Baca 2	155
Şekil 98. Baca 3	155
Şekil 99. Baca 4	156
Şekil 100. Baca 5	156
Şekil 101. Baca 6	156
Şekil 102. Baca 7. Tepeköy	157
Şekil 103. Baca 8.	157
Şekil 104. Baca 9. Zeytinliköy	157
Şekil 105. Baca 10. Yeni Mahalle	157
Şekil 106. Baca 11	157
Şekil 107. Baca 12. Zeytinliköy	157
Şekil 108. Baca 13.	157
Şekil 109. Baca 14. E. Bademli	158
Şekil 110. Baca 15.	158
Şekil 111. Baca 16	158
Şekil 112. Baca 17.	158
Şekil 113. Baca 18	158
Şekil 114. Baca 19	159
Şekil 115. Baca 20	159
Şekil 116. Baca 21	159
Şekil 117. Baca 22	159

Şekil 118. Baca 23.....	159
Şekil 119. Baca 24.....	160
Şekil 120. Baca 25.....	160
Şekil 121. Baca 26.....	160
Şekil 122. Baca 27.....	160
Şekil 123. Baca 28.....	160
Şekil 124. Baca 29.....	161
Şekil 125. Baca 30.....	161
Şekil 126. Baca 31.....	161
Şekil 127. Baca 32.....	161
Şekil 128. Baca 33.....	161
Şekil 129. Baca 34.....	161
Şekil 130. Zeytinliköy’de Çamaşırhane.....	172
Şekil 131. Zeytinliköy’de Küçük Kilise.....	172
Şekil 132. Dereköy Meryem Ana Kilisesi.....	180
Şekil 133. Yeni Mahalle’de Anazta Eto’ya Ait Dam.....	182
Şekil 134. Zeytinliköy’de Dam.....	183
Şekil 135. Zeytinliköy’de Dam.....	184
Şekil 136. Tepeköy’de Dam.....	185
Şekil 137. Kuzu Limanı Mevcut Durumu.....	207
Şekil 138. Kuzu Limanı I. Öneri Şeması.....	208

RESİM LİSTESİ

Resim 1. En Eski Yerleşim Kaleköy	35
Resim 2. Kaleköy’de Bir Ev.....	35
Resim 3. 1948 Yılında Kaleköy.....	36
Resim 4. E. Bademli’de Restore Edilmiş Bir Ev.	35
Resim 5. Dereköy’de Bir Ev.	35
Resim 6. E. Bademli’de Giriş Merdiveni.....	44
Resim 7. Yenimahalle’de Bir Ev	44
Resim 8. Yenimahalle’de Çamaşırhane.....	44
Resim 9. Yenimahalle Çamaşırhane.....	44
Resim 10. Zeytinliköy’de Manastır.....	44
Resim 11. Çınarlı Köy Dokusu.....	43
Resim 12. Dereköy (Shnudi).....	43
Resim 13. Zeytinliköy’den Görüntüler.....	47
Resim 14. Zeytinliköy’den Görüntüler.....	48
Resim 15. Zeytinliköy’den Görüntüler	49
Resim 16. Zeytinliköy’de Eski Bir Taş Ev.	50
Resim 17. Zeytinliköy’de Restore Edilen Bir Ev.....	51
Resim 18. Zeytinliköy’de Dükkan Cephesi.....	50
Resim 19. Zeytinliköy’den Bir Sokak.....	51
Resim 20. Zeytinliköy’den Taş Ev Döşeme Detayı	51
Resim 21. Zeytinliköy’de Ayios Yeorgios İçlisesi	51
Resim 22. Zeytinliköy’den Görüntüler (Çıkma).....	51
Resim 23. Taş Örgü.....	52
Resim 24. Çatı.....	52
Resim 25. Zeytinliköy’de Bir Kapı	52
Resim 26. Zeytinliköy’de Pencereleler	52

Resim 27. Zeytinliköy (AYıA Theorori).....	53
Resim 28. Zeytinliköy Ayıos Yeorgios Kilisesi.....	54
Resim 29. Zeytinliköy Madam'ın Dibek Kahvesi	54
Resim 30. Tepeköy Evangelismos Kilisesi (Panayır Günü).....	65
Resim 31. Tepeköy 15 Ağustos Panayır Günü.....	66
Resim 32. Tepeköy Köy Dokusu.....	66
Resim 33. Tepeköy'den Çeşitli Görüntüler	67
Resim 34. Tepeköy'den Evangelismos Kilisesind Panayır Gününden Görüntü.	67
Resim 35. Tepeköy'de Kapalı Çıkma	68
Resim 36. Tepeköy'de Açık Çıkma.....	68
Resim 37. Dereköy'de Bir Baca	68
Resim 38. Zeytinliköy'de Baca.....	68
Resim 39. Zeytinliköy'de Ocak	68
Resim 40. Dereköy (Shinudi).....	70
Resim 41. Dereköy Köy Dokusu.....	70
Resim 42. Merkez Meryem Ana Kilisesi Güney Cephesi.....	173
Resim 43. Yeni Mahalle (Evlambio) Ayia Varvara Kilisesi	174
Resim 44. Tepeköy Evangelismos Kilisesi Batı Cephesi.....	174
Resim 45. Kaleköy Ayia Marina Kilisesi Planı	175
Resim 46. Merkez Meryem Ana Kilisesi Planı	176
Resim 47. Dereköy Ayia Marina Kilisesi Güney Cephesi	177
Resim 48. Dereköy Meryem Ana Kilisesi Batı Cephesi	177
Resim 49. Eski Bademli (Glikı) Meryem Ana Kilisesi Planı.....	178
Resim 50. Zeytinliköy'de, Ayos Yeorgios Kilisesi.....	179
Resim 51. Kuzu Limanı'nda Arabalı Vapur Giderken	195
Resim 52. Kuzu Limanından Görüntüler	196
Resim 53. Kuzu Limanından Görüntüler	197
Resim 54. Kuzu Limanı Mevcut Durumu	198
Resim 55. Antalya Limanı.....	199
Resim 56. Bodrum Limanı	200

Resim 57. Alanya Limanı	200
Resim 58. Ege Adalarından Girit Limanı	201
Resim 59. Ege Adalarından Girit Limanı	202
Resim 60. Ege Adalarından Liman Örnekleri	203

ÖNSÖZ

Ülkemizde batı Anadolu, Ege adaları kültürünü mimarisini ada evlerinin cephe analizleri, meknlarda yerleşim, ölçek, ritm, malzem doku gibi mimariyi bütünleyen unsurları incelemektir amacım.

Bu analizlerde derin tarihsel gelişim nedeni ile Ege denizi'ndeki iki adamızdan Gökçeada'yı örnek aldım.

Çalışmalarım sırasında eleştirilere ve yönlendirmeleri ile bana sürekli destek olan, kapsamın genişlemesinden doğan gecikmeyi anlayışla karşılayan tez danışmanım Prof. Işık AYDEMİR'e çok teşekkür borçluyum.

Gökçeada'daki çalışmalarım sırasında bana desteği ve yardımlarından dolayı Gökçeada belediye başkanı sn. Halil Rüştü AKGÜN'e de teşekkür ediyorum.

Ayrıca her türü desteği için arkadaşım Aysun ŞENGÜL'e ve tezimin oluşumunda çok büyük pay sahibi olan arkadaşım Stelya BERBER'e sonsuz teşekkürler.

ÖZET

Ege'de işgal edilmenin korkularıyla yüzyıllarca yaşamış, bir kültürün göstergesidir Gökçeada. Rum kültürü, Türk kültürü, doğulu, batılı, kent yaşamı, köy yaşamı hayvancılık, tarım, truzim bu çok çeşitliliğin adaya getirdikleri ve götürdükleri incelenmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda tez altı ana başlık altında toplanmıştır. Birinci bölümde Gökçeada'nın yeri, konumu, coğrafik yapısı, tarihsel gelişimi, nüfusu ve ekonomik yönden gelişimi incelenmiştir.

İkinci bölümde Gökçeada'da eski ve yeni yerleşim merkezleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde sivil mimari örnekleri plan analizleri incelenmiştir. İlk plan tipi şeması ve gelişimi, çeşitli mimari elemanlar şekillerle anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde sivil mimari örnekleri ve cephi analizleri, elemanlar, oranlar ve estetik yönden ele alınıp incelenmiştir.

Beşinci bölümde ise konut dışı yapılar şekil ve resimlr anlatılmaya çalışılmıştır.

Altınca ve son bölümde ise liman bölgesi fotoğraf ve şematik açıklamalar ile Gökçada'nın diğer adalarla gösterdiği farklılık, ve bütün bu bölümler sonucuda alınan sonuçlar anlatılmıştır.

ABSTRACT

Gökçeada constitutes the part of the Aegean Culture which settles people who lived with the fear of being invaded for centuries. Greek culture, Turkish culture, eastern, western, urban and village life styles, animal feeding, agriculture, tourism and what such variation has brought to or ceased from the islanda are taken into consideration. In the context, the thesis has been evaluated under six different headings.

First section gives an evaluation of Gökçeada with regard to its location, geographical features, historical development, population and economy.

Second section aimed to describe ancient and recent settlement zones in Gökçeada.

Third section gives an evaluation concerning civil architecture examples and their analysis of design. The type of first plan, schematic layout and its development are given along with the architectural elements using figures.

Fourth section assesses the sampleworks of civil architecture and makes an analysis about facades, elements, rates and aesthetic properties.

Fifth section aims to describe the buildings other than houses using figures and pictures.

Sixth and the last section introduces the Portal Zone using photos and reviews the difference between Gökçeada and other islands as well as the conclusions obtained throughout the whole study.

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Kimilerine göre hüzün, kimilerine göre mutlular adasıdır Gökçeada. Zıtlıklar - farklılıklar adası. Telaş nedir bilmeyen insanlar... Denizin karayla, çoraklığın bereketle, tarihin yeni ile, tanrının insanla, göz yaşlarının neşeyle buluştuğu yer İmbrasos'un adası.

İşgal edilmenin korkularıyla yüzyıllarca yaşamış, kekik, volkan, su adası. Dışı rüzgarlı çorak, içi yeşil sulu ve yaşamsal. Tıpkı kabuklu bir meyve gibi. Tepelerde geleneksel yerleşmeler, yamaçlarda zeytin, eteklerinde su ve yeşil ovalar. Bütün bu olanaklara rağmen insanları yok adanın. O muhteşem evlerin taşlarını yapan taş ustaları, tarlaları ekenler, zeytinlikleri, üzümleri yetiştirenler, o şarapları yapan insanlardan eser yok.

Gökçeada'lılar için; modern mimarlığın ustalarından önce; saflığın sadeliğin güzelliğini keşfetmişler, kendilerine kutu gibi evler, küçük avlular, zakkum ağaçlarından arkatlar, ustaca yaratılmış meydancıklar küçük beyaz kiliseler inşa etmişler, diye bahsediyordu arkadaşım Hüseyin Karadeli.

İşte bu üstatların çocukları, torunları sadece ağustos 15'te panayırda geliyor artık Onların zamanında mutlular adası olan Gökçeada şu anda onlar için sadece bir hüzün adası. Eski günleri yaadedip, anılarını canlandırıyor, duygulanıyorlar. Hepsinin gözleri doluyor, o eski yaşam dolu adanın yerinde ıssız, solgun, çorak bir ada, ettikleri alanlarda ise sadece dağ, taş buluyorlar.

Çoğundan duyduğumuz ilk önce İstanbul'a kaçışları sonra çocukların öğrenim durumlarına göre yurt dışına, genelde Yunanistan olmak üzere herhangi bir ülkeye göç ettikleri. Ağustos 15'te Tepeköy'deki Evan Gelismos Teotoku kilisesi'nde çocukluk arkadaşlarıyla buluşma, ayine katılma, gece eğlencelerinde doyasıya eğlenme. Kafalarında hiç bir şey olmadan sadece ve sadece kültürlerini devam ettirmek, geleneklerini yaşatmak. Bu ada için sadece şunu söylemeliyiz. Bu büyüleyici köylerin insanlara sunduğu yaşam

zenginliğinden ders almalı, ve bu insanları yarattıkları bu güzel köylerinde rahat bırakmalıyız.

1.1. TARİHSEL GELİŞİM

Gökçeada; Çanakkale Boğazının çıkışında, Ege Denizi'nin Trakya (Archipelagos) denizi denilen kuzey kısmında yer alan, uzunluğu doğudan batıya 23 mil, eni 6 ila 5 mil arasında değişen çevresi 46 deniz mili olan bir adadır.

Seddülbahir'den 11, Limni'den 10 ve Semadirek'(Samothraki) den 12 deniz mili uzaklığındadır. Jeolojik olarak, Trakya'nın güney kıyılarının volkanik faaliyet sonucu oluşmuş bir uzantısıdır.

Gökçeada'nın tarihi, Akdeniz'deki ilk tarih öncesi uygarlıkların olduğu devirlere kadar uzanmaktadır. Adanın ismi bir prohelen Bereket Tanrısı olan İmbrasos isminden gelmektedir. Antik Helen tarihçisi Filastratos'a göre Truva Savaşı sırasında bile adada Truvalıların müttefiki "Pelag" denen bir prohelen kavmi yaşamaktaydı. Prohelen (yani Helen öncesi) olarak adlandırılan Pelaglar, Kares'ler ve Leleges'ler gibi kavimler, Helen'lerin İ.Ö. 2000 yıllarında Ege Havzasına inmesinden önce bu bölgede yaşayan Akdenizli kavimlerdir. Girit'teki "Minos" ve Ege adalarındaki "Cyclades" (Orta Ege'deki takım ada grubu) ve kuzeybatı Ege" (Limnos, Lesbos) uygarlıkları bu insanlar tarafından kurulmuştur. O çağa göre çok yüksek bir kültür ve sanat düzeyine ulaşan bu uygarlıklar Helen kavimlerinin dalgalar halinde Ege'ye inmeye başlamasından sonra aşamalı bir arkeolojik bulgular ve tarihsel kaynaklar bu insanların Helenlerle etnik ve dilsel olarak kaynaştığını göstermektedir.

Bu kaynaşma süreci Ege Havzasının her tarafında aynı hız ve biçimde gerçekleşmedi. Örneğin (Kıta Hellas) Kıta Yunanistan'ı bu kültür karışımı ilk Helen Uygarlığı olan Miken Uygarlığını doğurdu. Homeros'un İliada ve Odysseia destanları bu uygarlığın ürünleridir. Prohelen kavimleri; İ.Ö. 5. inci yüzyıla kadar Ege'nin nispeten

ucra köşelerinde Helenlerle karışmadan bağımsız yaşamayı sürdürmüştür. Bu bölgelerden biride, İmroz'dur. Nitekim, tarihçi Herodot'a göre, ilk Atina'lılar, Attica Yarımadasında kalan son Pelasglar'ı bir vesileyle, Limni ve İmroz'a sürmüştür. Bunu orada hala diğer Pelasg'lar Olduğu için yapmış olmaları olasılığı büyüktür. (Andotis N.P 1954)

İmroz Adası, İ. Ö. 515 tarihinde Pers Kralı Dareios'un generali Otanis tarafından işgal edilerek, Küçük Asya'ya dek uzanan Pers İmparatorluğuna dahil edildi. Ancak, bundan sonra adanın stratejik önemini anlayan Atinalılar, İ.Ö. 494'te Kypselos'un oğlu Miltiades'i yollayarak adayı ele geçirdiler. Bu tarihte İmroz'ta hala Prohelenler yaşamaktaydı. Atina'lılar, adada hemen bir Atina kolonisi kurdular. Her koloni kuruluşunda olduğu gibi, bu koloniyi de Atina Demos'undan (Atina Kenti) fakir Atina vatandaşları oluşturdu. Atina'lılar Bu insanlara "Klirouchi" yani "Kur'acılar (Kleros = Kur'a) ismini veriyorlardı, bunun da nedeni yeni koloni topraklarının bunlara Kur'a ile dağıtılması idi. Klirouchi'ler İmroz'a büyük olasılıkla Helen - Pers savaşlarının Helenlerin zaferiyle bitiminden sonra, yani İ.Ö. 480'de yerleşti. Kurulan Yeni Kent, her zaman için Atina kentinin bir parçası sayılıyordu. İsmi ise, İmroz'daki (Atina Kenti "Demos ton Athinaion o en imuro") Atina kenti idi. İmroz'da bulunan kitabelerden ve arkeolojik bulgulardan, ayrıca o döneme ait evraklar ve tarihçilerden bu klasik dönem kenti'nin sosyal yapısı ve bazı gelenekleri hakkında, az fakat oldukça belirleyici bilgilere sahibiz.

Tapınılan, tanrılar 12 Helen tanrısı idi. Atina'lı Klirouchi'ler gidecekleri Kuleye hareket edecekleri gün, Peisistratos'un şehir merkezine kurduğu 12 tanrı mabedine adak sunup öyle hareket ederlerdi. Doğal olarak, İmroz'dada en saygın tanrı yüce Zeus idi. Kentin Politik yapısı da aynı Atina'daki gibi "Ekklesia", "Vouli", Prytaneion" ve "Polemarchos" meclis ve mevkileri ile işliyordu. Aylar Attica sistemine göre sayılıyor, yukarıda sayılan meclislerin kararları da Atina'daki meclis kararlarının biçiminde dile getiriliyordu. İmroz'da bugüne dek bulunan, o döneme ait sanat eserleri de attica tarzındadır. İmroz'un en büyük ırmağına da Atina'daki büyükdere'yi hatırlatması için aynı ismi vermişlerdi.

İmroz vatandaşları aynı zamanda Atina vatandaşı idi ve bu özellikleri onlara Atina mahkemelerinde dava açma hakkını veriyordu. Bunlar yararlanan bazı açığöz Atina vatandaşlarının sanık veya davalı olarak çağrıldığı davalara katılmayıp “Davanın görüldüğü gün İmroz’da olduğunu” söylemesi de epey yaygınmış. Bu Limni’deki Atina kolonisi içinde geçerli bir şeydi. O yüzden o dönemin Halk dilinde İmroz’lu ve Limni’li artık “Davadan kaçan” anlamında, kullanılmaya başlamış. Hatta Bunun üzerine Atina’da İmroz’lular isminde bir de komedi yazılmış ancak ne yazık ki bu eser günümüze dek ulaşamamıştır.

Atina devletinin tarihi boyunca İmroz (Limni ve Skiroz adaları ile beraber) her zaman koloni değil fakat gerçek Atina toprağı sayılmış, Antik çağ boyunca Atina’yı yenen düşmanları bile bu özelliğe saygı gösterip adayı Atina’dan ayırmamıştır. Limni’liler ve İmroz’luların bu ortak kaderi onları son derece yaklaştırmış ve antik çağda bu iki adanın insanları birbirlerini kardeş kabul etmiştir. Bu, dönemin yazarları ve hatta günümüze dek ulaşan Roma dönemine ait bir mektupta da açıkça belirtilmektedir.

Antik çağ İmroz’unun ekonomik ve ticari hayatı bugünkü (Kastro) Kaleköy’ün yerinde bulunan antik şehrin ve onun akropolunun çevresinde gelişmişti. Zaten Atina’nın adayı kolonileştirmesinin başlıca nedeni Trakya ve bugünkü Çanakkale boğazındaki (Hellespont) ticari çıkarlarını korumaktı.

Adanın güneybatı kısmında liman yoktu ve gemiler o dönemde Navlochos” diye adlandırılan bugünkü Avlakas körfezine demir atıyordu.

Antik Çağ İmroz şehrinin akropolu eski Prohelen kentinin surları üzerine eski Pelaso surlarının kalıntıları bugün de kardamos (yıldız) doğru yayılıyordu.

Şehrin su ihtiyacını karşılamak için yeterli su olmadığı için, antik İmroz’lular büyük bir proje ile karşıdaki dağlardan şehre su getirmişlerdi. Bu suyun geldiği yer Roksados vadisinde yer almakta ve antik sayılmaktadır. Vadide zaten Prohelen tanrısı

İmbramos'un tapınağı bulunmaktaydı. Atina'lular bu tanrının ismini kendi tanrıları olan Hermes'e çevirdiler. Bölgenin kutsal karakteri İmroz'luların arasında çağımıza kadar devam etmiştir. Hatta Antik Helenlerin orada yaptıkları tören ve eğlencelerden başka belki de spor karşılaşmaları bile yapılmaktaydı. Gerçekten İmrozlular bu asrın başına kadar orada yüzyıllar sonra kurulan Aghios Konstantinos manastırında yapılan ayinden sonra aşağıdaki ovada; panayır yapar ve at yarışları düzenlerdi. Atina ve Sparta şehir devletleri ve onların müttefikleri arasındaki büyük Peloponnesos savaşı sırasında İmroz Sparta işgaline uğramış ancak Atinalılar tarafından yeniden ele geçirilmiştir. Savaş sırasında birçok kez Sparta müttefiklerinin işgaline uğramıştır.

İmroz; Hellenistik döneminde başka bir antik çağ kültürünün dini merkezlerinden biri idi. O dönem için bir dünya savaşı niteliği taşıyan Peloponnesos savaşından sonra Helen şehir devletleri çöküş devrine girmiş ve bu Makedonlara tüm Kıta Helas'ini işgal etme fırsatını vermişti. Bu savaş ve çöküş devrinde, Kabeiros dini, oniki tanrının hayal kırıklığına uğrattığı Helenlerin arasında büyük bir hızla yayılmıştı. İmroz; Semadirek ve Limnos ile beraber bu dinin başlıca merkezlerindendi. Bu dinin tanrıları "Büyük tanrılar" olarak adlandırılıyordu.

Sonraki yüzyıllar içerisinde ada, birçok kez el değiştirmiş, en sonunda, tüm Ege adaları ile birlikte Roma İmparatorluğu'na katılmıştır. Atina'lılardan nefret eden imparator Sevirus tarafından (M.S. 193-211) Atina'dan kesin olarak ayrılmıştır.

Geçen yüzyılda aydın İmroz metropoliti Nikephoros Glykas tarafından yaptırılan amatör arkeolojik kazılar tüm bu dönemler hakkında çok önemli bilgiler sunmuştur. Bunlar ağırlıklı olarak dini yazıtlar ve mezartaşı yazıtları ile antik paralardı. Ancak ne yazık ki bu kazılarda, ortaya çıkan eserler çalınarak satılmış ve bugün çeşitli ülkelerin müze ve koleksiyonlarında yer almaktadır.

İ.Ö. 197'den itibaren İ.S. 4 yy.'a kadar İmroz bir gölge devlet olmuş olan Atina'nın denetimindedir.

Atina devletinin özerkliği olup, Atina kenti dışındaki topraklarında Romalı idareci ile beraber Atina'lı idarecisinde vardı. İmroz imp. Ağustos zamanında, portresini resmeden bakır paralarda kesmişti.

İmparator Oktavianos İ.S. 8'de şair Ovidiosu aşağı Misia'ya sürgüne yollar. Onu taşıyan gemi İmroz'dan da geçer. Şair yolculuğunu anlatırken buna da değinmektedir.

İmparator Domitianos (89-96 İ.S) Atina'ya ağır vergiler koydu. Bundan en fazla zarar görenler ise Atina'ya bağlı adalar oldu ki aralarında İmroz'da vardı. İmparator Adrianos ise bütün borçları yok saydı ve paracada yardım etti. Atina Devletinin gücü Septimus Sevirus zamanına dek (193-211) azaldıkça azaldı ve egemenliğinde yalnız İmroz, Limni, Dilos ve Keo adaları kaldı.

Tepeköy (Ağrıda) ün Roksados Bölgesinde bulunan iki yazıttan (1.ve 2.yy.) adanın Atina'ya bağımlılığı ispatlanmaktadır.

2. yy. dan sonra İmroz'un tarihi hakkında çok az bilgimiz vardır. 267 yılında Gotlar ve Grül'ler Ege kıyılarını ve adalarını yağmalarlar. Tam olarak bilinmemesine rağmen anlatılan efsane ve hikayelere göre, İmroz'da payını almıştır.

323'te büyük Konstantin rakiplerini yenerek imparator Omi, Atina'lılar ona "Atina'nın Kumandanı" olarak Hitap edince ekonomik faydalar görürler. İmroz'da dahil.

Büyük Konstantin zamanında devletin vilayetlere dağılım şekli kesinleşir. Adalar vilayeti bunlardan biri olup 53 adadan oluşmaktadır. Merkezi Rodos olan bu vilayete komşu Tenedos dahil olmasına rağmen, İmroz dahil değildir. Dahil olduğu eyalet, Atina'nında bulunduğu, Ahaia veya Yunanistan eyaletidir. Görülmektedir ki bu zamanda bile adanın Atina'yla bağımlılığı sürmektedir.

II. Teodosius (407-450) zamanında adalar (İmroz'da dahil) korsanlarca yağmalanmaktadır. 480 yılında (İmp. Zinon Devri 477 - 491) Ege'de büyük bir deprem olur. Adalarda büyük zararlar meydana gelir. Geleneklere göre o zaman adada Putperestlerin tapınakları da yıkılır.

551 yılında iki büyük deprem sonucu yine Ege adaları zararlar görür. V. Konstantin devrinde (741-742 de 743-775) Slav ve Bulgar korsanlar 767'de Lmuros, Limnos ve Semadirek adalarını yağmalarlar ve 2500 esir alırlar.769'da imparator esirleri kurtarır.

Bizans'lılar bazı adaları sürgün yeri olarak kullanmışlardır. Özellikle 600-800 yılları arasında başta İmroz ve ikinci olarak Sakız adasıdır.

Daha sonraları da önemli kişilikler İmroz'a sürgün alıp gitmişlerdir. İmparator Nikiforoz Foka'nın yeğeni Nikiforoz Vrostis, İstanbul Patriği Mihail Kirularios bunlardan ikisidir.

Latnlerin Bizans'ı ele geçirmelerinden sonra İmroz ve Limnos Konstantinopolis imparatoru Buldvin'e verilmesine rağmen kendisi adaları ele geçirmemiştir. Bu zamanda çeşitli latin soylular Ege adalarını ele geçirmektedir. Filokalos Naviyogoz adlı birisi de İmroz ve Limni'yi ele geçirip imparator Baldvi'ne bağlılığını belirtir. Baldvin'den sonra tahta geçen Erik (1207-1214) ona "Büyük Dük" ünvanını verir ki bu aile İmroz'da hükümler sona erene dek (1278) Bu ünvanı taşırlar.

Bizans - Haçlı savaşları 1261'e dek sürer. Bizanslılar yine kenti ele geçirip Latin hükümetini indirir. Adalarda çeşitli beyler, korsanlığa soyunmuşlardır bu nedenledir ki bütün adalarda kuleler olup özel eğitilmiş korsanlar vardır. Son İmroz dükası Pol Naviyoyoz'da 9 gemi ve 500 Asker kuvvetine sahiptir.

Bu devirde İmroz birçok korsan yağmasına maruz kalmıştır. Adanın birçok yerinde bulunan sığınaklar, mesela Demonokastro, Kalifta, Pirgoş, Frango Pidima yerlerinde, buna şahitlik etmektedir.

Devletin organizasyonu tamamlandıca, İmp. Mihail Paleologos adaların devamlı yağmalardan zarar görmelerine son vermek için amiral Aleksios Filanthropinos'a kuvvetli bir filo yollar. Birçok ada geriye alınıp, korsanlar bastırılır. 1278'de bu zaferle naviya yozların Ege adalarında hükmü sona erer. İmroz ve Limni 1285'de imzalanan barış antlaşmasıyla doğrudan Bizans'a bağlanır.

1330'dan sonra adalar Osmanlı korsanlar tarafından büyük yağmalar görürler. 1332 civarında 40.000 tayfalı 380 osmanlı gemisi İmroz'u ve komşu adaları talan ederler. Birleşen Latin beyleri 1344'de İzmir'i ele geçirirler. Bundan sonra 150 Gemilik Tart filosu İmroz'u ele geçirir.

1390 - 1395 yıllarında Bayezit'n ilerleyişi Bizans İmparatorluğu topraklarını çok sınırlar. Hala Bizans'a ait olan adalar arasında İmroz'da vardır. İmroz kalesinde bu devirden kalma iki yazıtta Bizanča atanmış yöneticilerin adları yazılıdır. Yazıtlardan anlaşıldığına göre kale 1392'de tamir görülmüştür.

1400'lerden meşhur Efes metropoliti Markos evgenikos'un kardeşi Loannis Evgenikos'un İmroz'u metheden yazısı kalmıştır. Ayrıca 1422'de Floransa'lı gezgin Christoford Buendelmonti'nin adayı tarifi de bulunmaktadır.

Başka bir tarif de 1444 senesinde adadan geçen Cyriaco D'angona tarafından yapılmıştır. Patrik Genadios'a mektubunda, 20 Ekim 1444 Kefaloz'a çıktığını ve adanın yöneticisi Mihail Kritovulos'la buluştuğunu anlatmakta olup, Kaleköy (Kastro) o zaman tamir görmekteydi ve kendisi bir kaç sene öncesine kadar kalede bulunan yazıtın yazılmasında yardım etmişti. Bu anlatımın yanında Bizans'ın adadaki son egemenlik

yıllarına ait olan iki yazıtta vardır. Bundan da anlaşılmaktadır ki Loannis Laskaris muhtemelen adanın son Bizans yönetici olup kaleyi tamir etmiyordu.

Bu devire ait pek çok bilgi tarihçi Kritolos'un yazılarında bulunmaktadır. Bunlardan çıkan en önemli sonuç ise İmroz'un Bizans şehrinin fethine dek Bizanslıların egemenliğinde olduğudur.

İSTANBUL'UN ALINIŞINDAN GÜNÜMÜZE KADAR İMROZ

İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından alınmasıyla ve Bizans İmp'nun çöküşü ile Fatih'in adalarında ele geçirmesi gündeme geldi. Bu olayları yakından takip eden İmroz'un tarihçi Kritovulos'un Osmanlı'ların bu düşüncesini sezince, adadaki konumunu olduğu gibi devam etmesini sağlamak amacı ile İmroz, Limni ve Tasoz adalarının yerlilerinden oluşan bir heyet hazırlayarak Edirne'de bulunan Sultan'a adaların anahtarlarını teslim etmek amacı ile gönderdi. Bu harekete olumlu cevap veren Sultan adanın yönetimini Palamidi adında bir hükümdara her sene 1200 Altın ödemesi kaydı ile verdi. Fakat 1456'da Palamidi'nin ölmesi ile Sultan; yerine adayı yönetmesi için Kritovulos'u atadı. Bir sene sonra, İtalya'dan gelen Ludoviko'nun donanması bu bölgedeki adaların Türklere karşı ayaklanması için kıskırtması olayları tekrar hareketlendirdi. Böylece Limni ve Semadirek İtalyanların eline geçti. İmroz ise Kritavulos'un becerileri sayesinde yeni bir maceraya atılmaktan kurtarıldı. 1459'da ise Limni tekrar Osmanlı Hakimiyetine geçerek, iki ada İmroz Limni her sene 3000 altın ödemesi kaydı ile Dimitrios Paleologos'a bırakıldı.

1463'te Venedik ve Osmanlılar arasında cereyan eden bir savaş sırasında İmroz Venedik'li kaptan Viktor'a Kapello tarafından ele geçirildi. Böylece ve nedik'le Osmanlılar arasında uzun süren deniz savaşlarından sonra iki tarafında imzaladığı Skodras antlaşması ile İmroz temelli olarak Osmanlı'lara verildi.

Bu dönemde adanın yönetimini; ağa, kadı, veznedar ve Kaleköy'de bulunan bir kısım asker üstlenmiştir.

Korsanların devamlı yağmalarına uğrayan ada halkının bundan kaçmak amacı ile benimsemiş olduğu ve 1453'e kadar sayıları 20'yi bulan, dağınık küçük yerleşim alanları artık bu dönemde, yerini toplu ve büyük yerleşim alanlarına bırakmaktaydı. (Zafiriadis. A. Henüz yayınlanmadı)

15. nci yy. başları ada hakkında bir haritayı ve birçok bilgiyi Piri Reis'in Kitab-ı Bahariye'sinde bulmaktayız. Piri Reis'e göre adada iki köy bulunmakta. Bunlardan birincisi bir tepenin üstüne, denize çok yakın olan İmroz köyü. (Yani bugünkü Kaleköy-kastro) ikincisi denizden uzak daha ve ufak bir limana sahip olan bir bölgede bulunan Dereköy. (Shinudi).

1519 yılına ait tapu tahrir defterine (No: 75) göre (Defter T.C. Başbakanlık arşivinde - İstanbul'da bulunmakta). İmroz'da Balabanlu, Dereköy (Shinudi), Zeytinliköy (Ayii Theodori) ve Aya Virini isimli köyler bulunmakta. Balabanlu köyü bugünkü Kaleköy (Kastro) dür. (Yıldız M.)

Ada nüfusu şöyle	Balabanlu'da	19 Erkek	16 Kadın
	Dereköy'de	61 Erkek	54 Kadın
	Zeytinliköy'de	53 Erkek	47 Kadın
	Aya Virini'de	65 Erkek	50 Kadın

Aynı zamanda bu dönemde adaya dağılmış şekilde bir yerleşim alanı daha bulunmaktadır. Piri Reis'e göre adayı korumakta görevli, ada etrafında yaklaşık 80 Hıristiyan asker bulunmakta olup, aileleri ile birlikte bunlar yaklaşık 157 kişi imiş. (Reis P. 1935)

Bu dönemde adanın ürünlerini arpa, buğday, tahıl, pamuk, zeytinyağı, soğan vs. oluşturmakta. Hayvancılıkta ise özellikle arıcılık ve balıkçılık önde olmakla aynı zamanda küçük baş hayvancılıkta yapılmakta idi. Peynircilik ve zeytincilikte üretim oldukça yüküktü. (Tapu tahrir defteri) Devlete ödenen senelik gümrük vergisi; 14.000 akçeyi, ağıl vergisi, 1855 akçeyi adet - i ağmanı 23680, Bat-i heva 1200 akçeyi bulmakta idi. Aynı zamanda cizye, ispenç, cizye-i yeberani gibi vergiler de ödenmekte idi. Sonuç olarak toplam vergi miktarı 65.400 akçe olup, 12.105'ni sadece (shinudi) Dereköy ödemekte idi. (Tapu Defteri)

15.yy. ortalarında adayı Barbaros Hayrettin Paşa ağır hasta olan kızı Kali ile birlikte ziyaret etmiştir. İmroz'luların gösterdikleri (Kızı için) büyük konukseverlik ve ilgiye karşılık vermek için Barbaros Hayrettin Paşa, Kanuni Sultan Süleyman'dan adanın Sultan Süleyman vakfına alınmasını rica etmiştir.

Osmanlı hukukuna göre köyler, "has" ve "vakıf" olmak üzere ikiye ayrılmakta idi. Vakıf arazileri vakıf memurları tarafından bakıldığından, bakımları her alanda daha sağlıklı idi. Vakfın kadastro memuru'nun resmi devletle hiçbir bağlantısı olmamakla beraber fakir zamanlarda vakıfa vereceği raporla köylüleri vergiden muaf tutabilmekteydi.

Böylece Sultan Süleyman 1545'te çıkardığı özel bir fermanla, Osmanlı imp. diğer bölgeleri ile birlikte İmroz'uda Vakıf ilan etmiştir.

Bu fermana göre vakıf olan bölgelerin sakinleri buldukları arazilerin sahipleri olabileceklerdi. Daha sonra ada topraklarının sakinlerine satılması ile birlikte, vakıf müdürlüğü sadece arazi vergilendirmesi ile yetindi.

Haraç, cizye, kelle vergisi ise direk olarak vakfın geliri 14.00 kuruşu geçmemekle beraber 314 Süleymaniye camisine 1/4 ise Valide Sultan'a kalacaktı. Osmanlı İmparatorluğu son zamanlarına kadar hatta Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra

bile günümüzde hala birçok tapu'da "Sultan Süleyman Vakfiye'den" kelimesi geçmektedir.

1897 tarihinde T.C. Başbakanlık arşivinde bulunan Cezair-i Bahri Sefid Salnamesi'ne göre adanın nüfusu 18. yy. başlarında veya 1831 sayımına göre 2505 Hıristiyon - ortodokstan oluşmakta. (Karal E. Ziya 1942)

1886'da nüfus 9500 kişi (Hıristiyon ortodoks) (Orhonlu C. 1888).

1985'te 9116 kişi. (Hıristiyan - Ortodoks) (Yıldız H. 1897).

8 kilise, 1 cami ve 7 okul bulunmakta idi. Balkan savaşları esnasında Yunan donanması 18 Ekim 1912 İmroz'u ele geçirmiştir. Daha sonra 17.3. (Mayıs) 1913'te Yunanistan ile Türkiye Ege adalarının geleceğini tayin etmeleri için büyük devletler ile masaya oturmuşlardır. Atina anlaşması ile 1.14 Kasım 1913 Ege adaları (İmroz - Gökçeada, Tenedos-Bozcaada) hariç Yunanistan'a bırakılmıştır.

Fakat daha anlaşma uygulamaya konulmadan 1. Dünya Savaşının patlak vermesi ile ada Yunanlıların elinde kalarak Yunanlıların safında bulunan İngiliz'lere komutan Sir Hamilton tarafından İngiliz ussüne dönüştürülmüştür.

28 Temmuz 1920'de Serv ant. ile Türkiye, Gökçeada ve Bozcada (İmroz ve Tenedos) üzerindeki haklarından vazgeçmiştir. Son olarak ise 1923'te imzalanan Lozan Anlaşması ile iki ada Türkiye'ye, Lozan Antlaşmasında bulunan 14. madde gereğince, ada halkından oluşacak yönetmelikle yönetilmek kaydı ile ve Çanakkale boğazının güvenliğinin sağlanabilmesi amacıyla verilmiştir.

Böylece 4 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyetini temsilen Kadri Bey adanın yönetimini o günkü yöneticisi olan Loannis Papuçidakis'ten devr almıştır.

O günden bugüne kadar ada , komşu ada Bozcaada gibi Lozan antlaşması öngördüğü şekilde yönetilmektedir. Bu çerçevede T.B.M.M. hazırlamış olduğu ve halen geçerli olan “Bozcaada ve Gökçeada kazalarının mahalli idareleri hakkında kanun 1151/1927’yi sayabiliriz.

Bundan sonra adada oluşturulan sağlıksız yaşam şartlarından dolayı, açık cezaevinin kurulması, rumcanın okullardan çıkarılması gibi uygulamalardan sonra özellikle 1964’ten sonra adalı halkın büyük bir kısmı göç etmek zorunda kalmıştır. Zira Lozan’la 1923’te 8500 nüfuslu (Hıristiyan) ada, günümüzde sadece 300 Hıristiyan adalı barındırmaktadır. (Andnotis N.P 1954)

1.2. EKONOMİK DURUM

Gökçeada gelişme yönünü tam olarak belirleyememiş durumdadır. Balıkçılık, hayvancılık, tarım, turizm, hepsinden biraz vardır. Adada insanların geçim kaynaklarını sağlayan belli potansiyel güçler vardır. Bu kadar çok potansiyelin bir arada bulunması her yerde rastlanan olası bir durum değildir. Varolan bu potansiyelleri en rantabl şekilde kullanmaktadır. Bunun içinde alt yapı, insan gücü, makina gücü ve pazar gücü lazımdır. Tarım potansiyeli adada mevcuttur. Ama bu tarım tarla tarımı üzerine değildir. Geliştirilecek olan bahçe tarımı üzerindedir. Burada esas potansiyel turizm olmalıdır. Katarlarsa balıkçılık, tarım, hayvancılık olmalı. Buradaki tarımın tek başına idare edecek düzeyde olması mümkün değil. Bunun nedeni toprakların yeterince verimli olmaması, sulamadaki kolaylığın yanında rüzgarın çok olması, toprağın verimsizliği, tarım verimini azaltmaktadır. Ama bunun yanında bağcılık geliştirilmeli, zeytincilik tekrar düzenlenmelidir. Çünkü coğrafi yapı bağcılığa çok müsaittir. Bunun adı da bahçe tarımıdır. Gelelim hayvancılığa. Hayvancılık burada en fazla gelişmiş olan iş kolu ama verimlilik çok yetersizdir. Şu anda hayvancılıktan alınan verim; yılda bir kez kuzusu, ve yünü alınıyor. Başboş hayvancılık yerine bakımlı ve kontrollü hayvancılık geliştirilmelidir. Ürünlerin pazarlanabileceği bir pazar lazımdır. Besi hayvancılığına dönüş yaşanıyor. İnsanlar besledikleri hayvanların ürünlerini pazar olmadığı için

pazarlayamıyorlar. Buda Mandıra vs. işletmenin kurulması ile olur. Bunun için yatırımcı olmadığından için devletten bekleniyor. Tarıma yönelik ticaret yerine hayvancılığı destekleyen tarım olabilir.

Balıkçılık ise; şu anda en fazla kullanılan potansiyellerden bir tanesidir. Bilinçsiz ve aşırı avlanmak bir süre sonra balık potansiyelini azaltıyor. Çıkan kaliteli balık, fiyatı yüksek olduğu için adaya getirilmeden doğrudan İstanbul'a nakledilir. Burada ucuz balıklar satılır. Kaçak avlanmanın engellenmesi, balıkçılığın islah edilip yönlendirilmesi gerekir.

Adanın gelişiminin temel faktörü turizm'dir. Turizme hizmet edecek yatak, lokanta ve ulaşım olanakları olmalıdır.

Sadece güzel denizle insanları çekmek mümkün değildir. Bugüne kadar turizm, temel gelişim noktası olarak belirlenememiştir. Turizmin iç turizme mi, dış turizme mi yoksa yazlık turizme mi hizmet edeceğinin belirlenmesi gerekir. İç turizm şu andaki en güçlü potansiyeldir. Fakat dış turizme hitap edecek düzeyde yatırıma özen verilmelidir. Adanın çevresinde, turizm için cazibe alanları çok fazladır. Deniz güzel, yürüyüş sporlarına uygun yerler var, sörf yapılabilir, deniz altı sporları için uygun yerler vardır. Her kesime hitap eden, her zevke hitap eden sporları yapmak Gökçeada'da mevcuttur. Cazibe alanları arttıkça turizm ve spor gelişir. Halk temiz, güzel, bakımlı pansiyonculuk konusunda eğitilmelidir. Bilgilerini tecrübeleri ile artırıyorlar, binalarını yeniden organize ile pansiyon işletmeciliğine uygun mimari projeler yapmayı düşünüyorlardır. Bütün bunlar gerçekleştirdikten sonra, adanın 50.000 kişiye bakabilecek potansiyeli var. Mekansal olarak bu potansiyel olup mülkiyet problemleri vardır.. Kullanılmayan evler tamir edilip kullanılmalı, evlerin sahipleri bulunmalıdır. Merkezde 200 adet kullanılmayan yapı vardır. Bir kısmı temelden yitirilmiştir. Bunların bir şekilde mimarı hayata kavuşturulması gerekir, değişik fonksiyonlar getirilebilir. (Gökçeada Belediye Başkanı HALİL RÜŞTÜ AKGÜN) ile yapılan röportajdan alınmıştır.

Turizmin gelişmesi için limanda da bir takım yenilenmeler olmalı, yerleşim olmalıdır. Gelen turist burada soluk alabilmeli, dinlenebilmeli, yemeli, içmeli, eğlenmelidir.

Şu andaki liman adaya ilk gelen insanları sadece ve sadece hayal kırıklığına uğratmaktadır.

1.3. KONUM

Gökçeada Türkiye'nin en batı ucunda ve Ege denizi içinde yer alır. Gelibolu yarımadasına 20 km. Çanakkale'ye 40 km uzaklıktadır. Deniz ulaşımı Kuzu Limanına Kabatepe'den araba vapuru ve Çanakkale'den feribot ile yapılır.

İstanbul'a mesafesi 153 mil olan Gökçeada'nın yüzölçümü 285 km² dir. Jeopolitik durumu son derece önemli olan, Türkiye'nin en önemli stratejik bölgelerinden birini teşkil eden Çanakkale Boğazı'nın önünde yeralan Gökçeada'nın hem coğrafi mevkii hem de yüzölçümü ve çeşitli yüzey şekillerinin fazla olması bakımından ne kadar büyük bir önem taşıdığı ilk bakışta göze çarpar. Adanın başlıca doğal limanları kuzeydoğu, güneybatı ve güney kıyılarında bulunuyorsa da bunlar büyük gemiler için elverişli değildir. Doğu kıyılarında Aydıncık Körfezi en büyük ve doğal liman olarak görünürse de bunun güney ucu fazla derin değildir. Daha önceleri Çanakkale-Gökçeada arasında çalışan küçük yolcu gemileri, hava şartları elverişli olduğu zamanlarda ancak kuzeydoğu kesimindeki Kaleköy limanı'na girip çıkabiliyorlardı. Şu anda Kuzu Limanı adını taşıyan (adanın kuzeydoğu ucundaki) doğal liman önüne betondan büyük bir dalga kıran ve rıhtım yapıldığı için, araba vapuru ve feribot buraya yanaşmaktadır. Bununla birlikte fırtınalı havalarda, bu vapurların Kuzu Limanına da giriş çıkışları çok güçleşir. Adanın Aydıncık körfezine dalga kıran yapılarak, büyük liman haline getirilmesi, sosyo ekonomik gelişmeler için gerekli görülmektedir.

1.4. ULAŞIM

Gökçeada Türkiye'nin en batı ucunda, Ege denizi içinde yer alır. Deniz ulaşımı Kuzu Limanına Kabatepe'den araba vapuru, Çanakkale'den feribot ile yapılır. Kabatepe-Gökçeada arası 11.00, Gökçeada-Kabatepe arası her gün saat 18.00'de sefer yapılmaktadır. Çanakkale - Gökçeada her gün 17.00'de, Gökçeada-Çanakkale arası ise her gün saat 8.00'de feribot seferi vardır. Adaya ulaşım bu şekilde sağlanmaktadır. (ATLAS DERGİSİ 1996).

1.5. JEOLJİK DURUM:

Gökçeada'da 1947 yılında, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü desteği ile revizyon etüdü yapan jeolog Akartuna (1950), ya göre, adanın en eski jeolojik formasyonları edsen kalker ve fişlerinden oluşmuştur. Rezoni kesiminde (kuş burnu), karakteristik eosen fosilleri bulunur. Batıda kömür burnu kesimindeki beyaz kalkerlerde çeşitli fosiller bulunur ve lütesiyeni (oversiyeni) temsil eder; eosen fişleri yaygındır; Tepeköy'ün güney tarafında eosen fişleri yanında, Konglomera ile başlayan fosilli oligosen fişleri yer alır; adanın doğu ve güneydoğu kesimlerinde bulunan oligosen fişleri yanındaki greler içinde kömürleşmiş bitki kalıntıları vardır; eosen ve oligosen serileri arasında bariz bir diskordans görülmemiştir; bu seriler, post - oligosen bir orojenez sırasında kıvrılmışlardır; bu orojenez seviyesine tekabül eder, bu orojenez takibeden püskürtmelerde andezitik formasyonlar oluşmuştur; adanın kuzey kıyılarındaki diklikler ve kıyıların düz uzanışı, Saros Körfezi fayı ile ilgili olabilir. Zeytinköy güneyinde Eosen ile Oligosen arasında bir fay vardır. Kendisi tarafından Kefalos kesimindeki gre ve marl tabakaları içinde bulunan rhinoceros dişlerinin, üst miyosen'i temsil eder. (YALÇINLAR.İ.) 1972

1.6. JEOMORFOLOJİK DURUM:

Adada yükseltileri bazı kesimlerde 600 m. yi geçen alanlar oldukça geniş bir yer kaplar. Ayailya T. (672 m); peygamber T. (635) çevresinde görüldüğü gibi.

Dağ ve tepeler, çoğunlukla sıralar ve gruplar halinde bulunur. Tek tek görünen dağ ve tepeler de vardır. En yüksek zirveler kuzey kesiminde yer alır. Çoğu 450-600 m. yükseltiler gösterir. İkinci yüksek ve belirli orografik durum güneyde yer alır. Bu birim üzerinde dağ ve tepelerin yüksekliği 350-500 m. civarındadır. Bu iki birimin arasında kalan veya bunlara komşu bulunan vadilerle alacak kıyı alanları da oldukça geniş bir yer tutar.

Adada, jeomorfolojik birim olarak şunlar ayrılabilir:

1. Garo dağları-Muhabere tepesi orografik durumu. Birimi (Kuzey kesiminde).
2. Aydıncık körfezi ile Güllüdere vadisi arasındaki orografik birim. (Güney kesiminde).
3. Başlıca vadiler. (Büyükdere, Güllüdere, Savurderesi, Değirmendere, Tokludere vadileri...)
4. Tuz gölü-Aydıncık körfezi ve Ayvacık yarımadası

A. GARO DAĞLARI KESİMİ

Bu kesim üzerinde en yüksek, tepeler, doğudan batıya doğru Kahve tepeleri, Kastro t., Peygamber t. (635 m.), Ayailya t. (672 m), Armegut t., Delik t., Yabancıkalesi t., Soğuldan t. ve Gurna t. gibi adlar taşır. Batı uçtaki Çuka t. (469 m) ile doğu uçtaki kavhe tepeleri oligosen'e ait sert gre tabakalarından oluşmuştur; Diğer dağlık ve tepelik alanlar ve yüksek sırtlar andezit grubundan volkanik formasyonlardan (Lav, Aglomera ve Tüf) meydana gelmiştir. Bu volkanik formasyonlar, Eosen ve Oligosen'in kıvrımlı tabakaları üzerinde muazzam bir örtü teşkil eder. Bu büyük örtü, genç ve derin vadilerde

parçalandığı için, morfolojik birim oldukça arızalı ve haşın görünür. Volkanik formasyonlar, birimin oluşumunda birinci derecede rol oynamıştır. Adı geçen yüksek tepelerin, çoğu andezit lavlarından meydana gelmiştir. Morfolojik disimetri, formasyon değişmesi, bir de kuzey kesimin yer hareketleri ile daha çok yükselmesiyle açıklanabilmektedir. Birimin kuzeydeki kıyıları, oldukça düz uzanır.

Yüksek kesimlerde 350-400 m. civarında yer yer volkanik platolar bulunduğu gibi, bunların üzerinde 450-650 m. civarında tepeler de sık sık göze çarpar; Bu tepeler genellikle sivri kayalık tepeler bazen de kütleleşmiş tepeler şeklinde görünür; ayrıca kayalık sırtlar ve büyük kayalık basamaklar da mevcuttur. Yüksek dağlık ve tepelik kesimlerde yamaç eğimleri bakımından daha küçük çapta disimetriler de göze çarpar. Bunlar lav akıntıları ve yığılmaları ile ilgili olduğu gibi eski volkanik konilerin sonradan erozyona boşalması sonucunda meydana gelmiş de olabilir. Bazı akarsuların kaynak alanlarında gelişmiş geniş çukurlar, dairevi veya yay şeklinde doruk çizgileri göze çarpmaktadır. Bu gibi yerlerde, yüksek kesimler andezitik lavlar ve aglomeralardan oluşmuştur. Birimin kıyı bölgesindeki falezler, daha çok batıya bakan kesimlerinde gelişmiştir; ayrıca batıya ve güneybatıya bakan yamaçları üzerindeki basamaklı dik kayalıklar daha belirli görünür bu durum batı rüzgarlarının şiddetli esmesi, deniz aşındırması ve batıdan gelen sağnak şeklindeki yağışlarla açıklanabiliyor. Adanın kuzey kıyılarında heyelan ve diğer kütle hareketleri oldukça yaygındır.

B. MUHABERE TEPESİ - KAŞKAVAL BURNU KESİMİ

Adanın kuzeydoğu kesiminde, yer alan ve Büyükdere, Kuzudere vadileri ile Ege kıyıları arasında yükselen ve volkanik formasyonlardan oluşan, dağlık bir birimdir.

Kuzeyde Gözetme T. (444 m), güneyde Muhabere t. (404 m) ve bunlar arasında kalan diğer bir kaç tepeden oluşan yüksek ve arızalı görünen ve kuzey kıyılarında yüksek ve kayalık falezlerle sona eren belirli bir birimdir. Birimin esas yapısı volkanik olup, güney eteklerinde eosen ve oligosen tabakaları, kuzey batı eteklerinde de oligosen gre

tabakaları yüzeye çıkar. Bu kesimde de zirveler birbirine yakın bulunur ve bu zirveler grubu şeklindedir; rölief kuzeyden güneye doğru alçalır. Ayrıca kuzeyde denize doğru inen yamaçlar kayalık ve daha diktir. Volkanik tepeler, birbirine çok yakın olup, eski bir grup volkanın harabesi halinde görünür. Gerek Kaşkaval burnunda, gerekse bunun hemen batısındaki yüksek ve kayalık falezlerde andezitik-bazaltik lavlardan oluşmuş dikey prizmatik sütunlar göze çarpar ki, bunların eski bacaya yerleşmiş lavlarla meydana geldiği söylenebilir. Birimin kuzeybatı ucunda, kale'nin bulunduğu tepe, güneye eğimli oligosen grelelerinden oluşmuştur. Kaşkaval burnunda, bu burunla kale tepesi arasındaki kıyılarda, çok dik ve kayalık görünen yüksek falezler, dayanıklı andezitik lavların ve aglomerallar'ın varlığına bağlıdır, ayrıca bu derin kıyılarda şiddetli batı ve kuzey rüzgarlarının oluşturduğu muazzam dalgalar, kıyı aşınması, akıntılar ve enkaz taşınması birinci derecede rol oynamaktadır.

2. AYDINCİK-GÜLLÜDERE VADİSİ ARASINDAKİ DAĞLIK BİRİM

Kuzeyde Kuzudere, Büyükdere ve Güllüdere vadileri batıda, aşağı Güllüdere vadisi ile, doğuda Aydınçık körfezi ve güneyde Ege denizi arasında kalan bu birim, doğudan batıya doğru daralır. Yüksek zirveler, Araşa t. (429 m), Rovigla t. (434 m), Armin T. (445 m), ve Eski Kale T. gibi, ayrıca bu zirvelerden geçen ana su bölümü çizgisi kuzey kesimde yer alır; Kuzeye bakan yamaçlar güneye bakan yamaçlara göre daha çok eğimlidir.

Kuzey eteklerinde eosen fliş, marn ve greleri meydana çıkar, bunun üzerine oligosen (lagüner depolar, bitki fosili ve linyitli karasal) tabakaları gelir, bunları kalın, yaygın ve değişik Oligo-Miyosen volkanik formasyonları örter; bu volkanik formasyonlar'da sadece güney kenarlarda neojen tabakaları ile örtülür. Bir kısım linyitli kil ve greler, açık ceza evinin güneydoğusundaki plajda ve plajın önündeki abrazyon platformu üzerinde, yeniden meydana çıkar. Kalın ve devamlı volkanik formasyonların temeli kuzey kesimde görüldüğü halde, güney kesimde yani kıyılarda, linyitli kesim hariç, pek görülmez; bu formasyonlarda kuzeyden güneye doğru bir alçalma vardır. bu

yapısal durumla, röliefteki büyük desimetriyi açıklamak mümkün görülmektedir. Akarsular da yapıdaki ve topoğrafyadaki genel alçalmaya uygun olarak kuzeybatıdan güneydoğuya doğru uzanmış bulunurlar. Pek çok zirve ve yüksek sırtlarda da yamaç eğimleri bakımından disimetriler göze çarpar. Nitekim yüksek sırt ve tepelerin kuzey ve kuzey batıya bakan yamaçları güney ve güneydoğuya bakan yamaçlarına göre, daha çok eğimlidir. Bu orografik birim üzerinde erozyonal bir disimetri de göze çarpar. Nitekim, batı ve güneybatıya bakan yamaçlar, mukabil yamaçlara nazaran daha çıplak ve daha kayalıktır. Bu batıdan ve güneybatıdan gelen şiddetli rüzgarların ve sağnak yağışların daha fazla aşındırmasıyla ilgilidir. Eski büyük volkanik püskürtme merkezlerinin kuzey kesimde, oligomiyosen faylar boyunca dizilmiş olduğu ve üniteyi oluşturan blokun, faylama sırasında, güneye doğru çarpıldığı düşünülür. Birimin kuzey kesimindeki bazı akarsularla orta kesimlerdeki diğer bir kısım akarsular volkanik örtüyü geçerek eosen ve oligosen tortul temele kadar inerek, geniş ve derin vadiler açmışlardır. Birimin güney kesimleri, daha çok volkanik tüflerden oluştuğu için, önce aşınıp daha fazla oyulmuşlar, sonra neojen tortullarının çökmesine yol açmışlar, daha sonra da, neojen tortulları ile yine volkanik tüfler sahasında bugünkü vadilerin genişçe açılmasına, hatta kıyı ovalarının oluşmasına sebep olmuşlardır. Bu vadilerin arasında, özellikle kaynak alanlarında, zirveleri kütleleşmiş münferit tepeler ve sırtlar yer alır; Bu kesimler genellikle kayalıktır. Bu sırt ve tepelerin denizle sınırlanan kesimlerinde yüksek kıyılar ve falezler oluşmuştur. Bu falezler daha çok batı kıyılarında göze çarpar. Bunların arasında dolgu alanları ve plajlar da bulunur. Büyük dolgu kesimleri ve kumlu çakıllı plajlar, güneydoğu ve doğu kıyılarda daha çok yer kaplar. Tuz gölü ve Aydıncık körfezi kıyıları gibi.

Aydıncık ve Güllüdere arasındaki dağlık birimi batı ucunda Eski Kale kesimi yer alır; Bu kesimi oluşturan volkanik kitle üzerindeki zirveler, kuzeyden güneye doğru alçılır; kuzeyde Mozorot t. (477 m), Eski Kale T. (442 m), Kakayu T. (250 m) ve Yerta T. (245) Eski Kale kesiminin volkanik kütlesi, eosen tortul temele oturur. Bu temel Güllü ve Savur vadilerinde yüzeye çıkar. Volkanik kütle üzerinde kayalık yamaçlar, basamaklar ve sivri tepeler göze çarpar. Bunların kuzey-güney doğrultuda sıralanan eski bir volkan

grubu ile ilgili olduğu düşünülebilir. Bu volkanik kesimde, batıya bakan yamaçlar doğuya bakanlara göre daha diktir, su bölümü çizgisi Güllüdereye daha yakındır.

3. VADİLER

BÜYÜKDERE VADİSİ

Bu çukur alan, Çınarlı-Kaleköy-Bademli-Zeytin köylerinin yerleşmiş olduğu kesimlere ayrıca, Kuzey, güney ve doğu yanlardaki dağlık kesimlerin arasında kalan Büyükdere vadisine tekabül eder. Bu vadi yukarı ve orta kesiminde daralarak, güneybatı-Kuzeydoğu, aşağı kesiminde ise çok genişleyerek, kuzey-güney doğrultusunda uzanır. Yukarı kesimlerde orografik hatlara uyduğu halde dar, aşağı kesimde orografik hatlara dikey olduğu halde pek fazla genişler. Ancak ağız kesiminde tekrar daralır.

Vadi, yukarı kesimlerinde, Oligo-Miyosen volkanik formasyonları, bir de bunların temelindeki eosen- fliş ve marnları içinde açılmıştır. Esas derenin ve kollarının meydana getirdiği vadiler, profili (v) şeklinde olan veya boğaz şeklinde görünen oluklar halindedir. Ancak taban kesimlerinde tekne şeklinde olan vadiler de bulunur. En fazla dar ve derin olduğu kısımlar Araşa tepesi ile Kastro (Kak I) tepesi arasında bulunur ki, burada, arazi sulamak amacıyla halen bir baraj yapılmaktadır. Büyükdere vadisinin aşağı kesimi fazla genişlemiş, güney kesimlerinde eski, kuzey kesimlerinde de yeri alüvyonlarla kaplanmıştır. Vadinin genişlemesi ve alüvyonların toplanması, vadinin direnci az eosen flişleri ile oligosen kil ve greleri içerisinde açılmasından ileri gelmiştir. Vadinin kale ve liman kesimindeki daralma, burada meydana çıkan dayanıklı ve monoklinal oligosen gre tabakalarına bağlıdır. Bu tabakalar, güneye 35-40° eğimli olup, aynı zamanda, kale tepesi batısında eksen alçalması gösterirler. Bu eksenin alçaldığı yerde, evvelce dirençsiz oligosen tabakaların (marnlı ve killi) bulunuşu, akarsuyun buraya yerleşip, vadisini açmasına, taban sevmesinin alçalması sonucu da bugünkü doğal limanın yerindeki derin ve geniş vadisini meydana getirmesine neden olmuştur. Bu Büyükdere vadisi, bir yandan 100-200 m. yükseltide bulunan pliyosen aşınım yüzeyi içinde açılıp genişlerken aynı zamanda, eosen ve oligosen'e ait killi, kumlu formasyonlarda hızla derinleşmiştir.

Büyükdere vadisinin, doğuda kuzudere, batıda savur deresi ve güneyde, değirmendere vadilerinin yüksek kesimleriyle komşu olduğu yerlerde, yuvarlak çakıllı depolar görülür; 100-200 m. yükseltide bulunan bu depolar, eski bir aşınım yüzeyinin korelatif depoları olabilir. Büyükdere'nin önce kuzudere vadisinden denize ulaştığı, sonradan kapılarak kuzeye dönüp, kale yanında bugünkü ağız kesimine ulaştığı düşünülebilir. Kuzudere'nin geniş vadisi de, yine oligosen'in dirençsiz formasyonları içinde açılmış eski bir sübsekant vadi durumundadır.

GÜLLÜ DERE VADİSİ

Bu vadi Dereköy'ün kuzeyinde yükselen Garo dağlarında başlar, kuzeybatıdoğu-güneybatı doğrultusunu takibeder ve geniş bir şekilde denize ulaşır. Yüksek yamaçları volkanik tuf ve aglomeralar içinde açıldığı için fazla eğimli ve dardır; kuzey yamaçları Eosen kalkerleri ve fişleri içinde oluşmuştur. Buna göre, Güllüdere vadisi, hem yapı hem de yamaç eğimi bakımından disimetrik görünür. Vadinin Dereköy ile Goro dağları arasında kalan yüksek kesimlerinde, 100-200 m. yükseltide, yuvarlak çakıllı depolar vardır. Bunlar aynı yükseltide göze çarpan pliyosen aşınım yüzeyinin korelatif depoları olarak kabul edilebilir. Vadinin çok genişlemiş olan aşağı kesimlerinde (40-70 m. yükseltide) denize doğru alçalan akarsu taraçaları, ayrıca daha alçak kesimlerde, yine denize doğru alçalan geniş glasiler göze çarpar. Eosen fişleri üzerinde gelişmiş bulunan glasilerin üzeri yer yer, eski alüvyonlu ve çakıllı depolarla örtülmüştür. Bu glasiler akarsularla parçalandığı için, akarsu taraçaları şeklinde görünür.

SAVUR VADİSİ

Bu vadi, volkanik formasyonlarla bunların örttüğü oligosen tabakaları içinde, özellikle yapısal hatlara dikey olarak, açıldığından boğaz şeklinde görünür. Vadi, denize açıldığı aşağı kesiminde oldukça genişler, Dereköy'ün güneybatısında oligosen formasyonları içinde gelişmiş glasiler gösterir; Savur damları kesiminde büyük bir yay

çizerek uzanır, bu yayın kuzey ucundaki boyun kesiminde, yer yer, yuvarlak çakıllı depolar bulunur.

ÇAMDİBİ VADİSİ

Kastro dağından başlar, ince burun yanından denize açılır, yukarı kesimlerinde oligosen arazisinde, kapıkaya adını taşıyan dar boğazda da andezitler içinde açılmıştır. Altta bulunan oligosen arazisi vadinin ağız kısmında andezitlerin altından yeniden yüzeye çıkar. Bu kesimde dirençsiz oligosen formasyonları üzerinde glasiler oluşmuştur. Kapıkayanın kuzeyinde başlayan kırmızımsıtrak renkli çakıl ve kum depoları, pliyosen ve pleistosen akarsuları tarafından biriktirilmiş olup, oligosen arazisi üzerinde bulunur ve eski akarsu taraçalarına tekabül eder.

DEĞİRMENDERE VADİSİ

Adanın doğu kesimindeki vadilerin en büyüğüdür, yukarı kesiminde kuzey-güney, aşağı kesiminde ise doğu batı doğrultusunda uzanır. Andezitik lav, aglomera ve tüfler içerisinde derince açılmıştır. Aydıncık körfezine ulaştığı kesimde genişlemiş ve tabanı alüvyonlarla örtülmüş bulunur. Ayrıca güney yamaçları daha dik olduğu için bir desimetri gösterir. Güney yamaç üzerinde lavlardan oluşmuş tek tek peri pacaları göze çarpar. Vadiye hakim yüksek sırt ve tepeleri oluşturan andezit lav ve aglomeralarında doğuya doğru bir eğim görülür. Bu eğime uygun olarak topoğrafya yüzeyi de genellikle batıdan doğuya doğru alçalır. Değirmendere vadisi, bugün denizaltında kalmış, halen Aydıncık körfezine tekabül eden eski bir sübsekant vadiye açılır. Daha kuzeyde, tokludere vadisi, temelde çıkan oligosen arazisi ile onu örten kalın ve volkanik formasyonlar ve eğimli tabaka şekli gösteren aglomeralar içinde strüktür hatlarına göre enine açılmış bir vadidir. Kuzu Limanına açılan Kuzudere vadisi ise, oligosen'e ait olan ve güneydoğuya doğru eğimli bulunan gre marn ve kil tabakaları içinde oluşmuş sübsekant bir vadidir.

4. TUZGÖLÜ - AYDINCİK KÖRFEZİ

Kuzey ve güneyde, kıyılardan süreklilik alan aşınma materyallerinin birikmesiyle oluşmuş kıyı kordonlarının büyümesi sonucu, eskiden ada halinde olan ayvacık kara parçası, Gökçeada'ya bağlanmıştır. İki kıyı kordonu arasında kalan ve dolmamış bulunan Tuzgölü buradaki "tombolo" oluşumunun bir sonucudur. Tuzgölü ile Aydıncık körfezi arasında, önce kıyı kordonunun kum ve çakılları, sonra alüvyonlar, daha sonra da kıyı kumulları yayılmıştır. Kumullar, Tuz gölü'ne ve Ayvacık yarımadası üzerindeki 5-10 m. yükseltideki boyun kesimine doğru, bugün de ilerlemektedir. Ayvacık yarımadasının güneye, doğuya ve kuzeye bakan kıyılarında büyük falezler oluşmuştur. Ayrıca Tuzgölü'ne bakan yamaçlarda, alüvyonlu ovaya hakim dik ölü falezler de göze çarpar. Yarımada'nın güney kıyılarındaki sarmasiyen tabakaları, hafifçe kuzeybatıya, ayvacık'ın kuzey kıyılarındaki alt pliyosen tabakaları da güneydoğuya eğimli oldukları için, bir senklinal göze çarpar, senklinalin yanlarında küestalar oluşmuştur. Ayvacık yarımadası, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan "tünemiş senklinal"e tekabül etmektedir. Ayvacık üst miyosen-alt pliyosen tabakaları, eskiden kuzeybatıya doğru yayılıp, volkanik formasyonlar üzerinde oluşmuş pre-neojen bir aşınım yüzeyini örtmüş, sonra da aşınma ile büyük ölçüde süpürülmüştür.

Kuzuderesi, Büyükdere, Mesadi deresi, Vasilika deresi, Marmoros deresi Güllüdere vadileri ile batı uçtaki İnce Burun-Avlaka limanı kesimlerinde yüzeye çıkmış bulunan Eosen'e ait fliş, marn ve kalker tabakalarının, genellikle kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanırları, ayrıca gevşek kıvrımlı ve çoğunlukla güneydoğuya doğru eğimli oluşları, ana tektonik hatlardaki doğrultuların, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda, bir de, adanın genel uzanışına paralel olduğunu göstermektedir. Kuzeydoğuda, Zeytinköy, Kaleköy ve Bademli köyü kesiminde eosen tabakaları volkanik formasyonlarla örtüldüğü gibi Çınarlı, Kaleköy, Bademli, Kaşkaval Burnu, Kuzu Limanı ve Avcılar kesimindeki fosilli oligosen tabakaları ve bunları kesen eski aşınım yüzeyi de post oligosen lav, aglomera ve tüflerin altında kalmıştır. Ayvacık-

tuzgözü kesiminin üst-miyosen ponsiyen yaşlı karasal tabakaları ile batı uçtaki kömür burnu-ince burun kesiminin ponsiyen-pleyosen tabakaları, oligo-miyosen yaşlı volkanik formasyonları ve bunların üzerinde oluşmuş aşınma yüzeylerini örter. Savur deresi ve Çamdibi deresi vadileri, önce volkanik formasyonlarda, sonra da oligosen kil, marn ve greleri içinde açılmışlardır. Bu iki vadi, denizaltında da uzanır ve birleşir. Çamdibi vadisinin aşağı kesimi andezitlerde açılmış dar ve derin bir boğaza tekabül eder. Bu vadilerin oligosen formasyonları içinde açılmış geniş kesimlerinde bazı glasilere oluşmuştur.

Kuzu deresi, subsekant bir vadiyi takibeder. Tuzgözü ve Aydıncık körfezi kesimleri de eski subsekant vadi karakteri gösterir. Değirmendere ve Toklu dere vadilerine hakim sırt ve platolar üzerinde, miyosen sonlarında aşınıp, sonradan üst miyosen-alt pleyosen tabakaları ile örtülmüş, daha sonra da bu örtü tabakalarını aşınmayla kaybetmiş, fosil aşınım yüzeylerine ait parçalar görülür. Kumlu ve çakıllı plajlar, daha çok güney ve doğu kıyılarda gelişmiştir. Özellikle geniş ve alüvyonlu vadilerin denize açıldığı kesimlerde, kumları geniş alanlar kaplayan plajlar gelişmiştir. Kayalık ve dik yamaçların önünde, yer yer falezler oluşmuştur. Bu falezler, kuzeyde (Kaşkaval burnu, Marmaros kesimleri) 80-100 m. yükseltiyi bulur. Sığ kıyılara gelince, bunlar, akarsu ağızlarında, killi kumlu miyosen-pleyosen arazisinin yüzeye çıktığı kesimlerde görülür. Tuz gölü "tombolo" içinde kalmış yeni bir oluşumdur. Buradan evvelce tuz üretilmiştir. Doğsundaki kıyı kumulları da yeni bir oluşumdur. Bu kumullar bugün de oluşmakta ve içe doğru hareketine devam etmektedir. Güneybatıdan esen şiddetli rüzgarların getirdiği sağnak yağışlara bağlı olarak, bu yöne bakan yamaçlarla bunların eteklerinde, diğer yamaçlarına nazaran, daha hızlı bir aşınma, ön kesimlerdeki çukur ve alçak alanlarda hızlı bir biriktirme meydana gelmiştir ki, bu erozyonel desimetrik bir sistemin varlığını göstermektedir.

1.7. İKLİM

Gökçeada dışı rüzgarlı çorak, içi ise yeşil ve sulu. Tepelerde geleneksel yerleşim, yamaçlarda zeytin, eteklerinde su, kekik ve alabildiğine yeşil ovalar, bir tarafta çoraklık olmasına rağmen bereketlidir ada'nın toprakları. Eskiden sadece çay ve şeker adaya dışarıdan geliyor diyordu Madam'ın kahvesihde konuştuğumuz Stelyo Berber.

Elleriyle dağların yamaçlarındaki tarlalarını ektiklerini söylerken gözleri doluyordu. Şimdi o tarlaların yerine baktığımızda dağ, taş, çorak topraklardan başka bir şey göremedik.

Ada kültürü, binlerce yıllık zengin yaşam deneyimlerinden süzölmüş bir zenginliktir. Bağları, bahçeleri, zeytinlikleri ve tarlaları ne ölçüde bakımlıysa o ölçüde de doğayla bütünleşirdi. İnsan elinin değdiği bu mekanlar ada doğasında sivrilip göze batmazdı. Tonlarca badem içi, zeytin, zeytin yağ, peynir ve tereyağı giderdi buradan İstanbul'a Ada kaşarı İstanbul'da çok ünlüydü. (PAZARKAYA Y. (1996)

1.8. SOSYAL YAŞAM

Köyün nüfusunun büyük kısmı köy dışındaki tarlalarda çalıştığından köy nüfusunu kış aylarında topluyor, yazın boşalıyor. Köy halkı yazın köy dışındaki, köyden oldukça uzak olan tarlalarına gidiyor. Çiftçilikle uğraşan her ev sahibinin kırdaki bir damı vardır.

Ailenin çalışırken yaşadığı basit bir ev olan damlar (bölüm 5.5'de anlatılmıştır). çok verimli olmadığından dolayı köylünün işi zordur.

Buda çoğu kez Gökçeada'luların gereğinden fazla uğraşmalarını gerektirmektedir. Aynı zamanda üretilen üründe aileye yetmemektedir. Bu kadar zor bir yaşamdan sonra eğlence önemli bir ihtiyaç olarak doğuyor.

Buradaki eğlence; dinlenmektir, çalışmaktan uzaklaşmaktır Gökçeada'da gelenekler hem iş, hem de dinlenme zamanını belirliyor.

Sene içinde süregelen panayırlar, eğlence bölümünü oluşturuyor. Böylece bütün köylerin ayrı panayırları oluyor. Gökçeada genelinde her köyden bu panayırlara katılım vardır (Pasadeos A. 1973).

Gökçeada'daki bir gelenekte ailede erkek çocukların değil, kız çocuklara bir şeyler bırakılmasıdır. Kız çocuk evlendiği zaman ailenin yaşadığı esas ev kıza verilir, aile ise ihtiyarlığını geçirmek için kendi elleriyle yaptığı küçük eve taşınıyor (Şekil 1)

Bu eve ihtiyar evi (yeriko) adı veriliyor.

Eğer ailede kızlar birden fazla ise küçük kız esas evi alıyor, öteki kızlar için ise yeni evler yapılıyor.

Son zamanlarda köy evi geliştiğinden yeni mekanlara şahit oldu. Bu mekanlar yeterli ise ev ikiye bölünüp yeni çifte verilir. Fakat bu ender rastlanan durumdur. Eğer bir evde kız yoksa ev büyük oğlana kalır. Oğlanların asıl görevi (aile içindeki) kendi çabaları ve ailenin yardımıyla kırdaki bir dam sahibi olmaktır. (Pasadeos A. 1973).

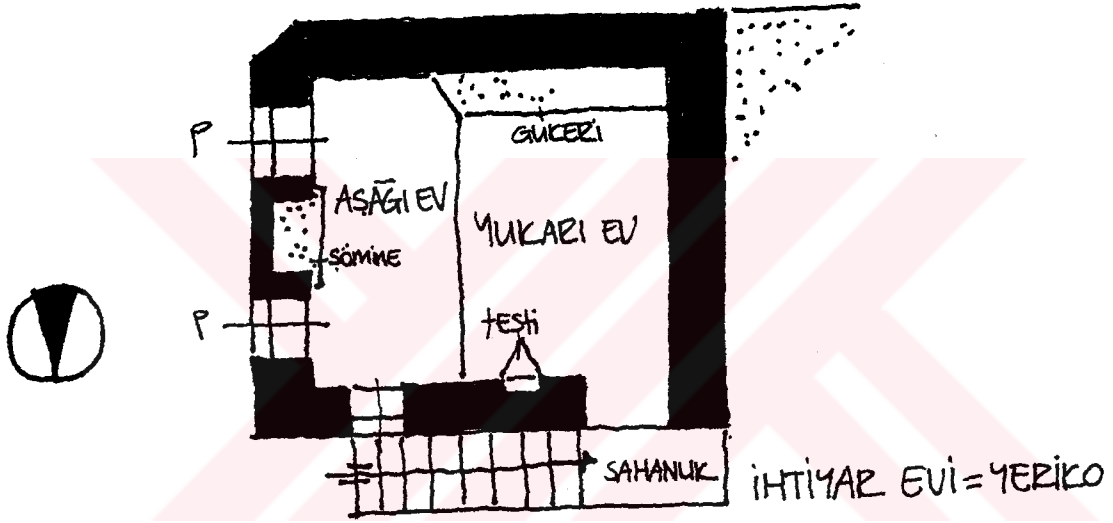
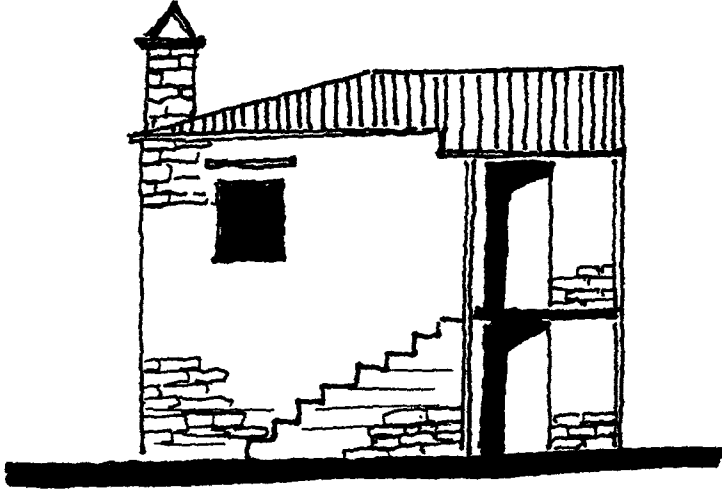
Taştan imal edilen ev ve damların belli tipleri vardır. Bu tipler zamanla gelişerek nesilden nesile yüksek bir kullanım seviyesine ulaşmıştır. Kullanıma karşılık Gökçeada evinde kullanıma yeterli karşılık veren az ve öz mekanlar vardır. Sade mekanlardır.

Fakat günümüzde bilinçsiz, kültürsüz uygulamalar bunu geliştireceğine bu eski evi yok ederek yerine kötü yapımlı, şehir evini taklit eden karakersiz evler ortaya çıkarmıştır.

Adanın başına gelenek ve görenekleri, adayla ortak tarihçeye sahip olan Bozcaada, imni ve Semadirek adaları ile aynıdır.

Tarım ve çiftçilikle eski çağlardan beri uğraşan ada halkı özellikle zeytincilik, bağcılık, arıcılık ve denizcilikte (süngercilik ve balıkçılık) geleneğini devam ettirmiştir.

Köyiçi ve bunun yanında köş dışı damların (köy dışı köyden uzaklığı ortalama at veya eşekle 2 1/2 - 3 saat) zamanla köydeki evler kadar gelişmesi ve herşeyi ile bir yerleşim alanı teşkil etmesi ve sosyolojik ve ekonomik açıdan hiç de yabana atılacak bir gelişme olmasa gerek. (Değirmeni, çeşmesi, manastırı vs. ile)

ŞEKİL 1 : YENİ MAHALLE' (EVLAMBIYO) DE YANI PİGİMÜ'YA AIT İHTİYAR EVİ

İHTİYAR EVİ ODUĖUNU BOYUNUN KISA OLUŞUNDAN ANLIYORUZ.
 1.KATEGORİDEKİ EVDEN HİÇ FARKI YOKTUR. TEK FARKI AMBAR
 OLMAMISIDIR. SAHANLIK KUZEMDEDİR. DAHA SONRALARI SAHAN-
 LIKLAR UZUN TAHTA PARÇALARIYLA KAPATILMAYA BAŞLANMIŞTIR.
 PASADEOS A. 1973

Gökçeada'da gelenek ve görenekler güncel hayatla içiçe devam etmektedir. Daha antik çağdan itibaren Allah için kesilen kurbanları günümüzde bile Allah'a veya bir azize ithaf edilmesi bu geleneğin ne kadar güçlü ve derin olduğunu göstermektedir. Böylece adada bulunan 8 kilise ve 300 manastır zamanında yapılan adaklarla senenin belli başlı günlerinde ayinlerle ve kesilen kurbanların dağıtılması ile kutlanırdı. Bunun yanında zeytin toplama, koyun kırma gibi tarımsal faaliyetlerin sonu da mutlaka saatlerce süren bir eğlence ile sona ermekteydi.

Osmanlı zamanında köylerde kullanılan adalet sistemi de kendine has bir özellik sergilemektedir. Her köyün en görmüş geçirmiş ihtiyarlarından oluşan "ihtiyar heyeti" herhangi bir anlaşmazlık karşısında iki tarafı da birer taşın üstüne oturtarak bir ağacın altında dinleyerek bir sonuca ulaşmaktaydılar.

Bu karara herkes saygı ile itaat etmek zorunda idi (Kara M. 1987).

BÖLÜM 2. GÖKÇEDA'DA YERLEŞİM MERKEZLERİ

İlk yerleşim olarak; ortaçağda ihtiyaçlara uygun olarak yapılan kale kullanılmıştır. Zaman ve şartlar geliştikçe kalenin etrafında evler yapılmıştır. Kale terk edilip ilk köy böyle ortaya çıkmıştır Kaleköy (Kastro).

Kaleköy'ün Kuzeydoğusu'nda bir dağ yamacında eski Bademli köyü kurulmuştur (Gliki).

Sonra yeni mahalle (Evlambio), Zeytinli (Aya Theodori) Tepeköy (Agridia), ve Dereköy (Shinudi) oluşmuştur. Bütün köyler (Kaleköy'ün dışında) adanın iç tarafında yerleşmiştir. Yerleşimler Korsanlar nedeniyle denizden uzak yerlere kurulmuştur. (Şekil 2)

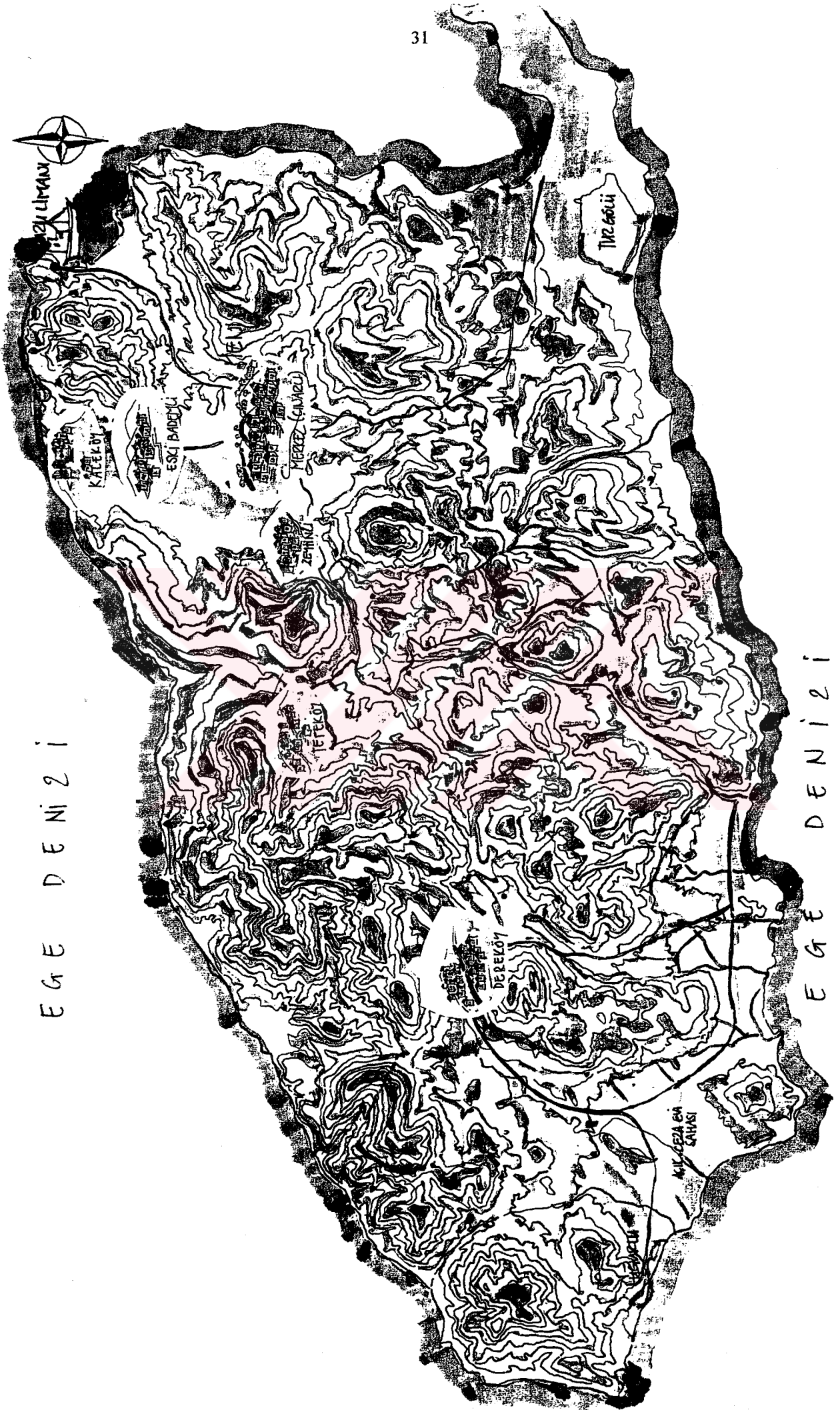
Köyler bütün dünyadaki köyler gibi serbest olarak kurulmuş, planlı bir şekilde yerleşmemiştir. Bu evlere fantastik, gizemli bir hava getirir. Yılan gibi yolların dağ yamaçlarına çıktığı köylerde her adımda bir sürprizle karşılaşmak mümkündür (Şekil 3) (Pasadeos A. 1973).

Her köyde meydan vardır. 1'den çok meydana olabilir. Bu meydanlarda kahveler, dükkanlar yer almaktadır. Genellikle de bunlar yer alırken bir kanun teşkil etmez. Manastırlar, çeşmeler, çamaşırhaneler bulunur.

Her evin avlusu vardır. Her avluda fırın bulunur. Çoğu yollar taş döşemeli olup, yağmur kanalları yapılmıştır. Evlerin arasında dar sokaklar vardır. Buna stenadya adı verilir. Sokakların kesişim bölgelerinde evlerin köşeleri özel taşlarla yontulup konulmaktadır. Buna da Koftes adı verilir (Şekil 4) (Pasadeos A. 1973).

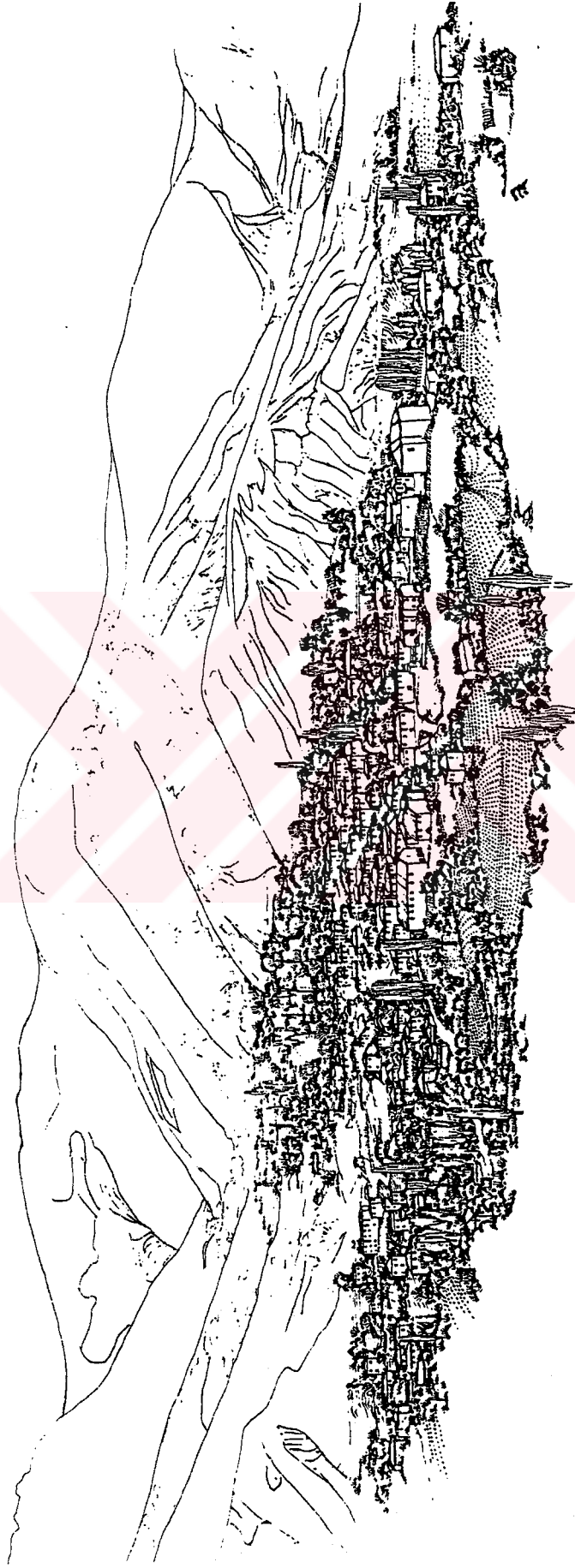

E G E D E N I Z İ

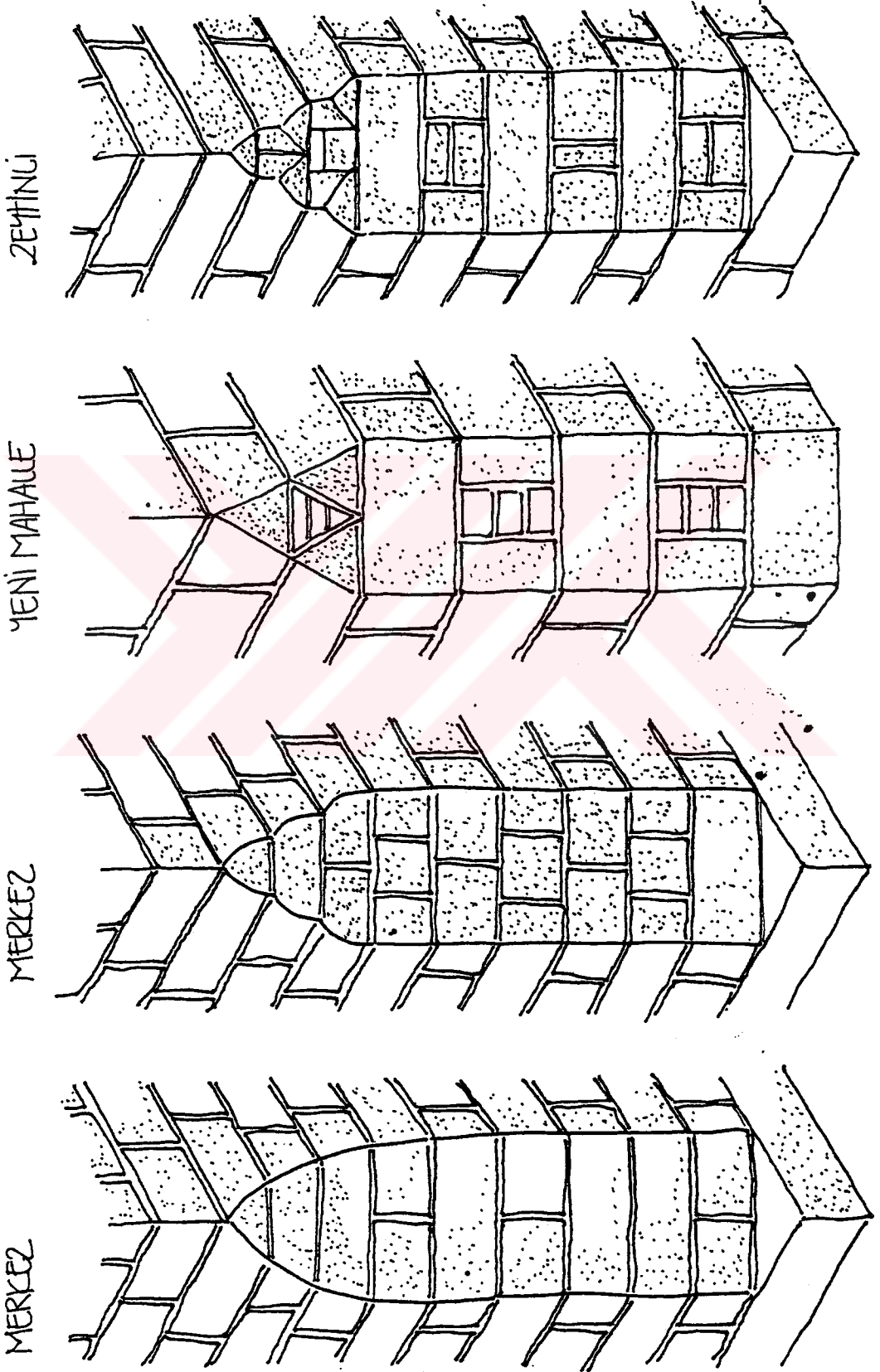

E G E D E N İ Z İ

ŞEKİL 2 GANFADA YERİFSİM HARİTASI

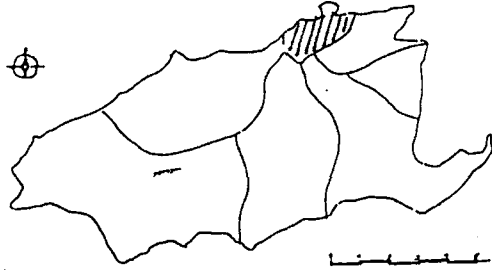

SERİ 3 : GÖKÇEADA KÖY DOKUSU.

ŞEKİL 4 : GÖÇEADA SIVIL MİMARİ KÖŞE BİTİM DETAYLARI. (PASADEOS. A. 1973)

2.1. KALEKÖY (KASTRO)

Adanın ilk yerleşim merkezi olduğu gibi tek deniz kıyısındaki yerleşimdir. Merkez'e uzaklığı 4.5 km.dir. Köyde 1990 yılında yapılan nüfus sayımına göre 105 kişi yaşamaktadır. Kaleköy adanın sosyal açıdan en gelişmiş köyüdür. Eski yapılar yenilenmekte fakat sosyal tesis yapılmamaktadır. Pansiyonculuk gelişmemiştir. Lokantalar yetersizdir. Yine de bu konuda diğer köylere nazaran zengindir. Köyün en yüksekinde bulunan kale (ilk ada yerleşimi) görülebilir. Kaleköy kıyısındaki bir tepenin ovaya bakan yamacına kurulmuştur (Resim1-2) (Saygı E. 1994) Kuzulimanından önceki liman Kaleköy'dür. Kuzu limanı inşa edilmeden önce gemiler adaya Kaleköy limanından yanaşırlar, filikalarla kıyıya çıkarılmış. (Resim 3)

Kaleköy kendi insanını ve yapısını en fazla kaybeden köy konumundadır. Çan kulesinin altından girilen klisesi, limandaki kilisesi, az sayıda kalan taş evlerle bakımsız ve harap durumdadır (Saygı E. 1994).

2.2. ESKİ BADEMLİKÖY (GLİKİ)

Adanın Kaleköy'den sonraki en eski yerleşimdir. Çok ilginç mimari özellikler taşıyan yapılardan oluşan Bademliköy'ün merkeze olan uzaklığı 4. km.dir (Saygı E. 1992).

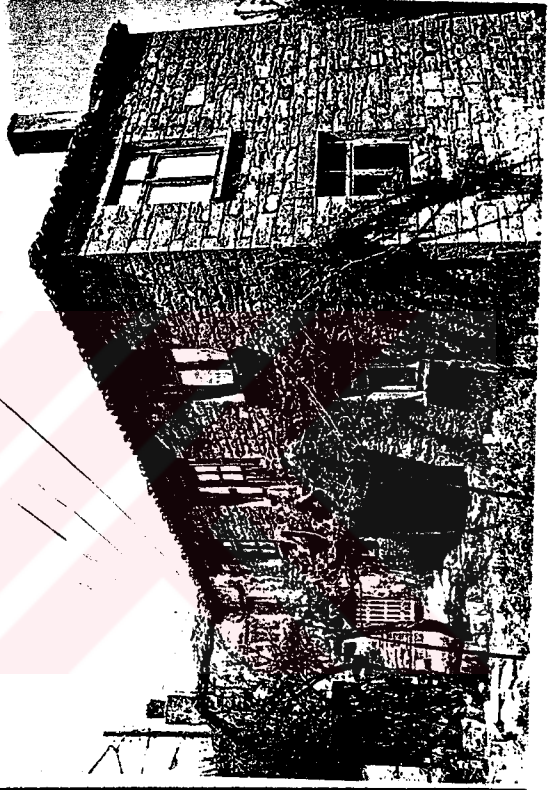
Glikı olarak adlandırılan eski Bademli 30-40 kişilik nüfusu ile hem ovayı, hem de denizi gören bir tepe üzerine adeta konmuştur (Resim 4-6). Masaları dışarı taşmış bir kahve, bir evin bahçe duvarına dayalı geniş bir sedir ve önündeki büyük yapraklı bir dut ağacının çevrelediği meydan köyün oturma odası gibidir.

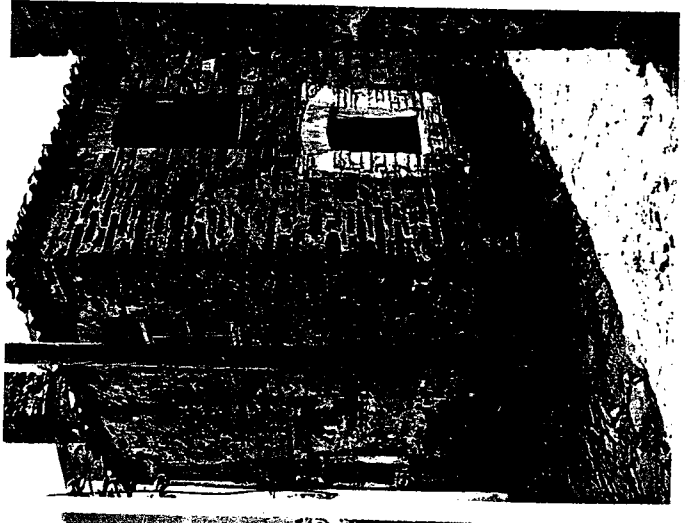
RESİM 1 : EN ESKİ YERLEŞİM KALEKÖY (KASTRO)

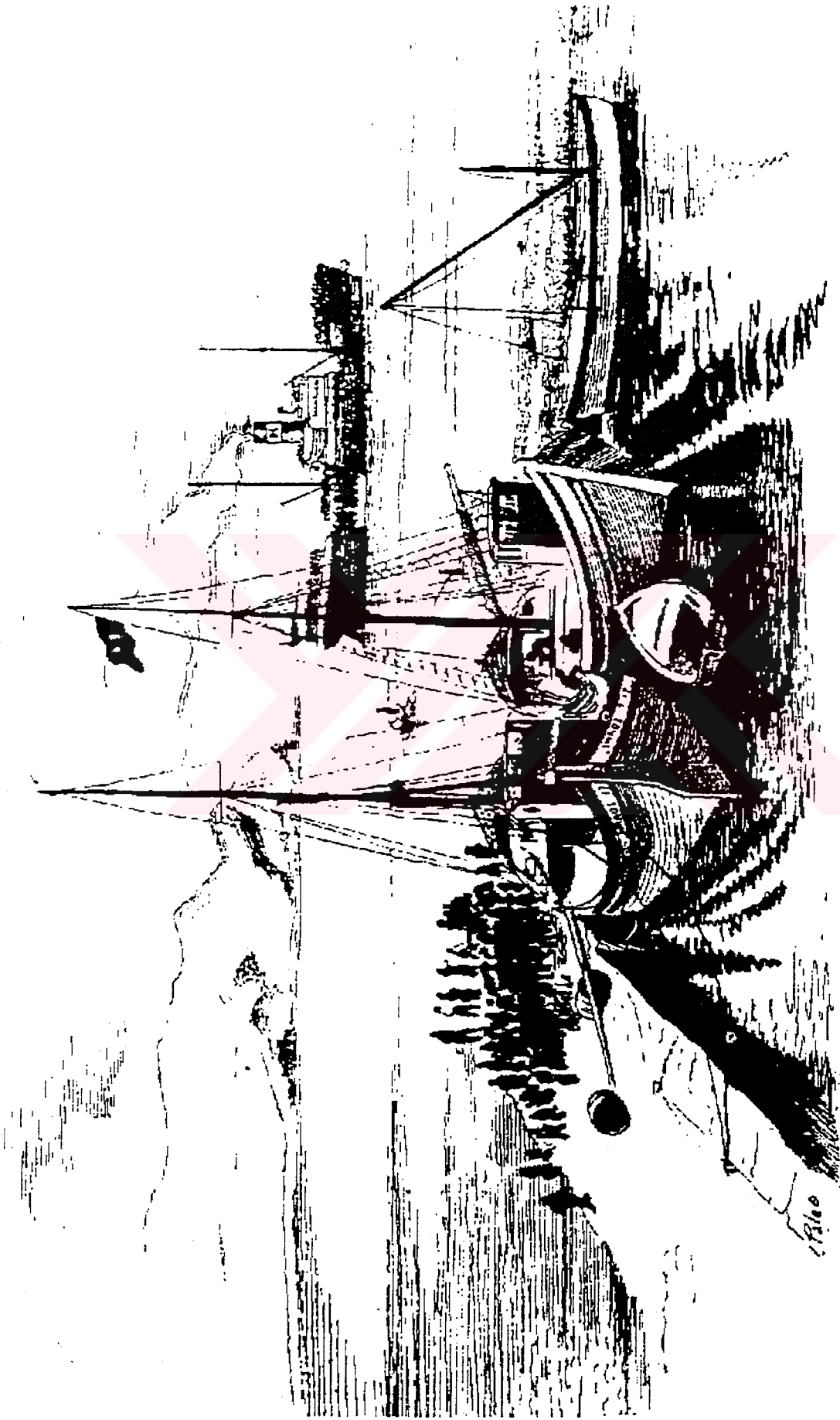
RESİM 4 : E. BADEMİLİ DE RESİDE EDİLMİŞ BİR EV.

RESİM 2 : KALEKÖY DE BİR EV.

RESİM 5 : DEREKÖY DE BİR EV.

Το λιμάνι του Κάστρου το 1948

RESİM 3 : 1948 YILINDA KASTRO'DA KALEİÇİ (CASTRO) DEN GÖRÜNTÜ . (HALA İOHOYAY N. DEN ALINMIŞTIR)

A. TURHAN 96.

SEKİL 5 : KALEKÖY (KASTRO) MEYDANI.

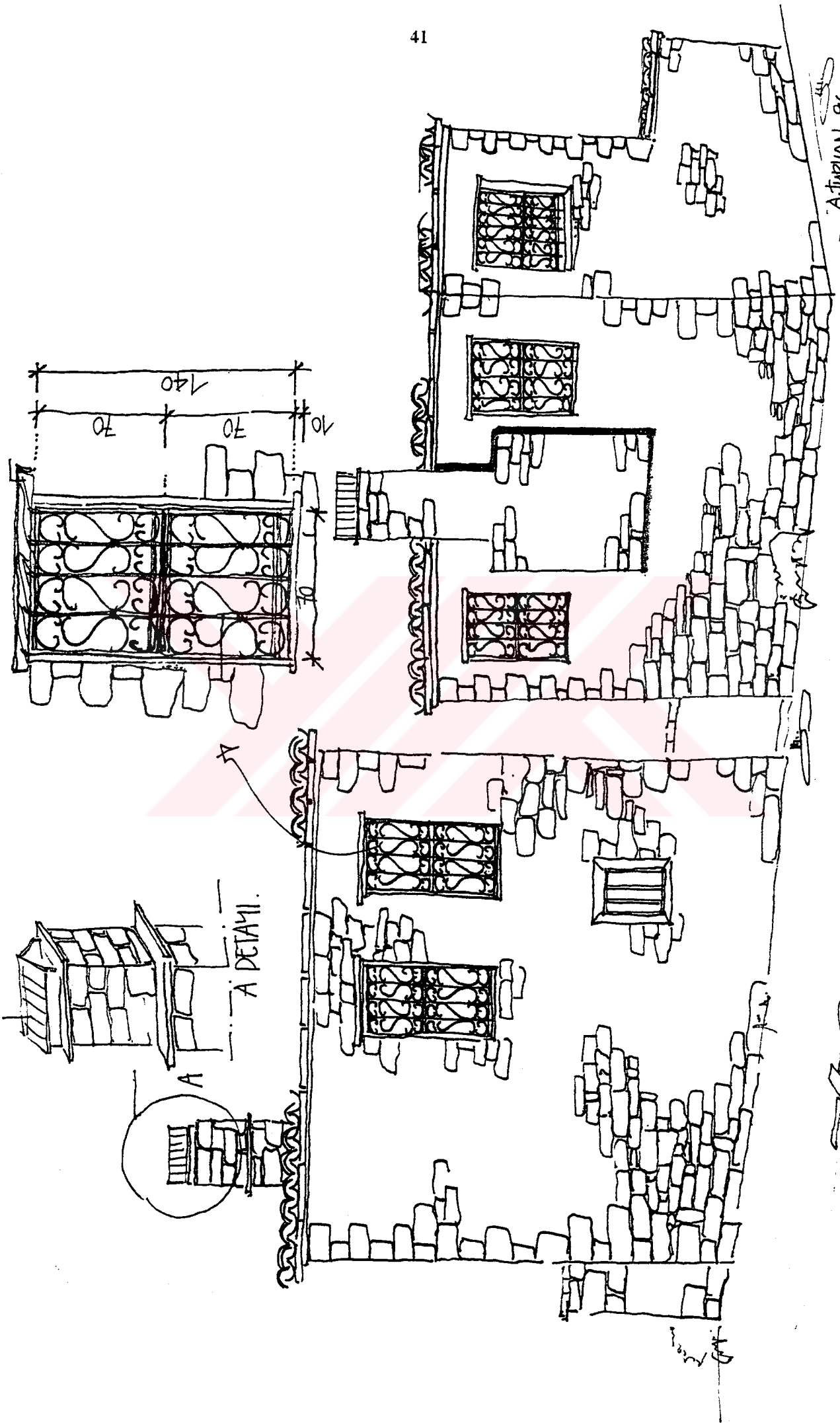

SEKIL 7: ESKİ BADEMÜ (GÜKİ)DE HAROLOMBO'NUN EVİ.

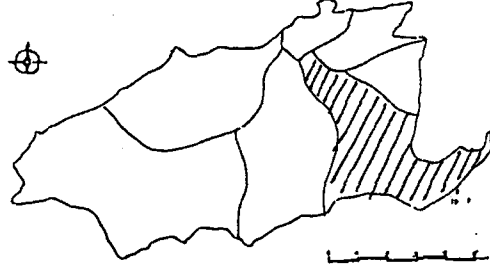
SEKIL 8 : E. BADEMLI DE GIRIS MERDIVENI.

ŞEKİL 9 : ESKİ BADEMLİ (GÜLİ) DEKİ EVLER.

Köylüler burada toplanıyor, sohbet edip kahvelerini içiyor, misafirlerini burada ağırlıyor, ve evlerine geçiyorlar. Buda Bademli'nin mekandaki "açıklık" kavramının güzel bir örneğini ortaya koymaktadır. Kilise bir mekanın dışında yer alırken, kahveler bir mekanın tam içerisinde (Şahin M. 1996)

2.3. MERKEZ - ÇINARLI (PANAYIA)

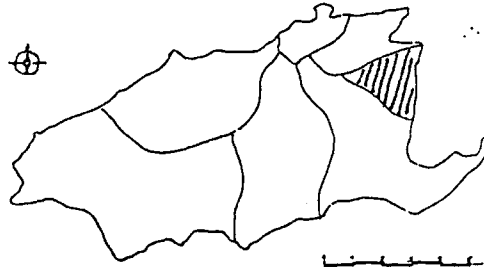

Ada'nın yönetim ve sosyal birimlerinin toplandığı yerleşim yeridir. Mevcut dokudan farklı bir doku ve ölçekte E konutlar, kamu yapıları vardır. Çeşitli eğitim birimleri, sağlık merkezi yine buradadır (Saygı E. 1992).

Merkez birkaç tane 3-4 katlı binanın çevrelediği meydana adanın diğer yerleşimleri ile bağlantının kurulduğu bir geçiş noktasıdır. Özgün karakterini büyük ölçüde yitiren Çınarlı'da geçmişe ait birkaç kilise, camii evler ve bazı sokaklar bulunmaktadır (Resim 11) (Şahin M 1996). Eski camii, Fatih Camii, Yeni Camii dışında, Aya Panaia Kiliseleri önemlidir.

Merkezin içme suyu sorunu baraj suyu'nun artırılmasıyla çözümlenmiştir. Yeni işletmeye açılan bir büyük otel dışında, birkaç kasaba oteli, ve pansiyonlarda kalınabilir lokantalar yetersizdir. Ada'nın diğer bütün köyleri ve Kuzu limanı ile ulaşımı sadece buradan yapılır (Saygı E. 1992).

2.4. YENİ MAHALLE (EVLAMBIO)

Kentin merkezden sonra kurulan en küçük köyüdür. Bu yüzden zaten Yeni Mahalle adını alır. Bugün ise merkezin bir parçası, mahallesi olarak anılır.

RESİM 11 : ÇINARLI (MERKEZ) KÖY DOKUSU.

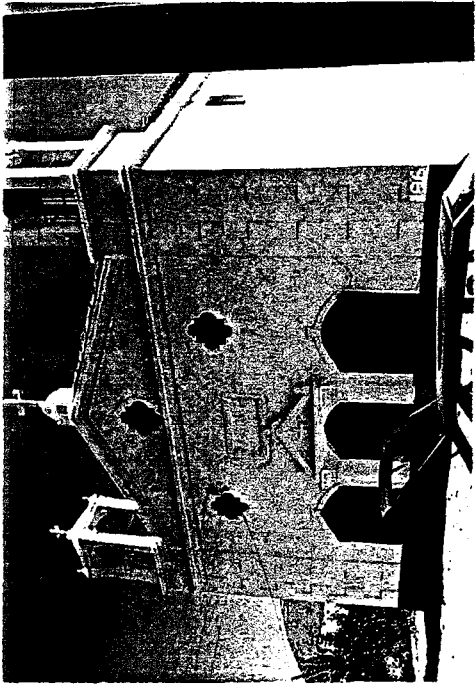
RESİM 12 : DEREKÖY (SHINUDI)

RESİM 6 : E.BADEMİÜ DE GİRİŞ MERDİVENİ.

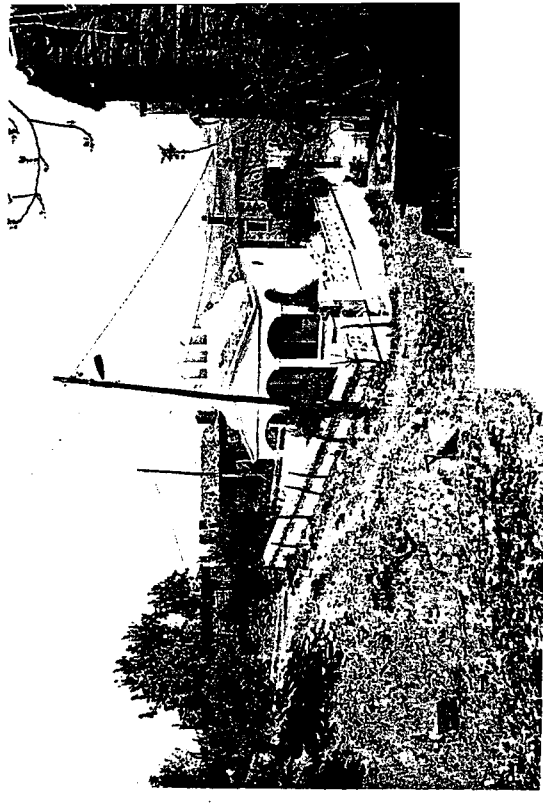
RESİM 7 : YENİMAHALLE DE BİR EV

RESİM 8 : YENİMAHALLE DE ÇAMŞIRHANE.

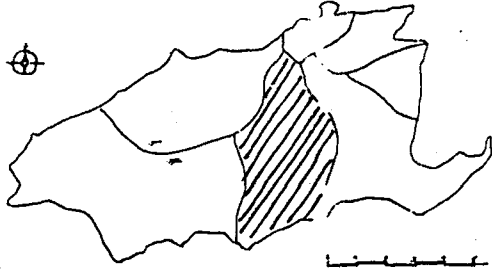
RESİM 9 : YENİMAHALLE AMİA VARIARA
KİLİSESİ. #

RESİM 10 : ZEYFİNCİKÖY DE MANASTIR.

Çok ilginç mimari özellikler taşıyan yapılardan oluşmuştur. Köyün sınırları içerisinde bulunan Aya Varvara Kilisesi ve karşısındaki çeşme köyün özelliği olan yapılarından sadece birkaçıdır. (Resim 7-8-9)

2.5. ZEYTİNLİKÖY (AYA THEODORI)

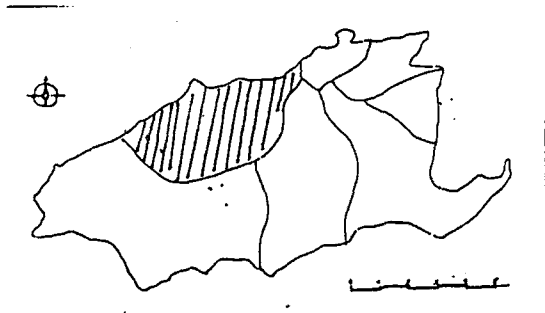

Sosyal yapı olarak ada'nın en gelişmiş köyüdür. Merkeze 3.5 km. uzaklıktadır (Saygı E. 1992).

Merkezden güneybatı ucuna doğru uzanan asfalt yol üzerinde geleneksel dokularıyla yer alan 3 köyden biridir. Zeytinli bunlar arasında merkeze en yakın olan köydür. Bir iki kilometrelik kıvrımlı bir yolla ana yola bağlanan bu köy, bugün gerek insan gerekse bina açısından adanın en çok yaşayan köyü durumundadır. Yolun küçük bir açığı değiştirilmesiyle oluşan meydana üç kahve; köy halkı ve gelen yabancılar için güzel bir toplanma mekanıdır. Köyün içlerine doğru taş zeminli sokakların iki yanında yeralan zakkumlar, evler için törensel bir geçişi hazırlamaktadır (Şahin M. 1996).

Mimarisinin eski karakterini koruyan Zeytinliköy 1990 nüfus sayımına göre 155 kişinin yaşadığı şirin bir köydür.

2.6. TEPEKÖY (AGRIDIA)

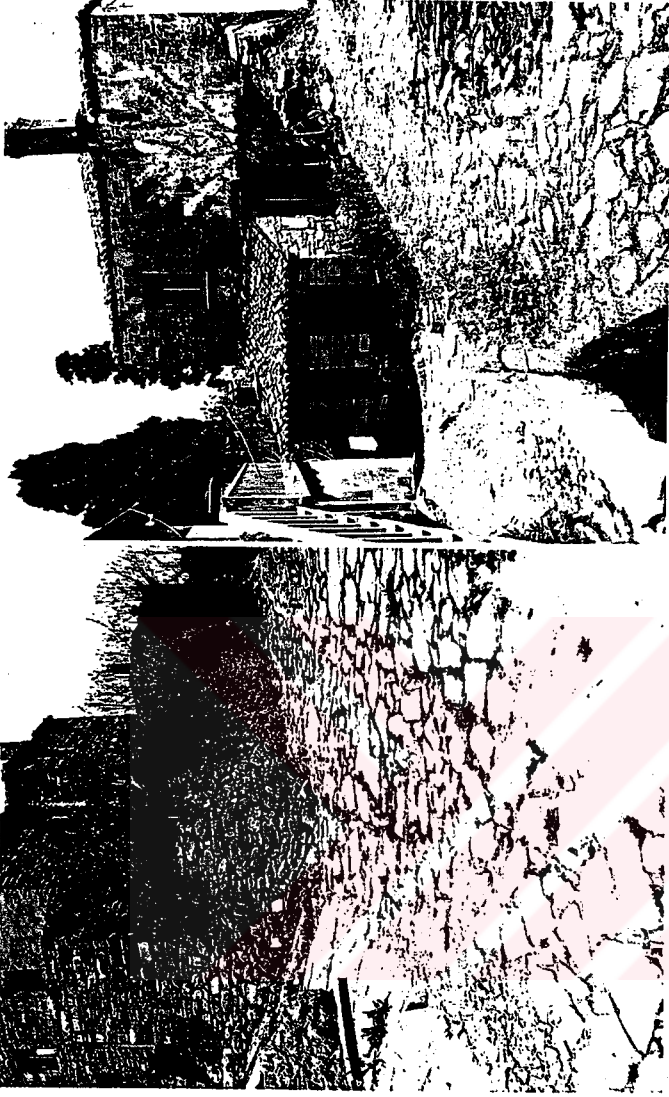
Merkeze olan uzaklığı 11. km. olup, ada'nın en yüksek konumunda kurulmuş olan Tepeköy, geçmişte meyve bahçeleri ve bağları ile de ünlüdür. Köyün mesire yeri olan Pınarbaşı (İspilya) da önemlidir (Saygı E. 1992).

Zeytinli gibi kıvrımlı dar bir yolla ana yola bağlanan Tepeköy eski bir heykelsi volkanik tepenin ovaya ve g lete bakan yamacına kurulmuştur (Resim 32).

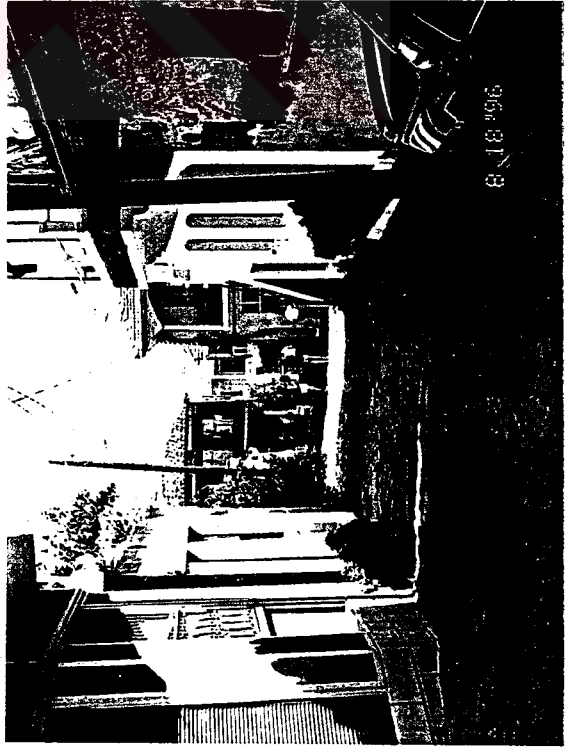
Köydeki zeytinyağı fabrikası, dokuma atölyesi ve birçok ev kullanılmaz durumdadır. Tepeköy'deki Evangelismos Teotoku Kilisesi ve meydan Ağustos ayındaki panayırda etlerin kaynatılarak paylaştığı ve ayinlerin yapıldığı mekanlardır (Resim 30-31) (Şahin M. 1996).

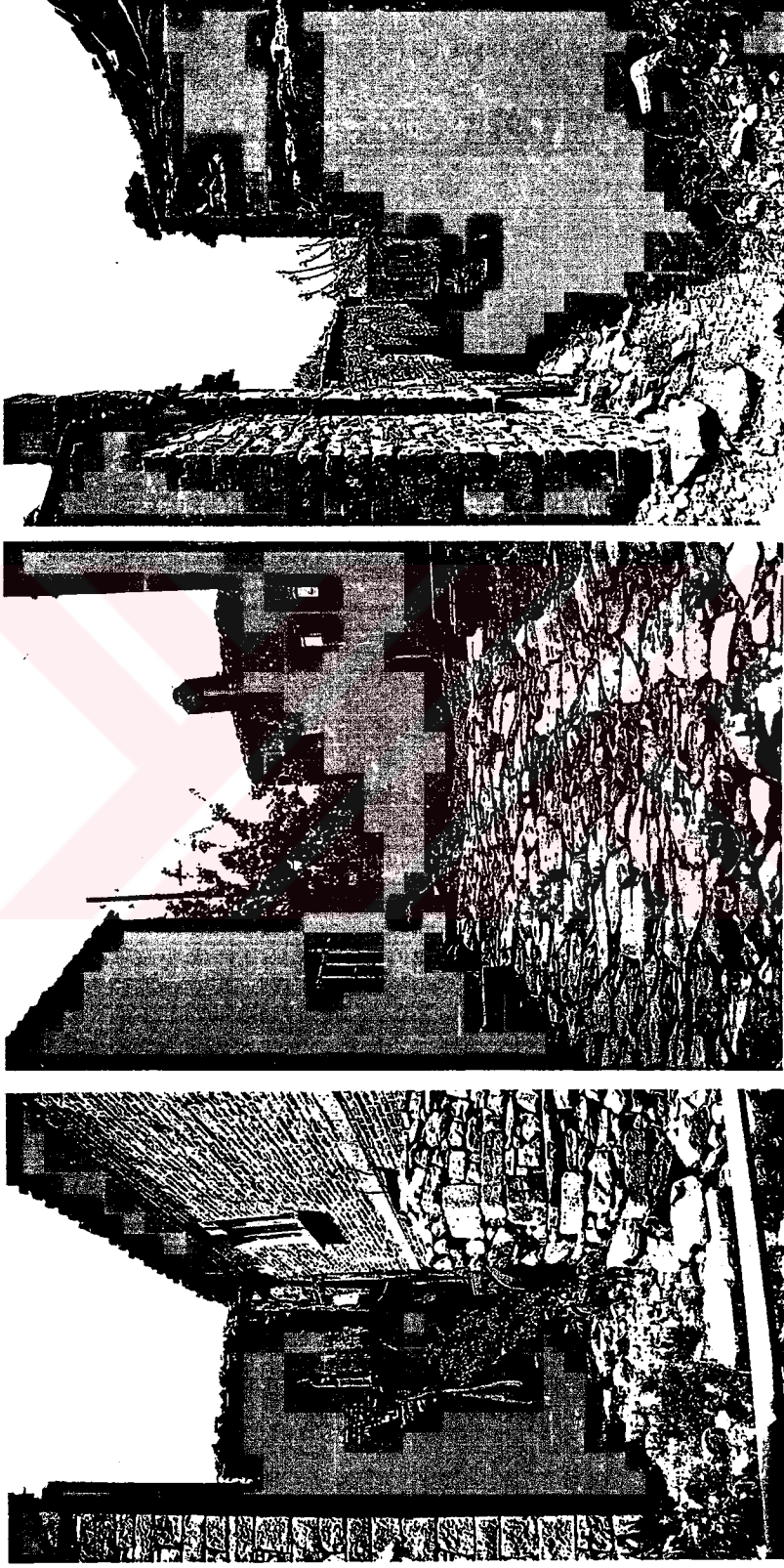
Zeytinyağı, dokuma, rakı imalathaneleri vardı, kendi endüstrisini kendi üreten k yd , mevcut olan ilkokul ve anaokulu imece us l  ile yapmıştık derken gözleri doluyordu Tepeköylü Yorgo Zarbozan'ın.

Tepeköy'de karşılıklı konumlanan iki kahve; aralarındaki alanı örten sarmaşıkla mekandaki "kapalılık" kavramının güzel bir örneğini ortaya koymaktadır (Şahin M. 1996).

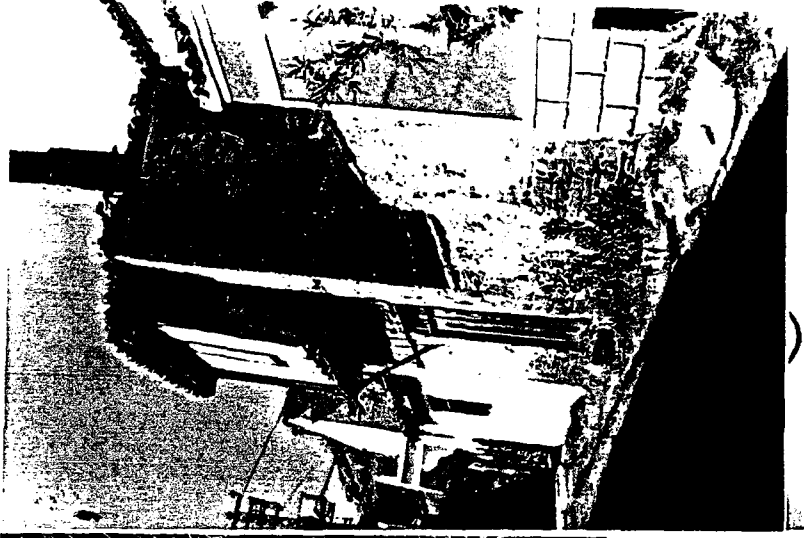
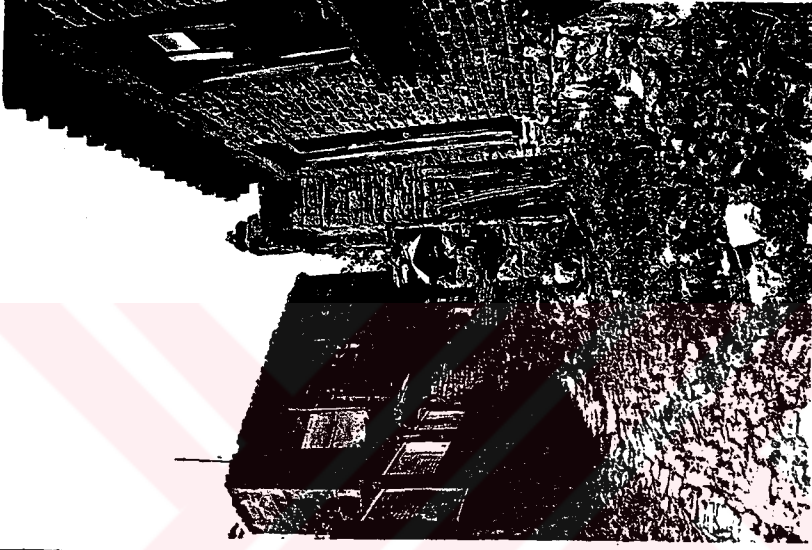
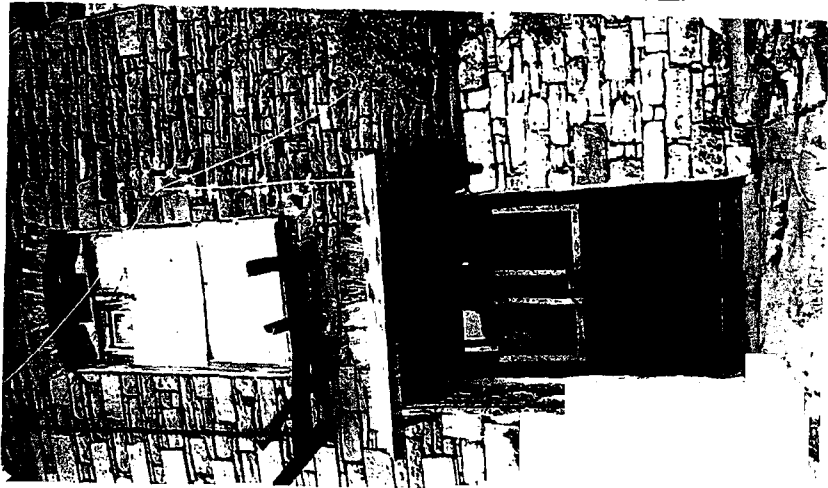

RESİM 13 : ZEYTİNLİKÖY' DEN GÖRÜNTÜLER.

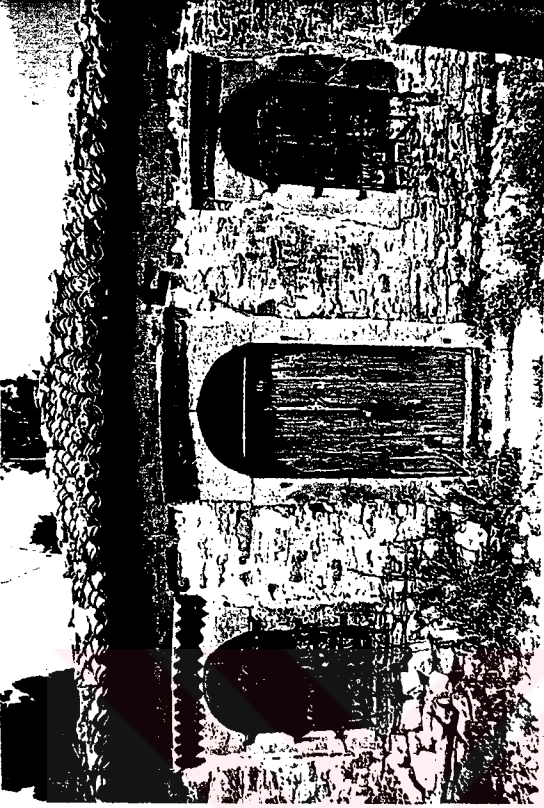

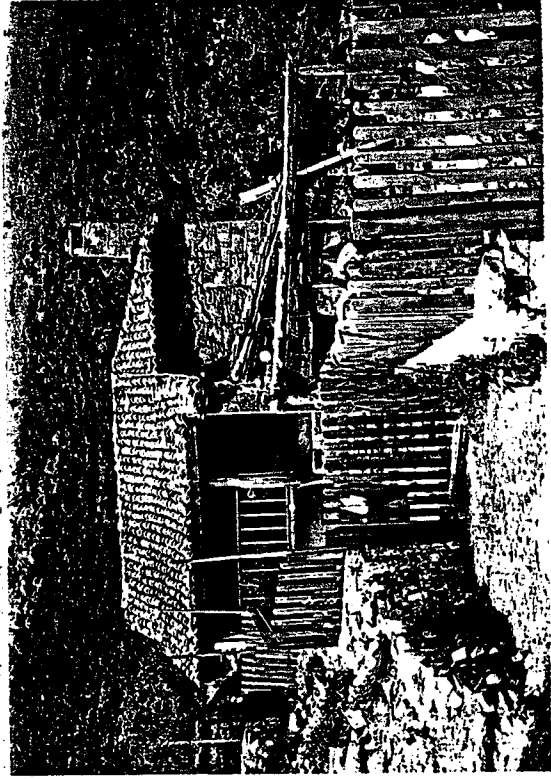
RESİM 14 : ZEYTİNLİKÖY DEN GÖRÜNTÜLER.

RESİM 15 : ZEYİNÜKÖY'DEN GÖRÜNTÜLER.

RESİM 18 : ZEYTİNLİKÖY'DE DÜKKAN ÇEYHESİ.

RESİM 16 : ZEYTİNLİKÖY' DE BİR ESKİ TAŞ EV.

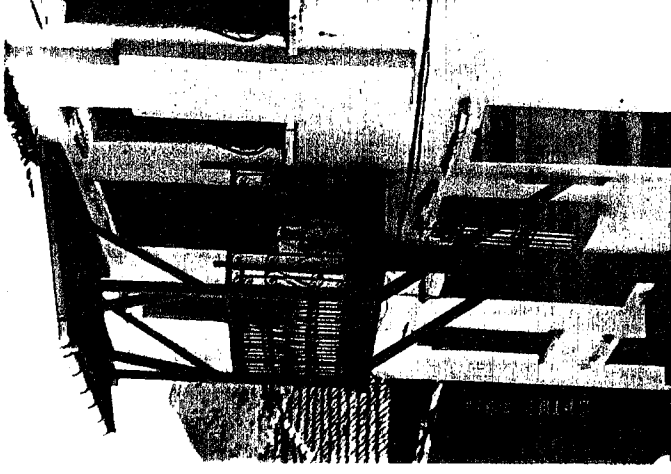
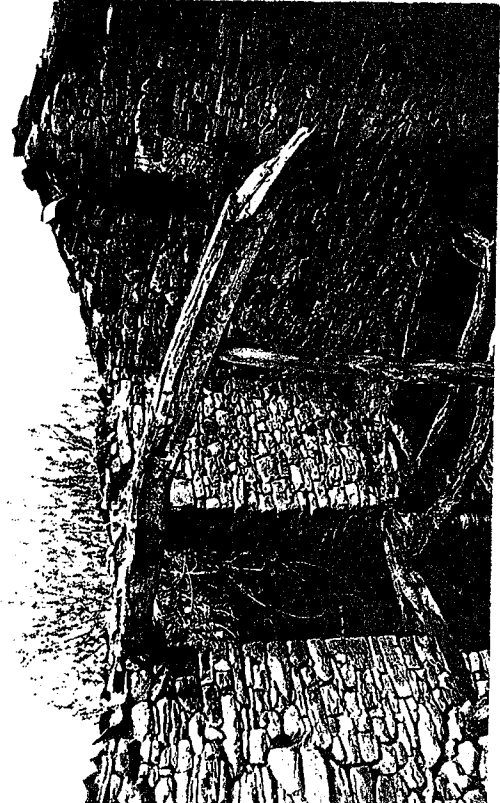
RESİM 17 : ZEYTİNLİKÖY'DE RESTİRE EDİLEN BİR EV.

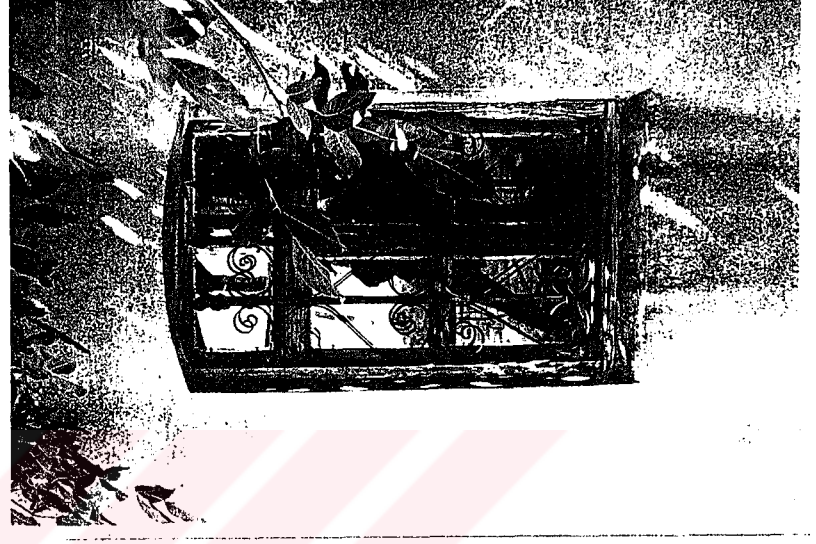
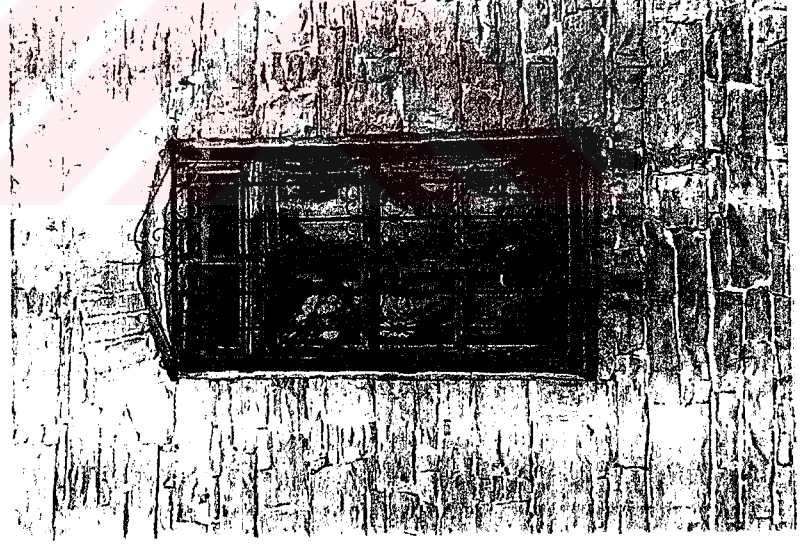
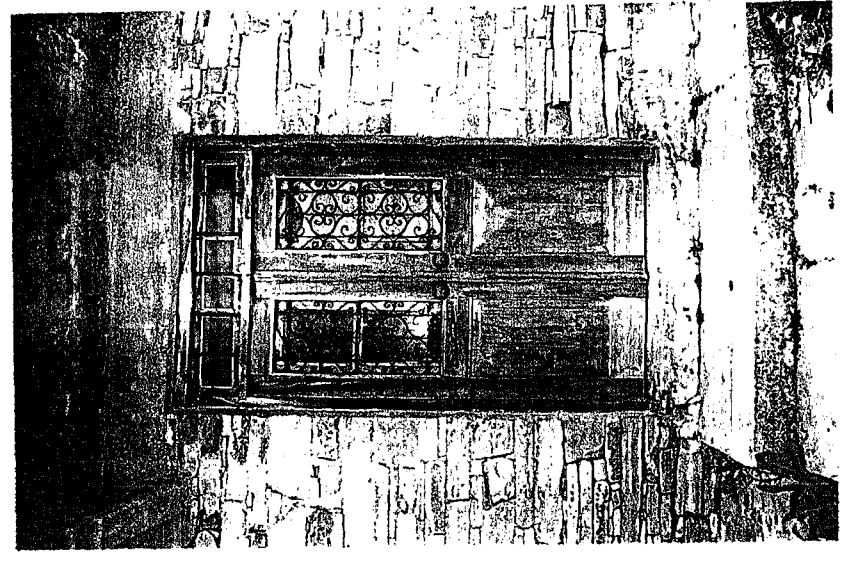
RESİM 19 : ZEYTLİNKÖY'DEN BİR SOKAK.

RESİM 20 : ZEYTLİNKÖY'DEN TAŞ EV DÖŞEME DETAYI.

RESİM 21 : ZEYTLİNKÖY'DE AYIÖS YERZGİÖS KİLİSESİ.

RESİM 22 : ZEYTLİNKÖY'DEN GÖRÜNTÜLER (ÇIKMA)

RESİM 23: TAŞ ÖRGÜ. 13

RESİM 24 : ÇATI

RESİM 25 : ZEYTİNLİKÖY'DE

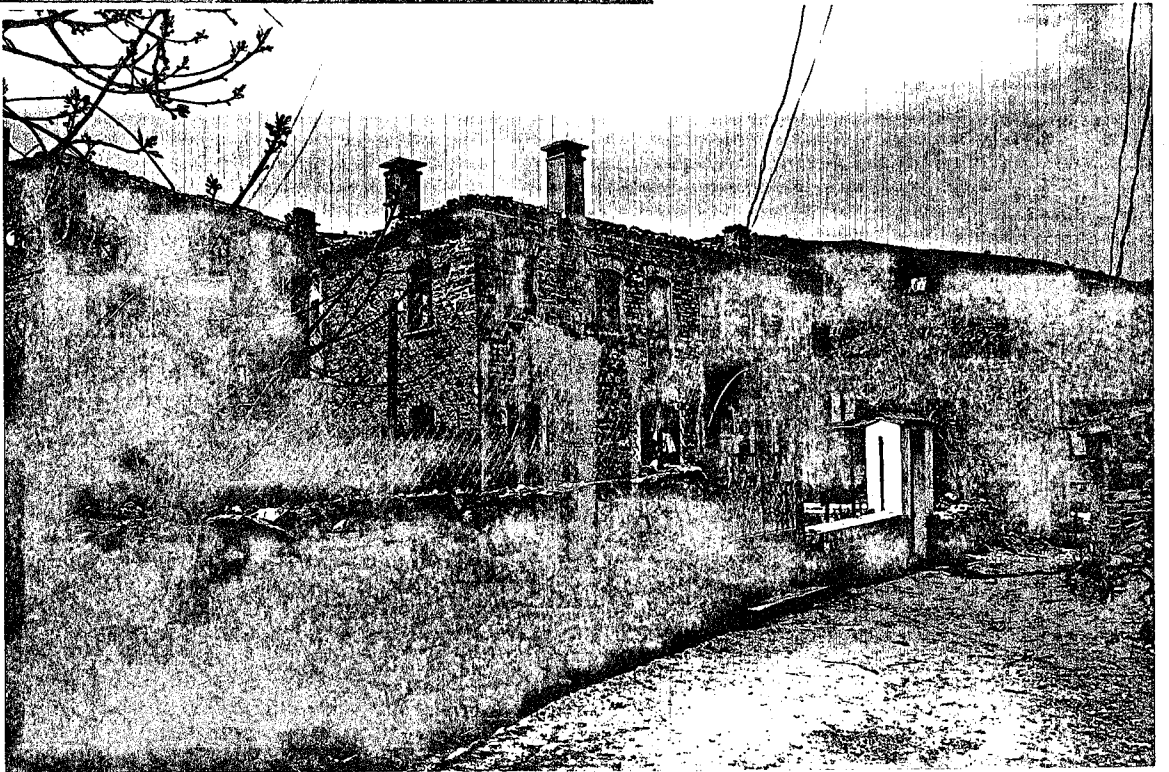
BİR KAPI.

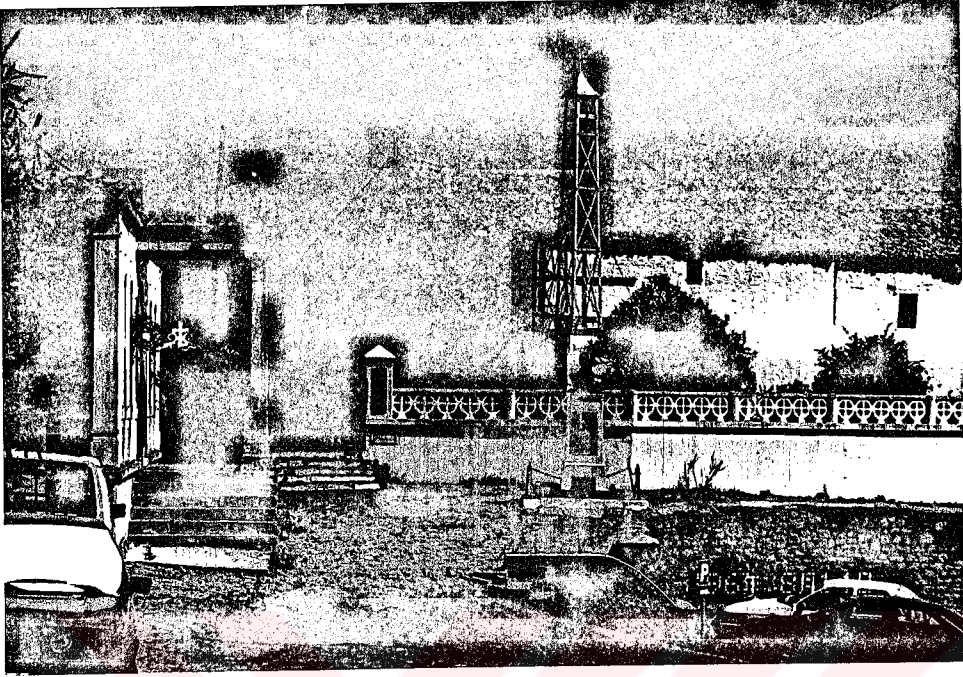
RESİM 26: ZEYTİNLİKÖY'DE

PENCERELER

RESİM 27: ZEYTİNLİKÖY (AYIA THEODORI)

RESİM 28 : ZEYTİNLİKÖY AYIOS GEORGIOS KİLİSESİ.

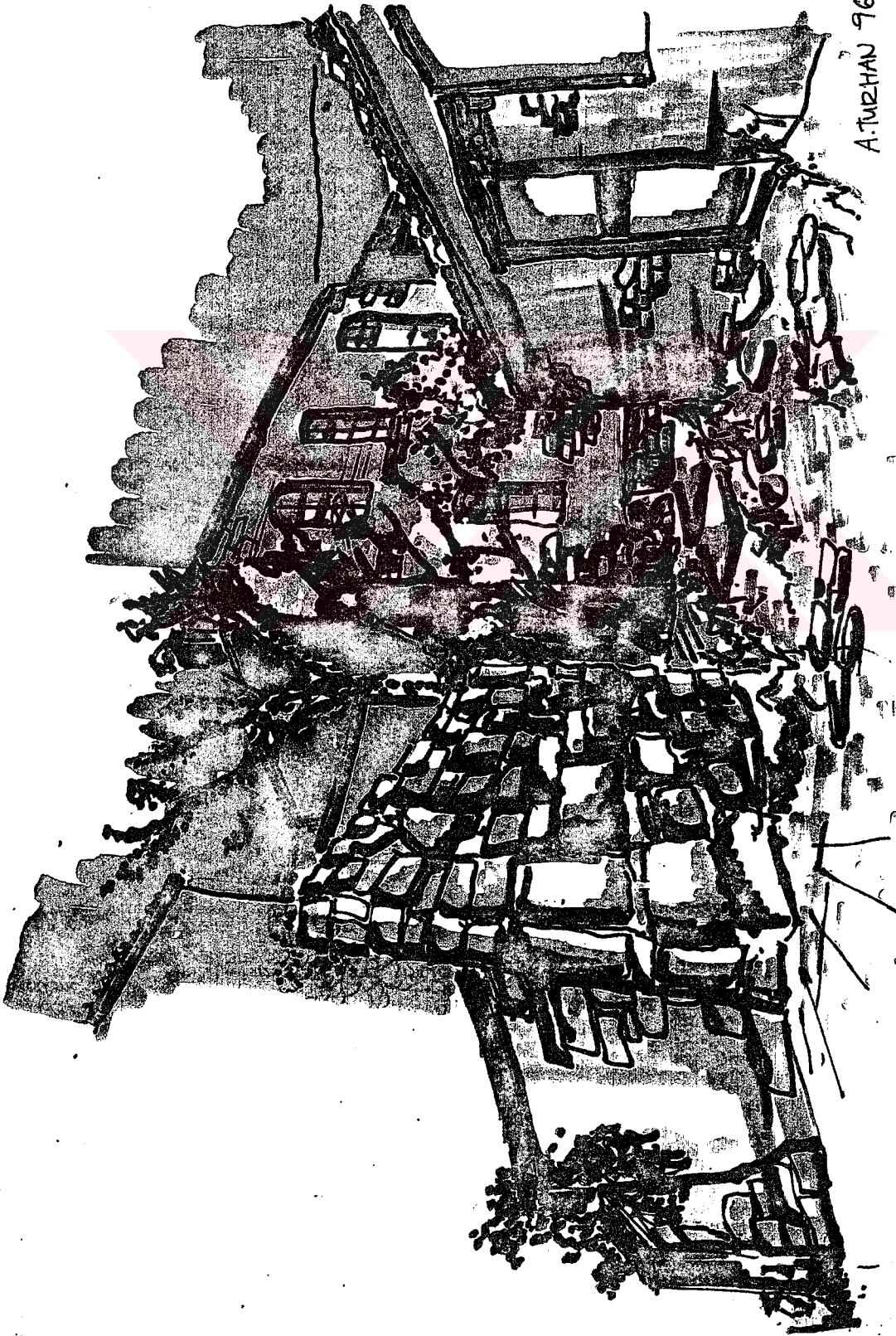

RESİM 29: ZEYTİNLİKÖY MADAM'IN DİBEK KAHVESİ.

A. TURHAN 96.

SEKIL 10 : ZEYTINLİKÖY'DE BİR EV.

A. TURHAN '96.

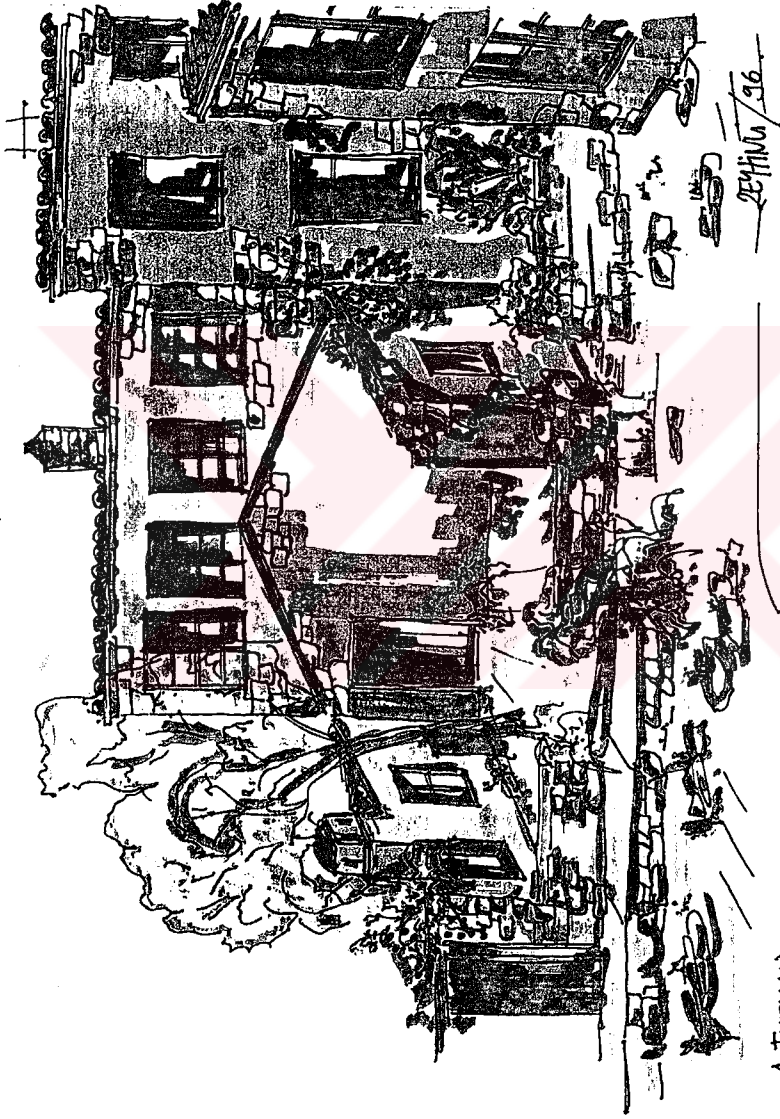
ŞEKL II : ZEYTINGÜKÖY'DE BİR EV.

A. SENGÜL 96

ŞEKİL 12 : ZEYTİNLİKÖY

ZEYTİNLİKÖY — 96.

A. TURHAN.

ZEMİNİKÖY / 26

ŞEKİL 13 : ZEMİNİKÖY' DE BİR EV.

ŞEKİL 4: ZEYTİNLİKÖY'DE BİR EV.

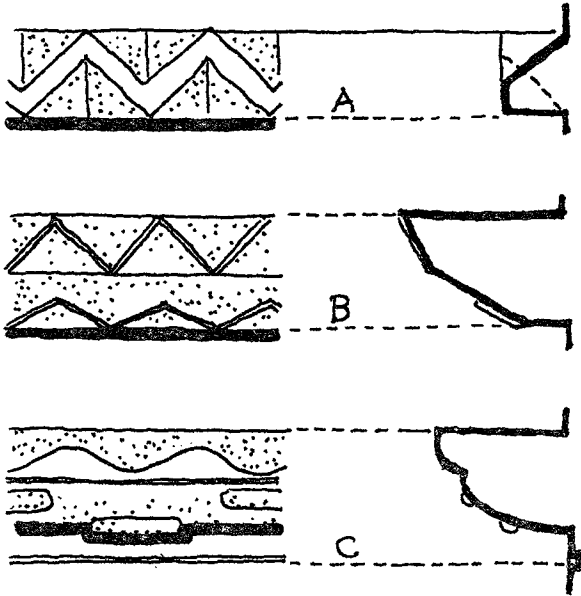
ŞEKİL 15: ZEYTİNU' (AYA THEODORI) DE BİR EV.

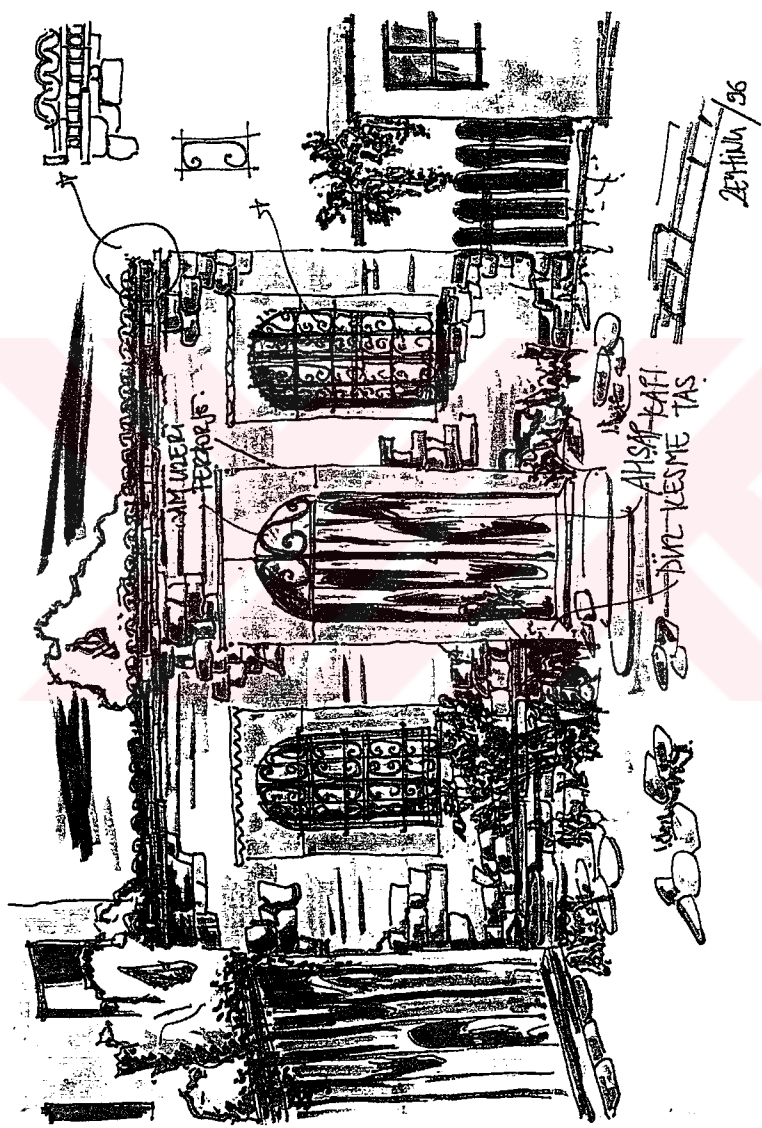
ŞEKİL 16 : ZEYTINGİ' (AYA THEODORİ)DE BİR EV.

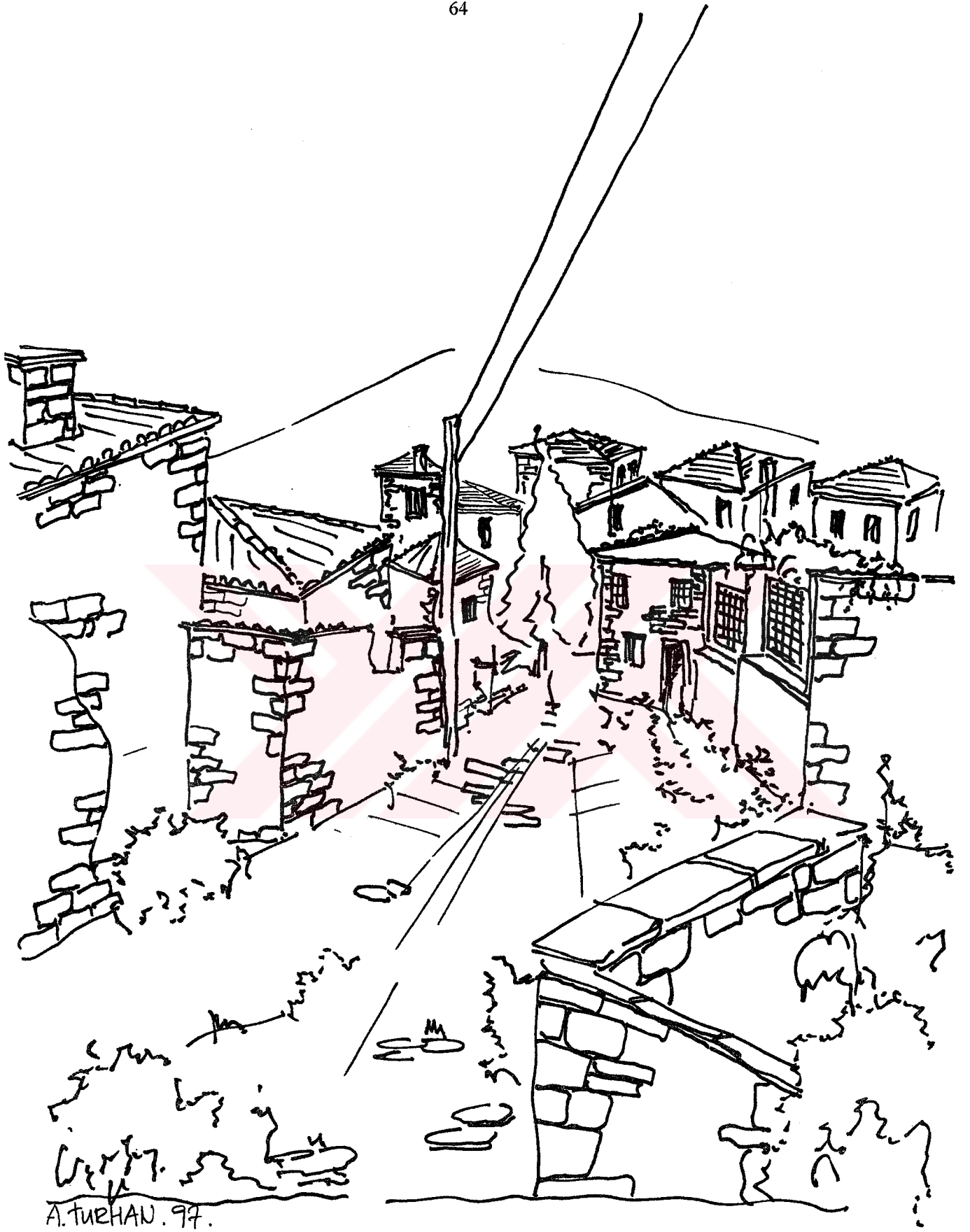
ŞEKİL 17: ZEYTİNÜ KÖYÜNDE BİR DÜKKÂN

SÜSLEMELER BİZANSTAN KALMA ETKİLENMELERDİR.

ŞEKİL 18 : ZEYTİNLİKÖY DE. DÜKKAN.

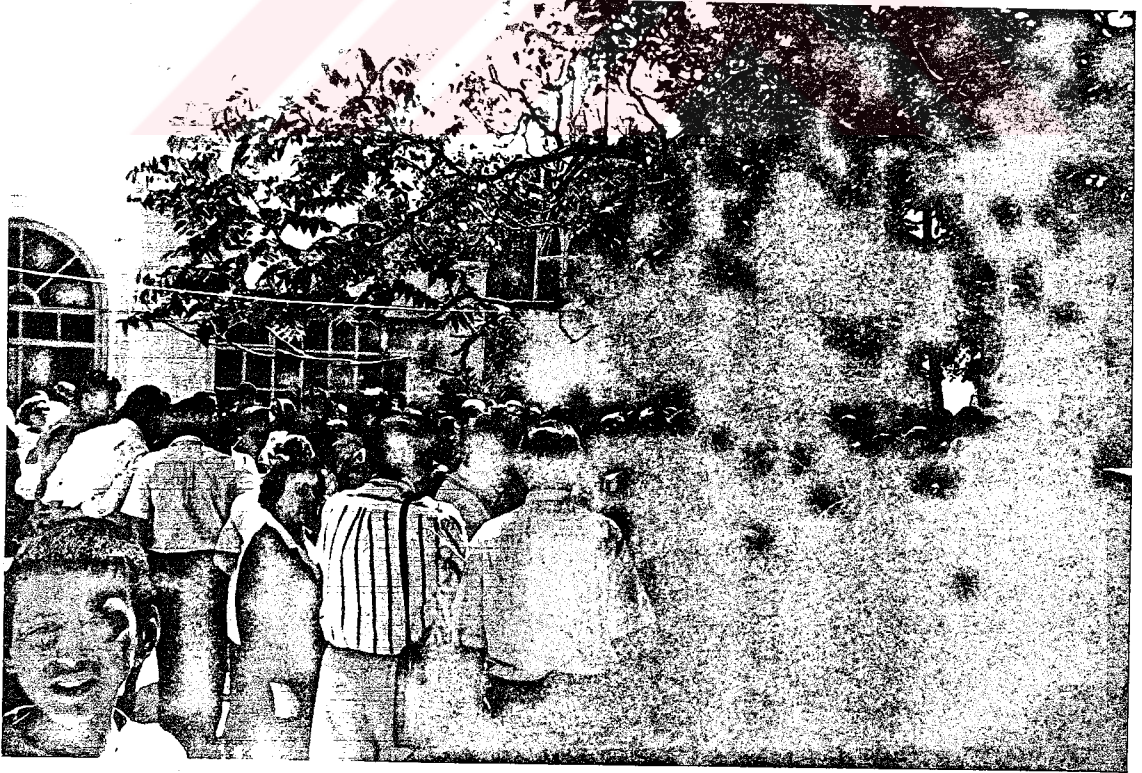

A. TURHAN. 97.

ŞEKLİ 19: ZEYTLİ (AYA THEODORİ) DE BİR SOKAK
ZEYTLİ — 1996.

RESİM 30: TEPEKÖY EVANGELİSMOS KİLİSESİ (PANAYIR GÜNÜ)

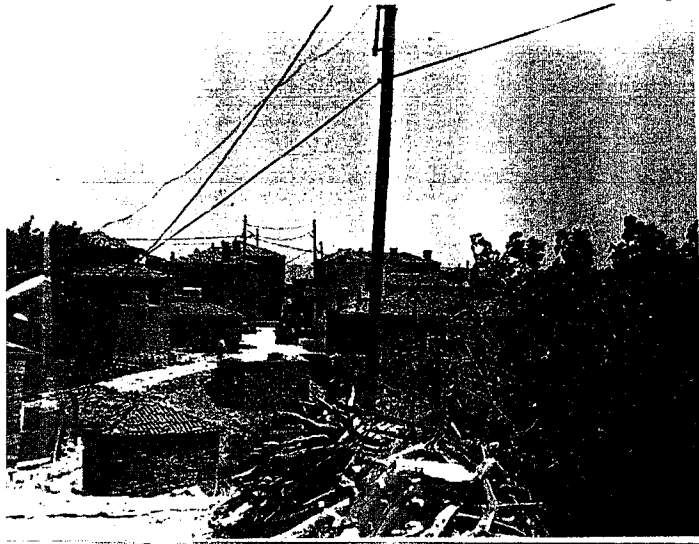

RESİM 31 : TEPEKÖY (AGRİDİA) 15 AĞUSTOS PANAYIR GÜNÜ .

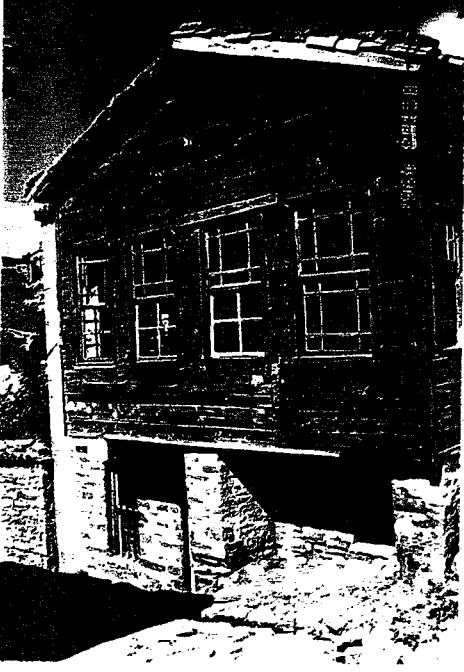
RESİM 32: TEPEKÖY KÖY DOKUSU .

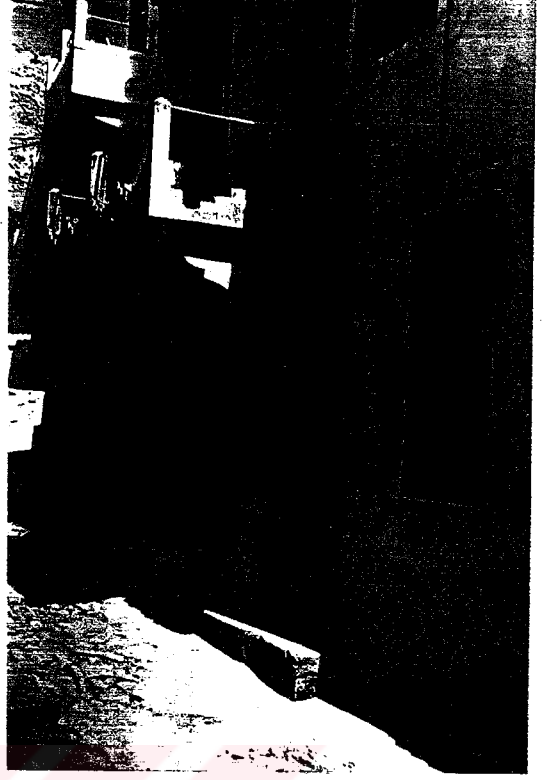
RESİM 33 : TEPEKÖY'DEN ÇEŞİTLİ
GÖRÜNTÜLER.

RESİM 34 : TEPEKÖY EVANGELİSM
KİLİSESİNDE PANAYIR
GÜNÜNDEN GÖRÜNTÜ.

RESİM 35 : TEPEKÖY'DE KATALI ÇIKMA.
RESİM 36 : TEPEKÖY'DE AÇIK ÇIKMA.

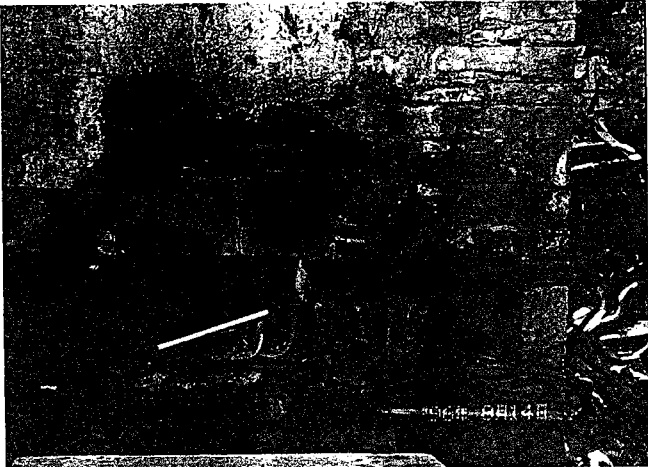

RESİM 37 : DEREKÖY'DE BİR BACA.

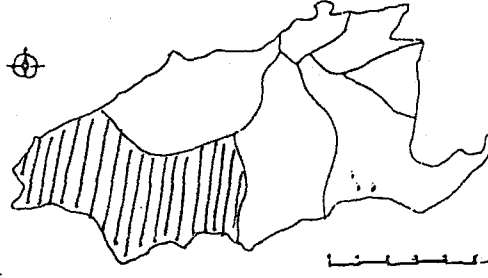

RESİM 38 : ZEYTİNÜKÖY'DE BACA.

RESİM 39 : ZEYTİNÜKÖY'DE OCAK.

2.7. DEREKÖY (SHINUDİ)

Geçmişte Ada'nın en kalabalık ve sosyal yerleşim alanı olan köyde bugün 1985 sayımına göre, yeni kurulan Şahinkaya mahallesiyle birlikte 486 kişi yaşamaktadır.

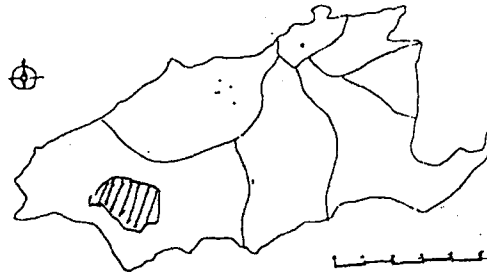
Merkez'e uzaklığı ise 14 km.dir (Saygı E. 1992).

Dereköy 3 mahalleden oluşmaktadır.

1. Mahalle Taşlık Yer anlamında Halaka'dır.
2. Mahalle karşıdaki köy anlamında Pera Horyo'dur. Halaka'nın karşısında Yer alır.
3. Mahalle ise Aya Eleni'dir. (Pasadeous A. 1973)

Köy bugün terkedilmiş ve insansız evleri ile tam bir hayalet yerleşmedir. Kilise meydanı, çamaşırhanesi, ve birçok dükkanın bulunduğu çarşı, buranın eski yaşantısı ve kalabalıklığı hakkında bilgilenmemizi sağlayan birer belge olarak bugün halen ayakta durmaktadır (Resim 40-41). (Şahin M. 1996).

2.8. UĞURLU

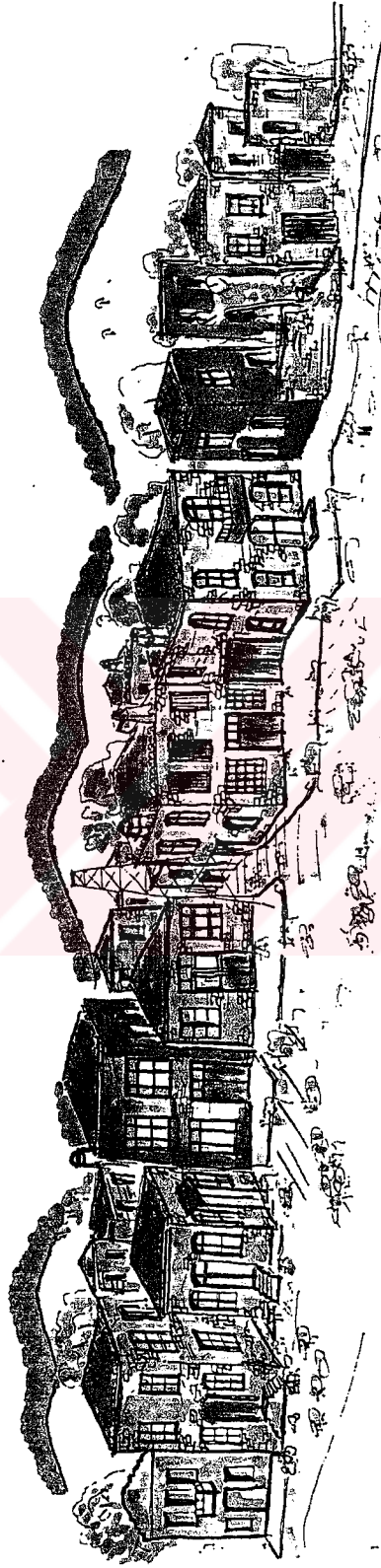
Adanın yeni kurulan köylerindedir. Güneyde denize açık bir alanda kurulmuştur. Ağaçsız, yeşilliksiz, gölgesiz bir görünümündedir. Halk yaz döneminde pansiyonculuk yapar. Geniş kumsalı ve balık avına uygun denizi ile tatil için uygun bir yerdir. Merkez'e uzaklığı 16. km. olup; eski köylerle, yerleşim ve mimari bakımdan zıtlık oluşturur (Saygı E. 1992).

RESİM 40: DEREKÖY (SHINUDI)

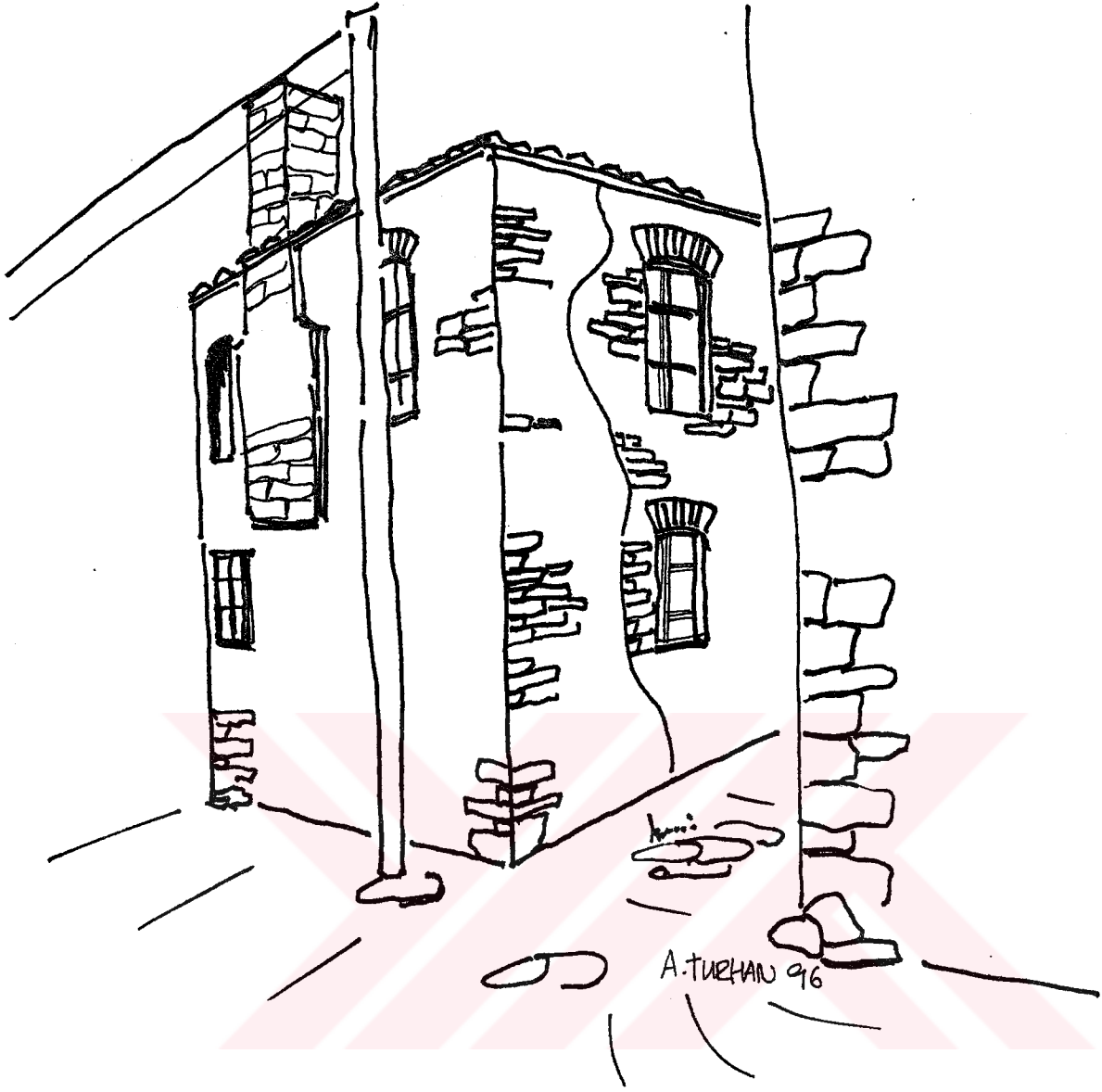

RESİM 41: DEREKÖY KÖY DOKUSU .

A. TURHAN 96.

ŞEKİL 20: DEREKÖY (ŞHİNİMDİ) DEN BİR SİYUET.

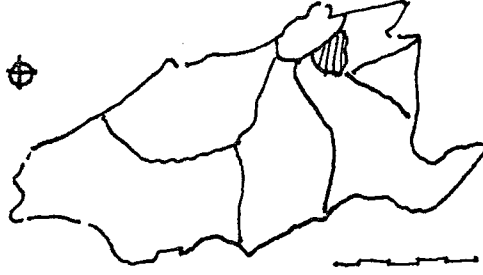

ŞEKİLZİDEREKÖY (SHINUDI) DE BİR EV.

ŞEKİL 22: DEREKÖY (SHINUDI) DEN BİR SOKAK.

2.9. YENİ BADEMLİ

Yeni yerleşim birimleri içinde, halkının çalışkanlığı ile dikkati çeker. Adanın kuzey ucunda tepelerdeki iki eski yerleşmenin Kaleköy ve eski Bademli köyleri arasındaki birbirinin aynısı evlerden oluşan yeni Bademli köyü; kendilerine verilen arazileri çok iyi değerlendirmişler ve ada'nın sebze ve bir kısım kuru gıdalarını, yazlıkçıların süt, yumurta vb. ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar.

Yaz mevsimi boyunca evlerinin bir bölümünü pansiyon olarak kiralarlar. Ancak pansiyonculuk konusunda deneyimsiz ve eğitimsizlerdir. Kaleköy koyu'na beş dakikalık uzaklıktaki köyün, diğer köylere göre sahip olduğu bu şansı, ada'nın gelişimini de gözönüne alarak iyi değerlendirmesi gerekir (Saygı E. 1992).

Bu köyde dikkati çeken en önemli problem yapılan bu beton yığını kapatacak peyzajın olmayışdır. Diğer geleneksel yerleşmelerle tamamen bir zıtlık içindedir. Hiçbir uyum, hiç bir birliktelik yoktur. Bu köyde diğer eski köylerin büyüğü havası görünmediği gibi, ada mimarisinin tamamen karşıtı olan bir yerleşim olarak dikkati çeker.

2.10. KUZU LİMANI

Kabetepe'den veya Çanakkale'den gelen feribot adaya yaklaşırken görülen manzara tam bir hayal kırıklığı yaratıyor. Ağaçsız çıplak yamaçlar, yalnız bir kaç konut inşaatı, petrol tankları, boş bir liman; insanı asık yüzlü ev sahibi gibi karşılıyor.

Bu eşsiz güzelliklere sahip adanın limanı; bir kasa görevi görüyor olabilir. Hazineyi sıkı sıkı saklayan bir kasa. Sırrı bu olsa gerek.

Böyle olmamalı bu ada limanı. Adaya gelen insan sıcak karşılanmalı, griyle karşılanmamalı, limana geldiği zaman içerde göreceğlerinden bir parça birşeyler görebilmeli. İçerdeki o yeşili, yaşamın tüm renklerini, limanda da görebilmelidir. Bu da limanda yerleşimle canlanır, hayat bulur. Oradaki mimarinin bir an önce gerekli alt yapı çalışmalarının ve planlarının yapılarak başlatılması gerekir.

BÖLÜM 3. SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ, PLAN ANALİZLERİ

3.1. YAPIM SİSTEMLERİ

Gökçeada'da evler genel olarak 5 değişik kategoride toplanabiliyor.

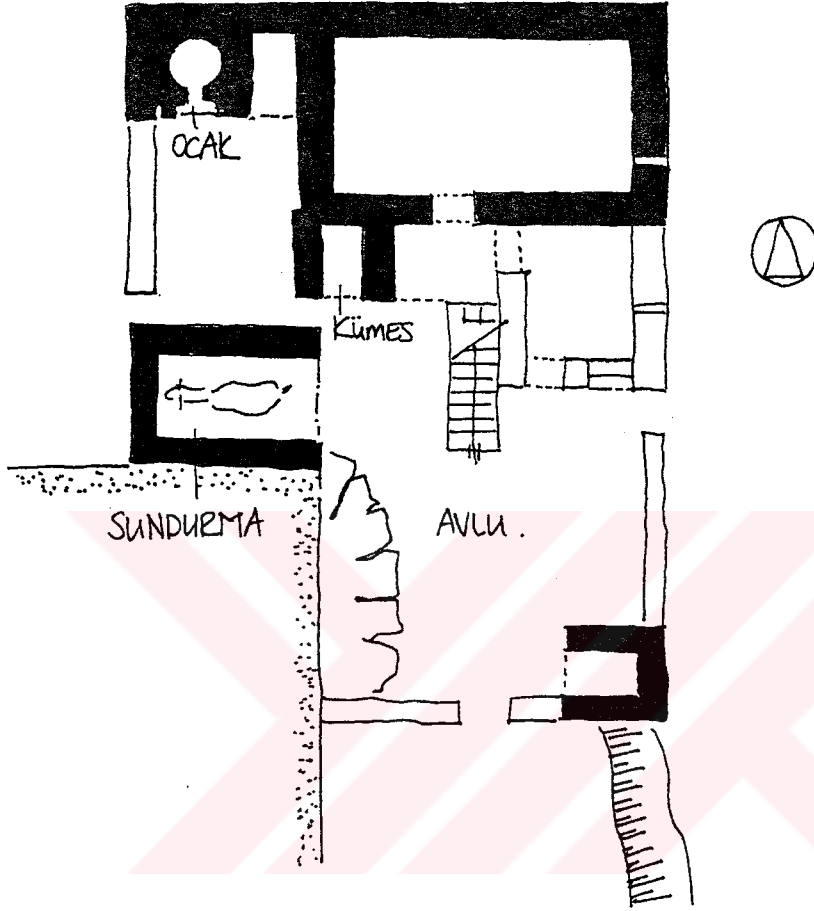
1. Tamamıyla taş yapım evler
2. Taş yapım olupta iç mekanlarda ahşap bölüntüleri olan evler (Bağdati)
3. Dış kısımlarının ahşap olduğu evler (Bir kısmı).
4. Tamamıyla ahşap olanlar
5. Bugün günümüz inşaat malzeme ve metodlarıyla yapılan, ve tamamıyla ada mimarisinden uzak evler.

Bu 4 kategoride evler genellikle 2 katlıdır, fakat yine de bu katagorilerde de gelir durumu iyi olmayan ailelerin yapmış olduğu tek katlı evlere de rastlanır. Bunun sebebi de şu olaya bağlıdır. Son 3 katagorinin doğuşu 1. katagoriye bağlıdır. 2. katagori ise yerel ihtiyaçlardan doğmuştur. 3 ve 4. katagoriler İmroz dışı etkilenmelerden doğmuştur.

1. Katagorideki taş evler artış inşa edilmemekte olup, bu sebeple artık örneklerine az rastlanmaktadır.

3.2. İLK PLAN TİPİ ŞEMASI VE MEKAN YÖNELİŞLERİ

Şu anda bu evlerin örnekleri öyle değişiklik ve değişimler göstermiştir ki ilk tiplerinin belirlenmesi oldukça zordur. Zaman olarak belirlenmesi de zordur. Bu katagorideki evlerin aşağı yukarı 2 asır önceye kadar uzandığı varsayılmaktadır. Zeytinliköy'de 1. katagoriye örnek olan ev vardır. Köy sakinlerinin verdiği bilgiye göre 300 sene önce Yorgo Pupa diye biri tarafından yapılmıştır. Ufak tefek değişikliklere uğradığı halde 1. katagorinin özelliklerini taşımaktadır (Şekil 23).

ŞEKİL 23 : ZEYTLİ NÜKÖY KUTUFU'NUN EVİ. (PASADEOS A.1973)

Bu ev Zeytinli 'de şu anda evin son sahibi olan Kutufu'nun evi olarak biliniyor. Evin şekli dikdörtgen şeklindedir. Ev hacmiyle avluyu kuzey rüzgarlarından korumaktadır. Ev 2 katlıdır. Anoy denilen üst kat, ve katoy denilen alt kattan oluşmuştur. Üst katın işlevi yaşama bölümüdür. Alt kat ise, depolama-ambar görevi görmektedir. 2 katın girişi de güneydendir. Üst kata giriş-çıkış dışarıdan taş bir merdivenle sağlanmaktadır (Şekil 24). Bu merdiven bir sahanlığa ulaşmaktadır. Hayat adı verilen bu sahanlık üst katın kapısını bulur. Hem üst kat hem alt kat tek bir hacimden oluşmasından dolayı evlere (monospita) tek evler denilmektedir. Tek ev kendi içinde fonksiyonlara göre mekanlaşıyor. Köylüde spit veya spitos dediği zaman üst katı kastetmektedir. Üst katın döşemesinde, aşağı yukarı ortasında 10 cm.lik bir yükselti vardır. Buna da yukarıdaki ev (Apanu spit)

denilmektedir. Bu arada batıda kalan bölümü de aşağıdaki ev (katu spit) adını alır. Yukarıdaki ev ailenin;

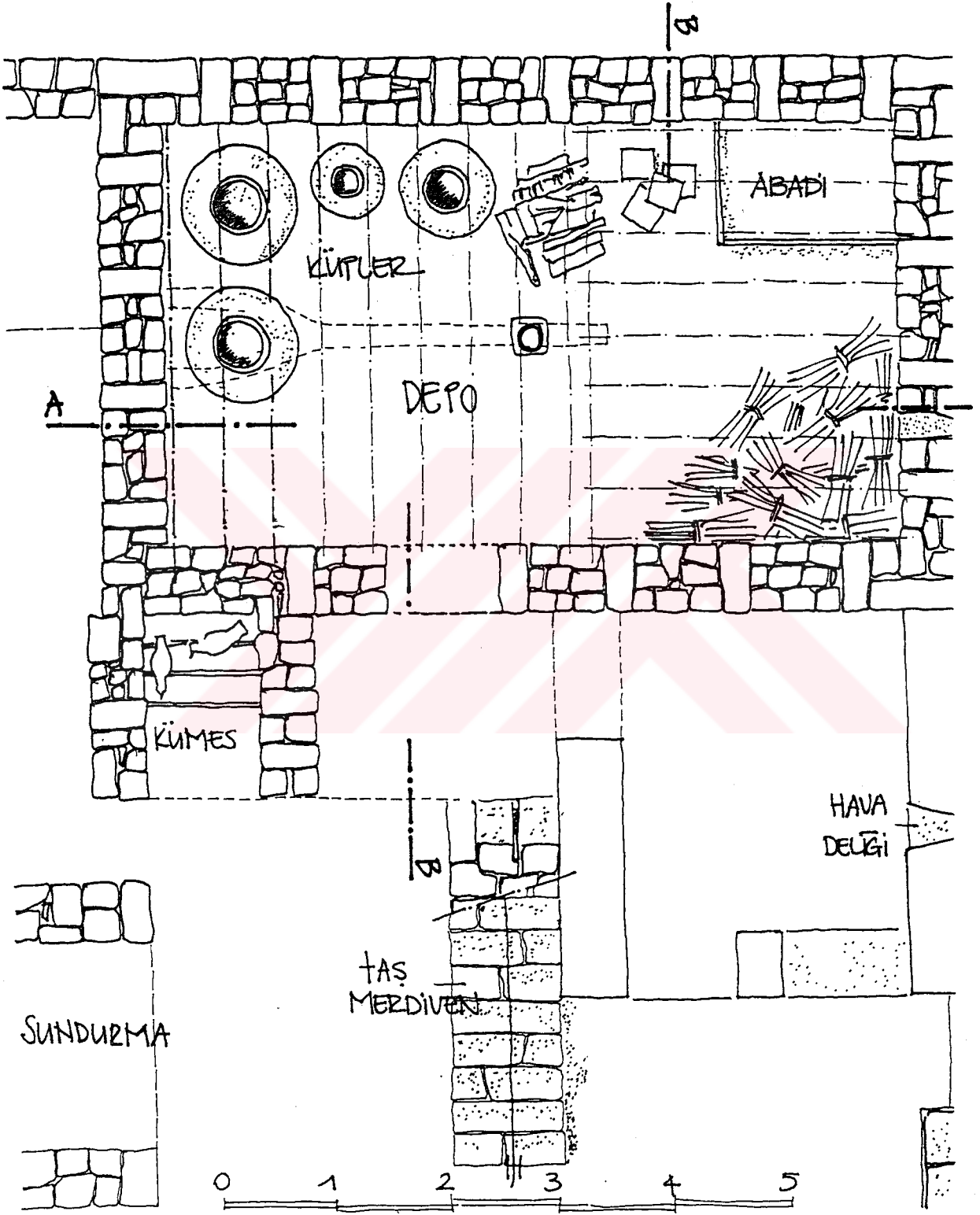
1. Oturduğu
2. Yemek yediği
3. Uyuduğu mekanlardan oluşmaktadır.

Yukarıdaki evde ailenin oturduğu bölüm olan 1. bölümde ailenin gençleri şöminenin etrafında yere bağdaş kurarak oturmaktadır. İhtiyar fertleri de minder üzerinde oturmaktadır. Şöminenin ön kısmına dumanın dışarı verilmemesi için siyah keçi kılından yapılan torba geçiriliyor.

2. bölüm olan yemek bölümünde sofra kullanılıyor. Ayaksız kısa yuvarlak sini üzerine mesela denilen örtü serilmektedir. Tahta kaşık ve çatallardan yararlanılıyor. Reis (baba) her zaman sağ tarafa, anne sol tarafa (Orada bulunan dolaba yakınlığından dolayı) oturuyor. En küçük çocuk aşağıdaki eve doğru oturuyor (Girişin hemen sağında bulunan testiye yakın olması açısından). Çocuğun görevi de testiden suyu doldurmaktır.

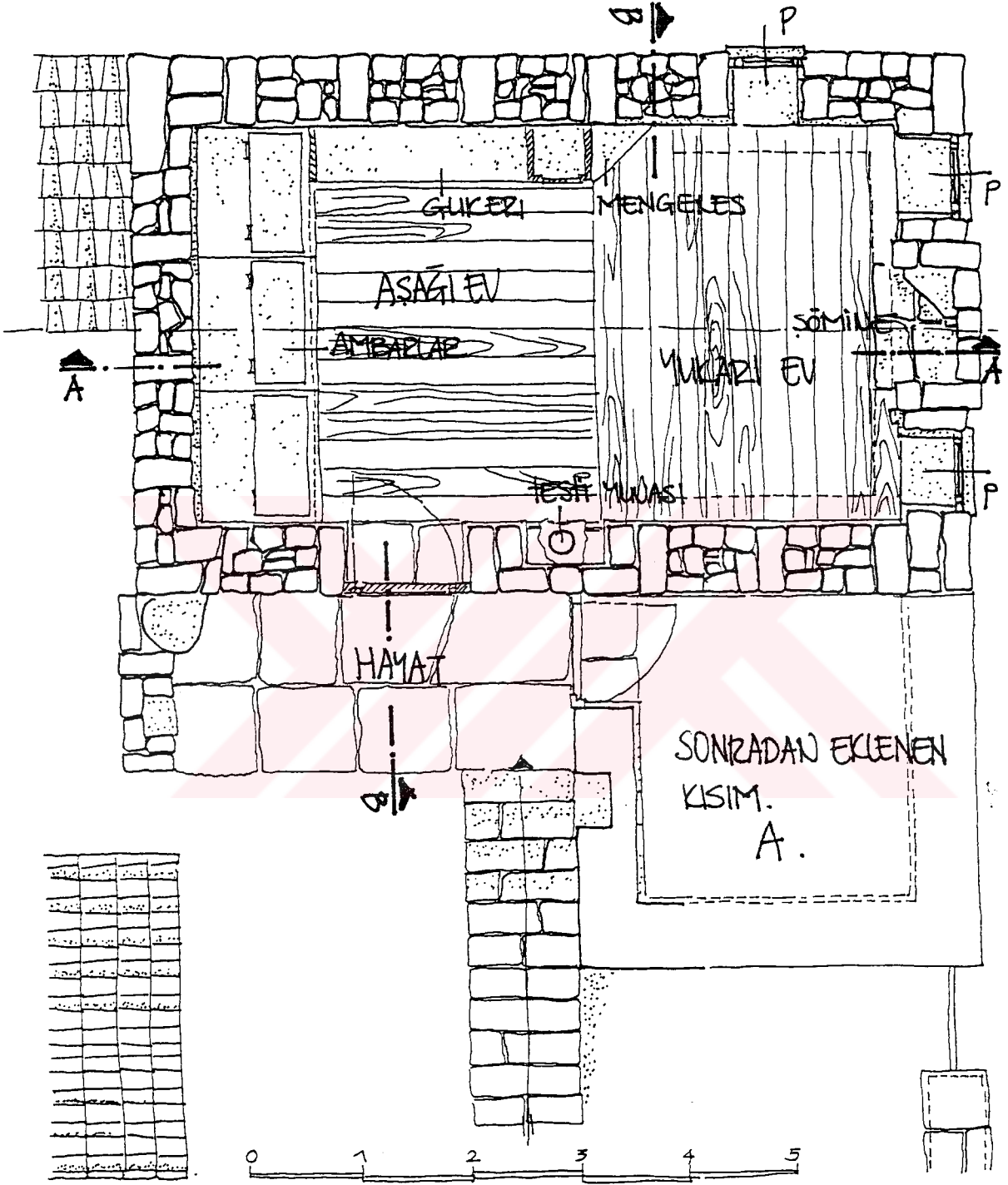
3. bölüm olan uyku bölümünde uyku için kaçes denilen içi yulaf samanı dolu olan döşekler kullanılmaktadır. Bunun kullanılmasındaki amaç elastiki olup ağırlıktan kırılmasıdır. Döşegin üstüne koyun yününden yapılan iplikle dokunmuş çarşaf seriliyor. Bu arada kullanılan tüm malzemeler dokunarak yapılan ipliklerden yapılmaktadır. Evin doğu duvarındaki ocağın (Gunia denilen) fonksiyonu; üst katı ısıtmak ve yemeği pişirmektir (Şekil 27).

Ocağın sol ve sağ kısmında 2 tane pencere bulunur. Pencereilerin ve ocağın üzerinde 1 veya 2 raf bulunmaktadır. Üst kata girer girmez kapının hemen saında testi yuvasına rastlamak mümkündür. Evin batı tarafının büyük kısmını ambarlar teşkil etmektedir. 3 veya 4 değişik bölme yanyana tahıl tepolamak için kullanılmaktadır. Üst katın batı duvarında ambarların üstünde amborothirida denilen küçük bir pencere bulunmaktadır. Girişin tam karşısında kuzey duvarında gukeri denilen, ambarlarla yukarıdaki evi aşağıdaki evden ayıran, basamağa kadar uzanan dolap bulunmaktadır (Şekil 26).

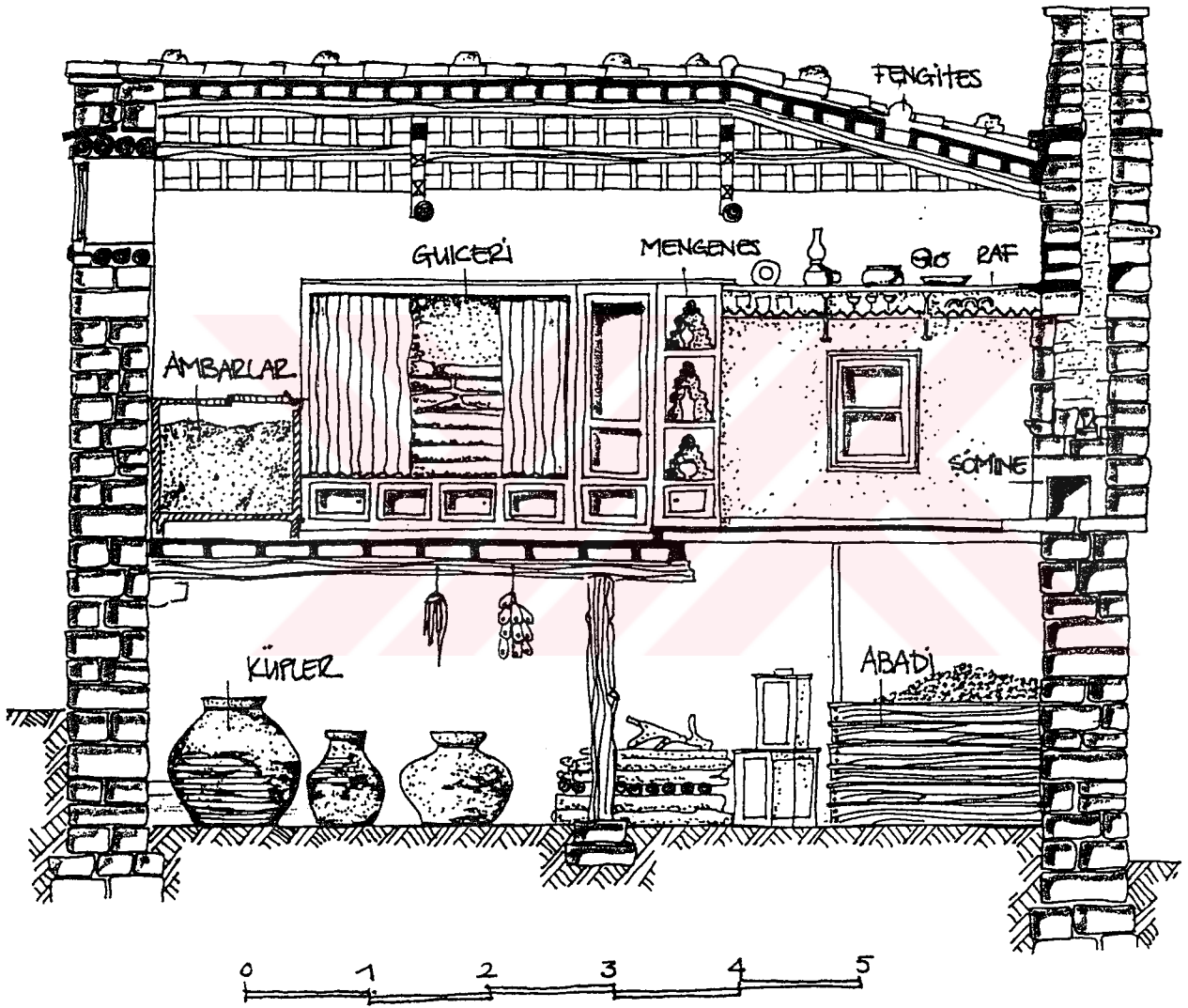
ALT KAT PLANI (KATOY) (PASADEOS A.1973)

ŞEKİL 24 : KİTUFU'NUN EVİ ZEYTLİKÖY. (İLK PLAN TİPİ SEMASI)

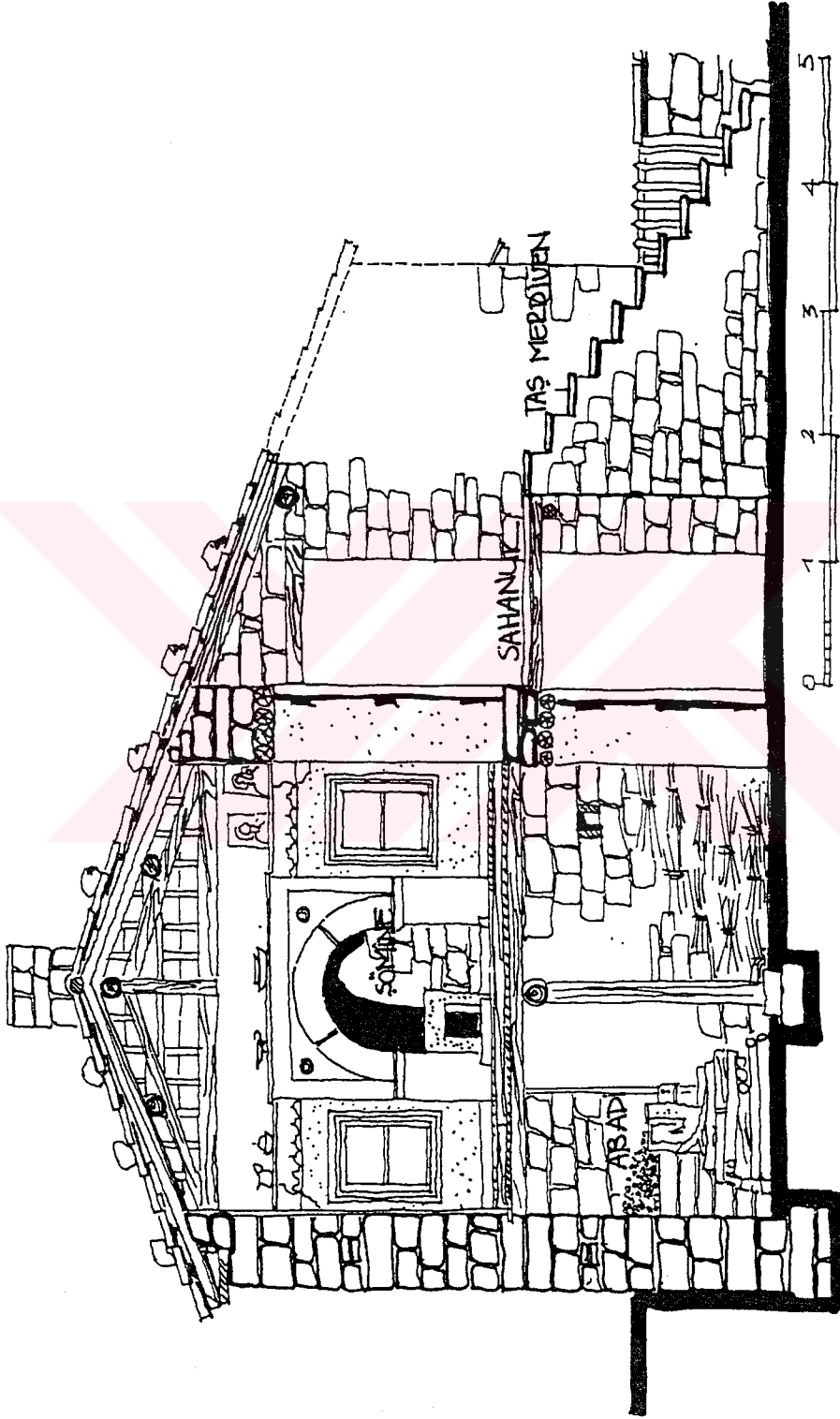
ÜST KAT PLANI. (AN04) (PASADEOS A.1973)

ŞEKİL 25: KİTUFU'NUN EVİ. ZEYTİNLİKÖY.

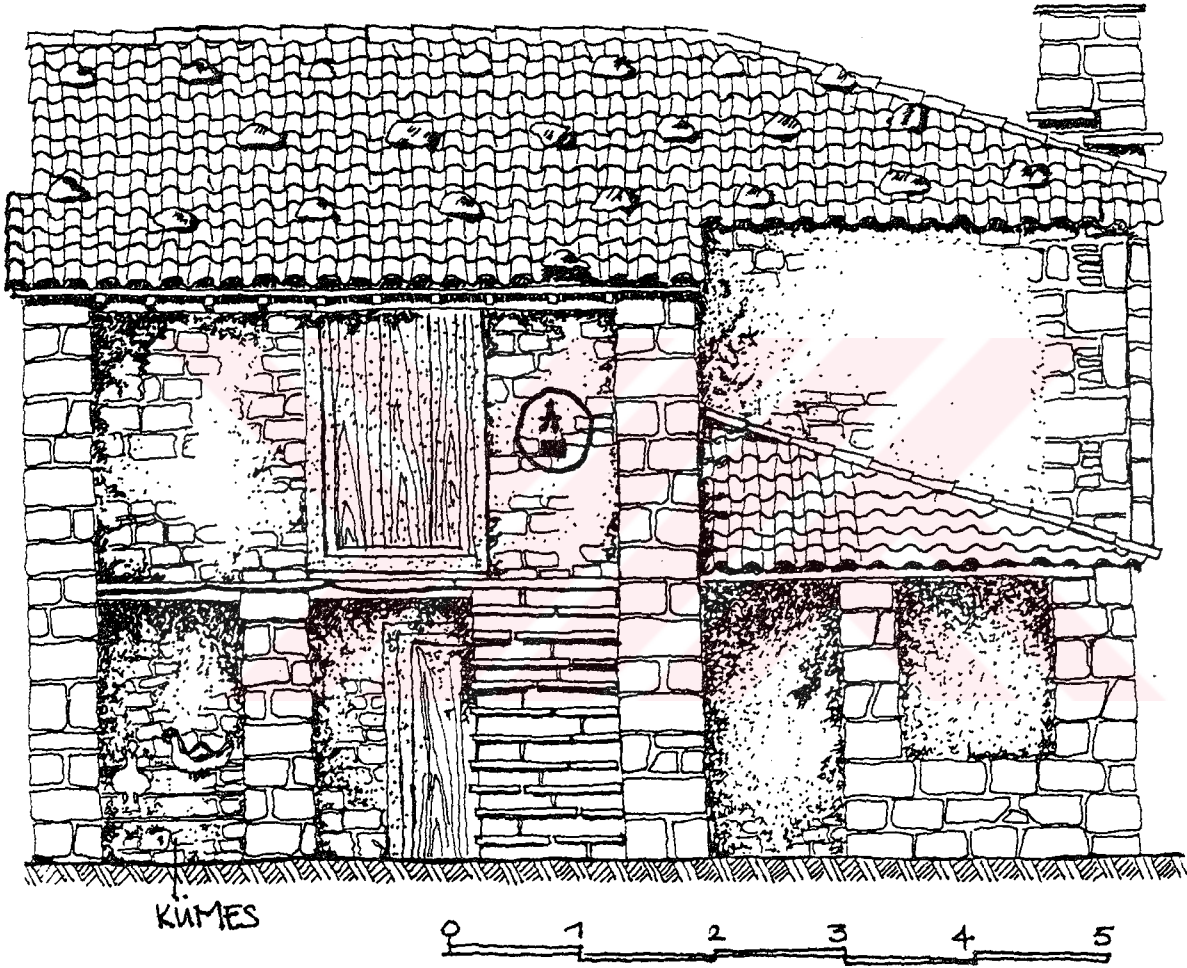

ŞEKİL 26: A-A KESİTİ. (PASADEOS A.1973)

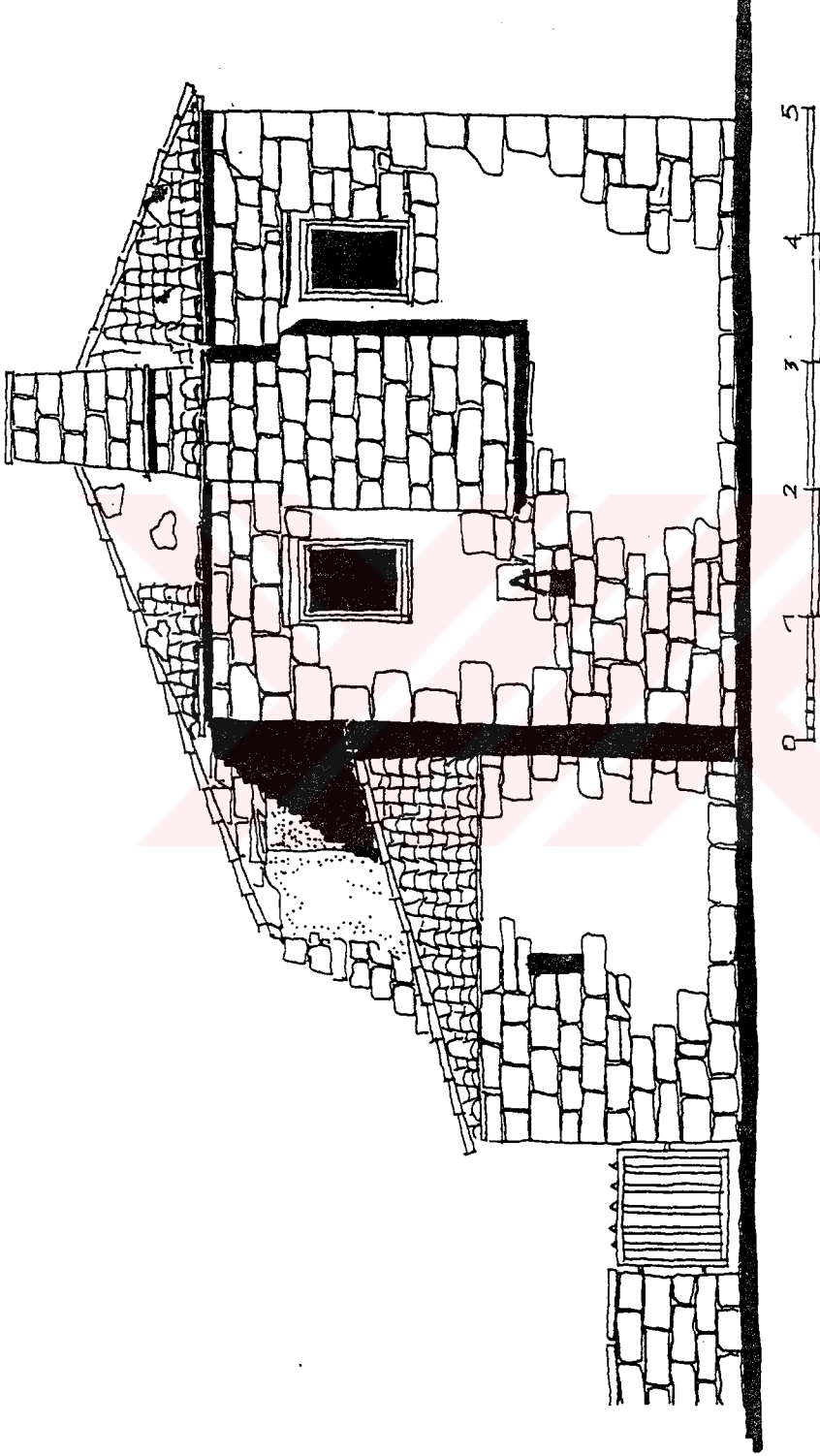
KTUFU'NUN EVI ZEYTİNLİKÖY.

ŞEKİL 27 : B-B KESİTİ . KİTUFUNUN EVİ . ZEMİNÜKÜYÜ . (PASADENOS A. 1973)

SEKIL 28 : GIRİŞ GÖRÜNÜSÜ - KTUFU NUN EVİ. ZEYTLİKÖY.
(PASADEOS A.1973)

ŞEKİL 29 : YAN GÖRÜNÜŞ - KİMFUNUN BUJ. ZEHİNİKÖY. (PASADEOS A.1973)

Gukeri 2 bölümden oluşan bir dolap çeşididir. Kapaksız büyük bölüm (önü perdeyle kapalı olup gün boyunca döşeklerin, giysilerin korunduğu bölümdür. Yanındaki küçük kapaklı bölüm giysilerin korunduğu mengene denilen bölümle son bulmaktadır. Mengene üçgen raflardan oluşmakta olup, ev kadınının en çok kullandığı eşyaların konulduğu bölümdür. (Bölüm 3.5'te anlatılacak)

Çoğu sefer ev çatıda bulunan fengites adı verilen, üst kat aydınlatmak amacıyla, kiremit malzemesinden yapılmış cam bölme ile aydınlatılmaktadır. Bazen 2 tane bile yapılmaktadır. Eskiden tavan olmadığından çatı makasları çok özenli düzgün yapılmaktaydı. Makaslar çatıyı taşımaktadır. Ambarların üzerindeki pencere havalandırma amacıyla kullanılmaktadır. ve ne kadar yüksek olursa sirkülasyon açısından o kadar iyidir. Çatıda kiremitlerin altında bitki çamur karıştırılarak yapılan yalıtım malzemesi kullanılmaktadır. Buna da argilohoma denilir. Üst kattaki bir ayrıntıda girişin sağ tarafında kediler için açılan bir deliktir. (Gatothirida) (Şekil 28/A). Yeni evlerde kapının sağ tarafı kesilerek bu ihtiyaç giderilir. Duvarların iç kısmı özel bir alaşım olan çamur ve saman karışımı ile sıvanarak kireçler beyazlatılır.

Alt katın duvarları ise sıvanmaz, pencereleri de yoktur. Fakat havalandırma için thirdaki denilen örgüde bir delik açılarak oluşturulan yuva ile sağlanır (şekil 29/A). Taban sıkıştırılmış topraktır. Alt katın bir köşesinde ahşaptan yapılan ve abadi denilen zeytinlerin depolandığı ambar bulunmaktadır. Zeytinler burada sularını bırakana kadar bekletilir (Şekil 24). Alt kat evin depo görevini görmektedir.

Alt katta abadi dışında değişik boylarda küpler bulunmaktadır. Bu küpler duvar kısmına gömülerek (dengesini sağlamak için) zeytinyağı, ve şarap depolanması için kullanılmaktaydı. Ayrıca alt katta ısınmak amacıyla kullanılan odunlar, tenekelerle peynirler depolanmaktadır.

Çoğu sefer alt kata kümesler de konulurdu. Fakat bu evde kümes sahanlığın altında bulunmaktadır. Şekil 25'deki A bölümü sonradan eklenmiştir. Bu da pencerenin boyutlarının büyük olmasından anlaşılmaktadır. Evin yükseklikleri insan boylarına göre yapılmıştır. Üst kat yukardaki evin döşemesinden makasa kadar 220, fakat çatının eğimli olmasından en yüksek noktasına 1 m. daha eklenir. Bu yüzden mekan daha ferah oluyor. Kapı yüksekliği 1.80 m. olup, alt kat tavan yüksekliği de aynı yüksekliktedir. Yandaki evin arsanın şekli bu evin avlusunun batıya doğru uzanmasına sebep olmuştur. Bu alana

da taş fırın yerleşmiştir. Güney bölümde tuvalet vardır. Bir de sundurma denilen kapatılmış bir bölümde de; kırdan köye inmek için kullanılan at veya eşeklerin dinlenmesi için yapılan bölümdür (Pasadeos A. 1973).

Bu evlerin yapıldığı zamana kadar yıkanma olayı leğenlerde, büyükler için sahanlıkta, küçükler için içerde olmaktadır. Daha sonra lavabo (nerohitis) ihtiyacı belirginleşti ve testi yuvasının solunda yerini almıştır. Lavabo taştan olup; duvara bir bölmeye yerleştirilmektedir.

3.3. PLAN TİPİ ŞEMASI GELİŞİMİ

Gökçeada genel plan tipi şeması çeşitli amaçlarla, fonksiyonlarla, eklemelerle değişim göstermiştir.

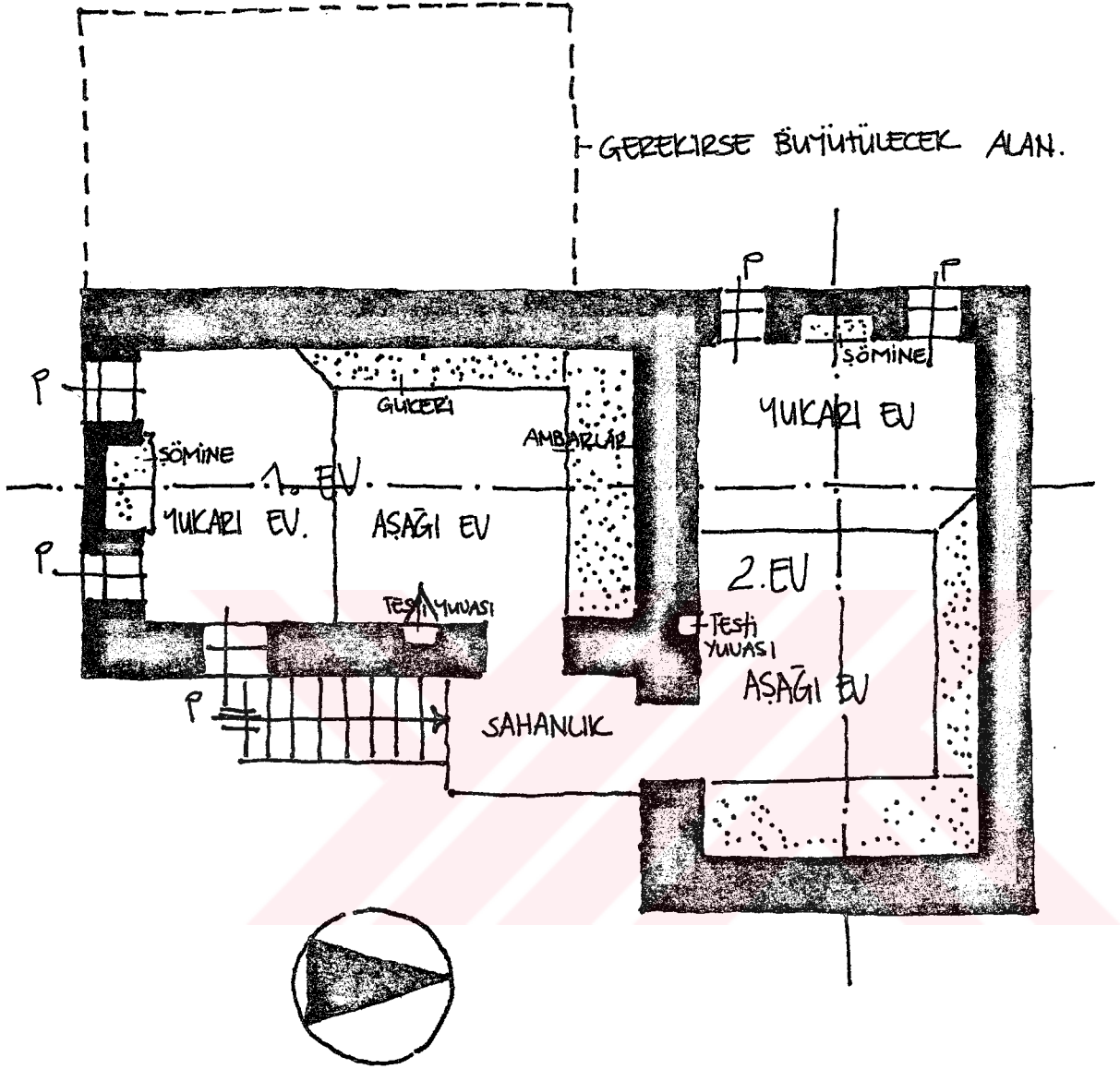
Bu değişimde daha çok kız çocukları olan ailelerde eklemelerle ortaya çıkmıştır. Bu evler ortak sahanlık kullanılarak yanına bir ev daha yapılarak ortaya çıkmıştır.

Bu çift eve örnek; Zeytinliköy (Hyia Theodori) de bir evdir. (Şekil 30)

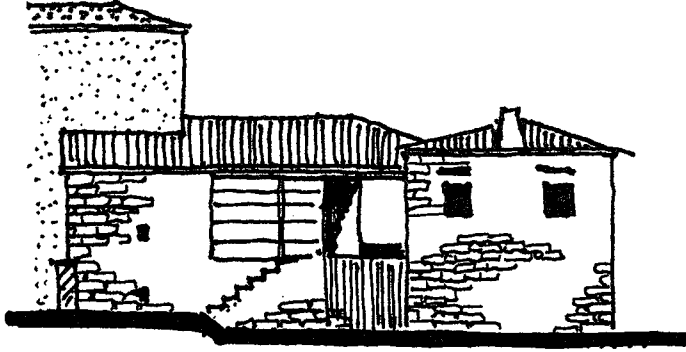
Genellikle bu evler L konumundadırlar. 2. evin (sonradan yapılan) taş duvarının yapılışı 1. evle (önceden yapılan) aşağı yukarı aynı zamanda yapıldığını gösteriyor. Aynı şekilde Zeytinliköy'de Vasil Zuni'ye ait evde bu çeşide bir örnektir (Şekil 31). Bu evdeki ilk değişiklik merdivenin sahanlığının evin içerisine doğru ve geniş bir hol halini almasıdır. Bu plandan anladığımız kadarıyla evin sahibinin üzümden geçindiği anlaşılıyor. Evin alt katla bağlantısı bir kapakla sağlanmaktadır. Bu kapağa ilişkin örnekli evler başka köylerde de bulunmaktadır.

Sahanlığın kapatılması belki de merdivenin içeri alınmasının ilk sebebidir. Buna örnekte (glikli) eski Bademliköy'dedir (Şekil 32). Eskiden sahanlık balkon olarak kullanılırken, daha sonra balkon başlı başına bir mekan olmuştur (Şekil 33-34). Böylece yeni kategori gelişmiştir. Başlıca değişim evin toparlanmasıdır. daha basitleştirilmişlerdir.

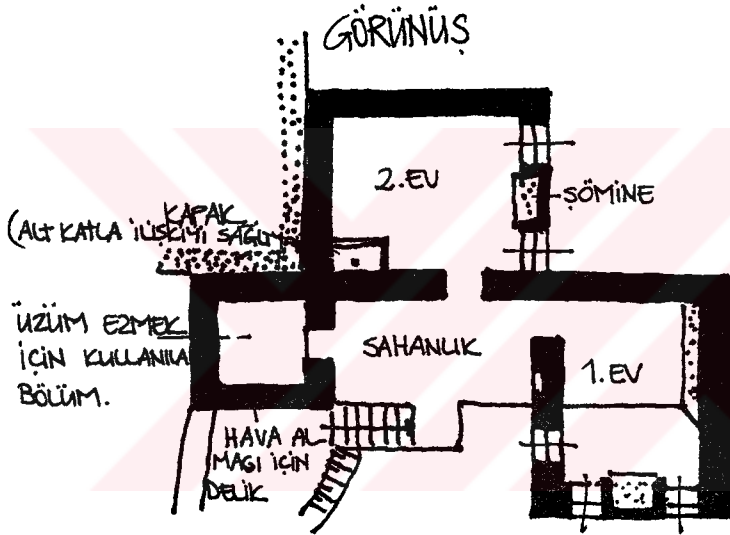
Eski evin yeni evle birleştirilmesi 3 şekilde olmaktadır. 1. Şekil L biçiminde olup; eski evin yeni eve dik yapılması ile ortaya çıkmıştır (Şekil 35-36) .

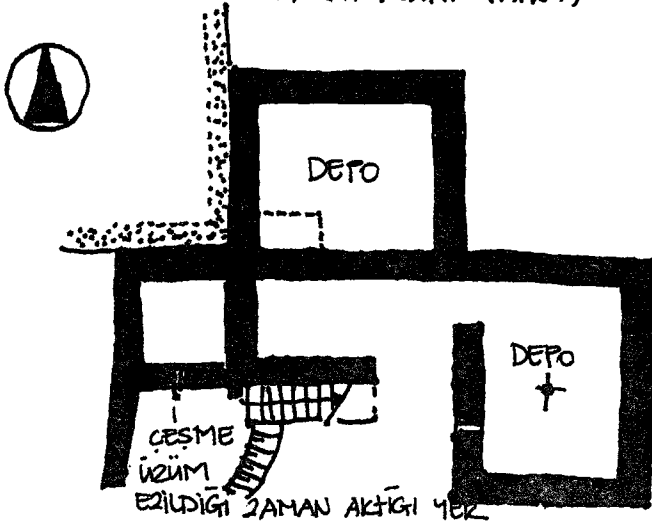
SEKİL 30: ZEYTLİKÖY' (AYIA THEODORİ) DE BİR EV. (PASADEOS A.1973)

GÖRÜNÜŞ

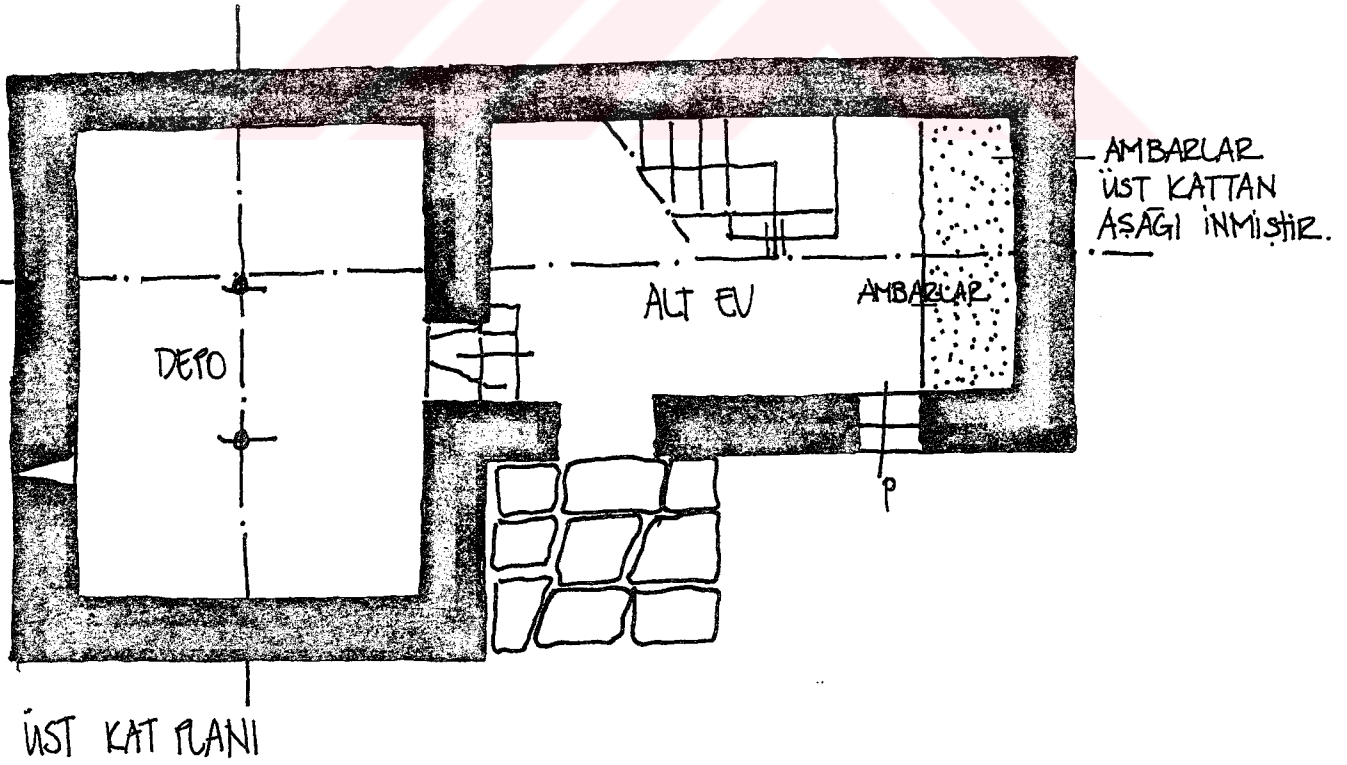
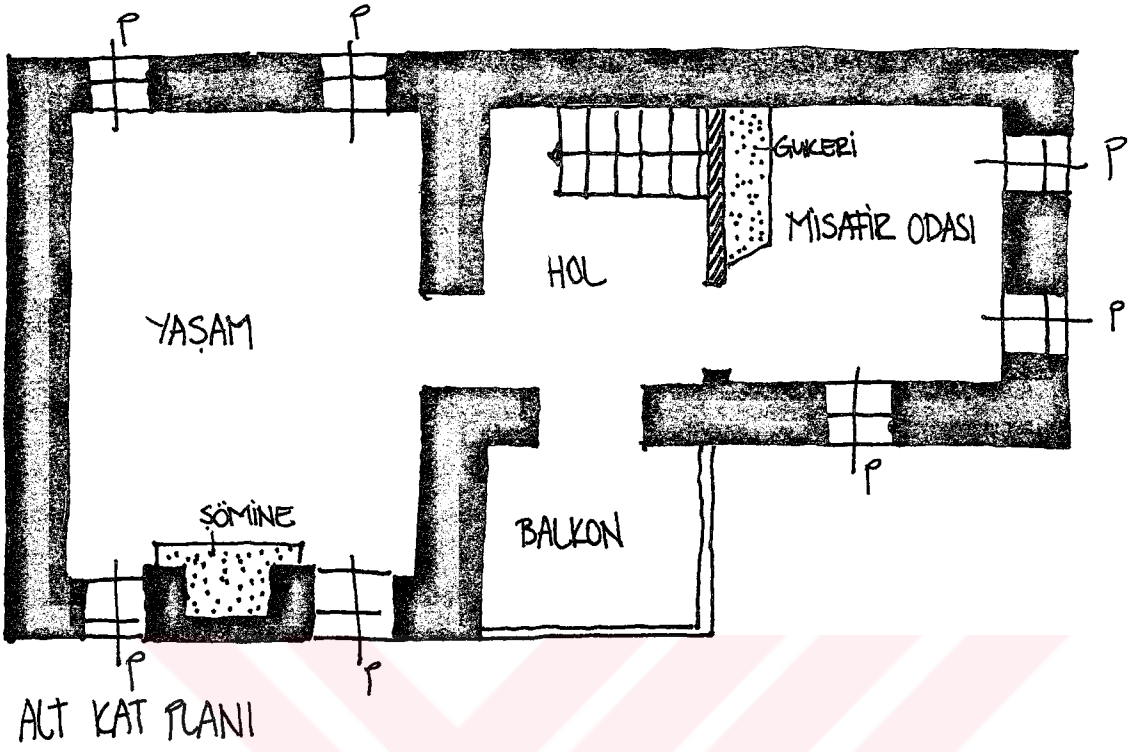
ÜST KAT PLANI (AN01)

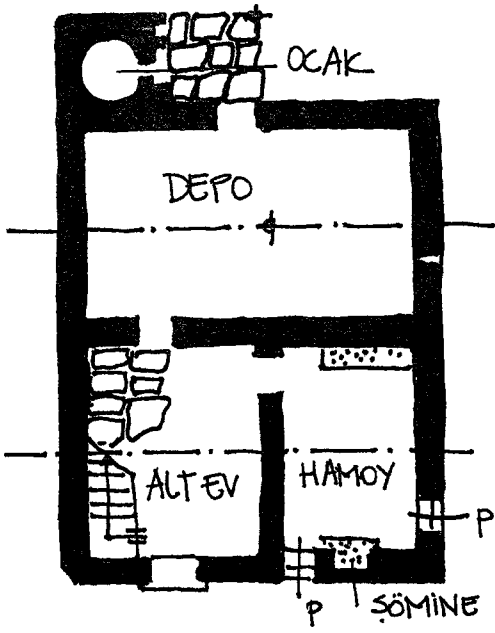
ALT KAT PLANI (KAT01)

ŞEKİL 31 : ZEYTİNLİKÖY'DE VASIL ZUNİ'YE AIT EV. (PASADEOS A. 1973)

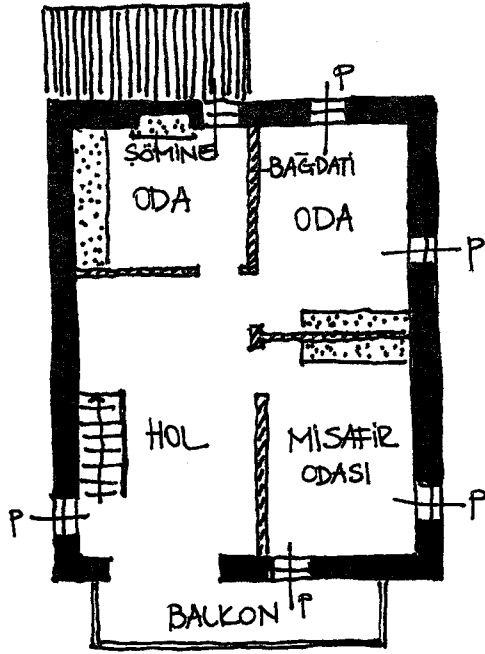

ŞEKİL 32 : ESKİ BADEMLİ (GÜKİ) DE MARIA DELİKOSTANDI 'YE AIT EV. (PASADEOS A.1973)

ALT KAT PLANI.

0 1 2 3 4 5 10

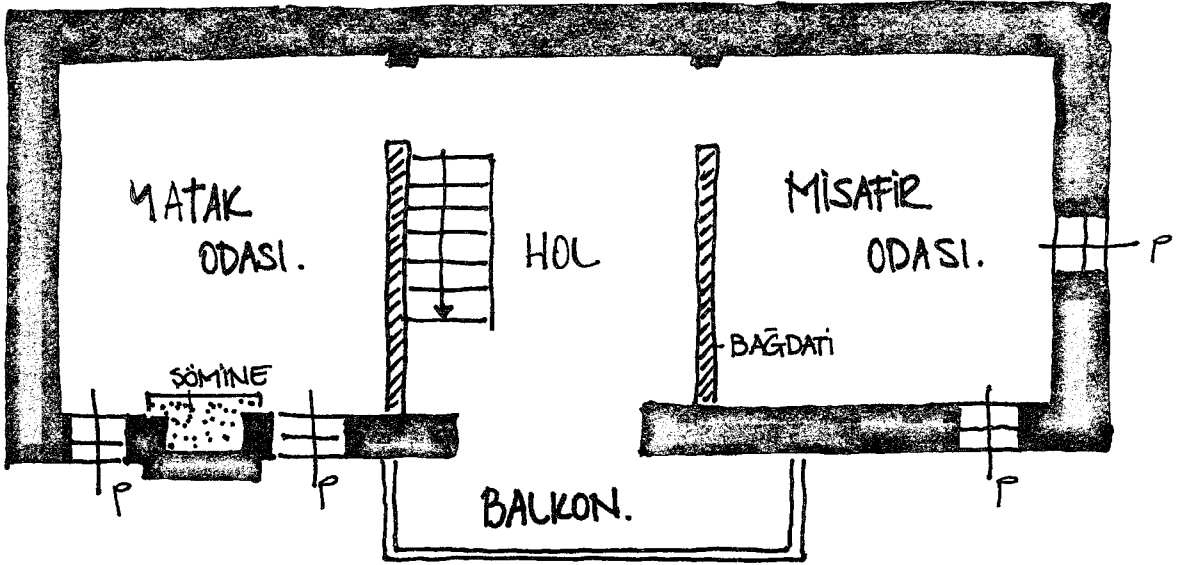

ÜST KAT PLANI.

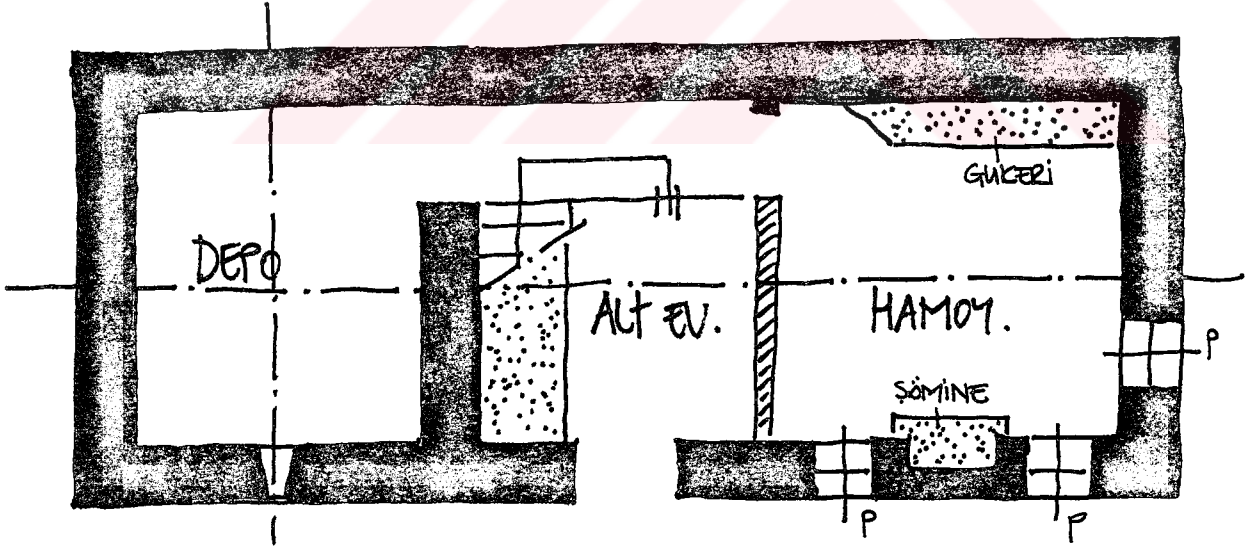

GÖRÜNÜS.

ŞEKİL 33: ZEYTİNLİKÖY 'DE SKARLATO 'NUN EVİ. (PASADEOS A.1973)

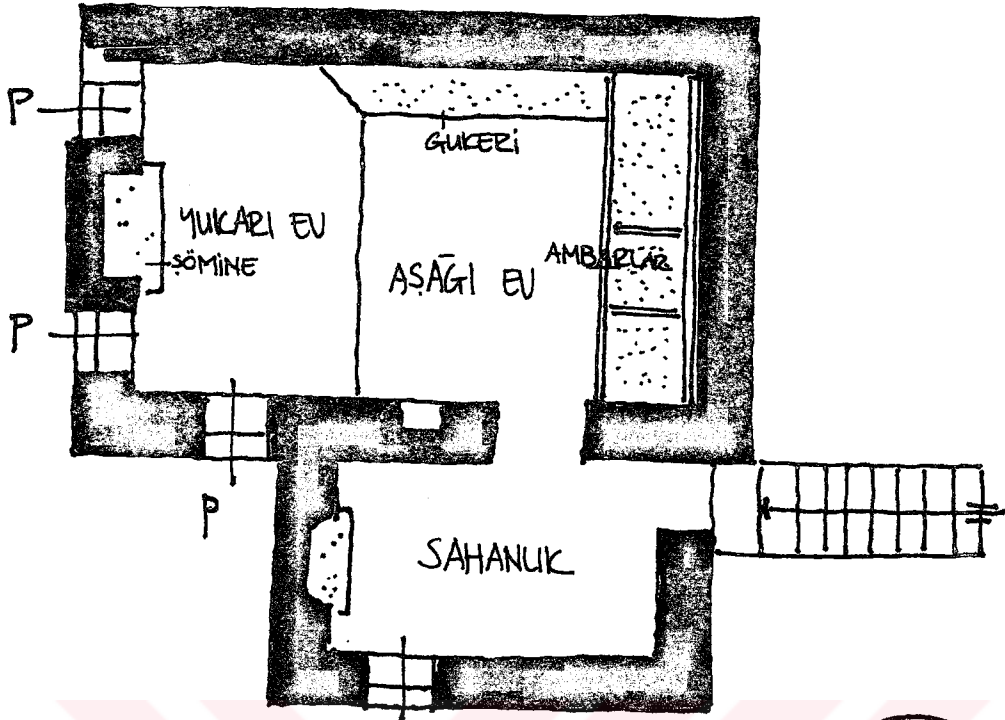
ÜST KAT PLANI.

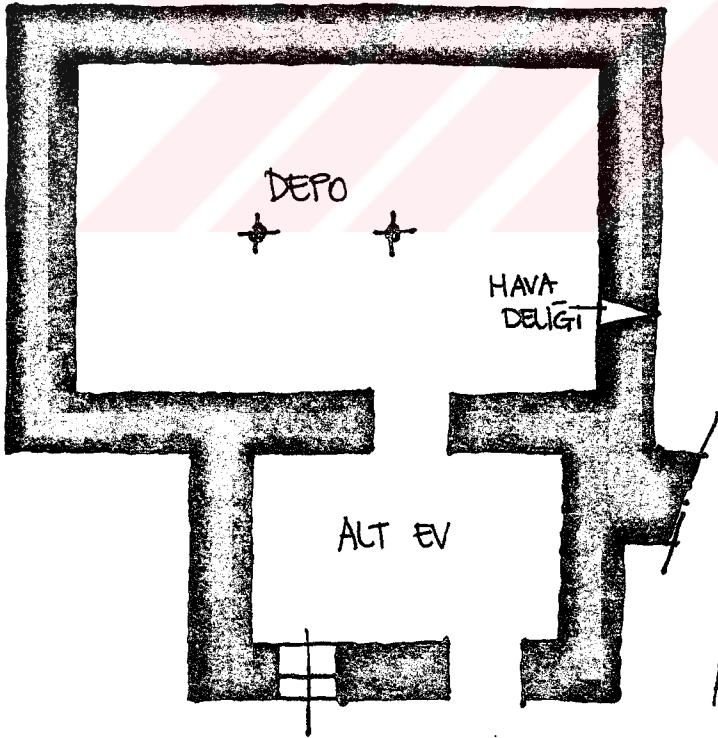
ALT KAT PLANI.

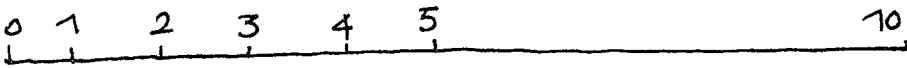
ŞEKİL 34: ZEYTLİKLİKÖY' DE BİR EV. (PASADEOS A.1973)

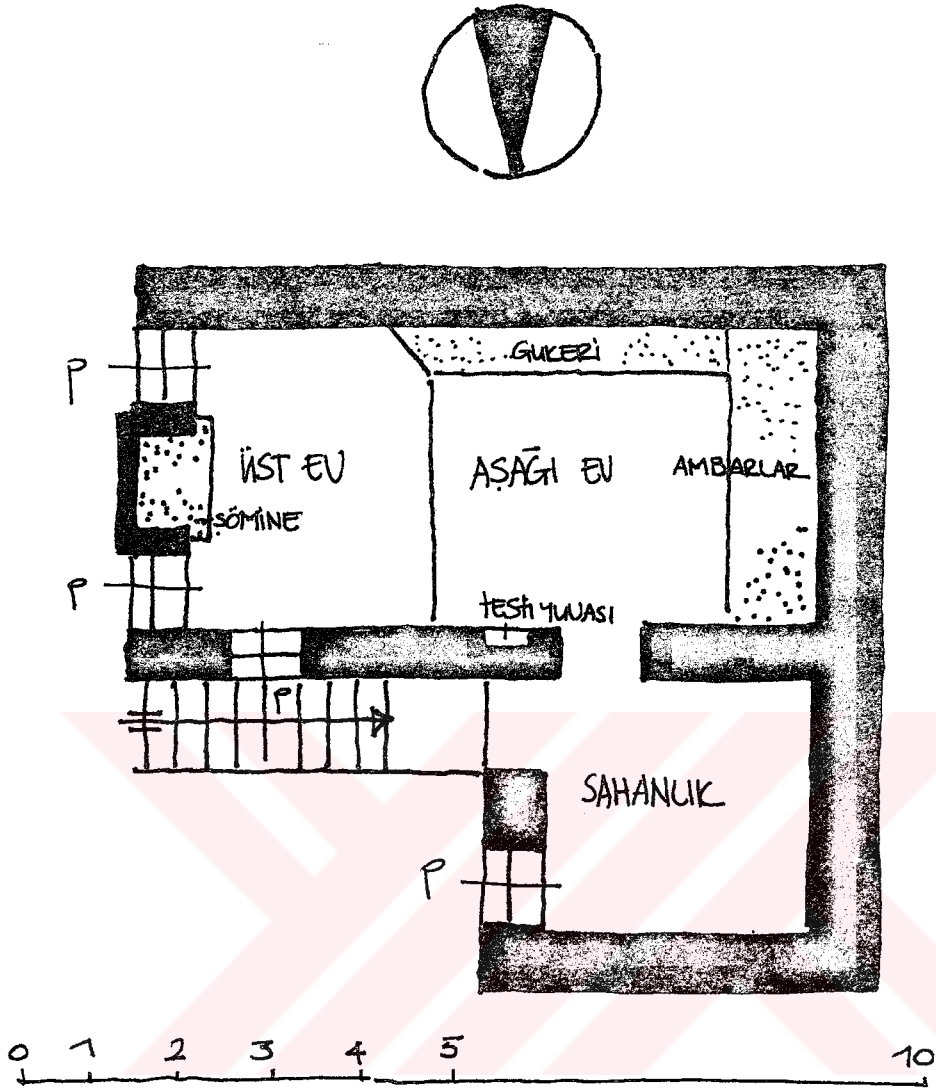
ÜST KAT FLANI (ANOT)

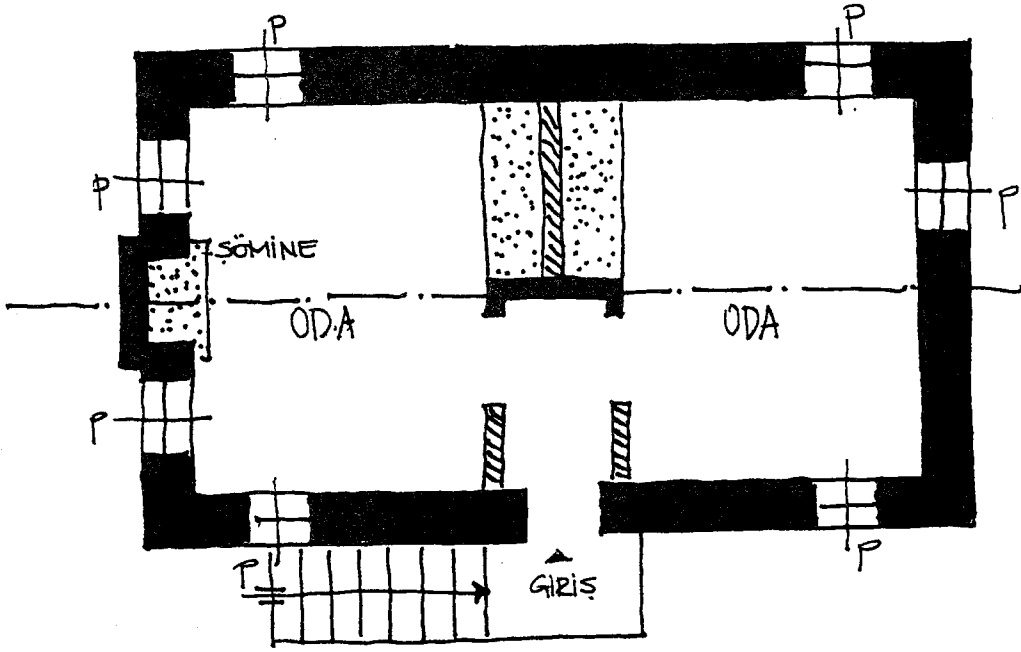
ALT KAT FLANI. (KATOT)

ŞEKİL 35 : ESKİ BADEMİLİ (GÜKİ'DE) STELYO SAVAMİDİ'YE AİT EV.
(PASADEOS A.1973)

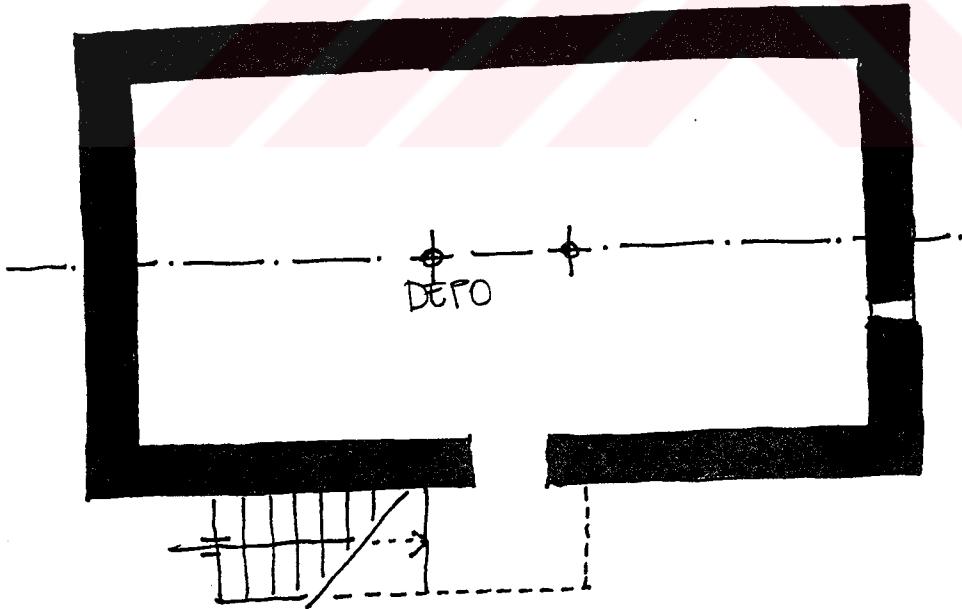

ŞEKİL 36: KALEKÖY' (KASTRO) DE BİR EV. (PASADEOS A. 1973)

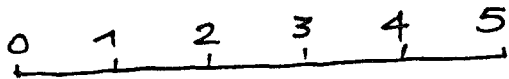

ÜST KAT PLANI.

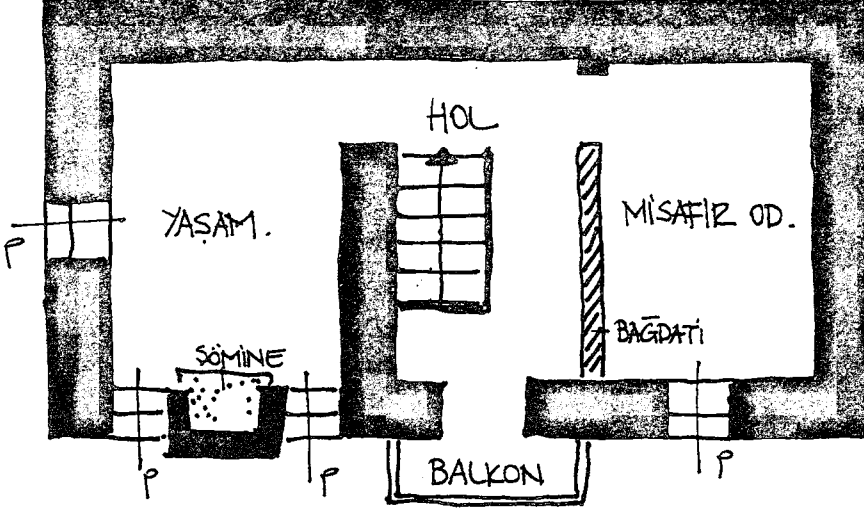
2. Şekil Dikdörtgen biçiminde olup, eski ev yeni evin yanında yapılarak ortaya bu tip çıkmıştır (Şekil 37-38).

ALT KAT PLANI

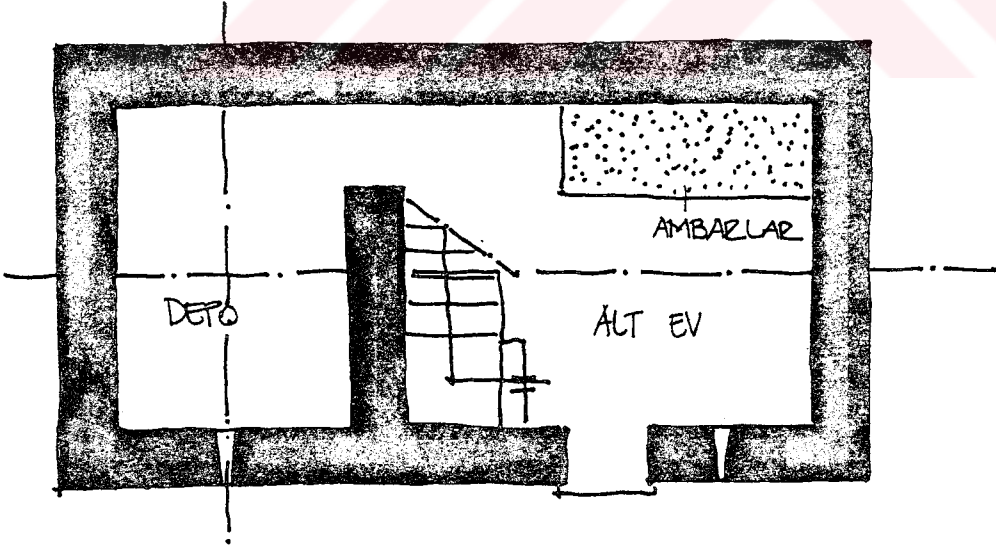

ŞEKİL 37: DEREKÖY'DE BİR EV. (PASADEOS A.1973)

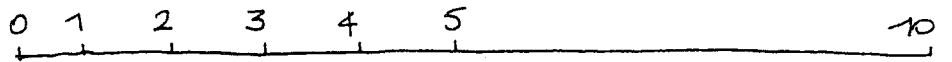

ÜST KAT PLANI.

3. Şekil yine dikdörtgen şeklinde olup eski ev yeni evin altında yapılarak ortaya bu şekil çıkmıştır (Şekil 39) Paralel eksenli olup dikdörtgen şeklindedir.

ALT KAT PLANI.

ŞEKİL 38: DEREKÖY'DE BİR EV. (PASADES A.1973)

Şekil 38'deki evin genel hacmi ilk tek ev hacminden farklı değildir. Eski hacim, eski şekil dikdörtgen. Tek fark yeni evin 4 mekana sahip oluşudur. İlk Ktufu'nun evi 23.40 m² olmasına karşılık bu ev 28.40 m² dir. Yani 2. ev, ilk evden %22 daha büyüktür.

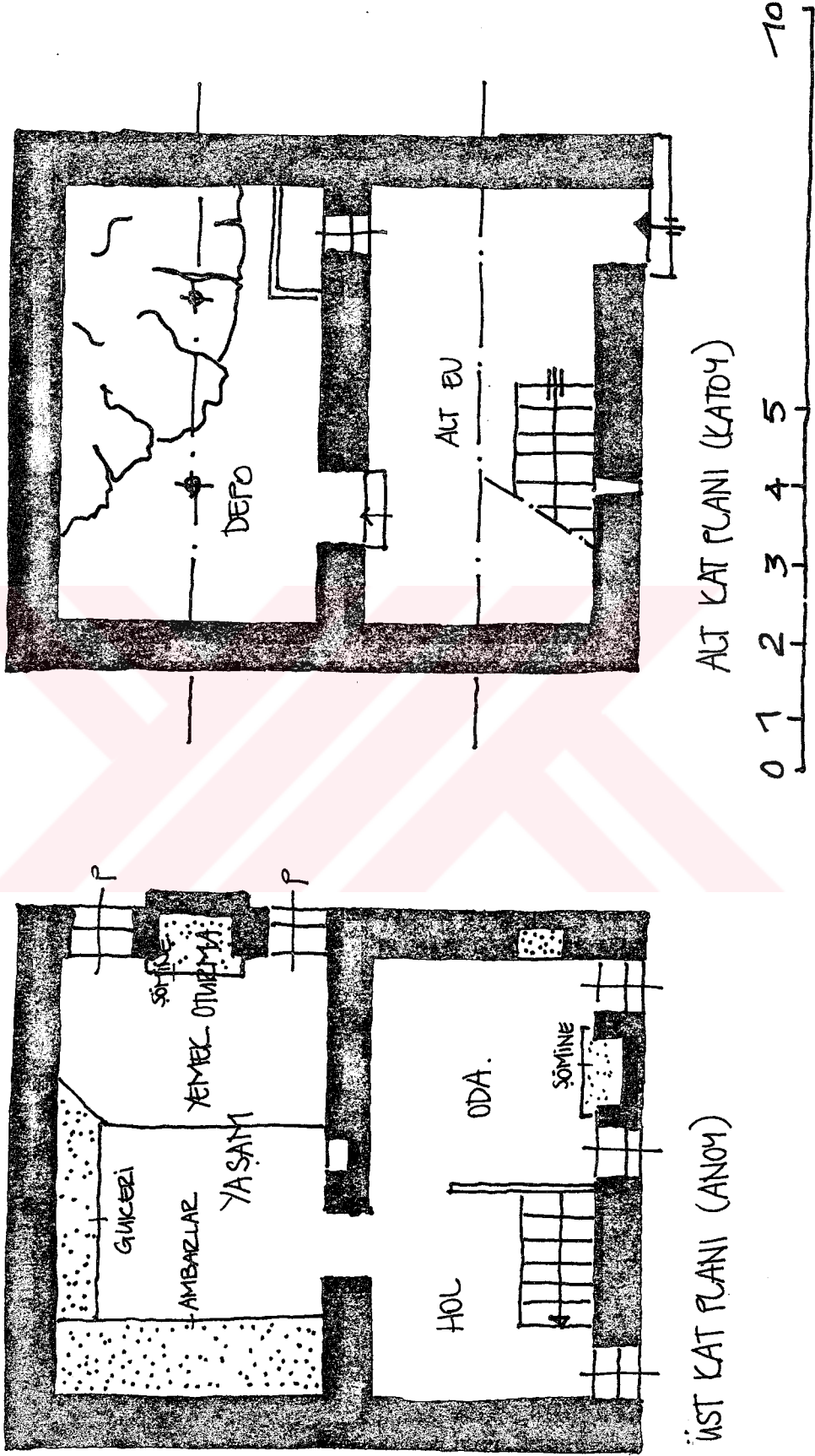
Koşulların değişimi ile birlikte köyün yoğunluğunun artması mekan oluşumunda sadece zorunlu ihtiyaçların gerekliliğini çözecek mekanlar ortaya çıkmıştır. Bu da farklı tiplerin doğuşuna sebep olmuştur (Şekil 38). Avlusuz ev tipi) avluya yer olmaması, oluşumuna yeterli alan olmayışından dolayı yapılamamaktadır. Bu gelişme devam edip, evin uzamasıyla daha da gelişiyor (Şekil 39). Evin uzamasının amacı ise; alt kattaki mekanın sadece depo değil bir odanın da bu depo yanında yer almasıdır. Bu odanın adı ise Hamoy olarak adlandırılır. Yeni tip ev bütün ihtiyaçları karşılamaktadır. Ve ilk kategorinin içeriği ile de aynıdır. Son zamanlarda pencereler yükseldi, eşyalar büyüdü. 4'e bölünen pencere boyutları 6'ya bölünmeye başlanmıştır.

Tek evler bugün artık terk edilmiştir. Yeni tip evler yapılmaya başlanmıştır. Evin son şekli o kadar önem kazanmıştır ki artık köyün zenginleri bu şekli taban olarak evler yapmaya başlamışlardır. Buna örnek olarak Zeytinli köy'deki Skarlato'nun evi gösterilebilir (Şekil 33). Evin cephesinde bulunan bir kitabeye göre evin yapılış tarihi 1896 'dır. Bu ev gelişim evresi içinde sayılabilir. Evin eski tip evle tek farkı yeni odanın Hanoy'un bulunmasıdır. Üst kattaki holün rolü de artmaktadır. Çünkü hole geniş alan kalması ve devamında camlı kapıdan balkona çıkılmasıdır. Eski evin anısı ise; holün arkasında ambarlar ve şöminenin olduğu oda, alan olarak küçüktür ve alt kattaki deponun yarısı kadardır.

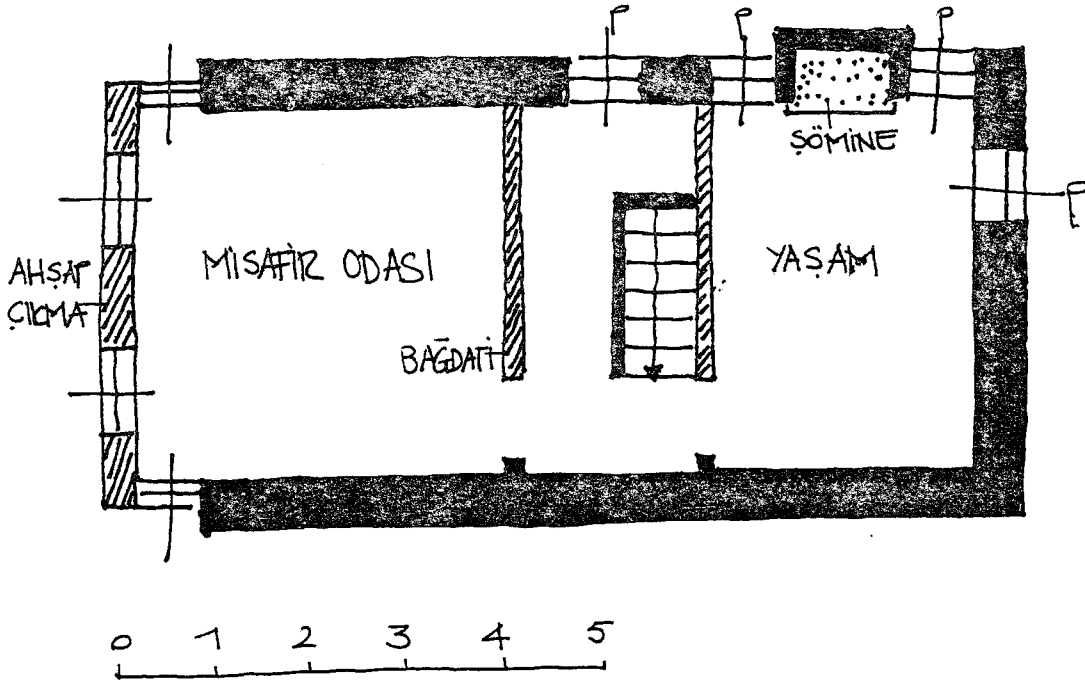
Dereköy'deki bu tip ara tip olarak değerlendirilmiş, fakat tam olarak gelişme gösterememiştir (Şekil 38).

Gelişim evresinde taş merdivenin tam olarak içeri girmemiş oluşu, sadece Dereköy'dedir. Bu evin amacı çok mekana sahip olmasıdır. Bu amaçla sahanlık tam olarak evin ortasını güney kısmına yerleştirilmiştir. 2 oda küçüktür fakat sonuçta eski tiplere, ilk ev örneğine nazaran fazla mekan vardır. Bu tip evler Dereköy'de de yavaş yavaş bitmesine rağmen, bugün seyrekte olsa rastlanabilir. (Pasaderos . 1973)

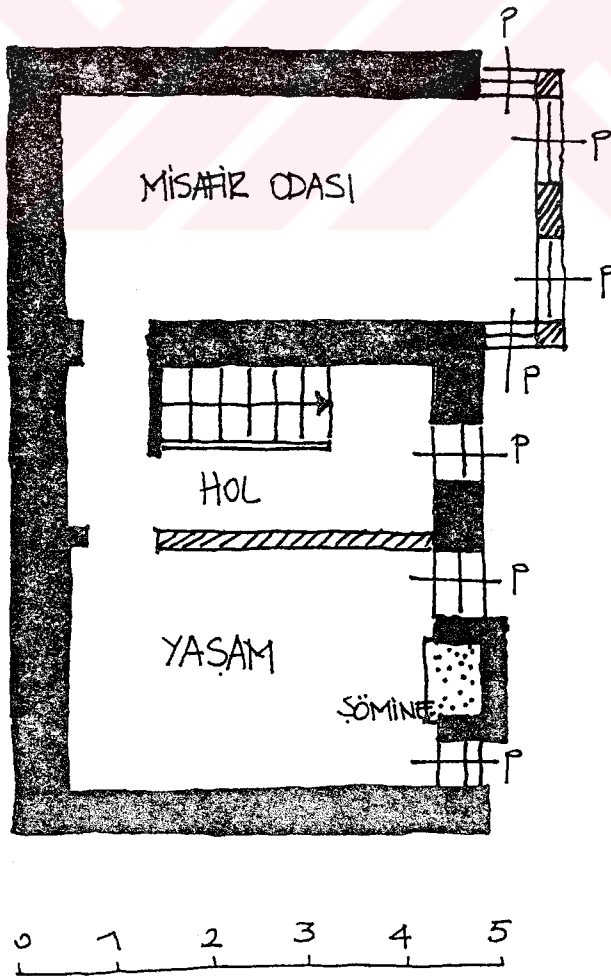
Gökçeada evinin gelişme evresi tamamen ihtiyaca göre yapılmıştır. Ahşap fikrinin yerleşmesiyle tamamen ahşap katlar yapılması basitleşmiştir. Tabii bu ahşap kat yapmanın

ŞEKİL 39 : ZEMİNLİKÖY DE M. KAGA SUTUTPU YA ALT EV. (PASADEOS A. 1973)

ŞEKİL 40: ZEYTİNLİ'DE BİR EV.

ŞEKİL 41 : TETEKÖY'DE BİR EV. (PASADEOS A.73)

mahareti adanın dışından Anadolu'dan gelen marangozlar tarafından yapılmaktadır (Şekil 40-41). Ayrıca Gökçeada'da dış cephesi ahşap bölümlere (Bağdati) rastlanabilir. (2. kategori evler) Bu tipler Anadolu'da da kullanılmaktadır ve üzerleri sıvalıdır. Gökçeada mimari gelenek ve görenekleri gibi yapılarında da diğer adalardan farklılık göstermektedir.

3.4. EVİN BÖLÜMLERİ

3.4.1. Avlu

Genellikle evin avlusu evin cephesinin Güneyinde ve uzun kenarındadır. Bunun nedeni hacmiyle rüzgarlardan korunmaktır. Köye ilk yerleşenler bu kanunu uygulayıp zamanla da ihtiyaçtan doğan değişiklikleri yapmışlardır. Avluları küçültmüşler, icabında yönlerini değiştirmişlerdir.

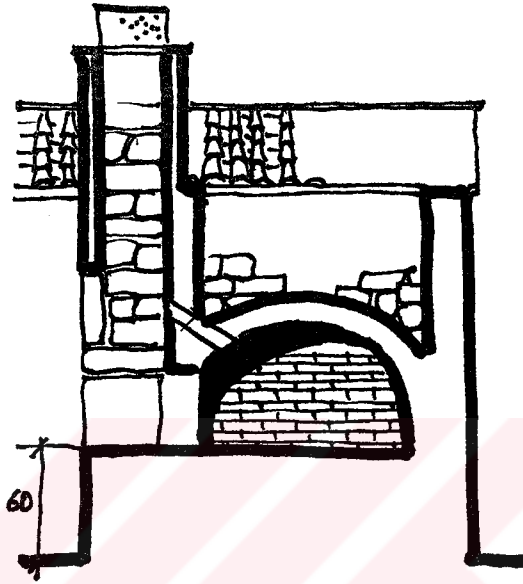
Şekil 23 deki Ktufu'nun evinin avlusu güneyde bulunduğu halde batıya doğru uzanmaktadır. Nedeni de fırındır. Şekil 9'daki evde avlu doğudadır. Anastas Stefanedi'nin evinde avlu kuzeydedir. Fakat yeni yapılan evlerde avlu için alan bırakılmamaktadır (Zeytinlikköy'de Yorgi Berber'in evi gibi).

3.4.2. Fırın

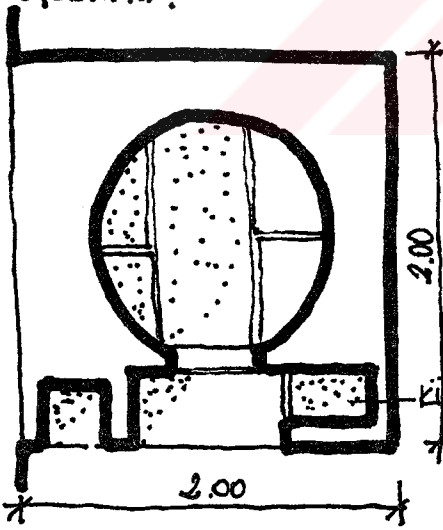
Avlunun en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Fırının baş işlevi her evin ihtiyacı olan ekmeği pişirmek içindir. Tek başına inşa edilmektedir (Şekil 42-43). Tek ev zamanında yapılan fırınlar; iç tarafı ufak kiremit parçalarıyla (ateşin yakıldığı yer) yarım daire şeklinde yapılmıştır. Bu yarım dairenin çapı 1.20 cm olup; 60 cm.lik sağlam iyi birleşmiş tabana oturtulmaktadır. Fırının iç kısmının tabanı düzenli birleştirilmiş taşlardan meydana gelir. Bu tip fırının 2 deliği vardır. Büyük delik olan 4 ana ocak; 2 büyük taşın üstüne bir taşın oturtulmasıyla oluşmaktadır. İçine bol çalı konulup, yanınca çıkarılır ve yerine ekmeçler konulur. 2. delik bacayla bağlanır. Bu borunun fonksiyonu fırını çok ısındığı zaman soğuk tutmaktır. Ana ocağın içerisinde sağda bulunan 30-40 cm.lik delik ise kül toplamak içindir. (Pasadeos A. 1973)

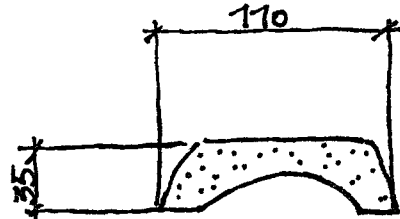
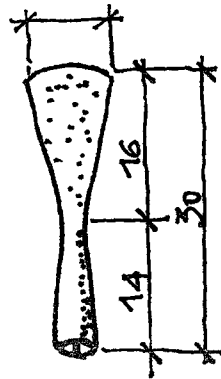
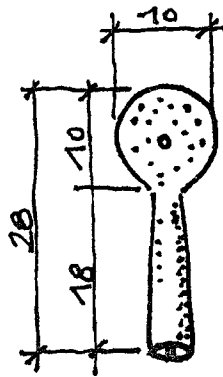
GÖRÜNÜS

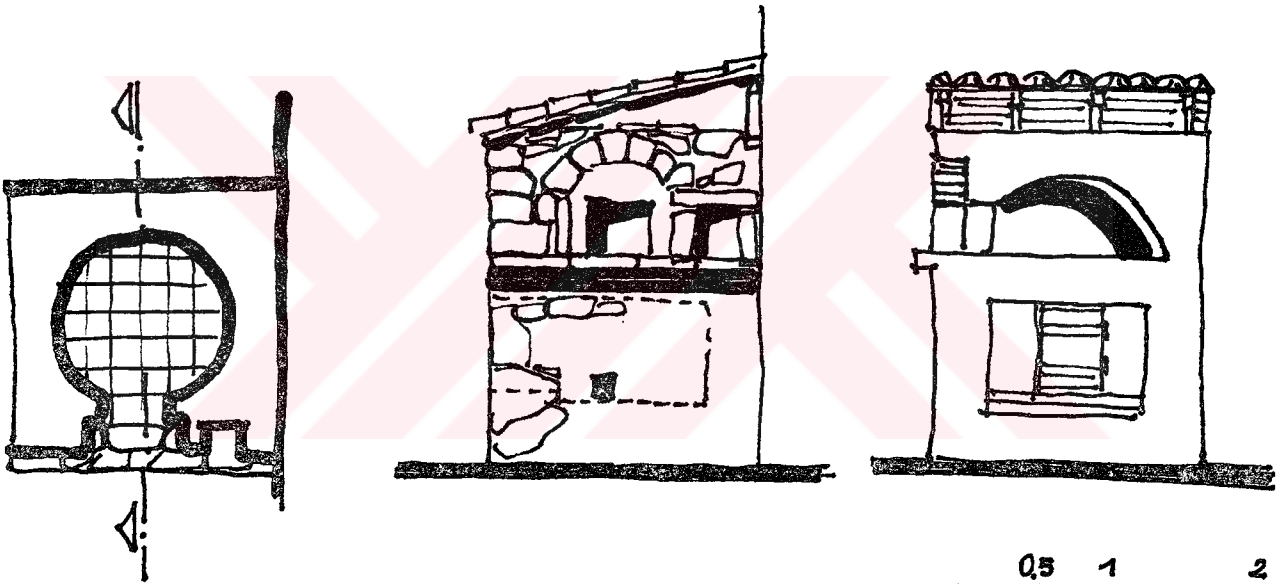
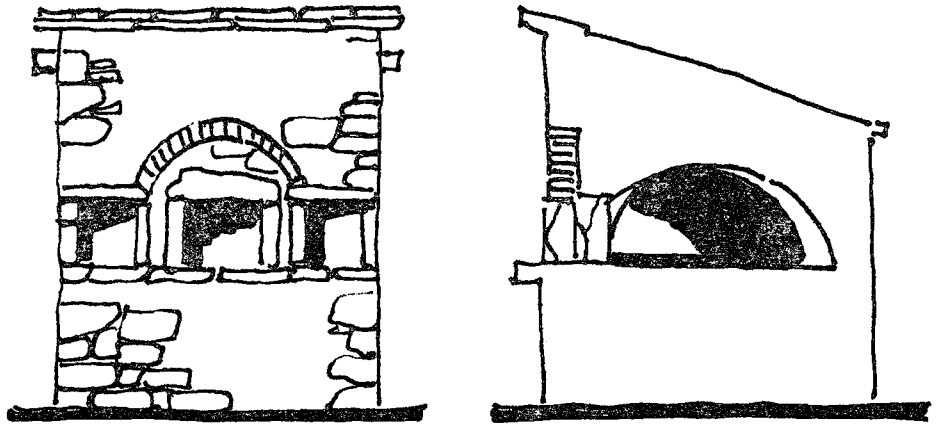
KESİT

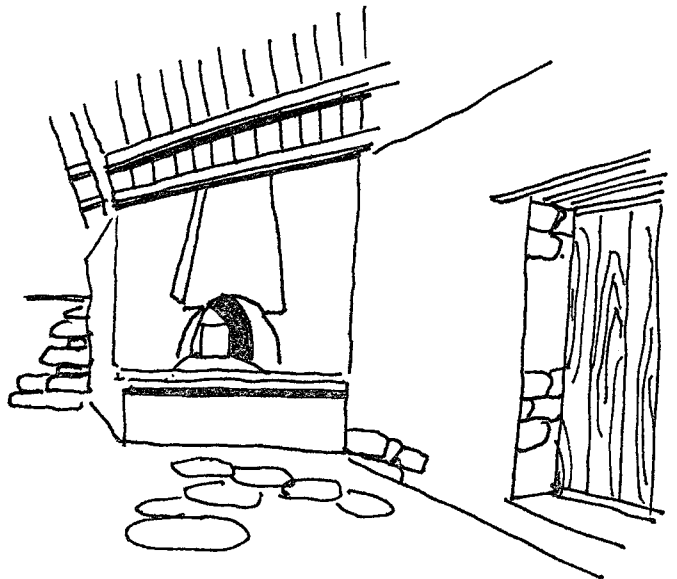
PLAN

KİL TOPLAMA
30-40 CM.

ŞEKİL 42: FIRIN. (PASADEOS A. 1973)

ŞEKİL 43 : FIRIN.

3.4.3. Sundurma

Avlunun içerisinde bulunan, binek hayvanlarının dinlenmesi ve bazı eşyaları depolamak için kullanılan kapalı yapı.

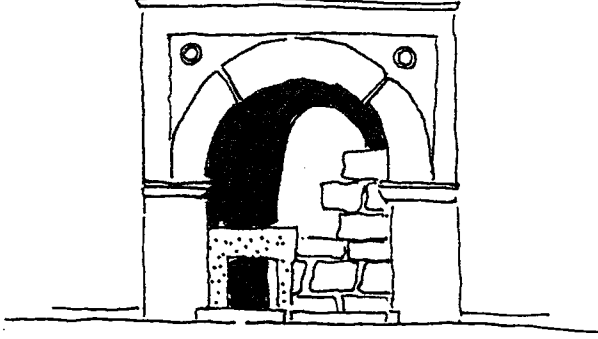
3.4.4. Tuvalet

1900'lü yıllara kadar Skarloto'nun evinde de anlaşıldığı gibi tuvaletin evle ilişkisi yoktu. Evin dışında yakın mesafede tek bir bina olarak yapılıyordu. Çok eski yıllarda ise tuvalet kullanılmamaktaydı. Fakat kısa zamanda ahşaptan yapılan ve ortasında kare deliği bulunan tavalet kullanılmaya başlanmıştır. Bugün ise bu tip tuvaletler çoktan terk edilmiştir. (Pasadeos A. 1973)

3.5. MEKAN İÇİNDEKİ ÇEŞİTLİ MİMARİ ELEMANLAR

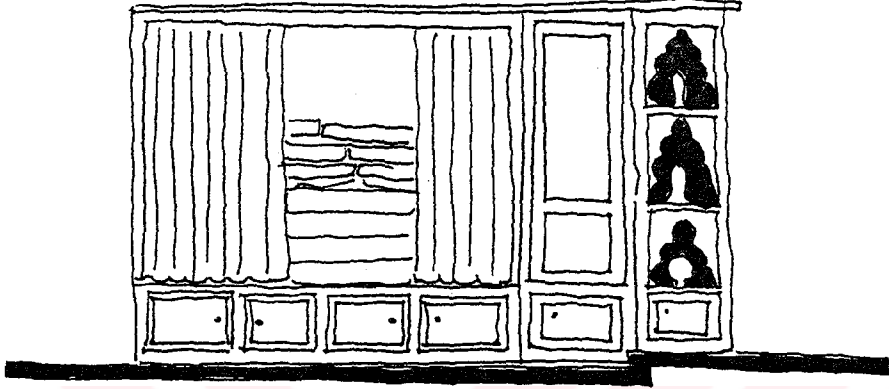
3.5.1. Şömine - Ocak

ŞEKİL 44: ŞÖMİNE

Fırın nasıl avlunun önemli ögesiyse şöminede evin en önemli ögesidir. (Şekil 44). Üst katın doğu tarafına yapılır. Şöminenin çevresi yontulan 2 taşın birbirine dayanması ile yay şeklindedir (Cakopetres). Şöminenin üst kısmı ise raf olarak yapılır. Raf ile yay arasında sağlı sollu kiremitten yapılan kibrit ve tencere tutacağı gibi şeylerin konulduğu ufak borular yerleştirilir. Keçi kılından yapılan bir bez şöminenin önüne yerleştirilir. Ve dumanın dışarı çıkması engellenmektedir. Bazı evlerde şömeni içine ufak fırıncıklarda yapılır. (Pasadeos A. 1979)

3.5.2. Gukeri

| KAPAKSIZ BÖLÜM | KAPAKLI MENGENE

ŞEKİL 45: GUKERİ

Evin en önemli eşyalarından birisidir (Şekil 45). 3 bölüme ayrılır.

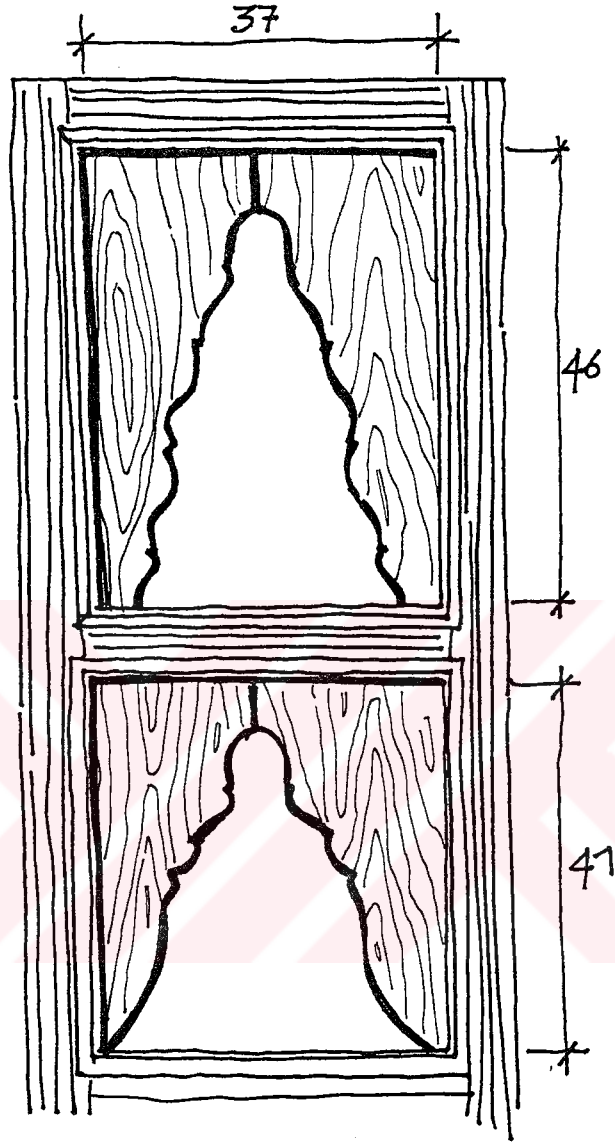
a) Önü açık olan kapaksız bölüm

Döşeklerin konulduğu yerdir. Bu açık dolap tabandan başlamayıp 40-50 cm. yükseklikte bulunan çekmecelerden sonra başlamaktadır (ufak çekmeceler-Zusandera).

Kapaksız bölüm 150 cm. yükseklikte olup, perde ile kapanmaktadır.

b) Kapaklı Bölüm

Giysilerin konulduğu dar ve kapaklı kısımdır. Kapaksız kısmın devamını oluşturmaktadır.

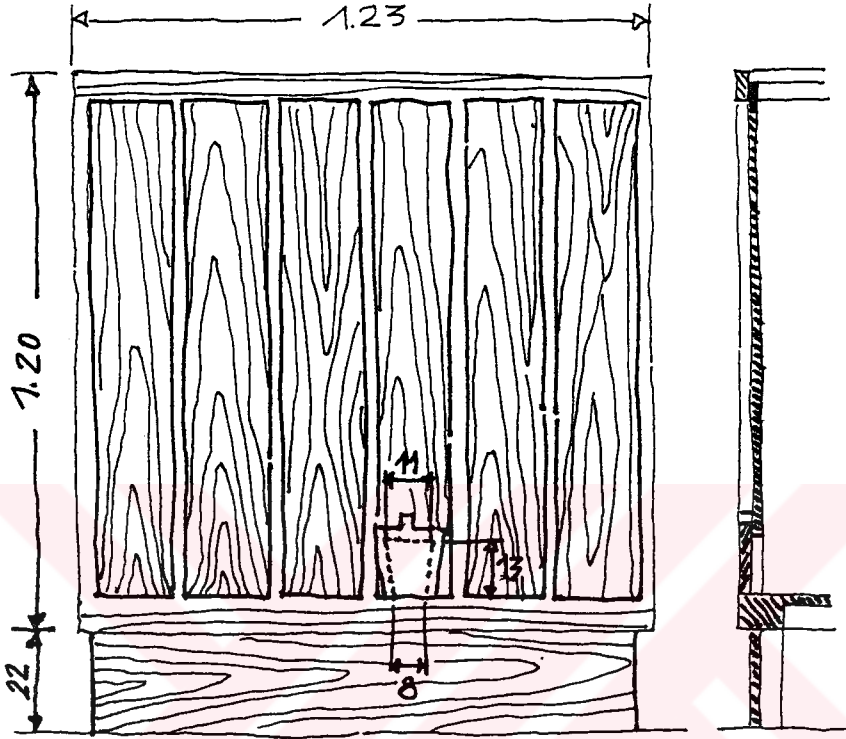

ŞEKİL 46 : MENGENES (PASADEOS A.1973)

c) Mengen

Evin hanımının en çok ihtiyaç duyduğu eşyaları barındıran bölümdür (Şekil 46). Üçgen şeklindedir. Mengen yapı itibarıyla Gukeri'den ayrı bir parçadır. Aynı yükseklikte olup onun yanında yer almaktadır.

3.5.3. Ambarlar

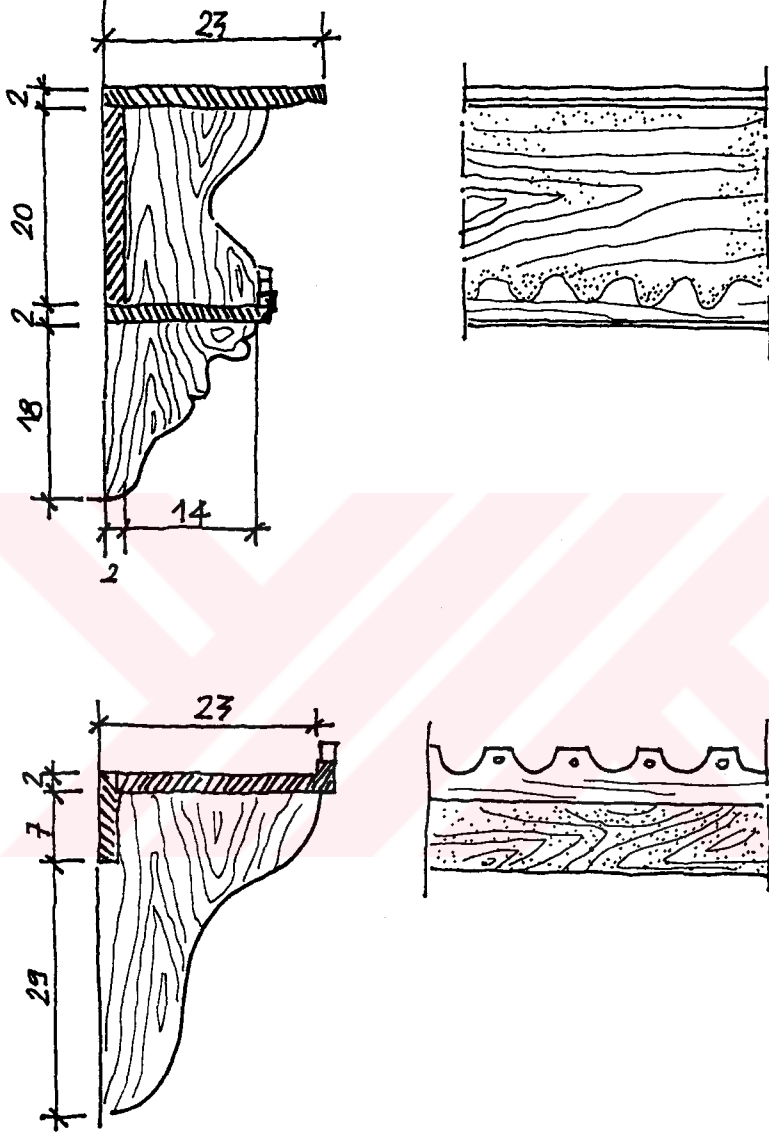

ŞEKİL 47 : AMBAR (PASADEOS A. 1973)

Üst evde (Anoy) odanın bir ucundan diğer ucuna ulaşan ahşap malzemedan yapılmıştır. Ön kısmı yan yana yerleştirilmiş tahtalardan ve tahtaların arasındaki delikleri kapatan çitalardan oluşmaktadır. Bunun nedeni depolanmış olan malzemenin dökülmemesi içindir.

(Şekil 47). Genişliği 1 m., boyları 1.5 m, yerden yükseklikleri 10-25 cm.dir. Eski evlerde ambar uzunluğunda 2 kapak bulunmakta olup, bu büyük kapaklar insanın içeri girip temizlenmesi için kullanılırdı. Ambardan birşey alınması için önüne ufak bir kapak yapılıp, işlevi kolay hale getirilir. (Pasadeos A. 1973)

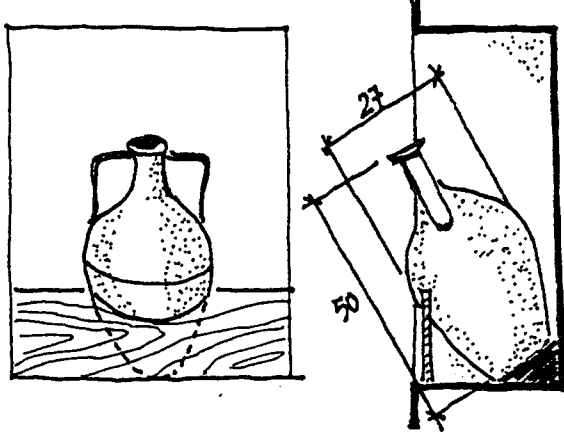
3.5.4. Raflar

ŞEKİL 48: RAFLAR. (PASADEOS A.1973)

Şöminenin üzerinde ve 2 yanında yer almaktadır. Şömeni rafının dışında öbür raflar tamamen ahşaptan olup, genişlikleri 20-25 cm.dir. Önündeki dalgalanmalar ise buraya konulan eşyaların düşmesini engellemek içindir (Şekil 48).

3.5.5. Testi Yuvası

ŞEKİL 49 : TESTİ YUVASI. (PASADEOS A.1973)

Testi 50 cm. yükseklikte olup, 1-2 kola sahiptir. Üst katta girişin hemen sağına konulur. Ahşap oyma içine yerleştirilmiş testi günlük ihtiyaca cevap veren bir eleman olarak kullanılır (Şekil 49).

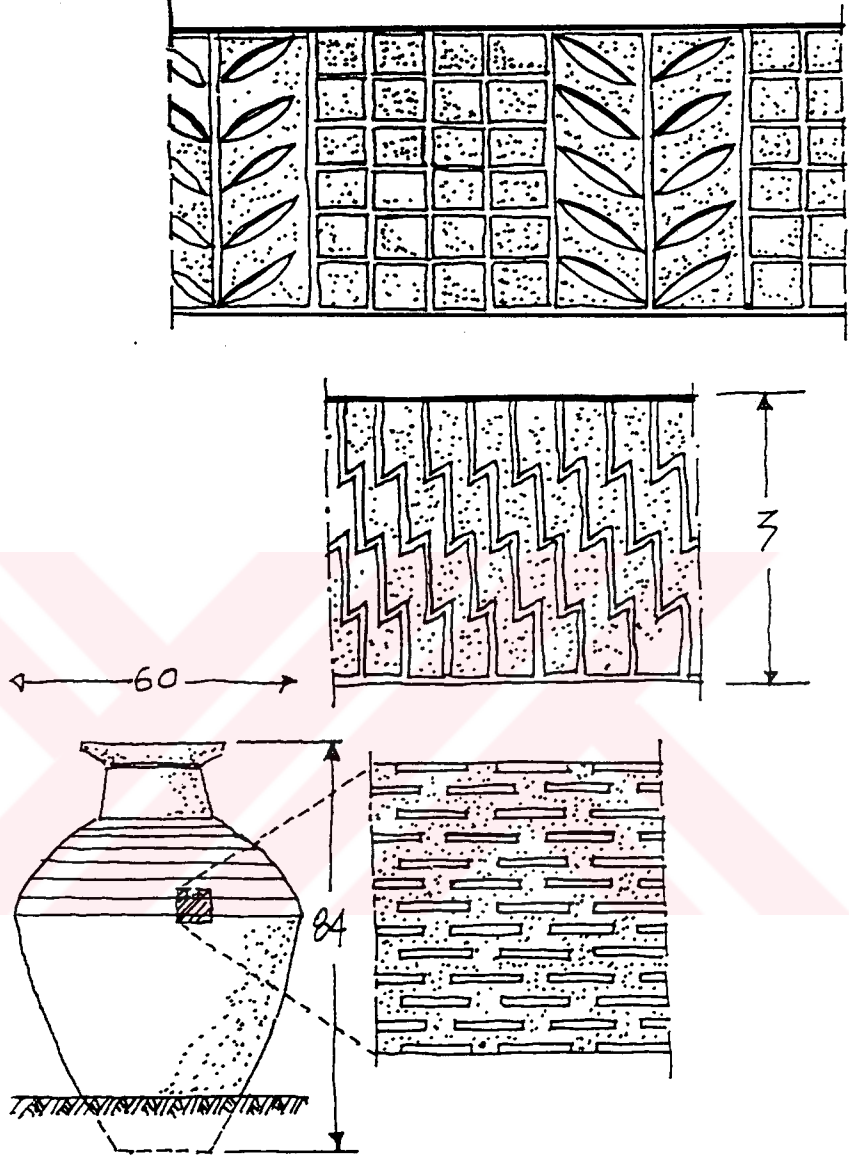
3.5.6. Abadi

ŞEKİL 50 : ABADI. (PASADEOS A.1973)

Alt katta katoyda bulunur. İşlevi ise zeytinler toplandığında belli bir zaman bu yerde toplanır. Suyunu bıraktıktan sonra küplere konulur. Çapı 50 cm.dir (Şekil 50).

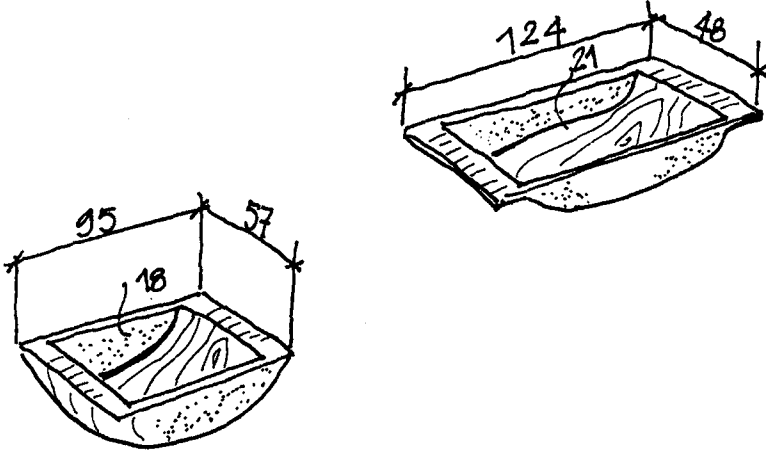
3.5.7. Küpler

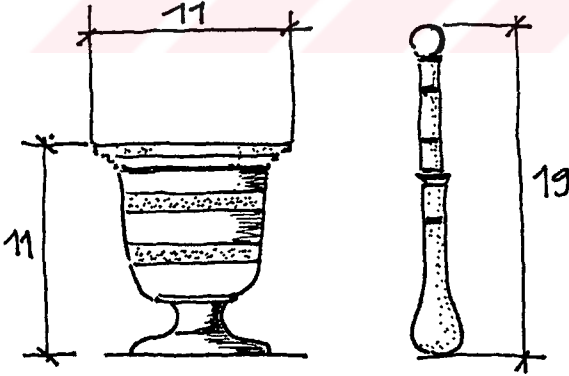
ŞEKİL 51 :: KÜPLER. (PAŞADEDS A.1973)

Küplerin çeşitli boyları bulunmakta olup, genellikle 75 ve 100 cm arasındadır. Küplerin alt taraflarında bulunan desenin amacı toprağa gömülünce sabit kalmasını sağlamaktır. Küpler; zeytin, zeytinyağı, şarap depolanması için kullanılmakta olup, evin alt katında (katoy'da) yer almaktadır (Şekil 51).

3.5.8. Skafes

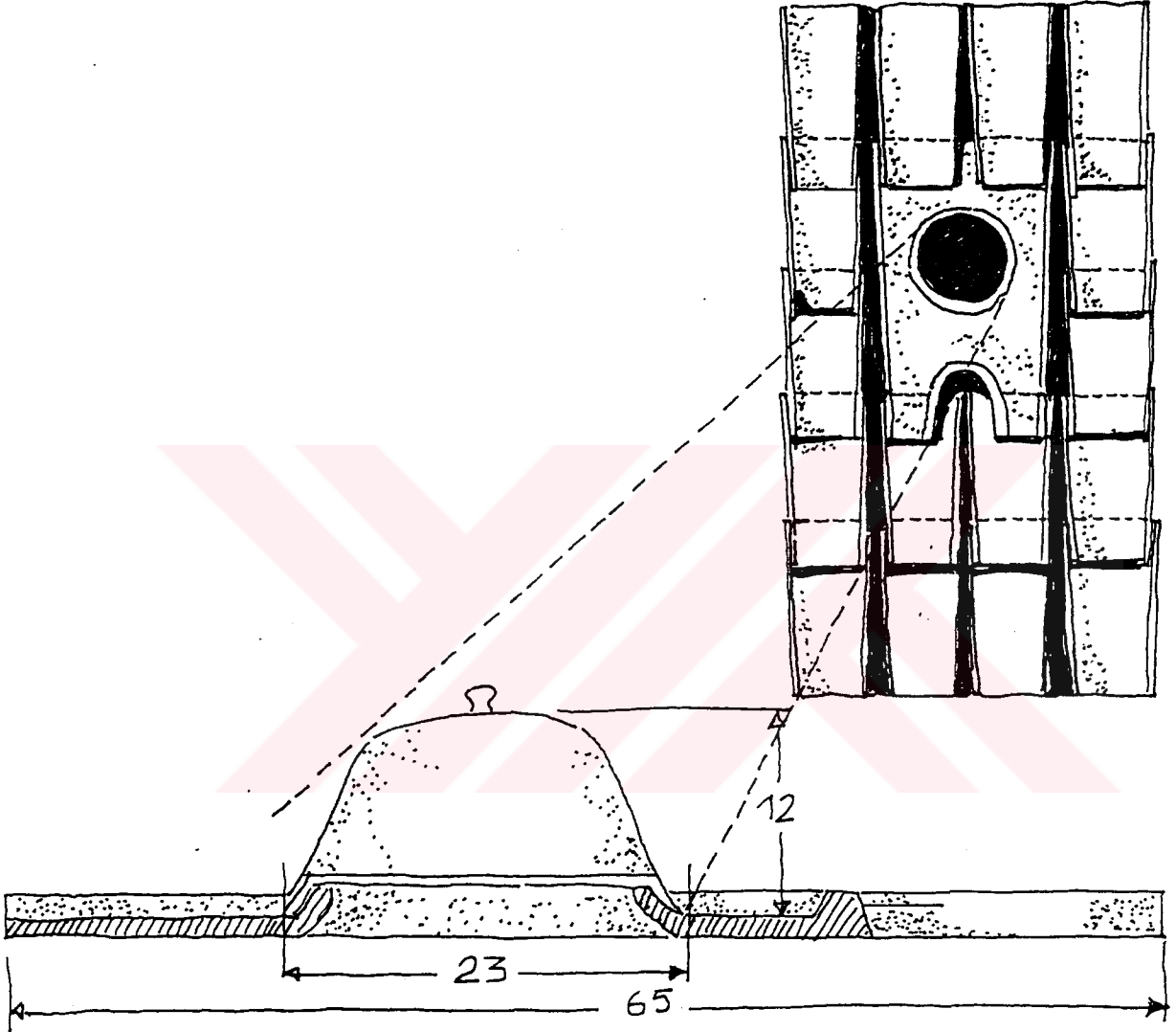

ŞEKİL 52 : SKAFES. (PASADEOS A. 1973)

Hamurun yoğrulması, üzümün ezilmesi için kullanılan tek parça ahşap kap, genellikle ağacın yontulmasıyla yapılmıştır. Uzunlukları 80-150 cm. arası olup, genişlikleri 45-55 cm. arasındadır (Şekil 52). (Pasadeos A. 1973)

3.5.9. Fengites

ŞEKİL 53 : FENGİTES (PASADEOS A.1973)

Çatıda bulunan, kiremit malzemesinden yapılmış cam bölme üst katı aydınlatmak amacıyla yapılmaktadır. Bazen 2 tane de yapılır (Şekil 53).

BÖLÜM 4. SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ, CEPHE ANALİZLERİ

4.1. ELEMANLAR

4.1.1. Duvar

Gökçeda sivil mimarisinde evlerin duvarları malzeme açısından (yapım sistemi) 3 bölüme ayrılır.

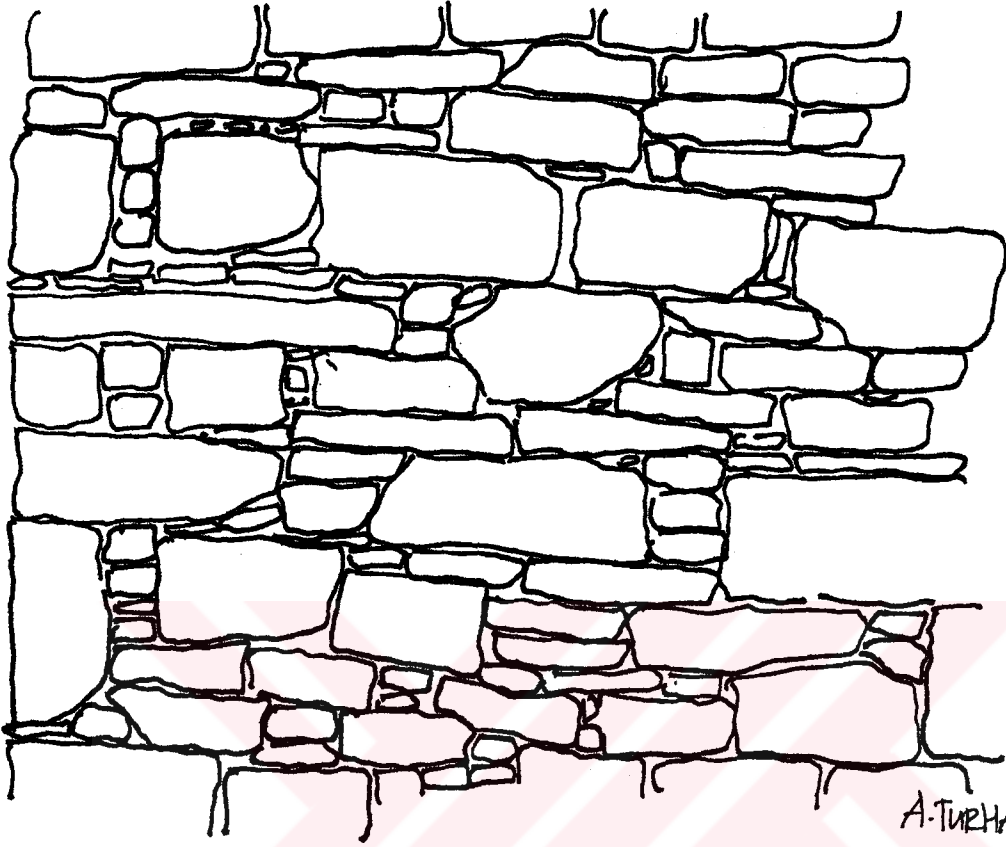
- A. Tamamiyle taş duvar evler
- B. Dış kısımları kısmen ahşap olan evler
- C. Tamamiyle ahşap olan evler.

A. Tamamiyle taş duvar evlerde duvarın temelleri genellikle 70-80 cm. derince olup, genellikle çok derinde olmayan kayaların üstü seçilir. Yumuşak toprakların üzerine evler yapılmaz.

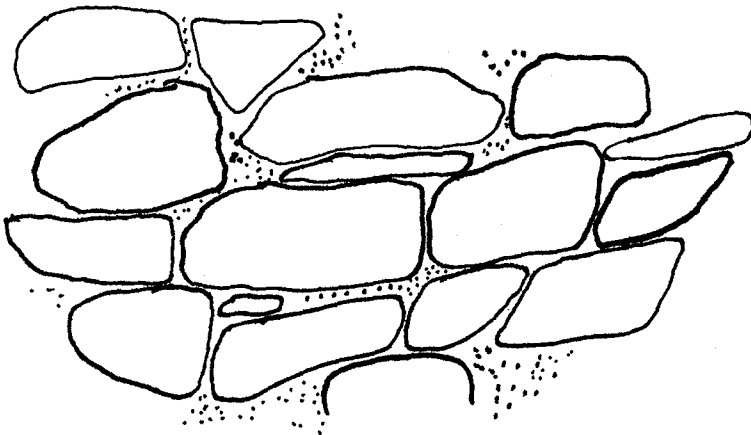
İnşaatta kullanılan taşlar damarlardan çıkıyor olup, uzunlukları 2m.- 3m., genişlikleri 1 m. ile kalınlıkları 15-25 cm. civarındadır. Bu uzun taşlar dikkatlice parçalanarak istenilen boy ve şekile getirildikten sonra kullanılmaktadır. Genellikle bütün köylü, köylerinin çevrelerinde bulunan damarlardan faydalanmakta idi.

Ev duvarlarının sağlam olmalarının baş sebebi olarak, taşların arasında kullanılan çamur değil, taşların düzgün olarak yerleştirilmesi ve taş ustalarının becerisi çok büyük rol oynamaktadır (Şekil 54).

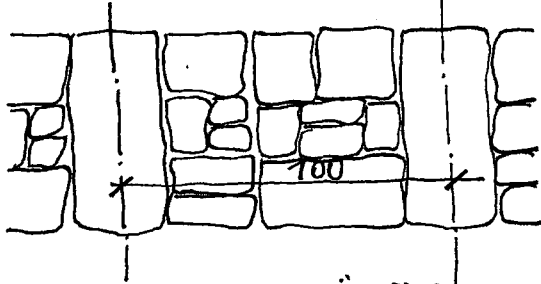
Eski tip evlerde taş duvar örme metodu düzgün yonu, yeni tip evlerde ise moloz örgü görülmektedir (Şekil 55). Bazen ise köşelerde (dengenin sağlanması için) büyük ve uzun (1.5 m.den de fazla) taş taşıyıcılar kullanılmaktadır. Bu köşe taşlarına gösterilen özen dışında, taş duvar örme esnasında dikkat edilen bir hususta taşların aralarında iyi bağlantı kumalarını sağlamak amacıyla her 1 m. mesafede büyükçe sağlam taşların kullanılmasıdır (Şekil 56).

SEKIL 54: TAS DUVAR ÖRME METODU. (DÜZGÜN YONU)

SEKIL 55: TAS DUVAR ÖRME METODU (MOLOZ ÖRGÜ)

ŞEKİL 56: TAŞ DUVAR ÖRGÜSÜ.

Tek evlerde duvar kalınlığı alt ve üst kat 60 cm.dir. (Anoy - katoy). Daha sonra bu kalınlık 50 cm.'ye kadar düşmüştür. İlk başlarda şöminenin yapıldığı duvarın kalınlığı 70 cm. idi. Böylece 50 cm. şömine, 20 cm. duvar için kullanılıyordu. Daha sonra evin doğu duvarının kalınlığı 60 cm. olup, şöminenin bulunduğu duvar 10-20 cm. arasında dışarı doğru uzandı. Buna asılı (kremasti) denildi.

B. Dış kısımları kısmen ahşap olan evler

Bu evler cephede kısmen ahşap kullanılan evlerdir. Genellikle üst katta çıkma olan evlerde örneklerine rastlanır. Her köyde de bu evlere örnek vardır. Bu evler daha çok Anadolu'dan esinlenen evlerdir. Çıkmalarıyla çıkmanın üzerindeki pencereleri ile tipik bir Türk evini canlandırır (Şekil 22). (Kafesoğlu R. 1949).

C. Tamamıyla ahşap olan evler

Bunlar son zamanlarda yapılan evlerdir. Çok sık rastlanılan bir tip değildir. Zaten evlerin taban ve çatıları ahşaptır. Bunlara sonradan cephesi de ahşap evler eklenmiştir. Kullanılan ağaçlar düz ve uzun kavak, kestane ve genellikle çok sağlam olan meşe ağacı idi. Ağaçlar adanın ormanlarından kesilmekte idi. Adalı özellikle bu ağaçları diker, büyütür, sonra da evlerinin yapımı için keserlerdi. Böylece keresteye para ödemedilerdi.

4.1.2. Çatı

Tek evlerde çatıyı iki makas (iki metre arayla) tutmaktadır (Şekil 57).

Çatının ısı yalıtımı için çatıdaki kiremit altı tahtası 2 sıra kullanılıyordu. Bunun üzerine bir kat fteri (adada bol miktarda bulunan küçük yapraklı bir bitki) ve onun üzerine argilohoma denilen yoğunluklu toprak harç samanla karıştırılıp. (Samanın fonksiyonu zamanla çamurun çatlamasını önler). Ve üzerlerine kiremitler yerleştirilmektedir.

1950'lere kadar aşağı yukarı bütün köylerin kendi kiremit imalathaneleri mevcuttu. Örneğin 1950'lere kadar sadece (Aya Theodor) Zeytinli köyünde 7 kiremit evi faaliyet göstermiştir. (Berber S. 1997). Aynı zamanda çatıda eve ışık girmesini sağlayan kiremitten yapılmış özel delikler bulunmakta idi. Bunlara fengittes denilip, üzeri büyük bir ithimalle adada imal edildiğini varsayabileceğimiz bir cam parçası ile kapatılmakta idi. Ufak dam, sundurma gibi yerlerde kiremit kullanılmayıp, üzerlerine bu toprak harç serilmektedir. Bu harç suyu engellemektedir. Çatıdaki kiremitlerin üzerine de taş konulmaktadır. Bunun nedeni ise yüksek yerlerde rüzgara karşı koymaktır. (Pasadeos A. 1973)

4.1.3. Pencere

Duvardaki açılmalar (örneğin pencereler) alttan ve üstten 4 kalas ile köprülenip sabitleştirilmekteydi. Bu kalaslara kenetleme denilip (Şekil 57) dış cepheye doğru olan sonuncusunun bir kısmı dışarıda seyrettiğinden bunu yağmurdan korumak için tam kalasın üstüne taştan (boydan boya) bir taş tabakası yerleştirilmekte ve yağmur suları dışarı çıkarılmaktadır.

Aynı şekilde duvarın bittiği yerde taştan bir tabaka yerleştirilmektedir. Bu tabaka kalın olup duvardan 10-15 cm. dışarıdadır. Fonksiyonu ise yine tahtaları yağmurdan korumaktır. Pencereler genelde eskiden cepheye aynı hizada yapılıyordu. Zeytinli'deki Ktufu'nun evinde 10 cm. içeride yer almaktadır. Böylece doğal denizlik oluşturulmaktadır. Eskiden genelde pencereler giyotin pencere olarak yapılmakta idi. Genişlik 55-60; yükseklik 85-120 cm.dir. Eski tip evlerin pencereleri 4'e bölünüyordu. Bu tip pencerenin gelişmesi genişliğin 75-80'e yüksekliğin 130 cm.'e ulaşmasıdır. Aynı

zamanda pencere bölünmesi de 6'ya çıkmaktadır. Bu pencerelerde evin yapılış tarihleri hakkında az çok bilgi veriyor. (Pasadeos A. 1973)

Gökçeada'daki pencereleri gösterdiği farklılıklarına, boyutlarına göre inceledim. Bunlar belli başlı 13 adettir.

4.1.4. Kapı

Duvardaki açılmalardan bir diğeri de kapılardır. Kapılarda pencereler gibi alttan ve üstten 4 kalas ile köprülenip sabitleştirilmektedir.

Kapıların yükseklikleri farklılık göstermektedir (2.20, 2.50, 2.70 cm) ayrıca kapılar üzeri camlı, tamamı ahşap ve ferforjeli kapılar olarak çeşitlilik gösterir.

4.1.5. Çıkmalalar

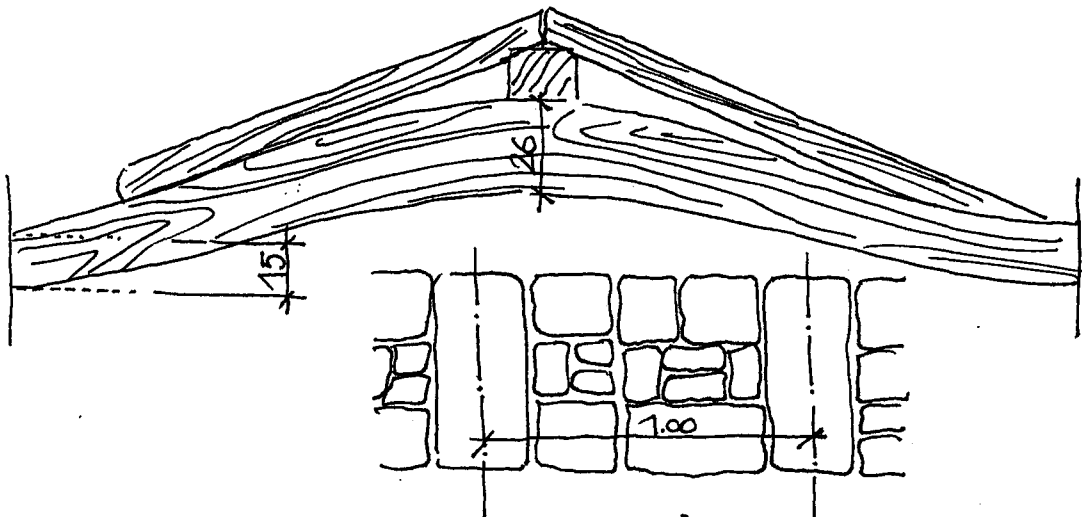
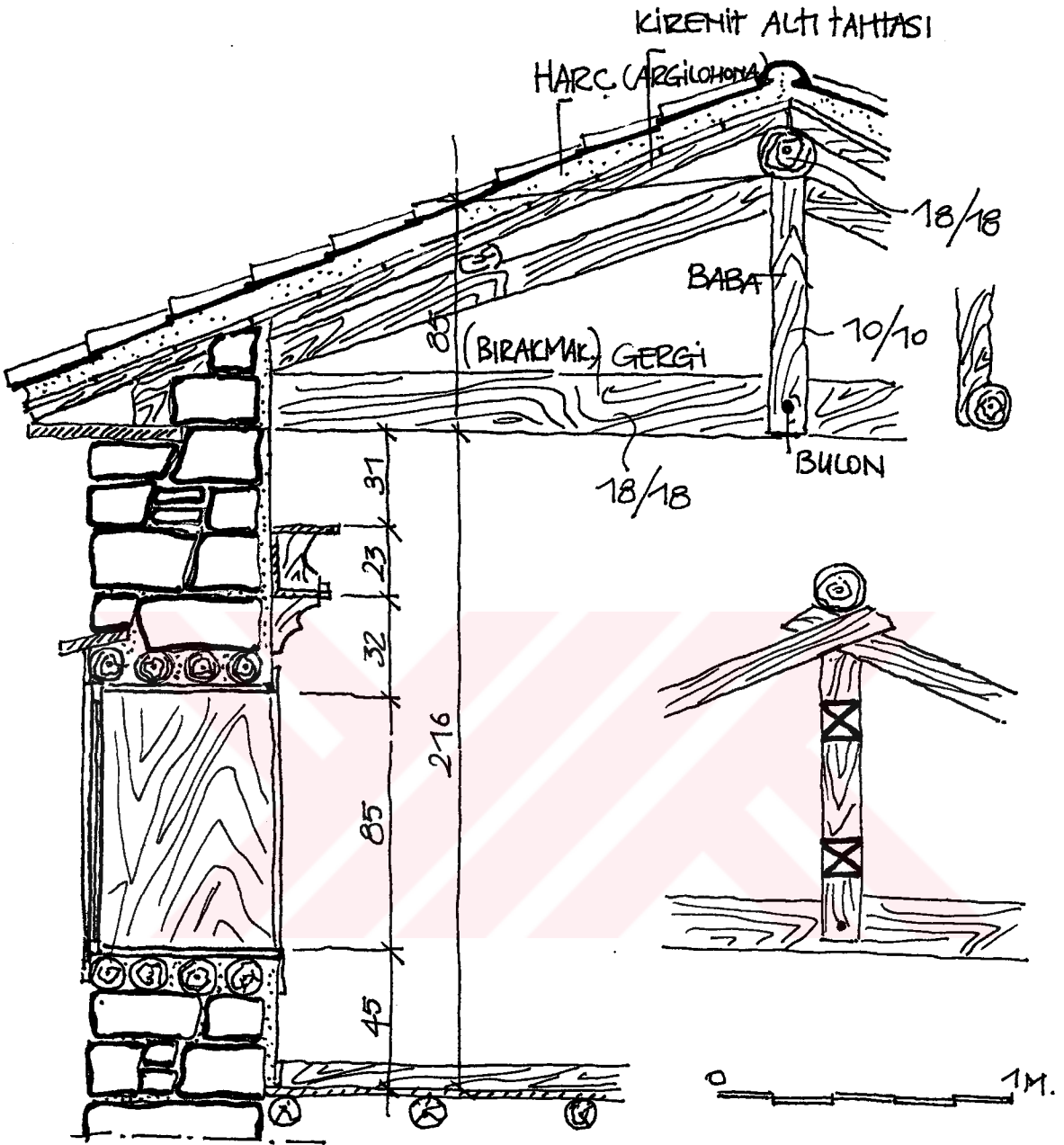
Kapalı çıkmalalar daha çok ahşap çıkmalardır. Bakıldığında Türk mimarisini çağrıştırmaktadır. Payandaları, pencereleri, ahşap kaplaması ile tipik bir Türk evi gibidir. Bunlarında kapalı ve açık çıkmalalar olarak gösterdikleri farklılıkları ile inceledim.

Açık ve kapalı çıkmalalar olarak 2'ye ayrılır. Açık çıkmalalar, balkon olarak adlandırılır. Balkonlu tipler çok eski yapılar değildir. Eskiden merdiven dışarıda iken (ilk tiplerde) sahanlık balkon olarak kullanılırdı. Ancak zamanla merdiven içeri alınınca balkon ihtiyacı ortaya çıkıp ayrıca balkon yapıldı.

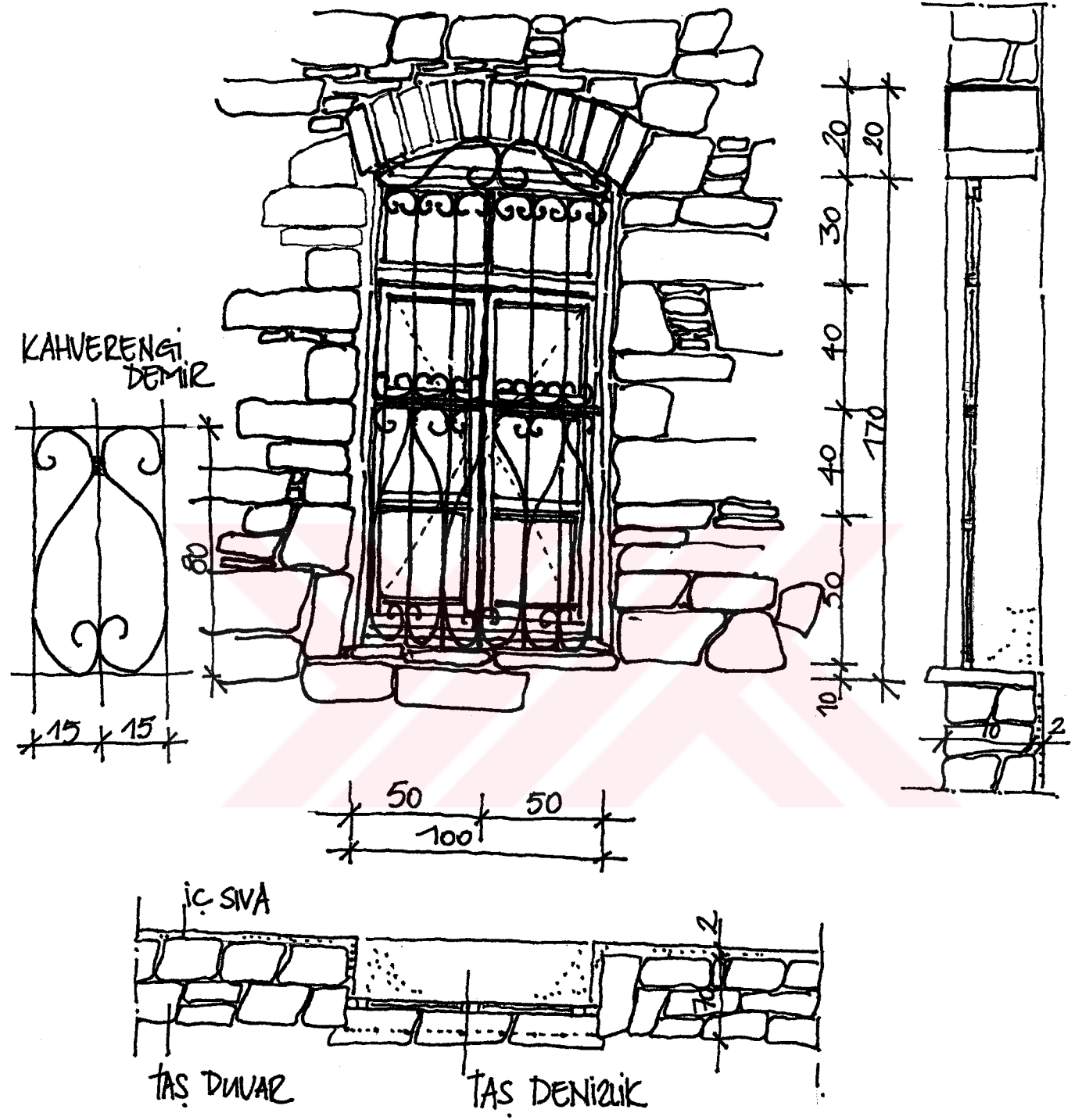
4.1.6. Bacalar

Gökçeada'da baca mimarisi çok gelişmiştir. Sivil mimaride bakıldığı zaman birbirinin aynı baca görmek pek mümkün değildir. Çok çeşitlilik gösterir. Bu tipler tamamen taş örgü olanlar, tuğla örgü olanlar, üzeri kiremit kaplı, testi (küp) kaplı, alüminyum boru olan tipler vb. olarak çeşitlenir.

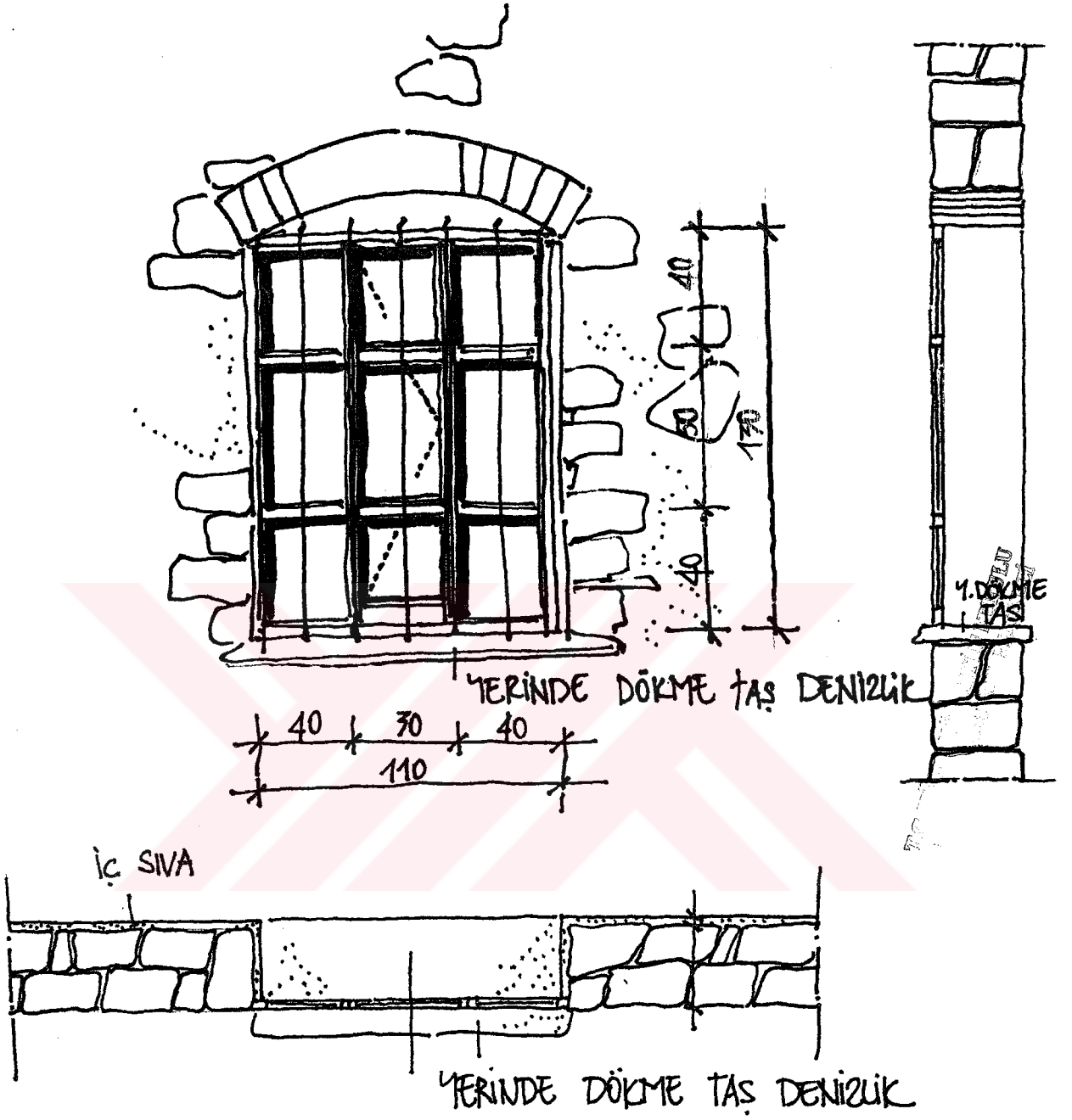
Bacanın dibinde ve çevresinde taştan tabakalar çatının gerektirdiği eğimde, çatıya akan suları korumak için yerleştirilir.

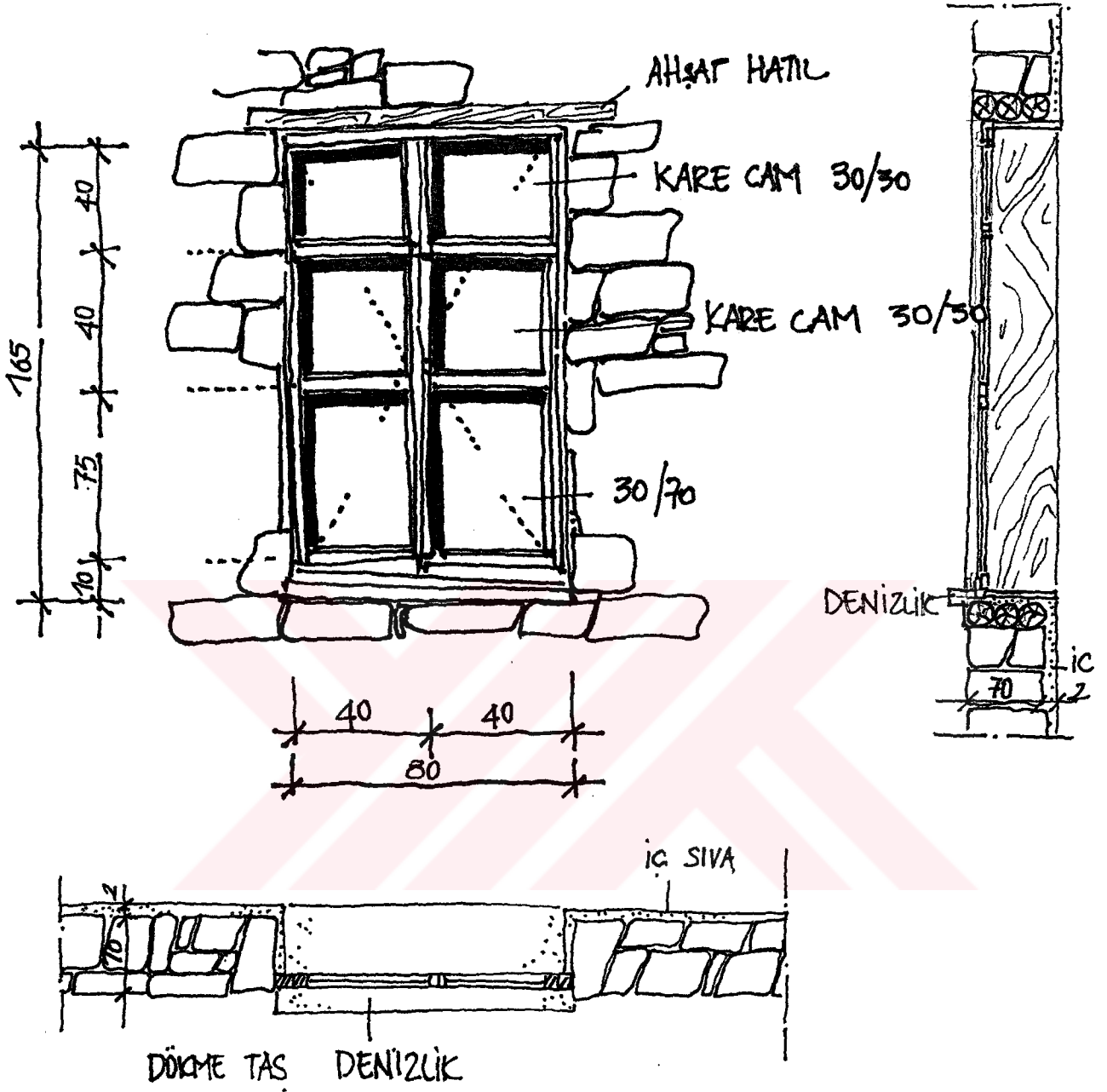
ŞEKİL 57 : ÇATI (PASADEOS A. 1973)

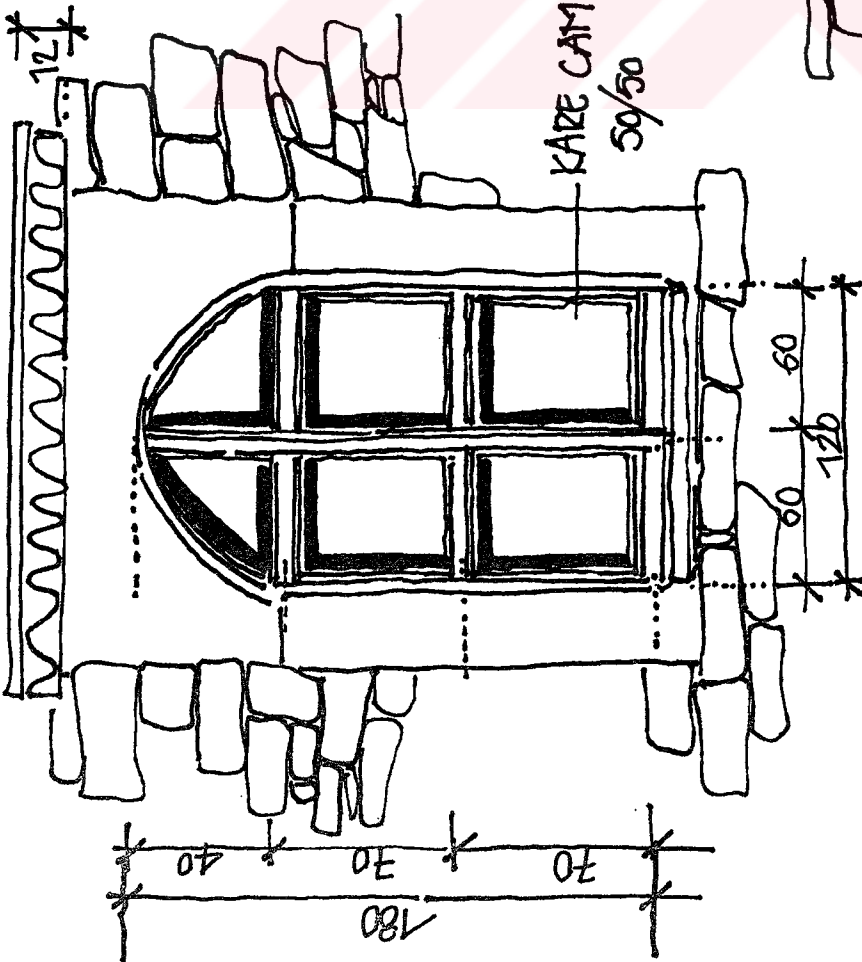
ŞEKİL 58: PENCERE 1. (TUKHAN. A. 1997)
ZEYTİNLİKÖY.

ŞEKİL 59: PENCERE 2. (TURHAN A.1997)
ZEYTİNLÜKÖY.

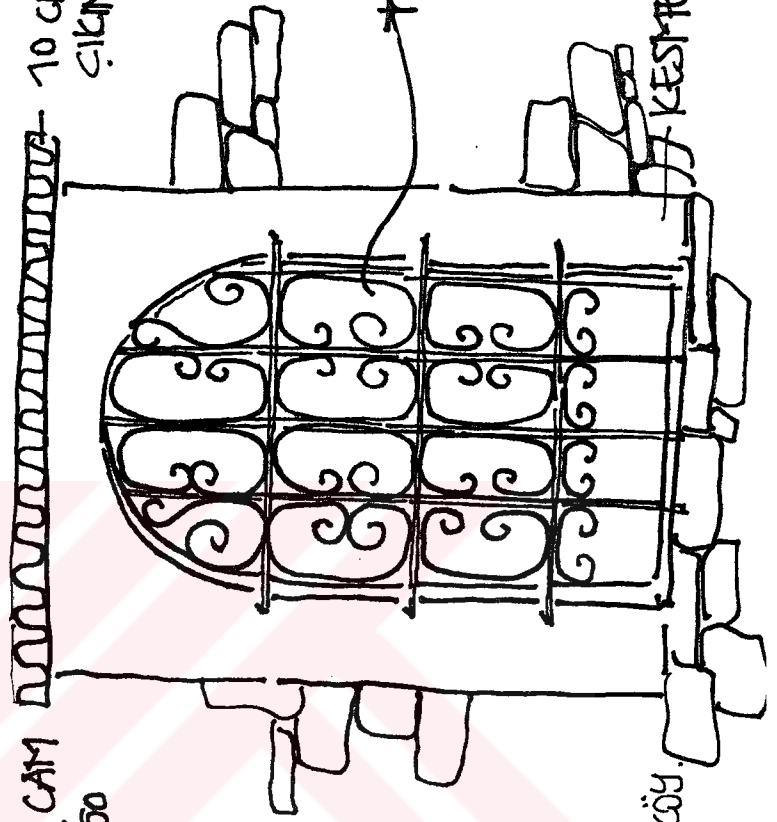
ŞEKİL 60. PENCERE 3. TEPEKÖY. (TUBHAN. A. 1997)

FERFORJE DETAYI.

KARE CAM
50/50

10 CM. KESME TAŞ
ÇIKINTI.

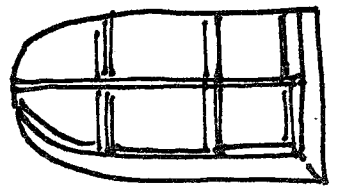

KAHVERENGİ
DEMİR

40

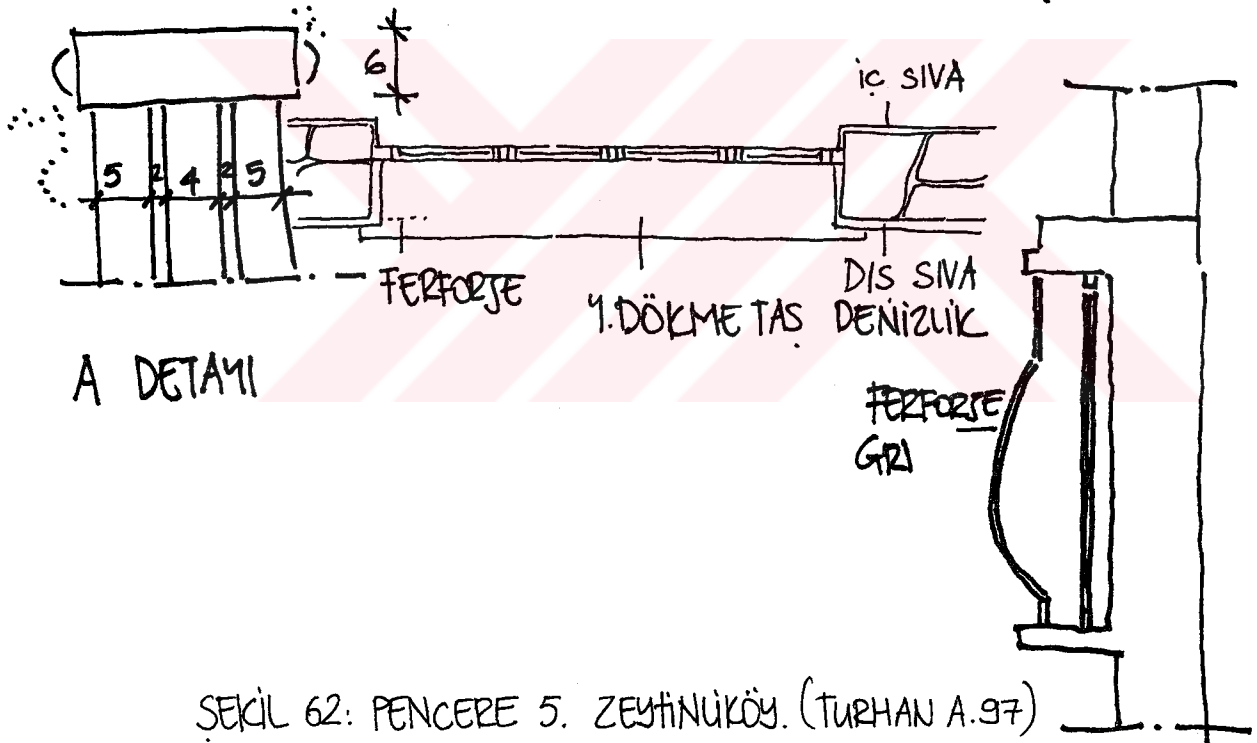
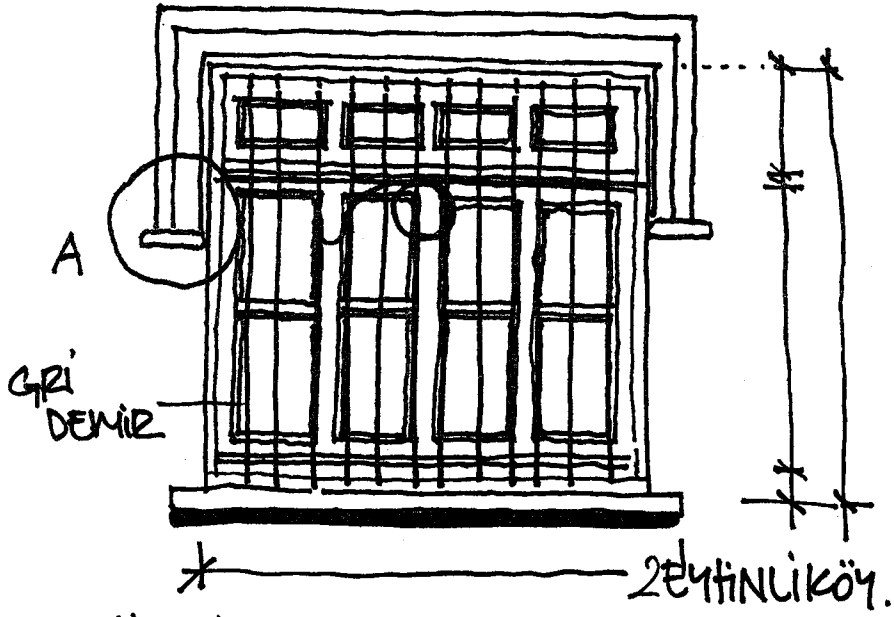
25

7 KESME TAŞ

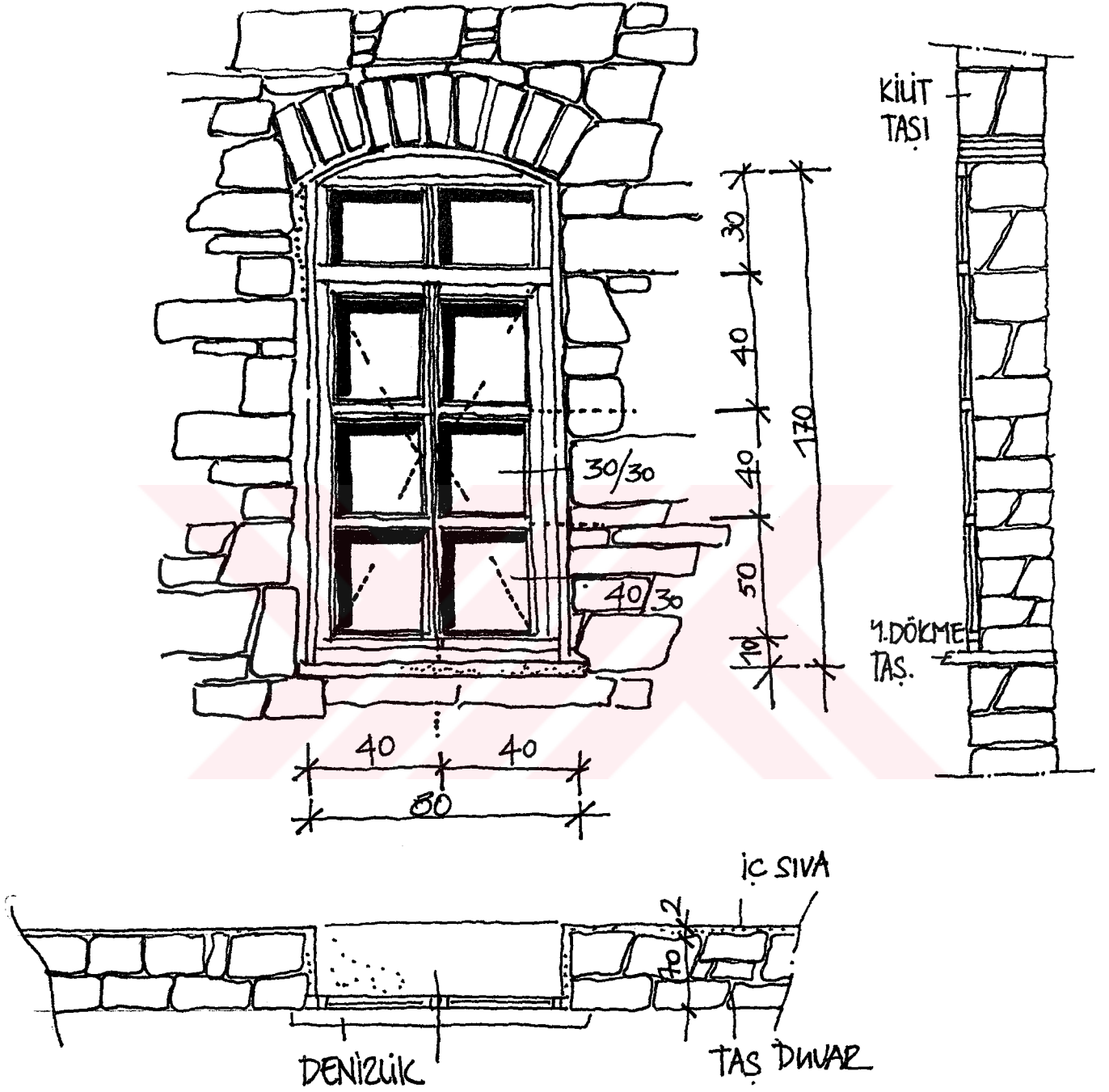

PENCERE 15 CM.
İÇERİDEDİR.

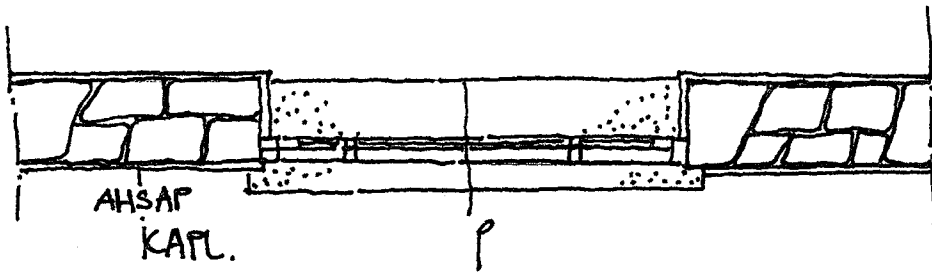
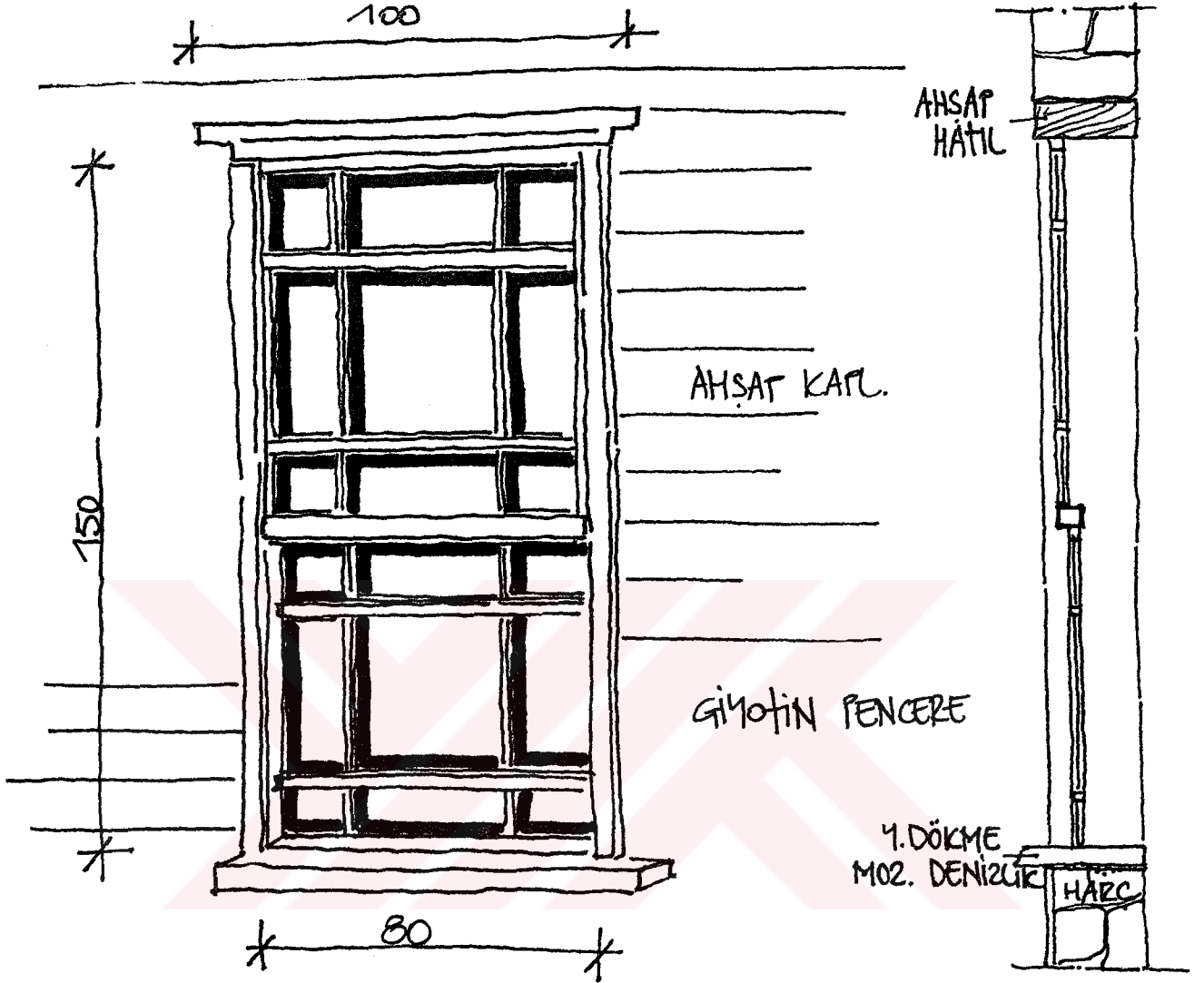
ŞEKİL 61: PENCERE 4. ZEMİN KÜÇÜKÜ.
(TUBHAN A. 97.)

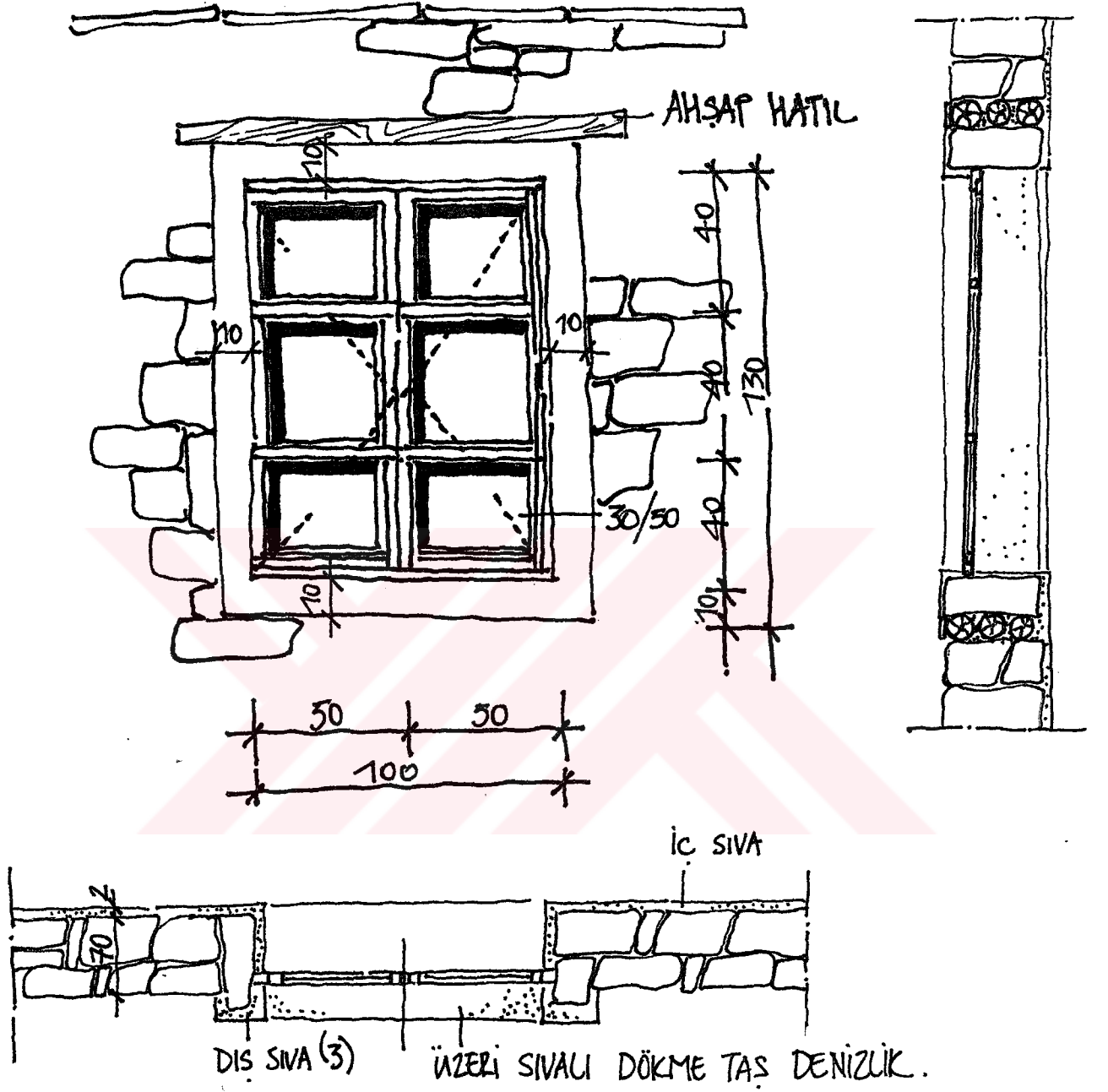
SEKİL 62: PENCERE 5. ZEYTİNLİKÖY. (TURHAN A.97)

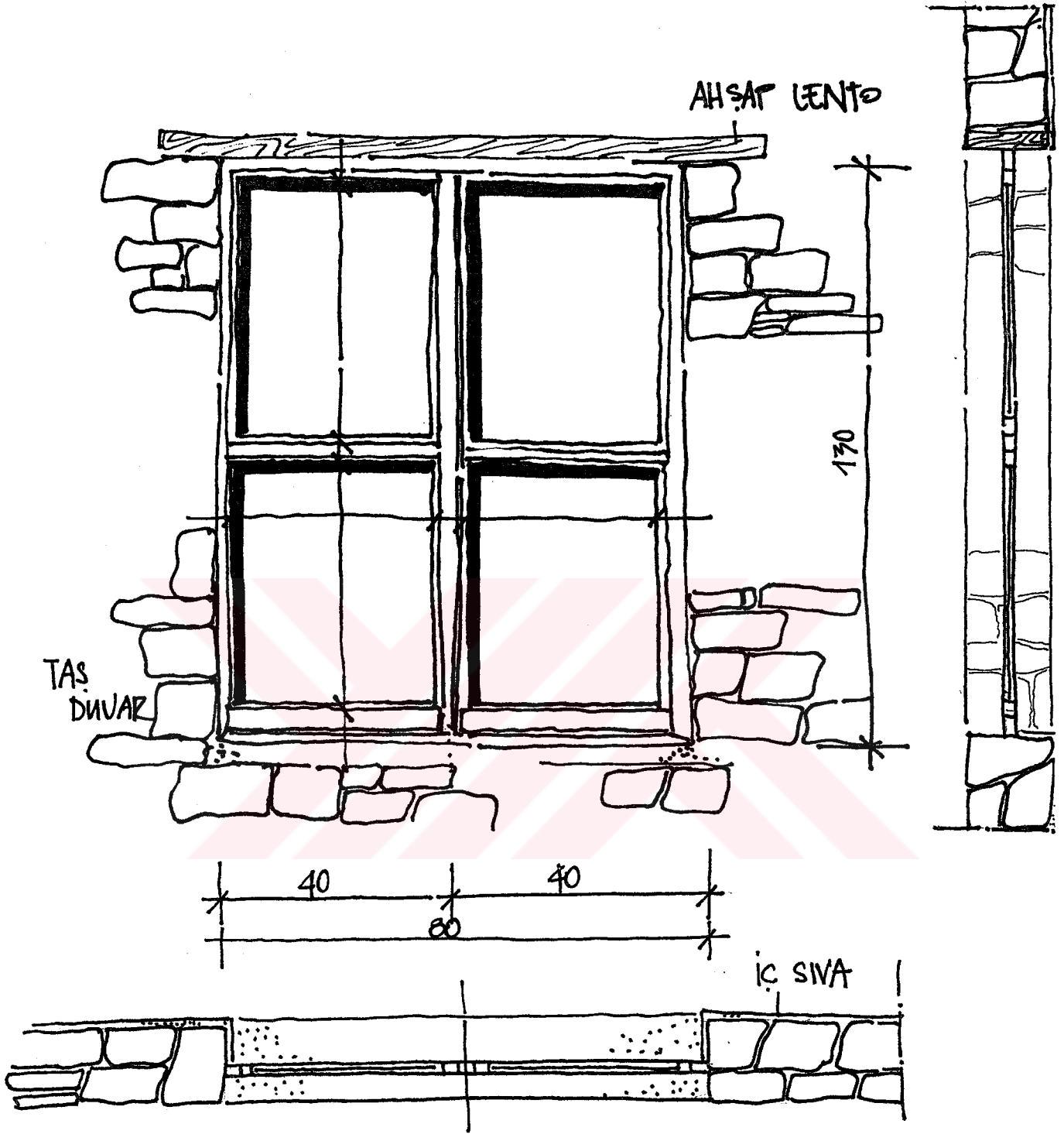
ŞEKİL 63 : PENCERE 6.ZEYTİNLİKÖY (TURHAN A.97)

ŞEKİL 64 : PENCERE 7. TEPEKÖY. (TURHAN A.1997)

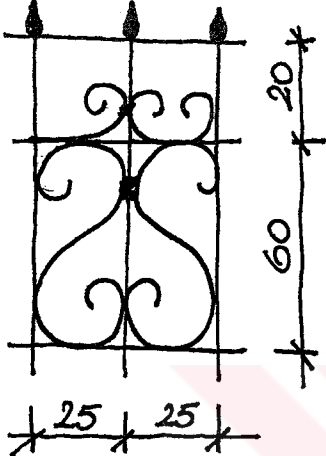

ŞEKİL 65: PENCERE B..E. BADEMÜ. (TURHAN A. 1997)

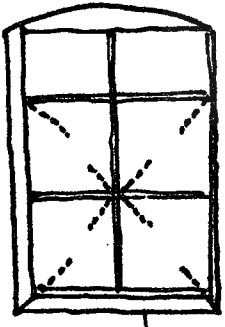
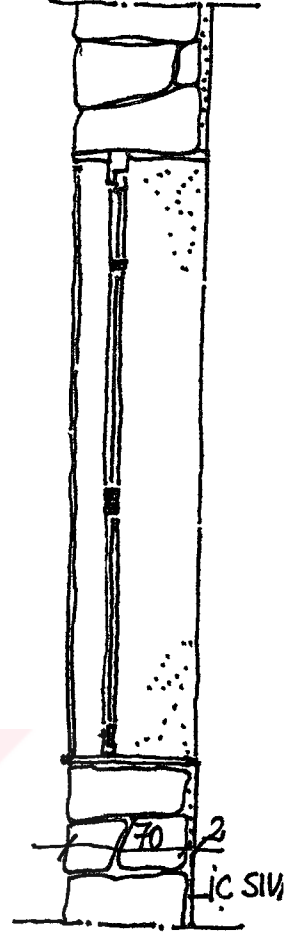
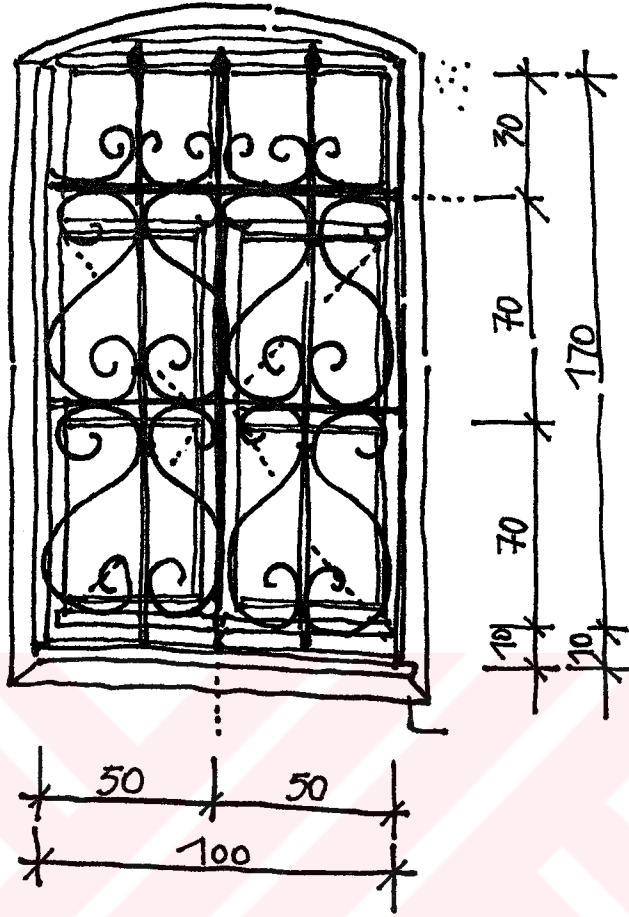

ŞEKİL 66 : PENCERE 9. TEPEKÖY. (TURHAN A.1997)

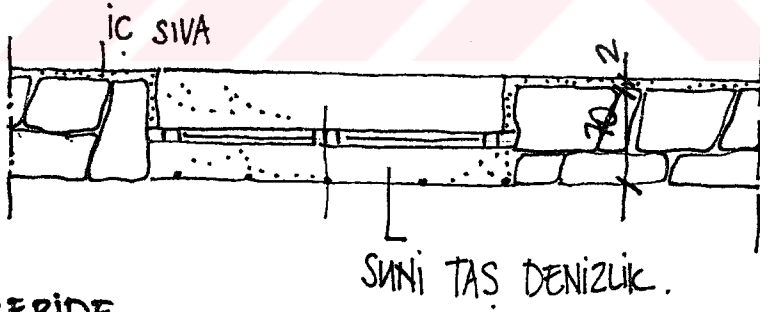
KAHVERENGI DEMİR.

FERFORJE DETAYI

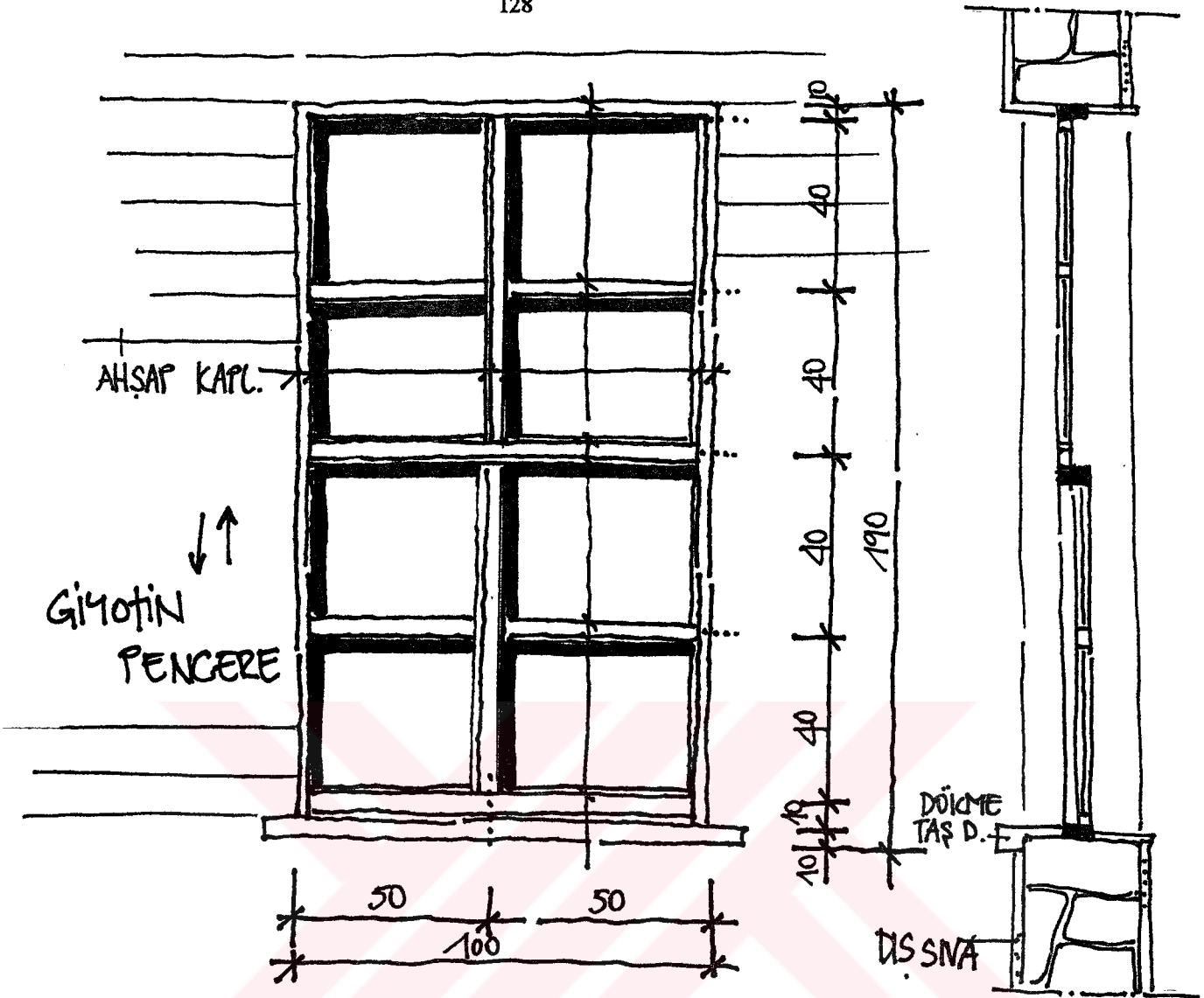

15 CM. İÇERİDE.

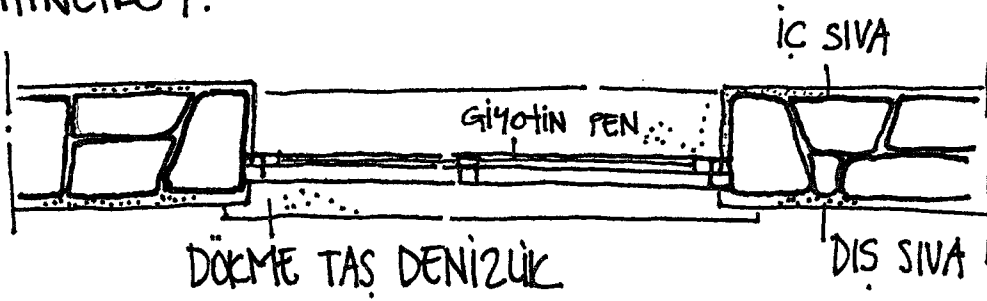

SUNİ TAŞ DENİZLİK.

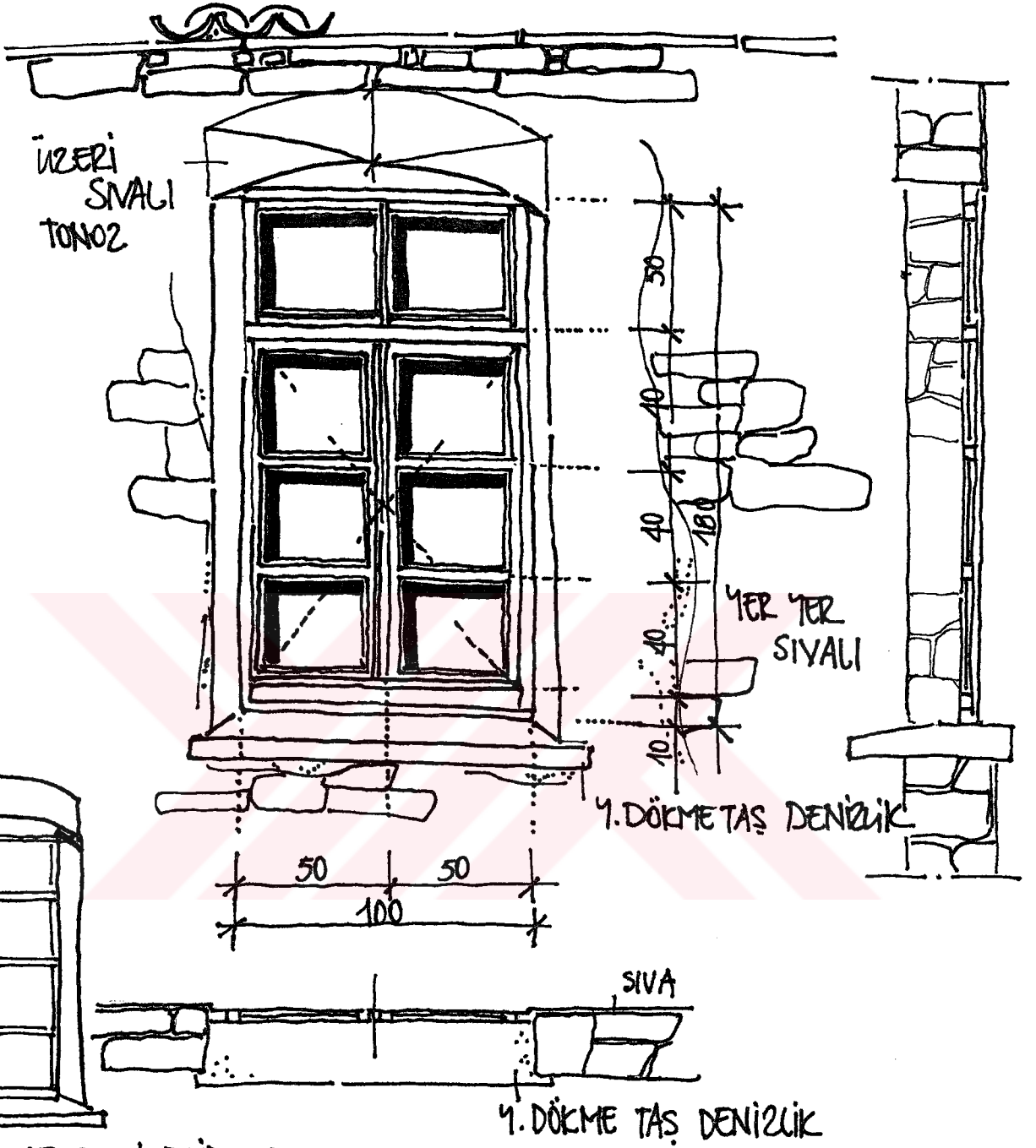
ŞEKİL 67: PENCERE 10. ZEYTLİKÖY. (TURHAN A. 1997)

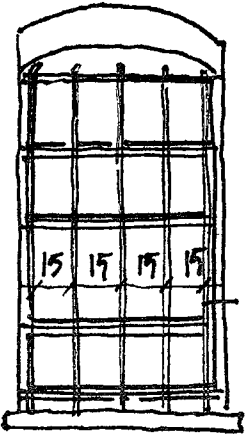
ZEYTİNLİKÖY.

ŞEKİL 68: PENCERE 11. ZEYTİNLİKÖY. (TUBHAN A.97)

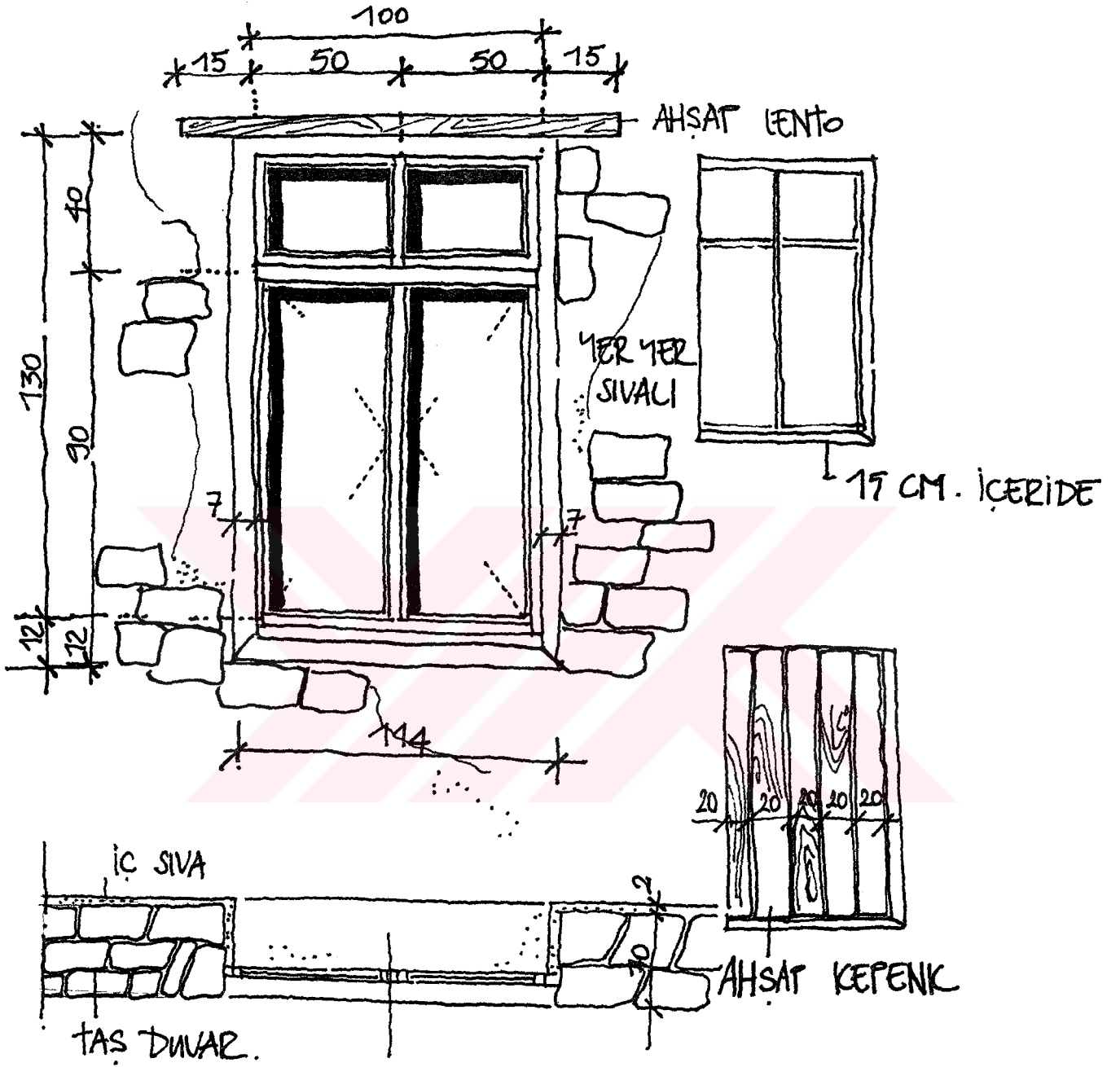

PENCERE 15 CM İÇERİDEDİR.

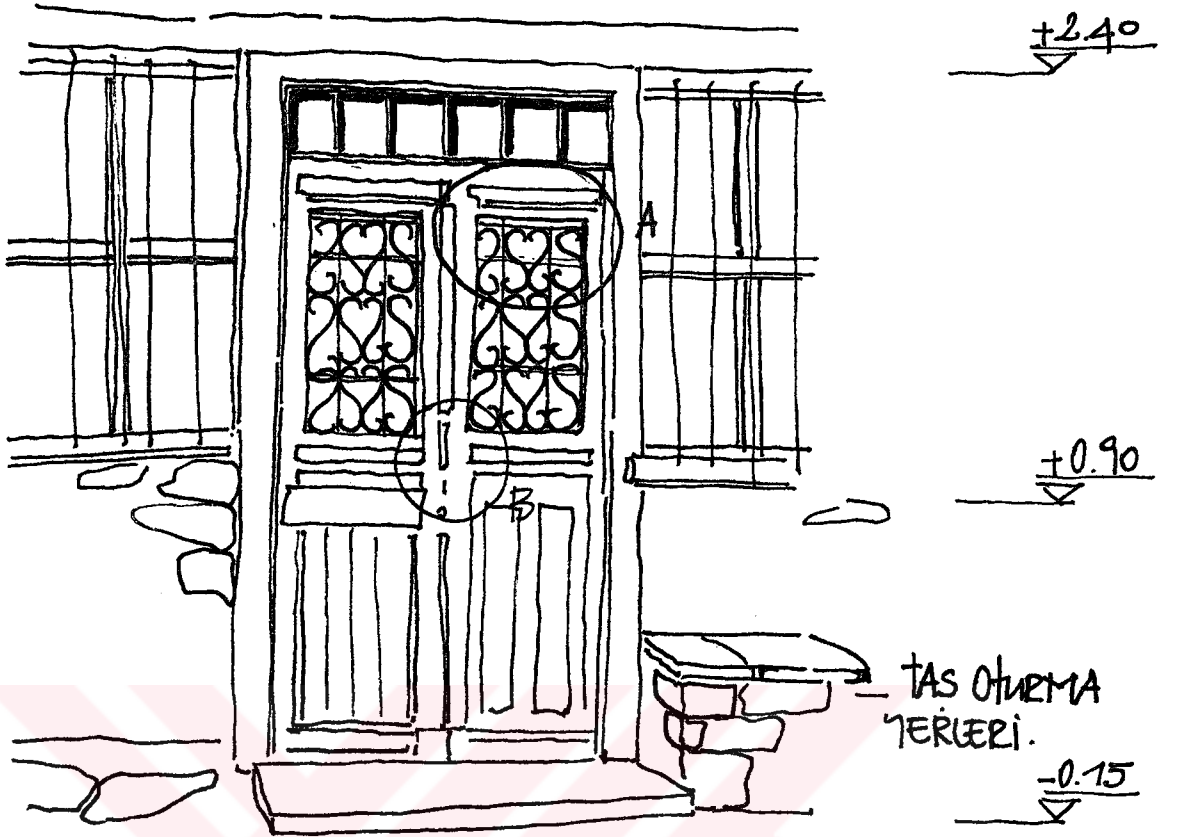

PENCERE DEMİR DETAYI

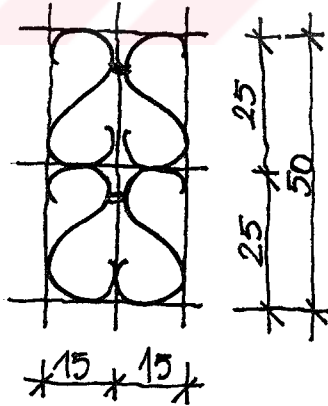
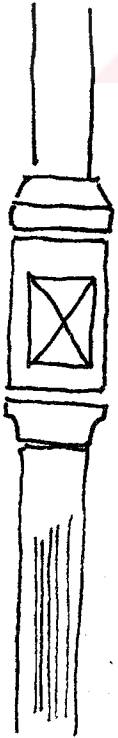
ŞEKİL 69: PENCERE 12. ZEYTLİKÖY. (TURHANA.97)

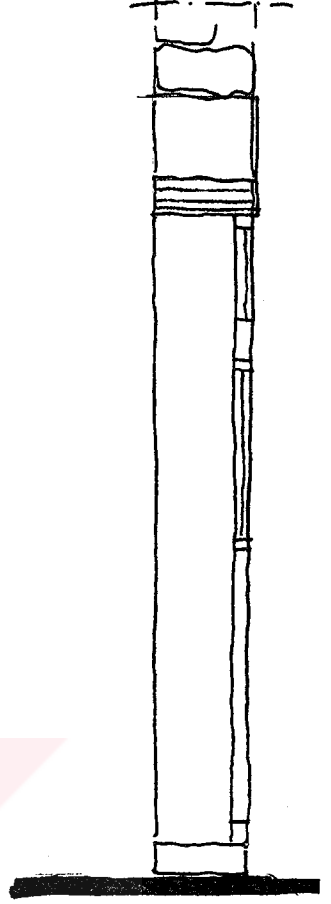
ŞEKİL 70: PENCERE İB. ZEYTİNLÜKÖY. (TÜRHAN A.97)

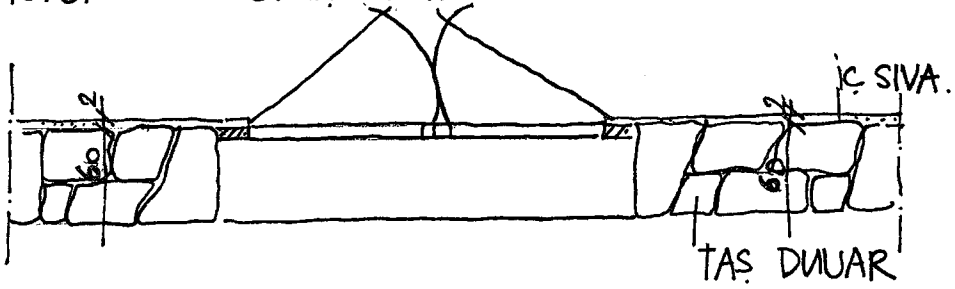
ZEYTİNLİKÖY KLASİK DÜKKÂN ÇEYHESİ. (GİRİŞ KAPISI)
KAHVERENGI DEMİR

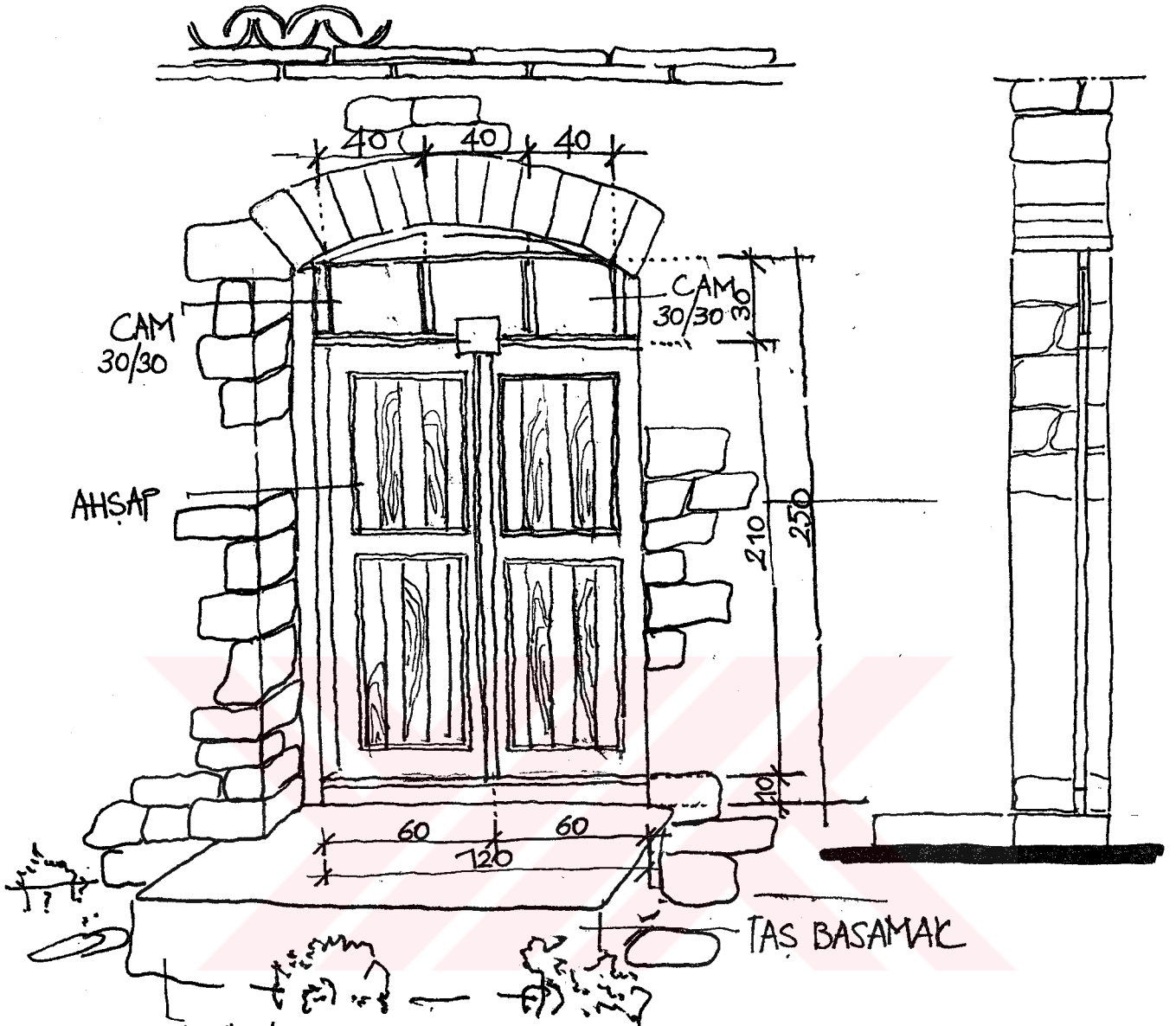
ŞEKİL 71: KAPI 1. ZEYTİNLİKÖY. (TURHAN A.97)

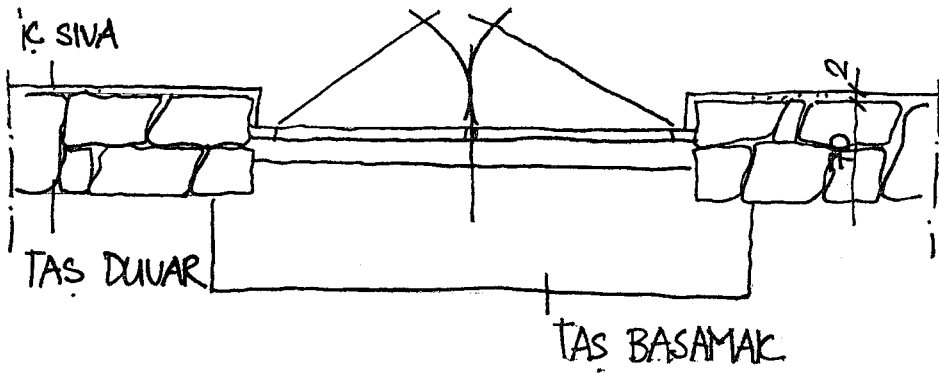
TEPEKÖY'DE GİRİŞ KAPISI.

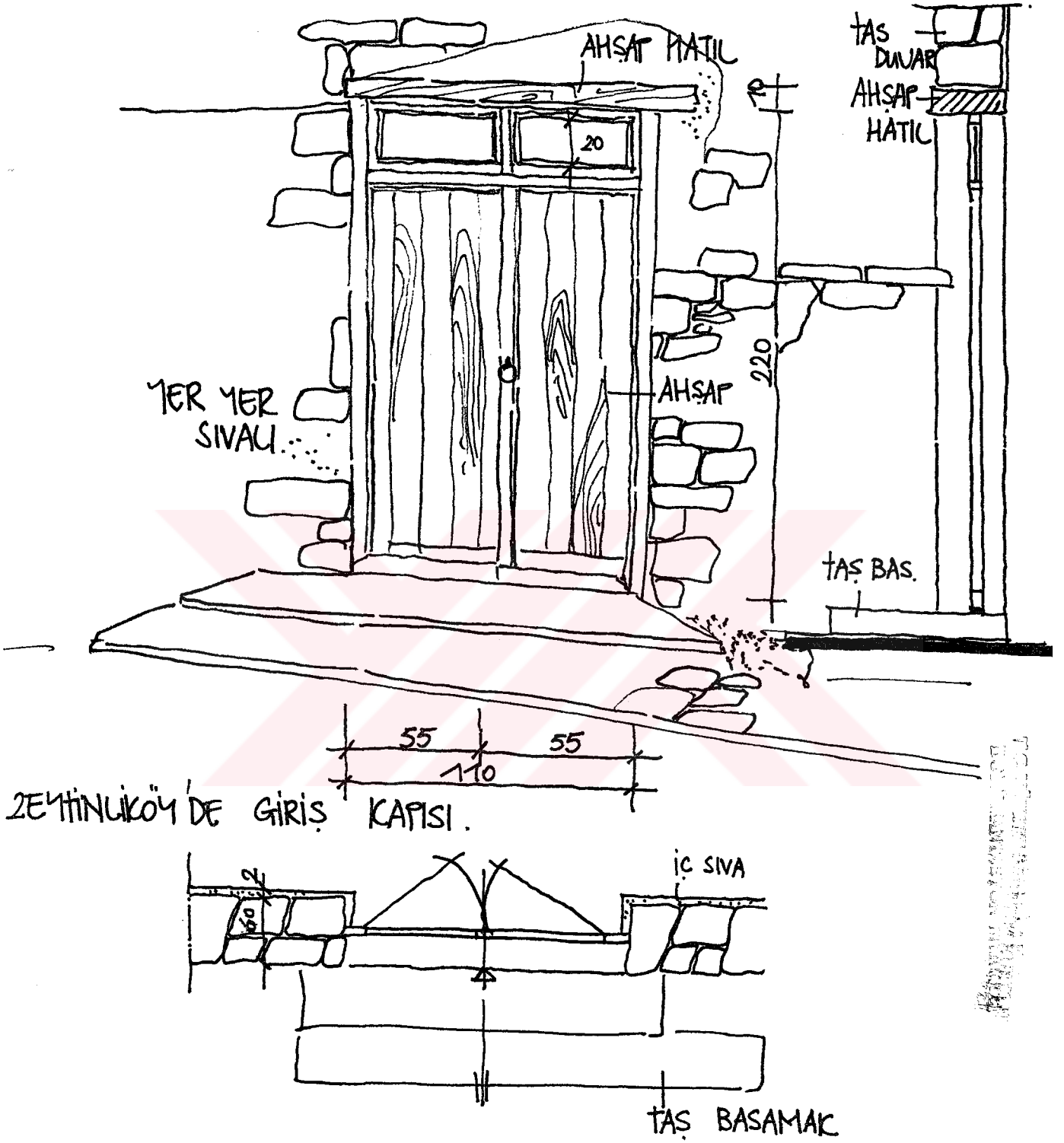
ŞEKİL 72: KAPI 2. TEPEKÖY. (TÜRKHAN A. 97)

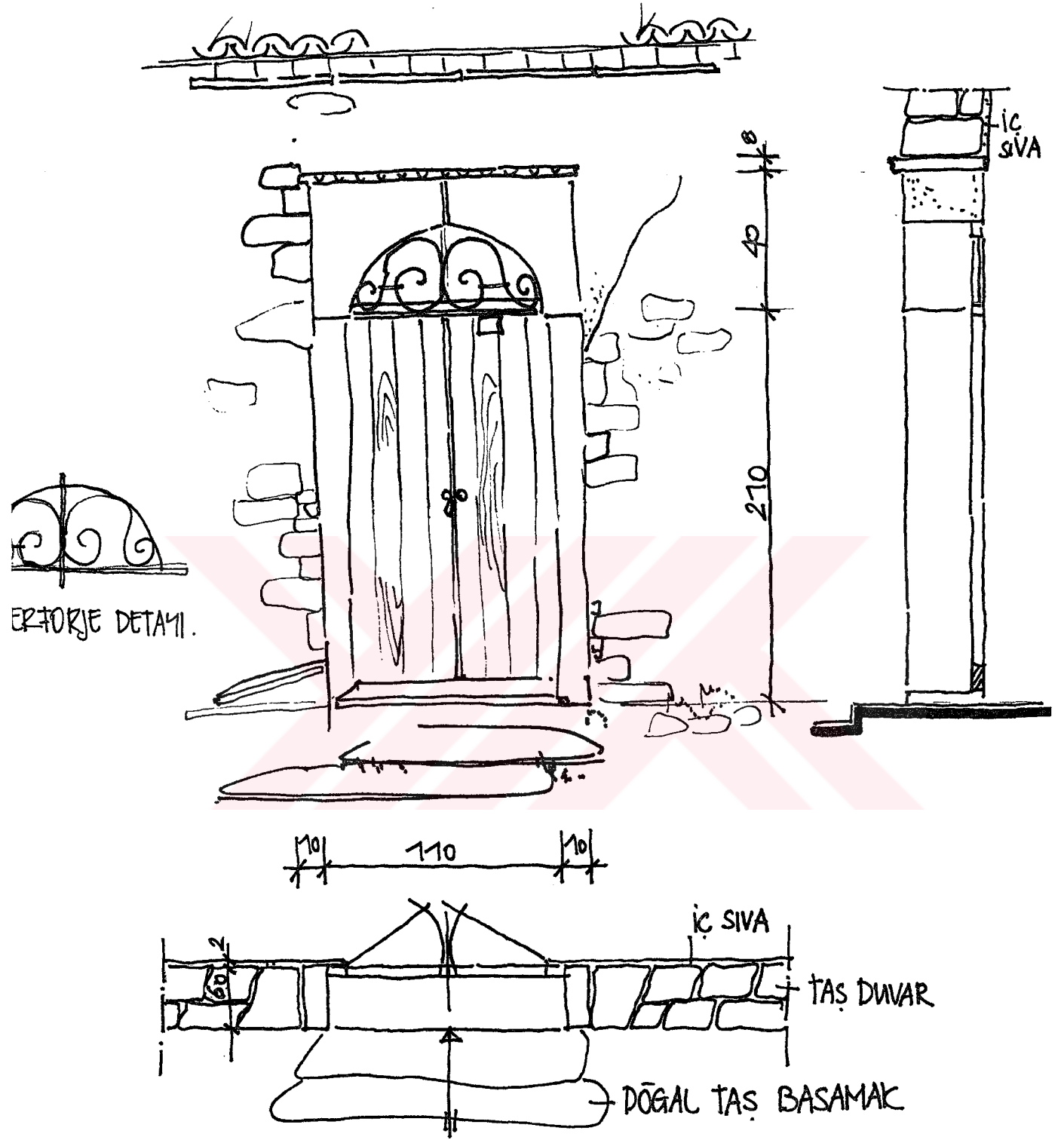
ZEYTİNLİKÖY'DE GİRİŞ KAPISI.

SEKİL 73: KAPI 3 - ZEYTİNLİKÖY. (TURHAN A.97)

ŞEKİL 74: KAPI 4. ZEYTLİKÖY (TURHAN A.97)

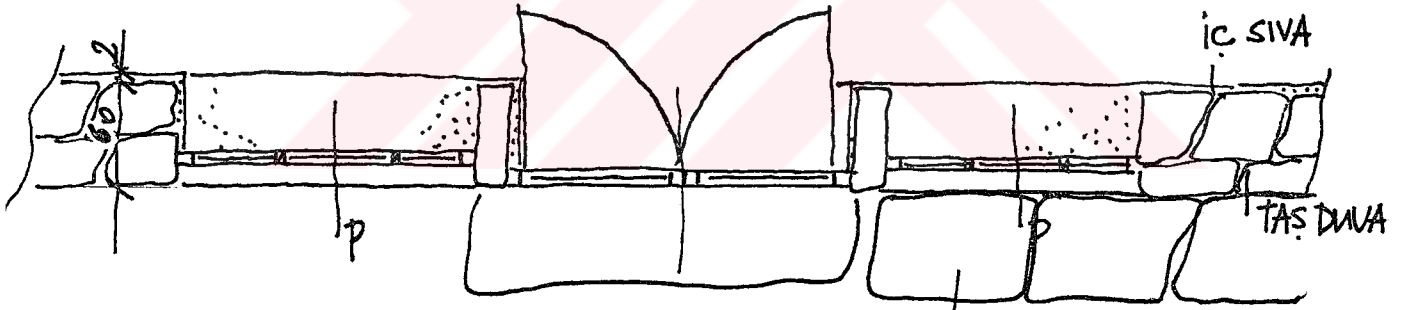

ZEYTINLİKÖY 'DE GİRİŞ KAPISI.

ŞEKİL 75: KAPI 5. ZEYTINLİKÖY (TURHAN A.97)

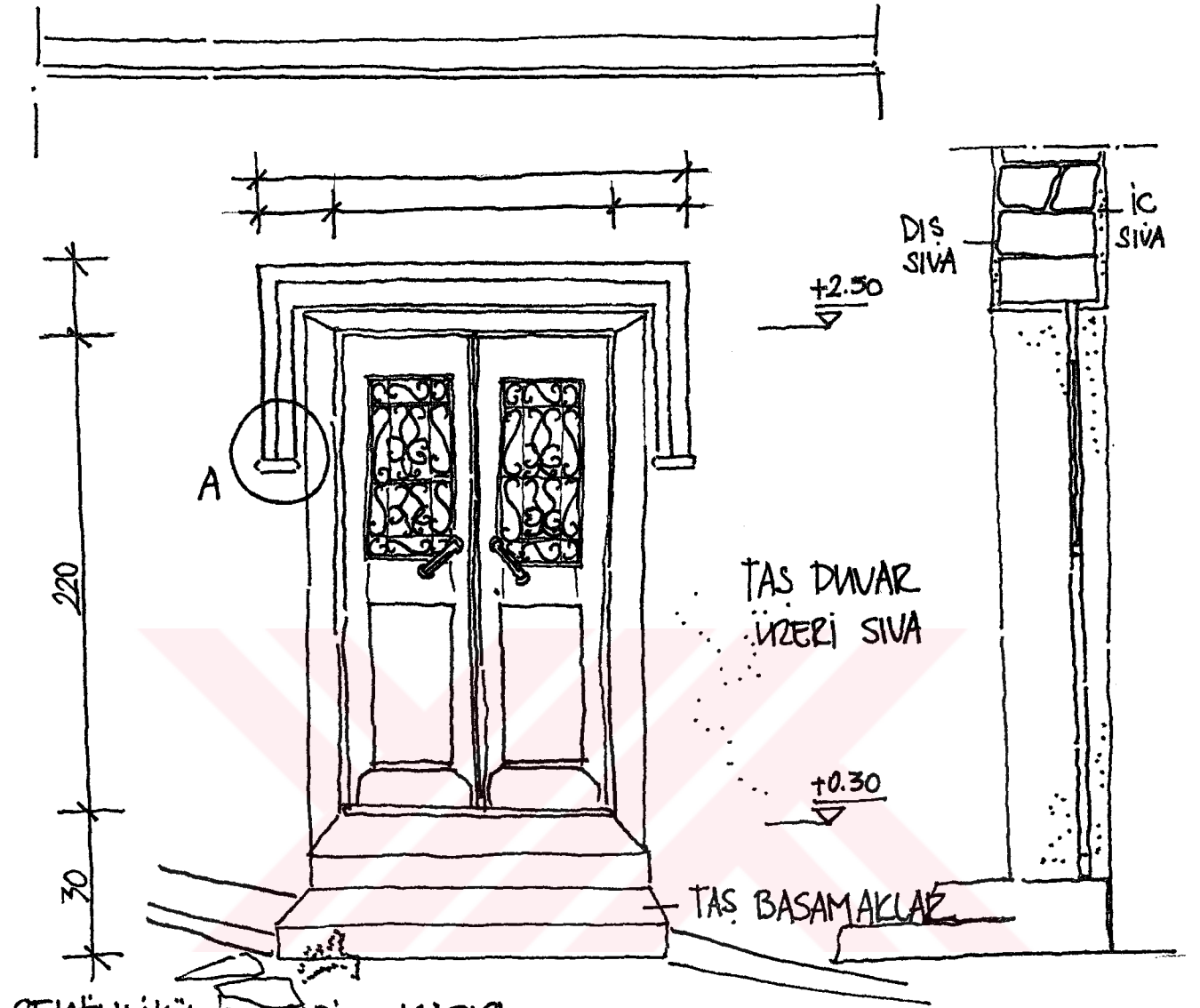

KLASİK DÜKKÂN CEPHESİ. ZEYTİNLİKÖY.

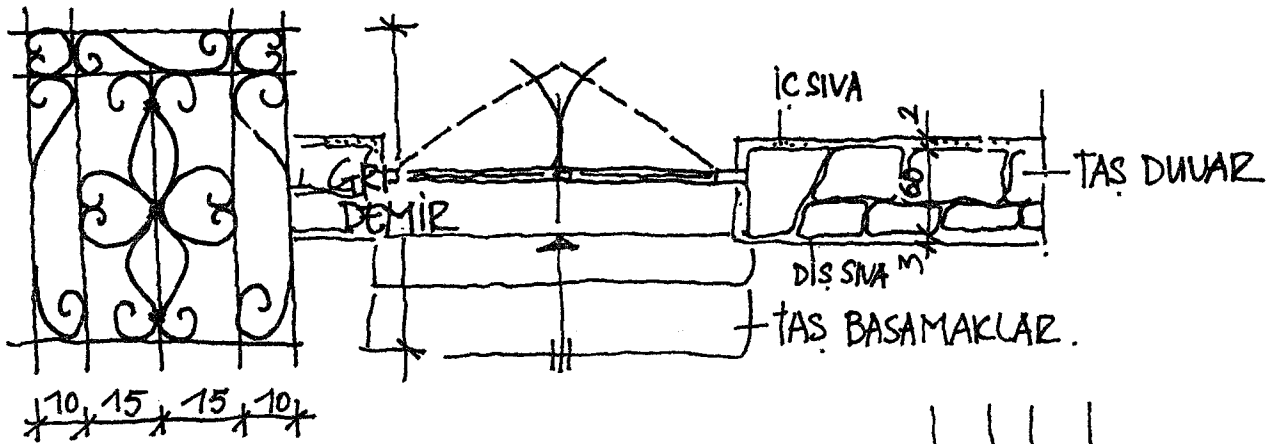

YÜKSEKLİĞİ 45 CM. OLAN
(TAŞ) OTURMA YERLERİ.

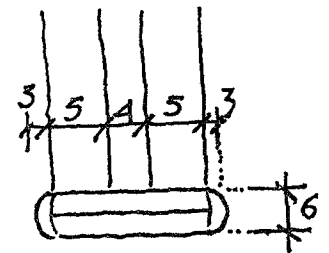
ŞEKİL 76: KAPI 6. ZEYTİNLİKÖY. (TURHAN A.97)

ZEYTİNLİKÖY DE GİRİŞ KAPISI .

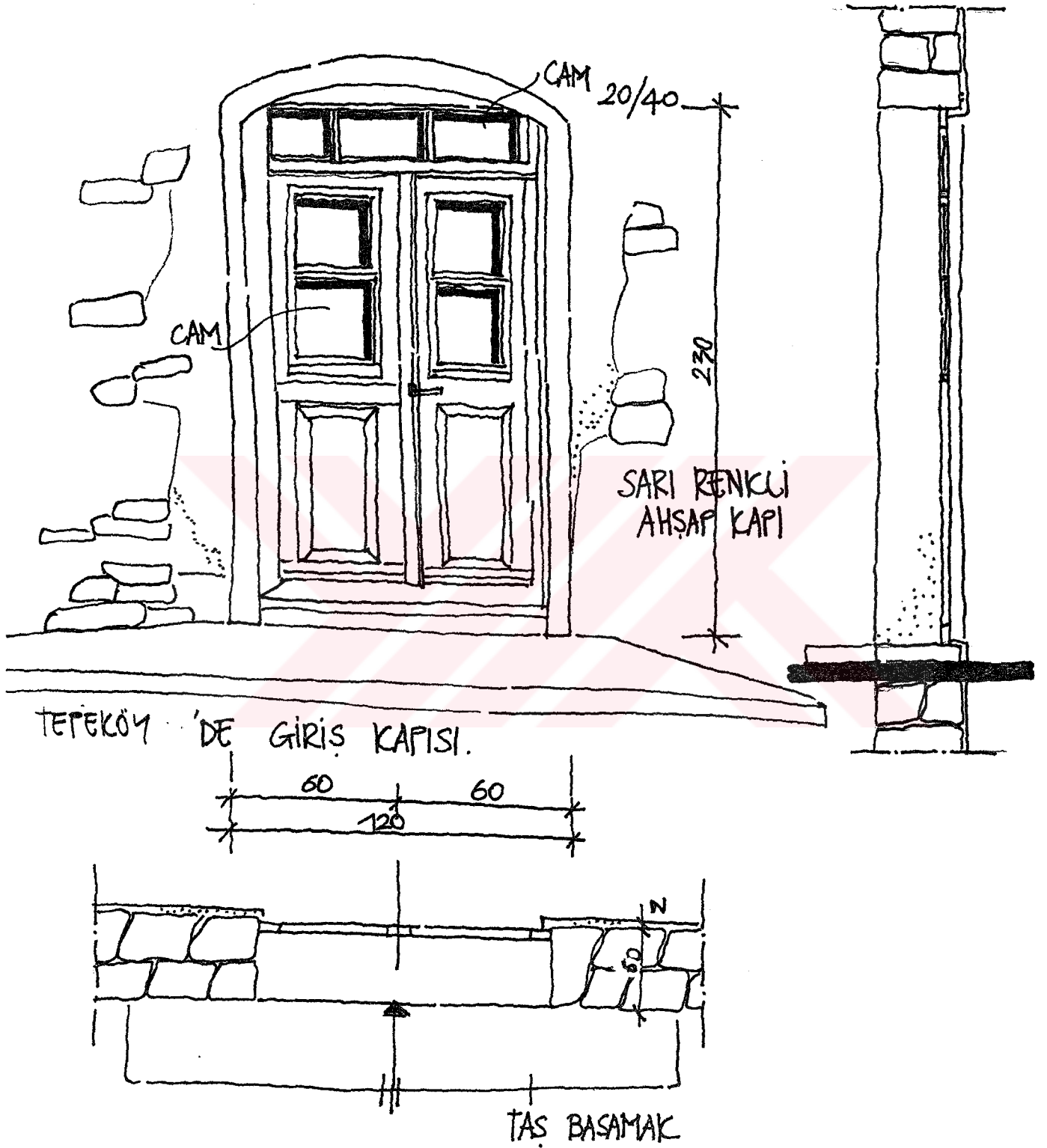

GRI DEMİR (PERFORJE) DETAYI .

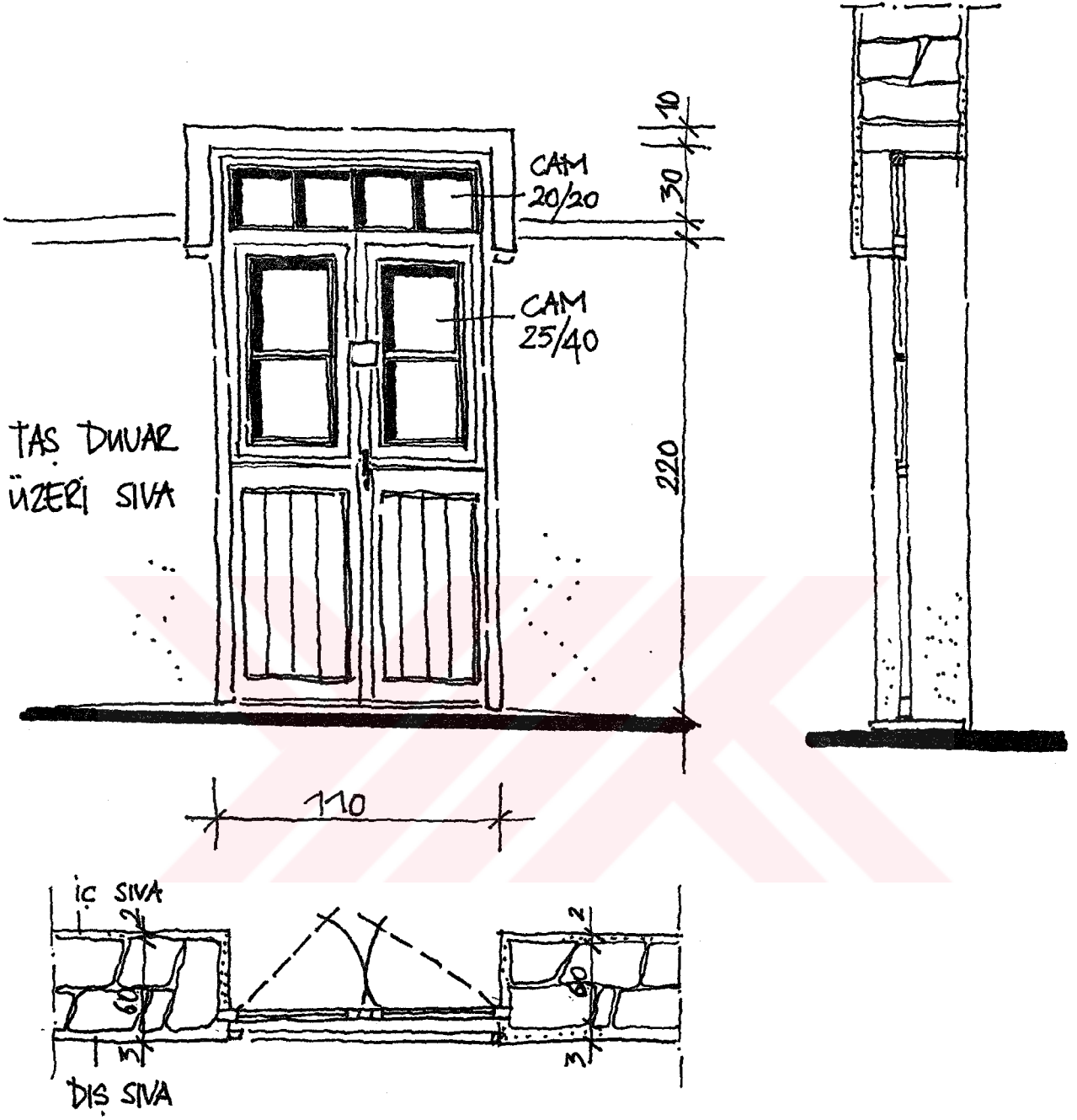

A DETAYI .

ŞEKİL 78: KAPI 8. ZEYTİNLİKÖY. (TURHAN A.97)

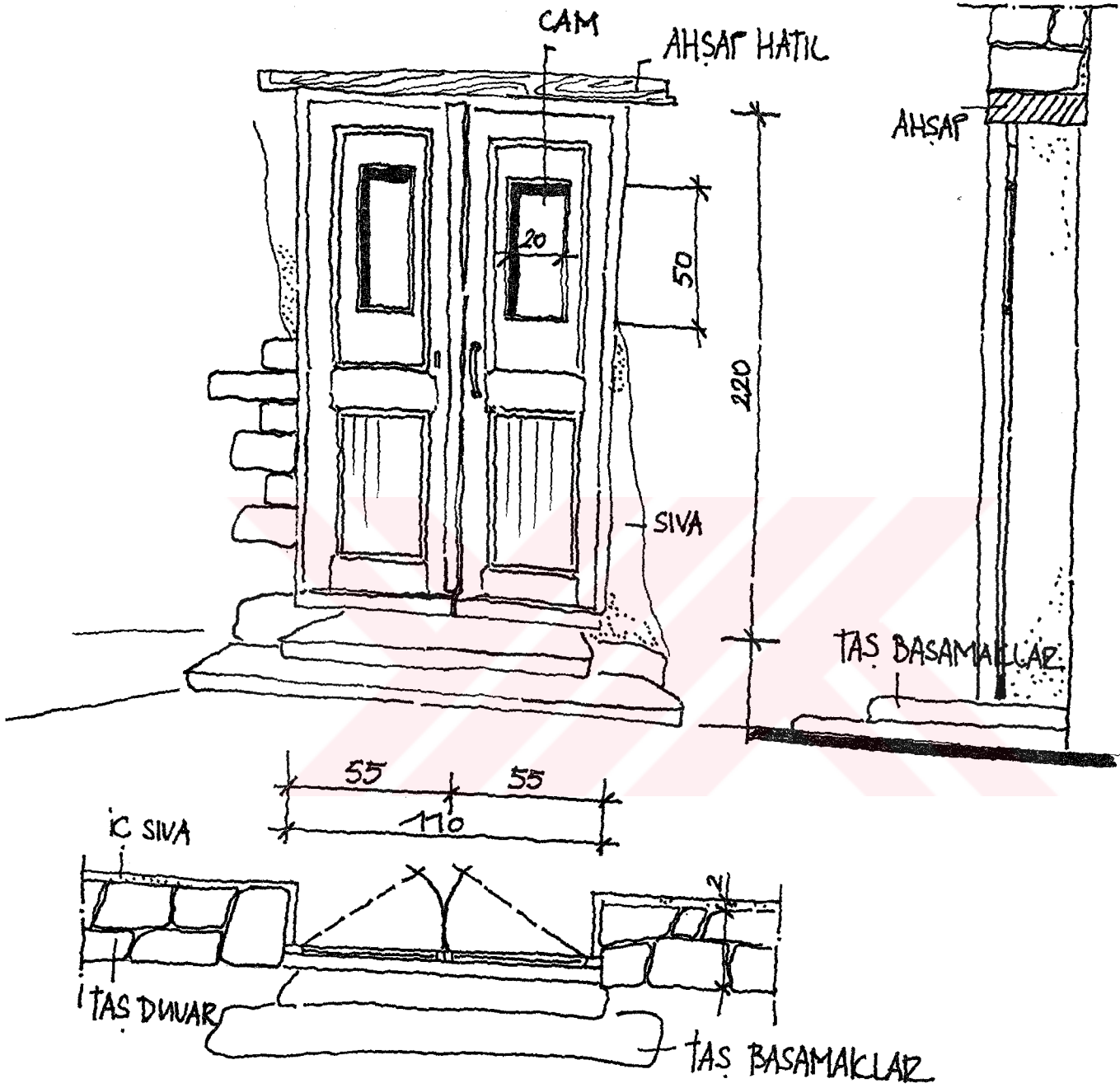

SEKIL 79: KAPI 9. TEPEKÖY. (TURHAN A.1997)

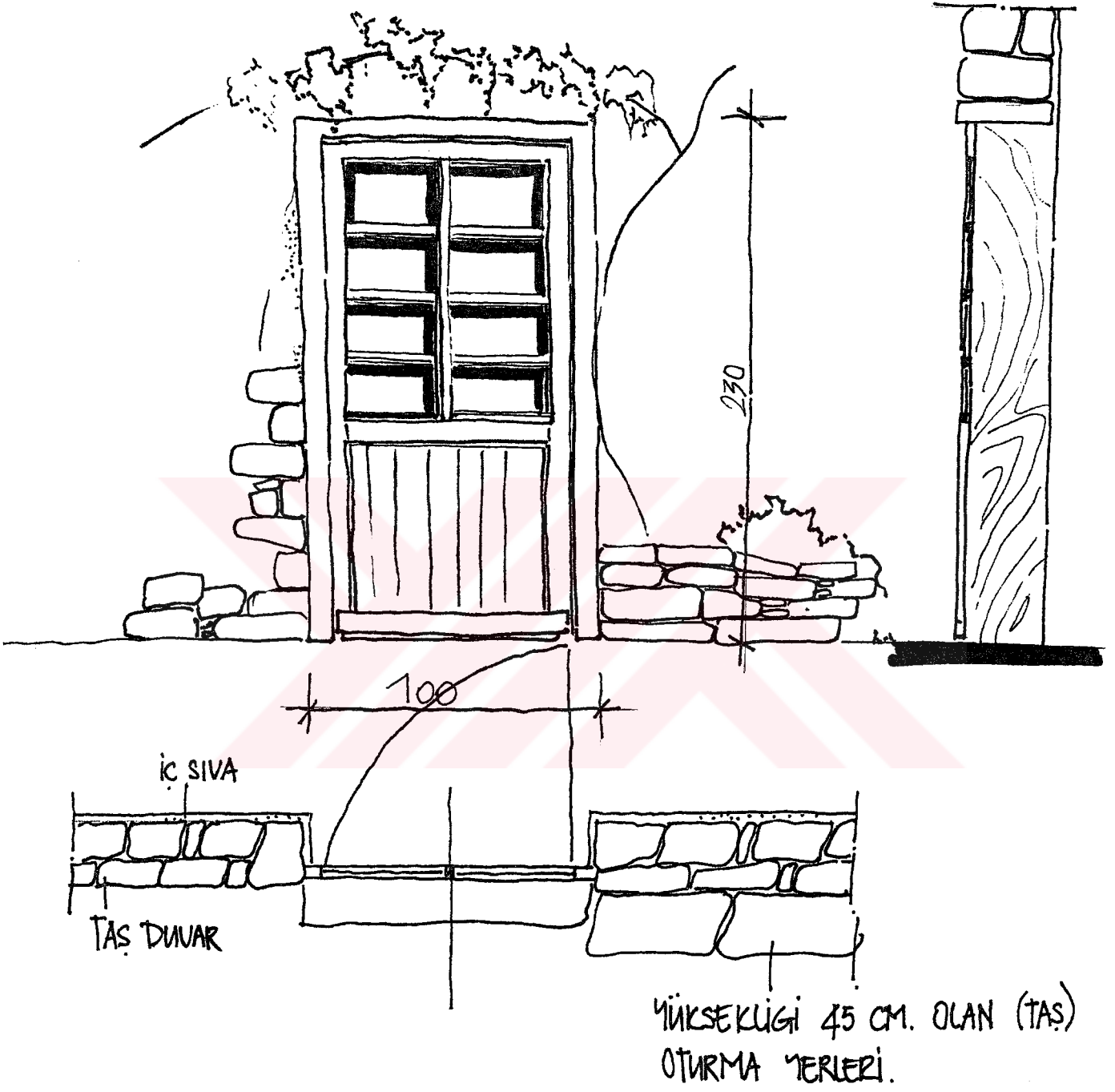
TEPEKÖY GİRİŞ KAPISI.

ŞEKİL 80: KAPI 10. TEPEKÖY. (TURHAN A. 1997)

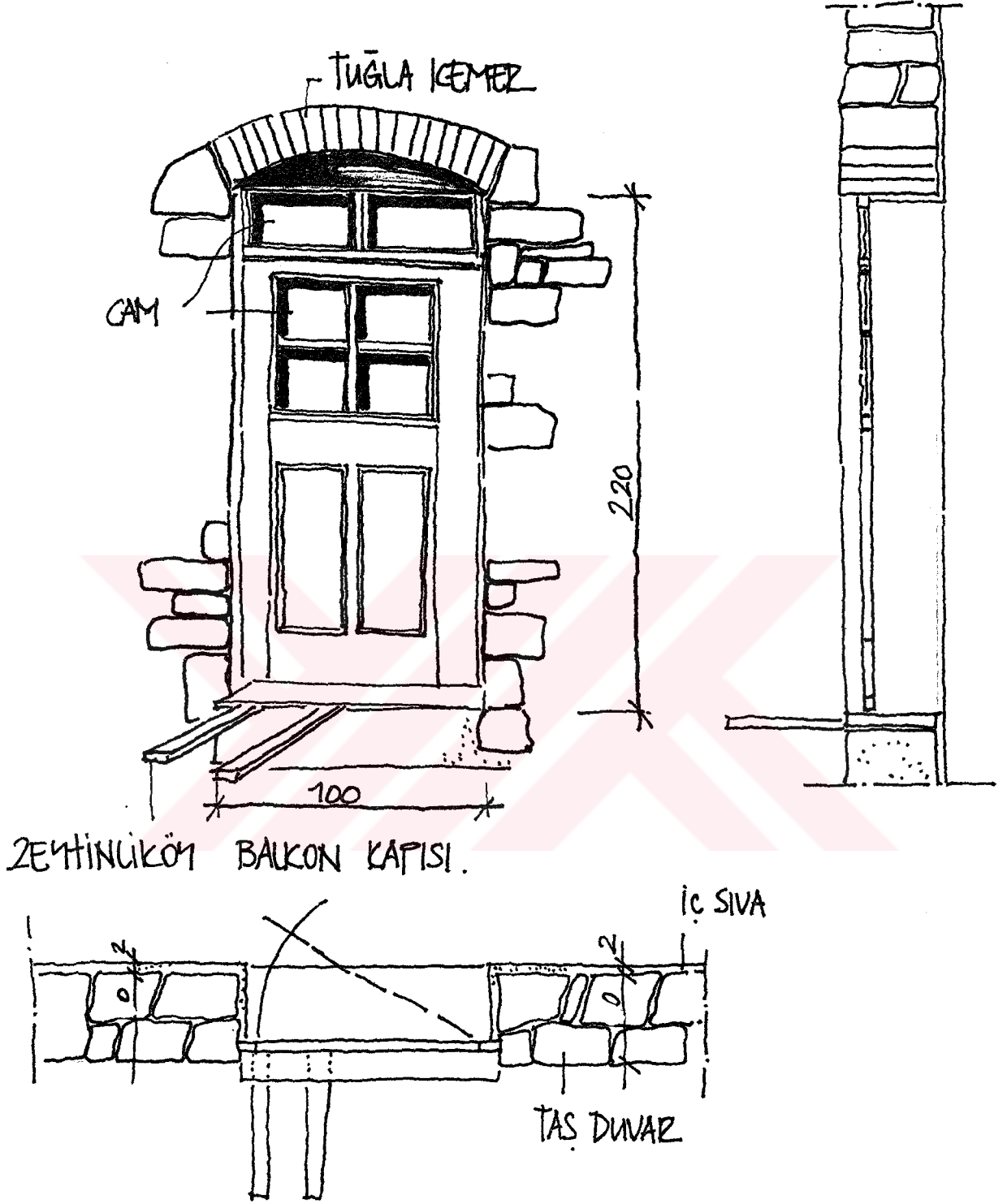

Zeytinliköy Dış Kapısı.

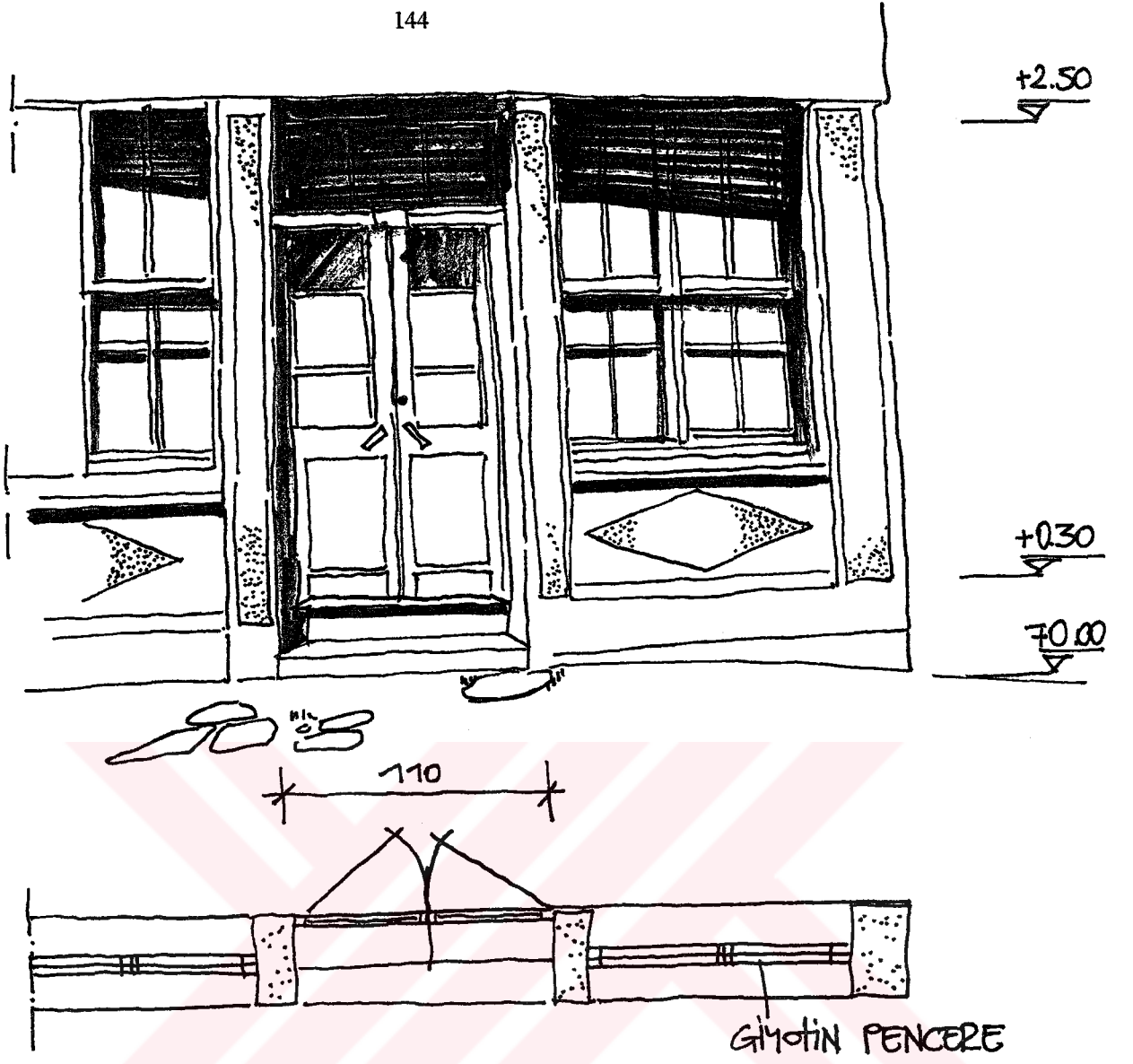
ŞEKİL 81: KAPI II. ZEYTLİKÖY. (TURHAN A.1997)

ŞEKİL 82: KAPI İZ. TEPEKÖY. (TURHAN A.1997)

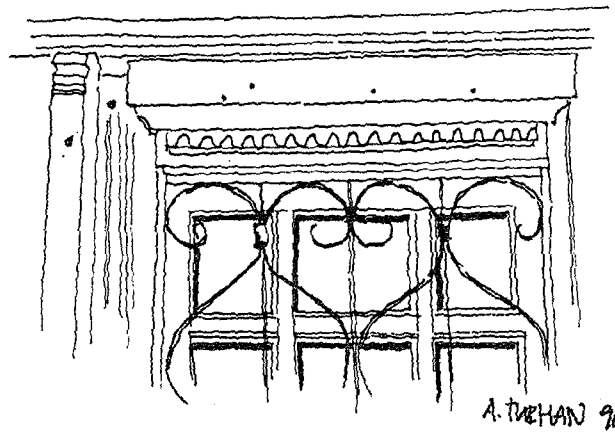
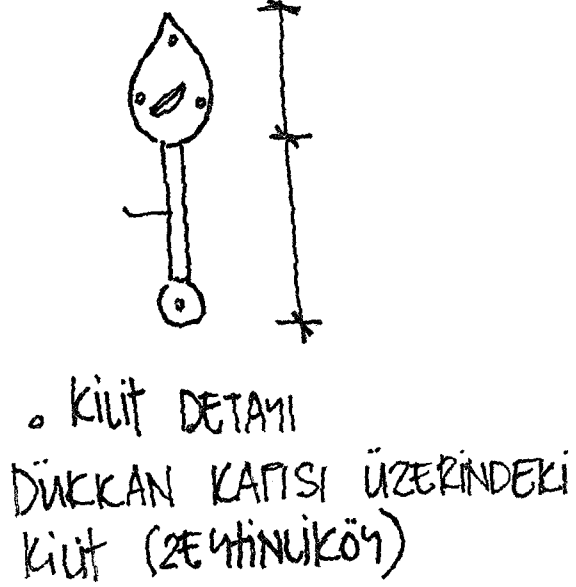
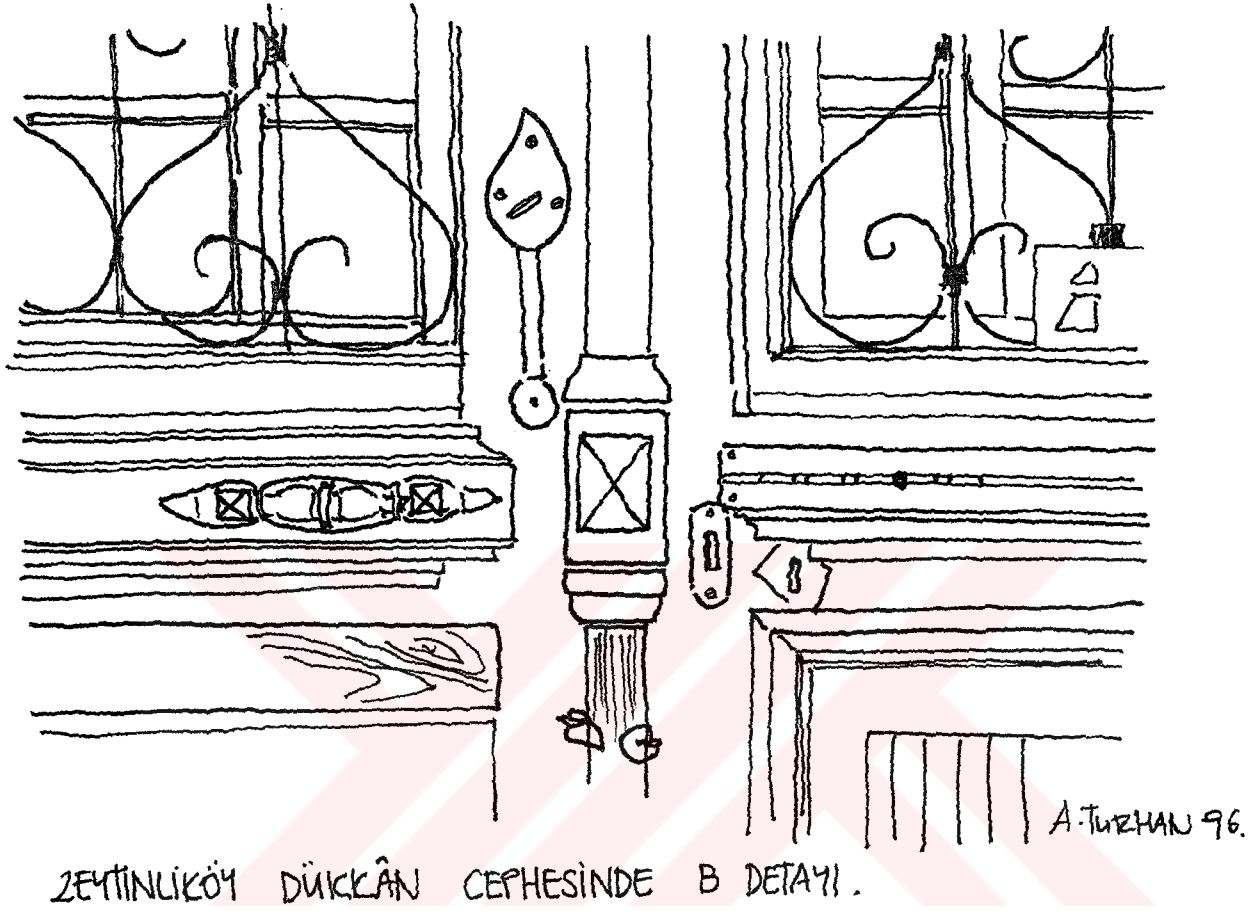

ŞEKİL 83 : KAPI 13. ZEYTİNLİKÖY. (TURHAN A.1997)

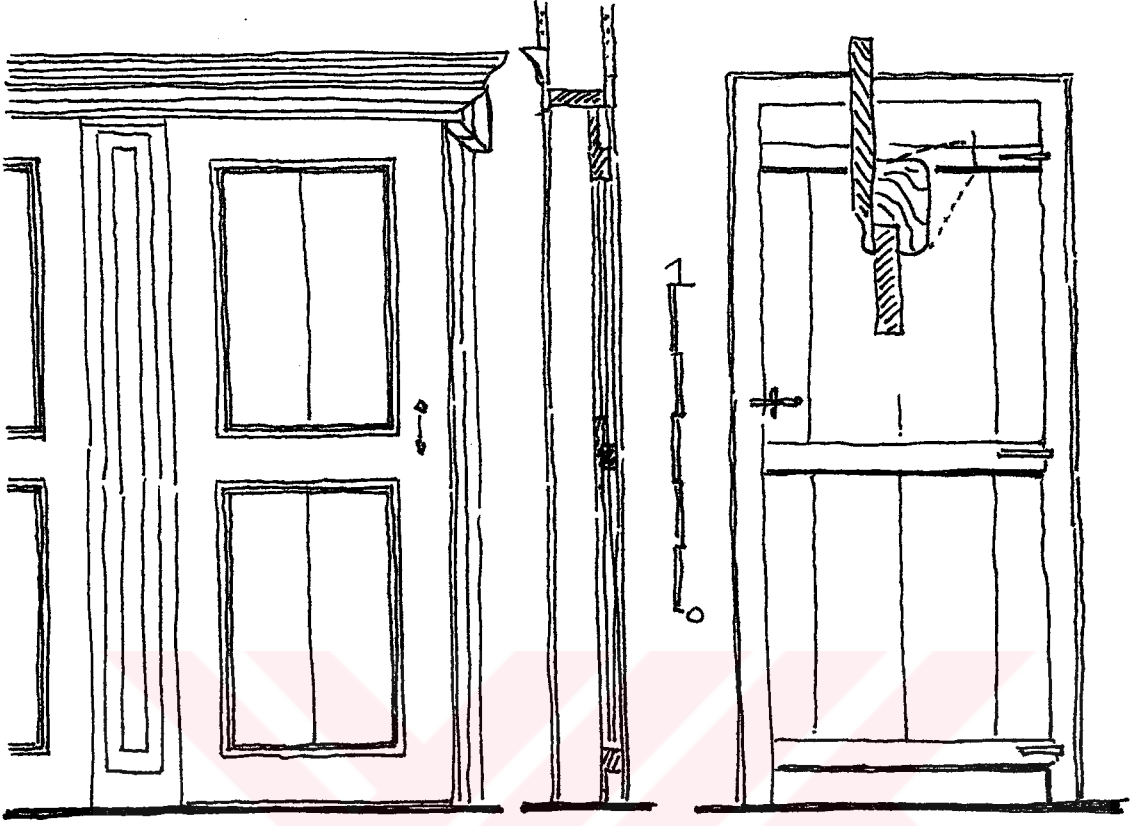

ZEYTİNLİKÖY'DE DÜKKÂN ÇEŞESİ.

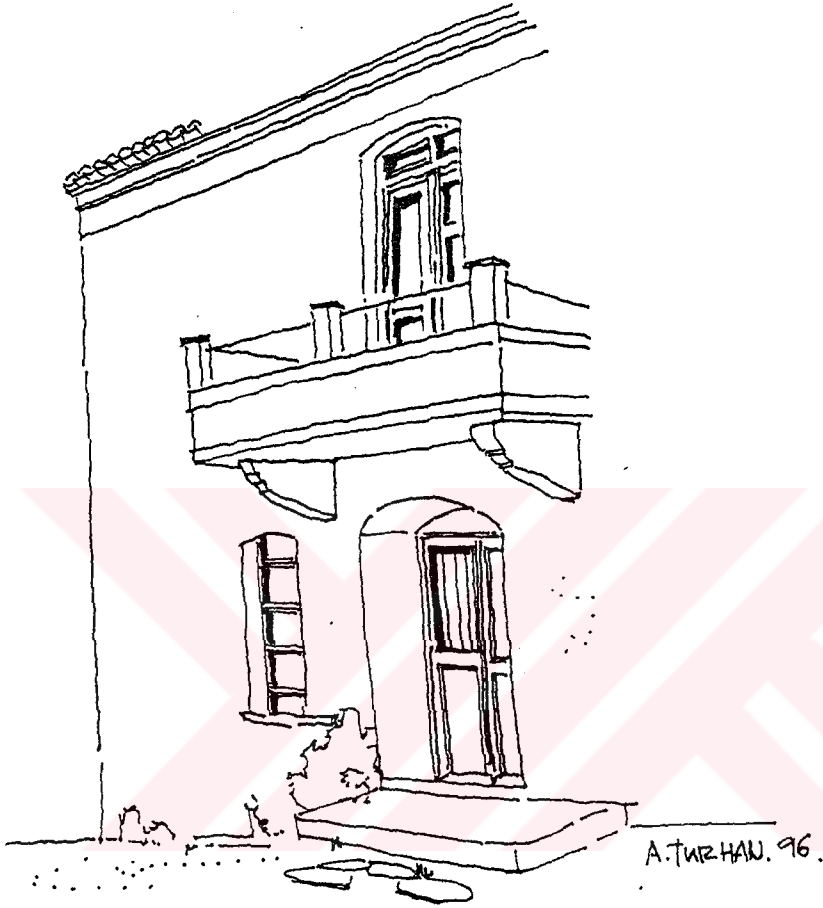
ŞEKİL 84: KAPI 14. ZEYTİNLİKÖY. (TUZHAN A.1997)

ŞEKİL 85: ZEYTLİKÖY DETAYLAR. A DETAYI.

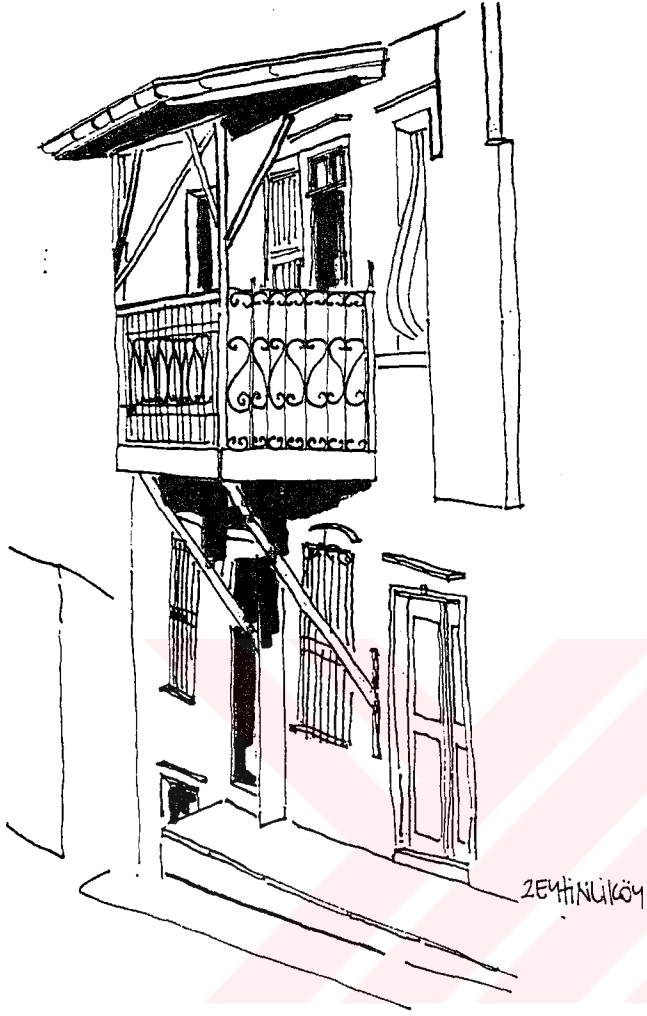

ŞEKİL 86: KAPI 15. (PASADEOS A. 1973)

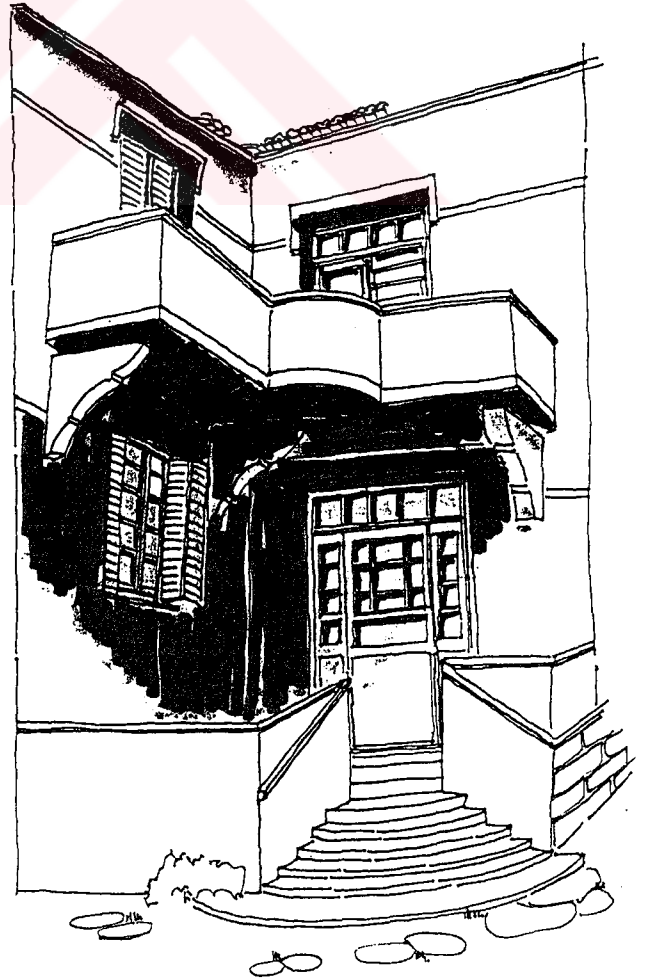

TEPEKÖY'DE BALKONLU ÇIKMA.

ŞEKİL 37. BALKONLU ÇIKMA. TEPEKÖY. (TURHAN A. 1996)

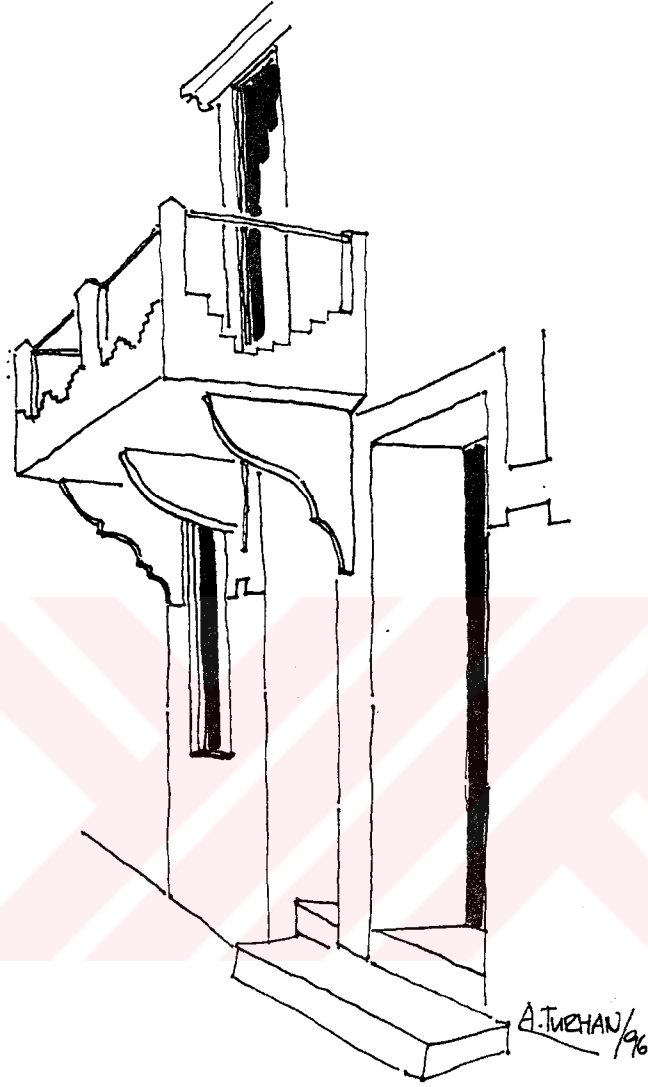

ŞEKİL 88: BALKONLU ÇIKMA. ZEYTİNLİKÖY.
(TURHAN A. 1997)

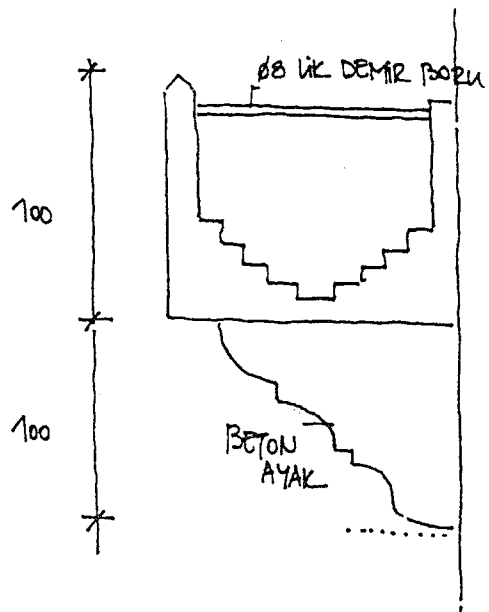
ŞEKİL 89: BALKONLU ÇIKMA. ZEYTİNLİKÖY.
(TURHAN A. 1997)

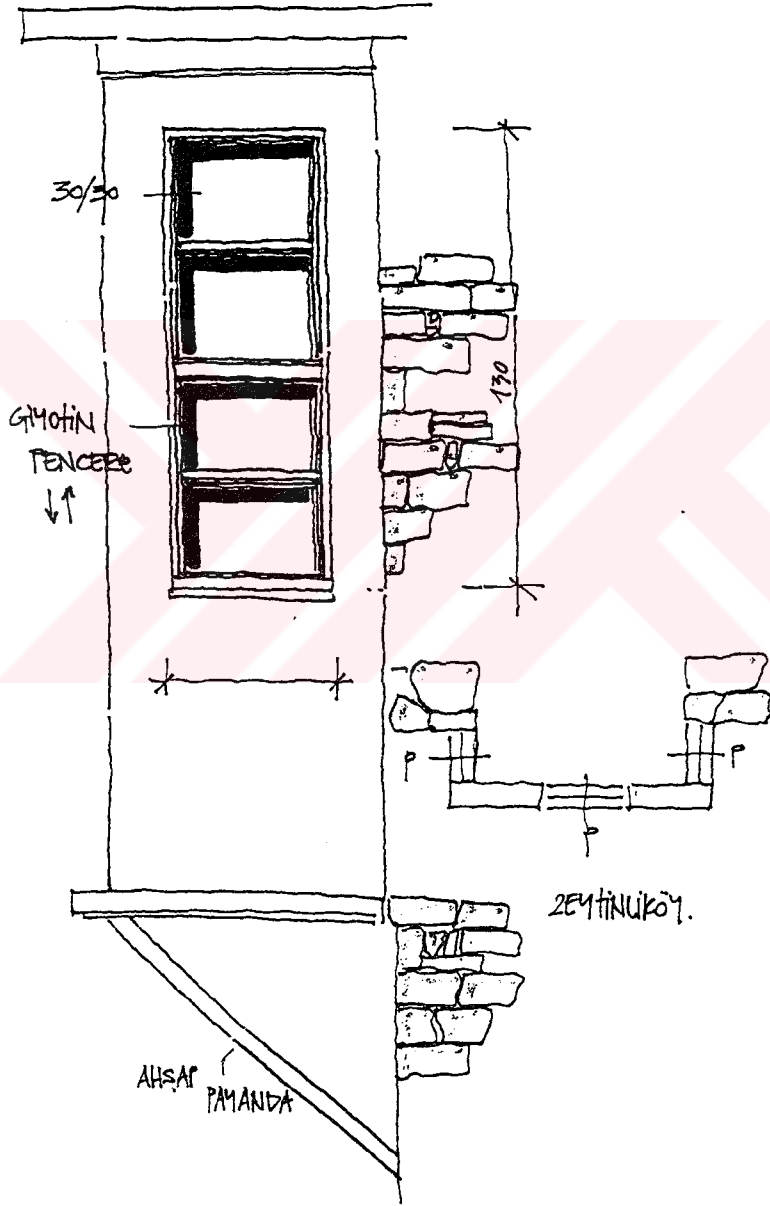
ZEYTİNLİKÖY.

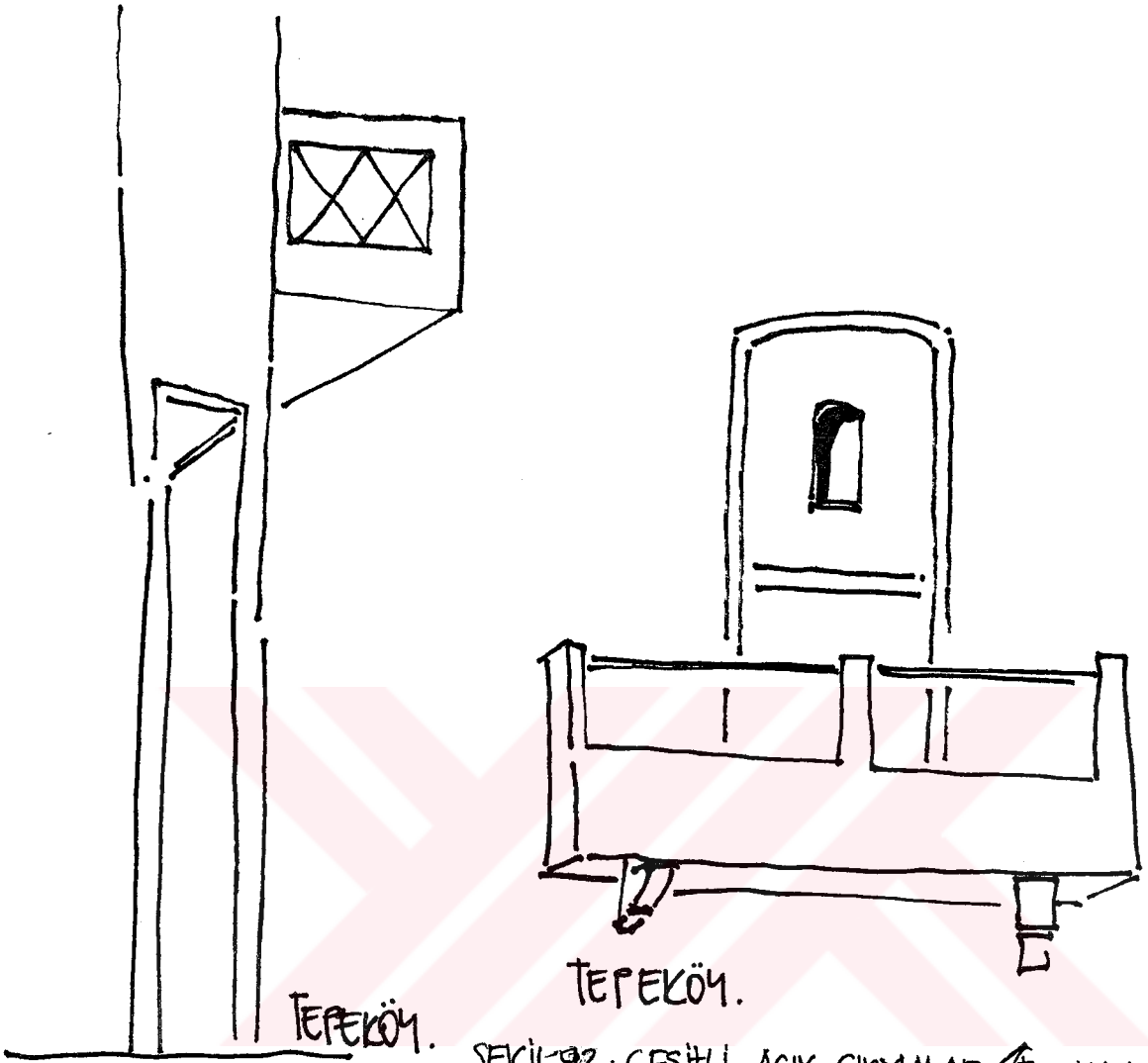
TEPEKÖY' DE BALKONLU ÇIKMA.

ŞEKİL 90 : BALKONLU ÇIKMA - TEPEKÖY.

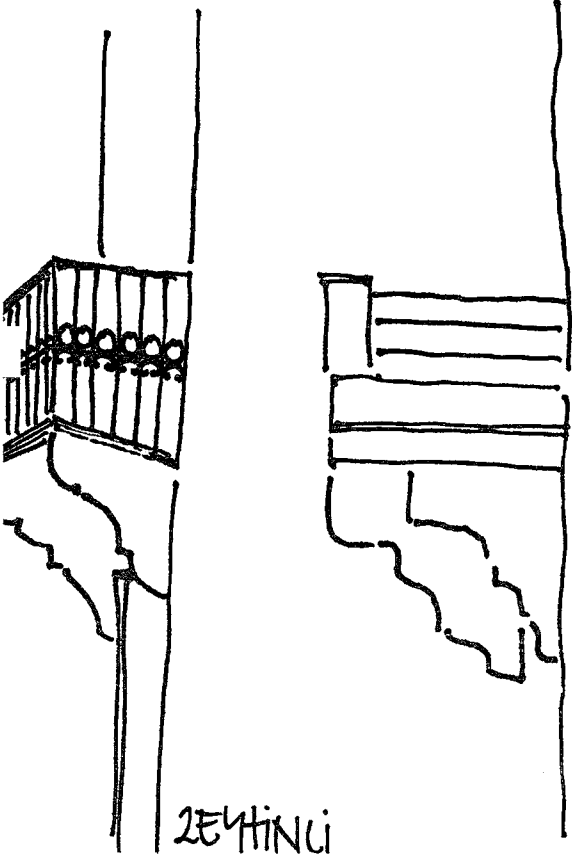
ŞEKİL 91 : KAPALI ÇIKMA. ZEYTLİKÖY. (TURHAN.A.97)

TEPEKÖY.

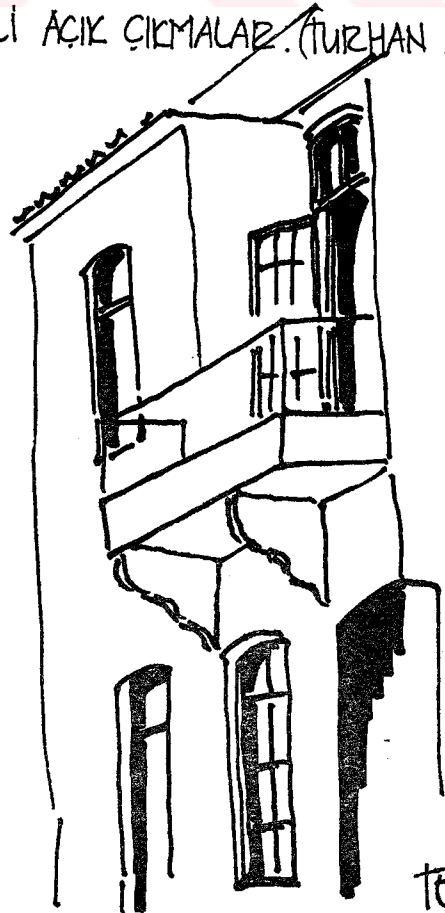
TEPEKÖY.

SEKİ-92+ÇEŞİTLİ AÇIK ÇIKMALAR. (TÜRKHAN A. 97)

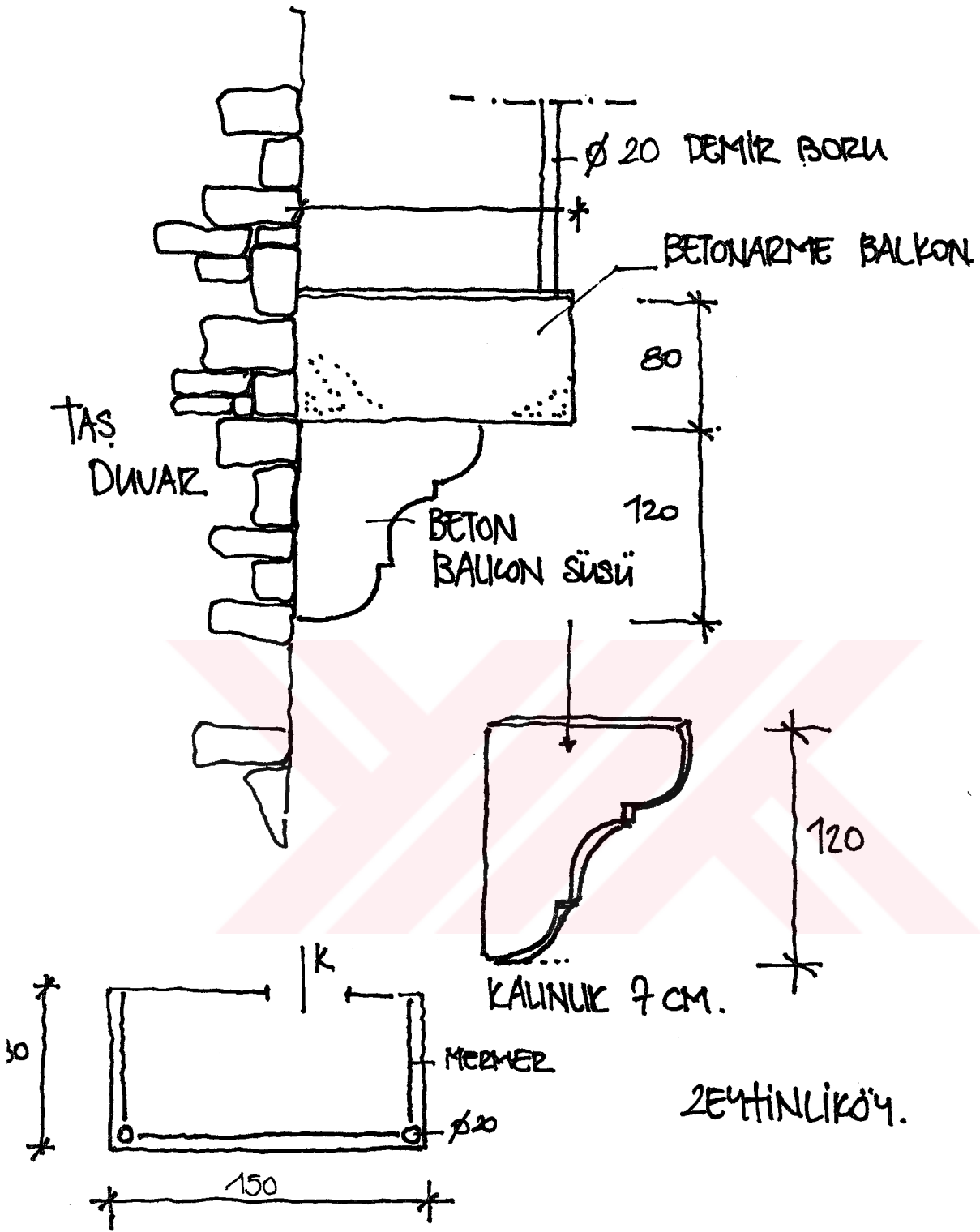

ZEYTİNLİ

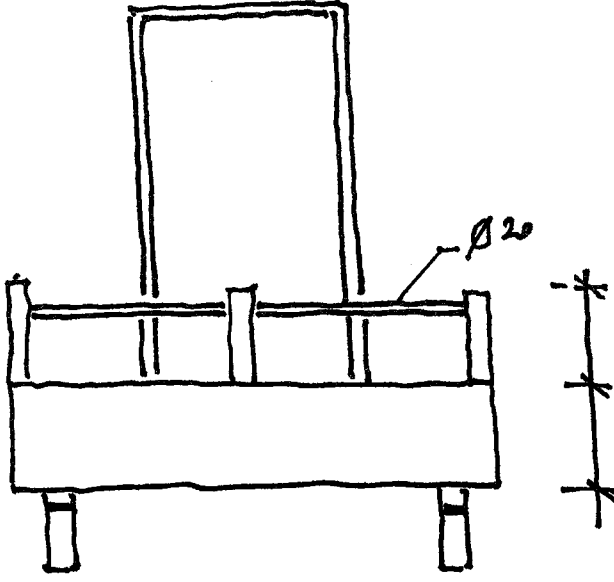
E.BADEMLİ

TEPEKÖY.

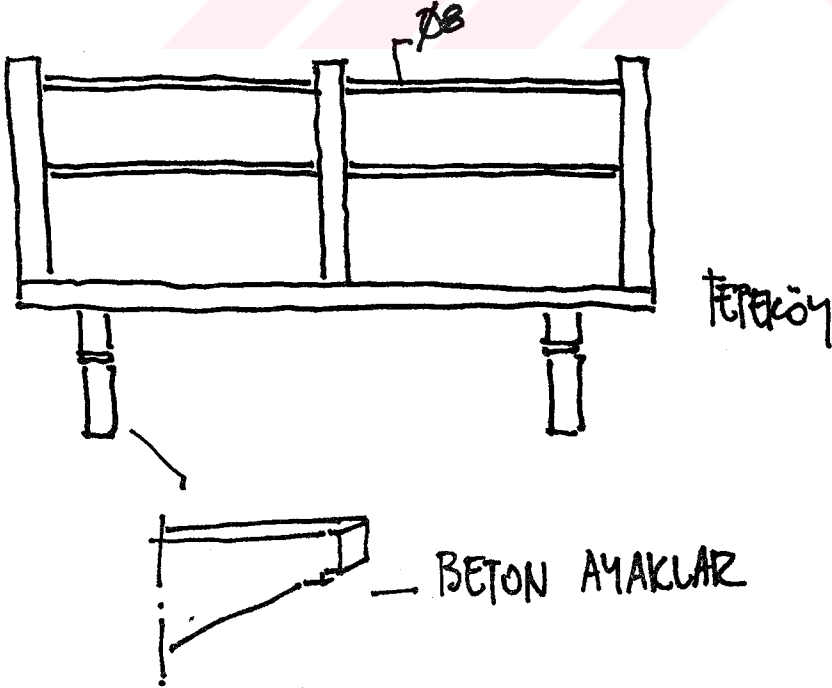

ŞEKİL 93: BALKONLU ÇIKMA. ZEYTİNLİKÖY.

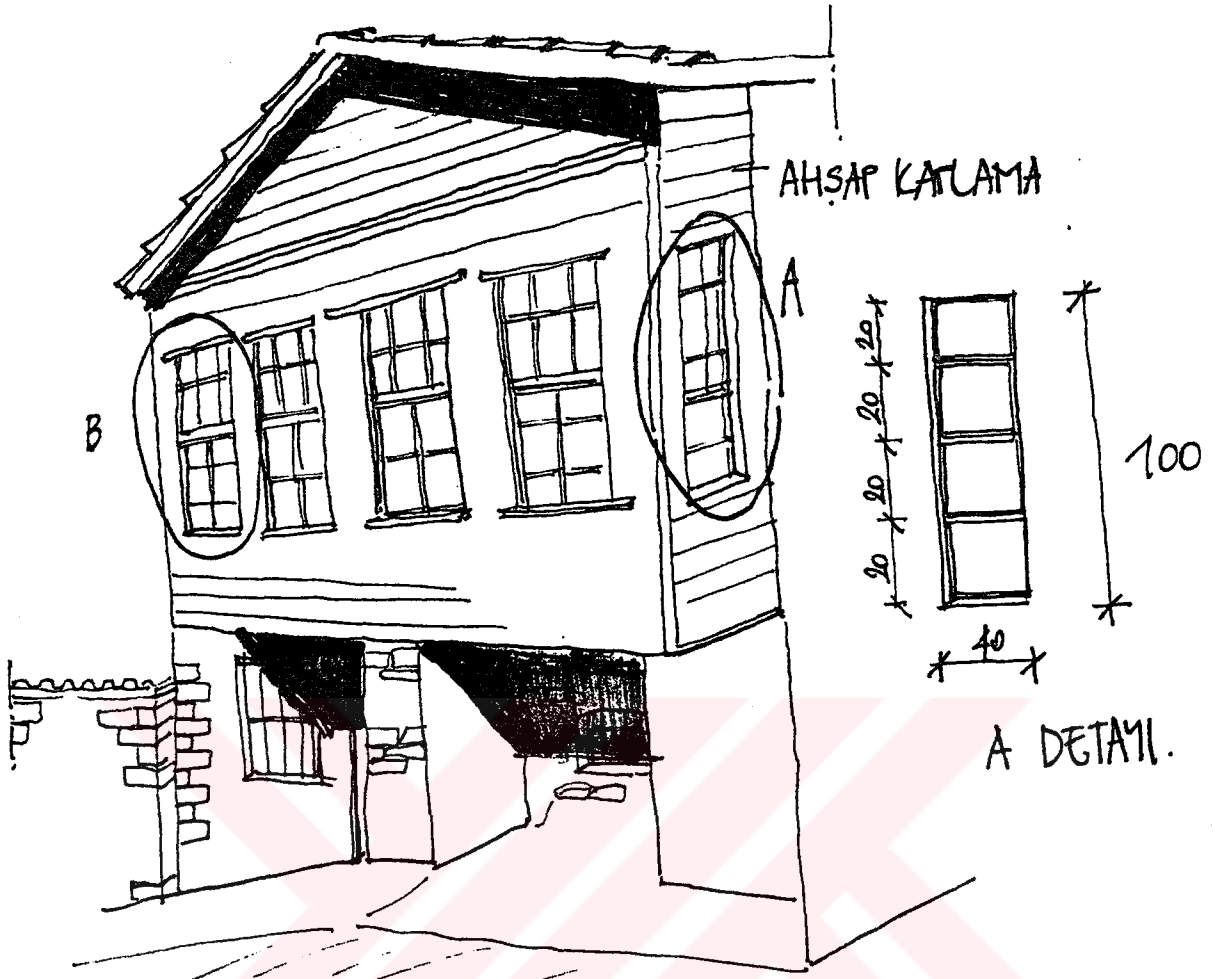
ZEYTİNLİKÖY

SEKİL 94: BALKONLU ÇIKMA. ZEYTİNLİKÖY.

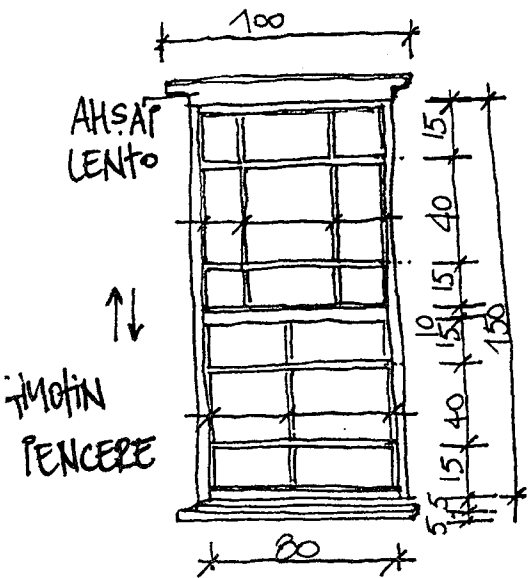
TEREKÖY

BETON AYAKLAR

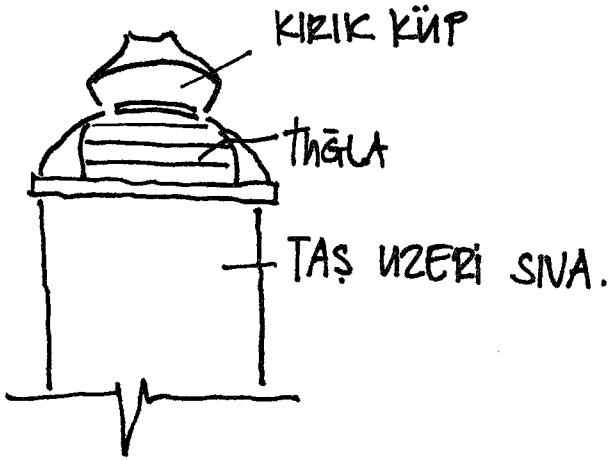
TEPEKÖY.

ŞEKİL 95. KAPALI ÇIKMA. TEPEKÖY (TURHAN A. 97)

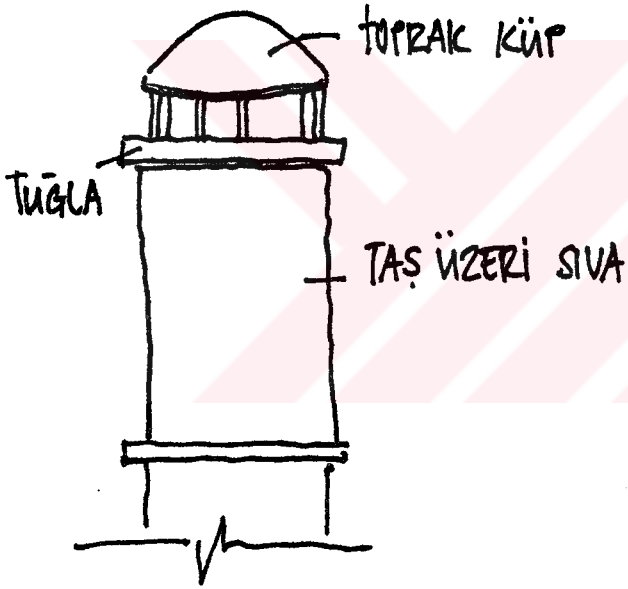

B DETAYI

TEPEKÖY'DE İNCELENEN BU EVİN AÇIK ÇIKMA ÜZERİNDE-
 KI PENCERELEERİNİN ÖZELLİĞİ;
 SOKAĞI TAMAMIYLA ALGILAMAK,
 OTURMA MEKÂNI OLARAK KULLA-
 NILAN BU BÖLÜMDE RAHAT BİR
 SOLLUK ALMAKTIR. TİPKİ TÜRK EVİ
 GİBİ. A DETAYINDA GÖRÜLEN ŞERİT
 PENCEREDE BUNU DOĞRULAMAKTADIR.

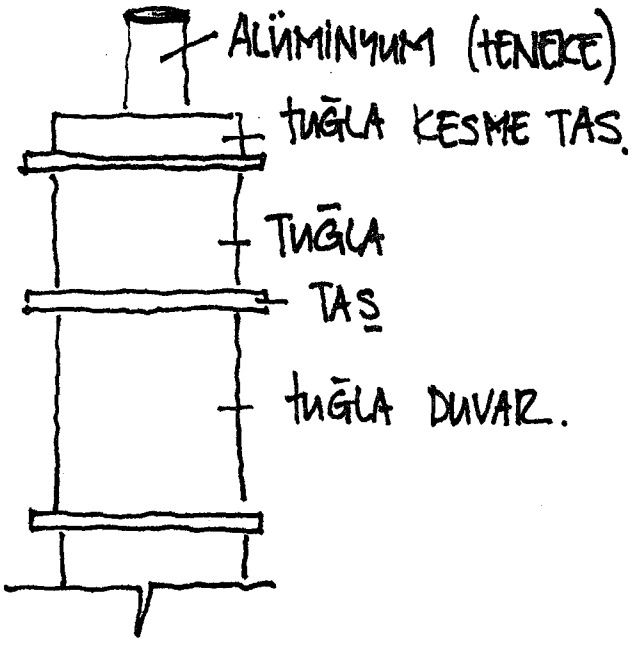
SEKİL 96. BACA 1.

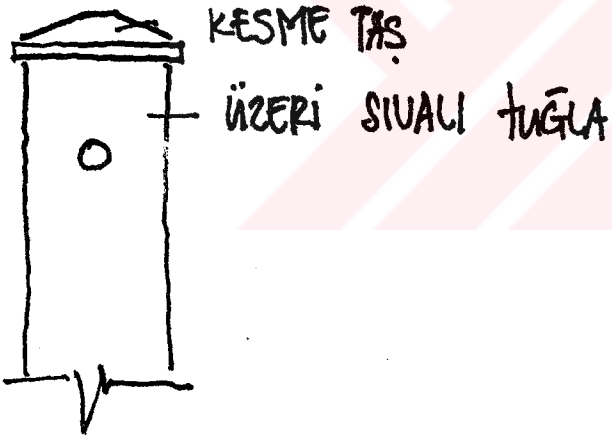
SEKİL 97: BACA 2.

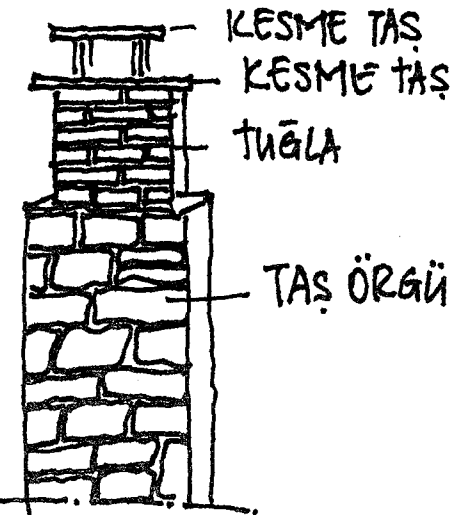
SEKİL 98: BACA 3.

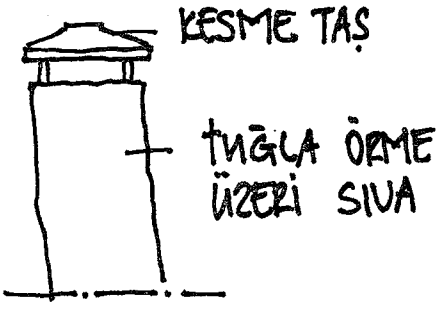
ŞEKİL 99: BACA 4.

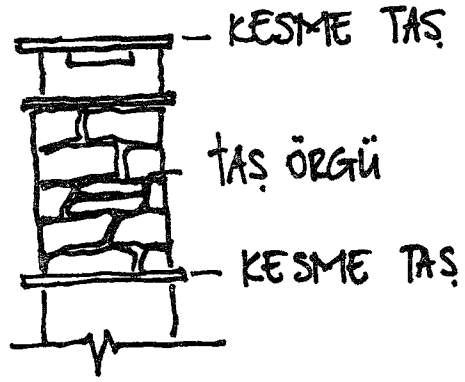
ŞEKİL 100: BACA 5.

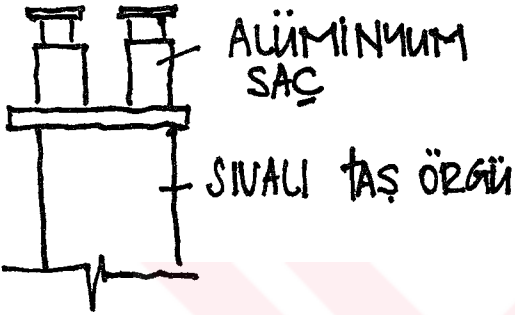
ŞEKİL 101: BACA 6

BACA : 7
ŞEKİL 102. TEPEKÖY

ŞEKİL 103. BACA : 8

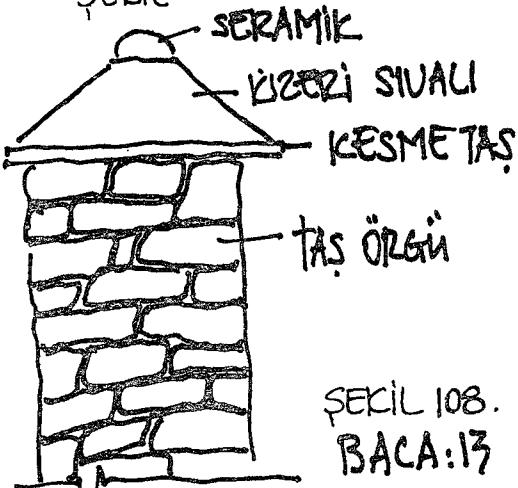
BACA : 9
ŞEKİL 104 : ZEYTİNLİKÖY.

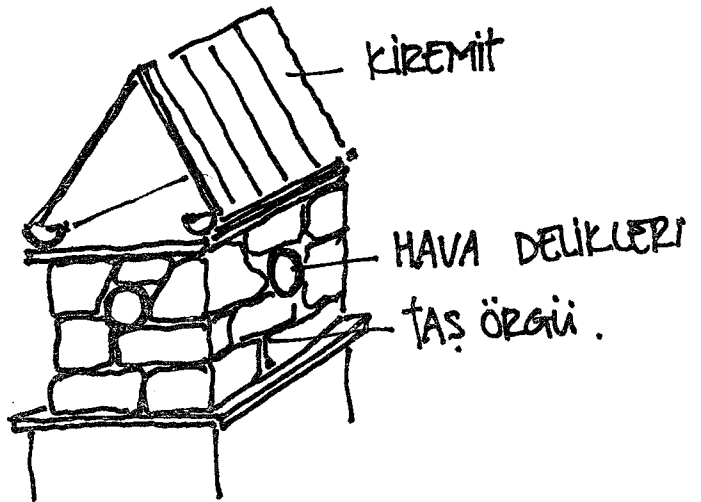
ŞEKİL 105 BACA : 10 YENİ MAHALLE.

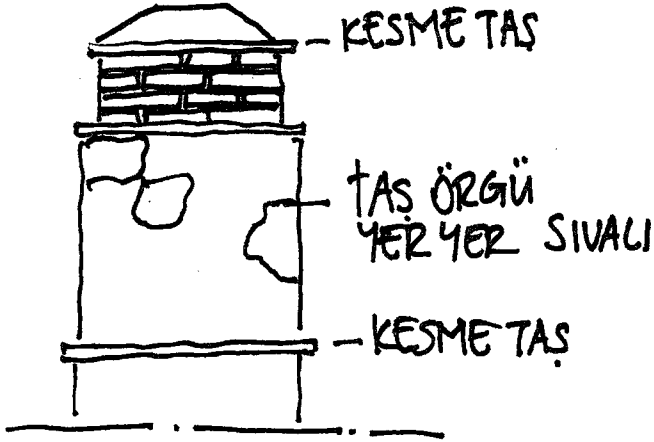
BACA : 11
ŞEKİL 106 :

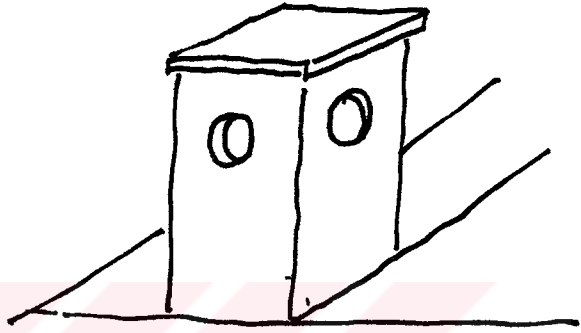
ŞEKİL 108.
BACA : 13

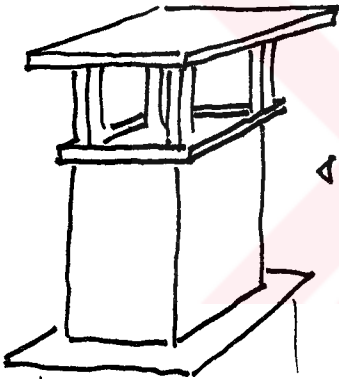
BACA : 12
ŞEKİL 107 : ZEYTİNLİKÖY.

BACA: 14
ŞEKİL 109: E. BADEMELİ.

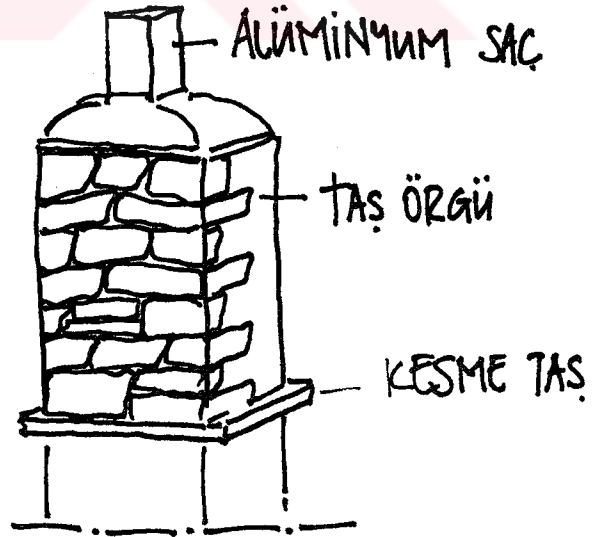

ŞEKİL 110: BACA: 15

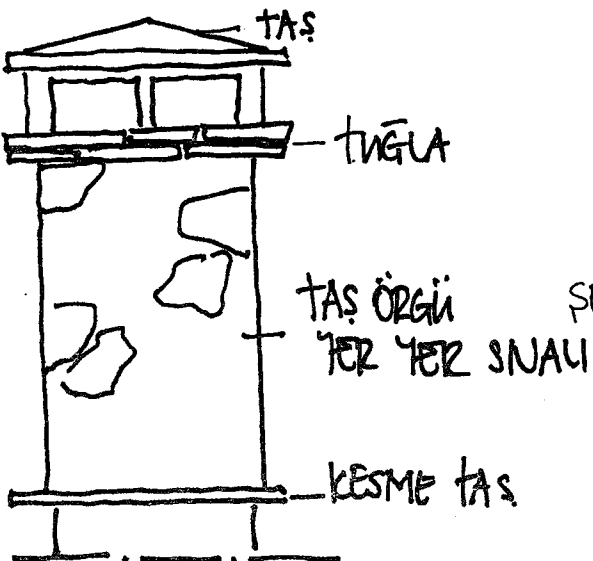

BACA: 16
ŞEKİL 111:

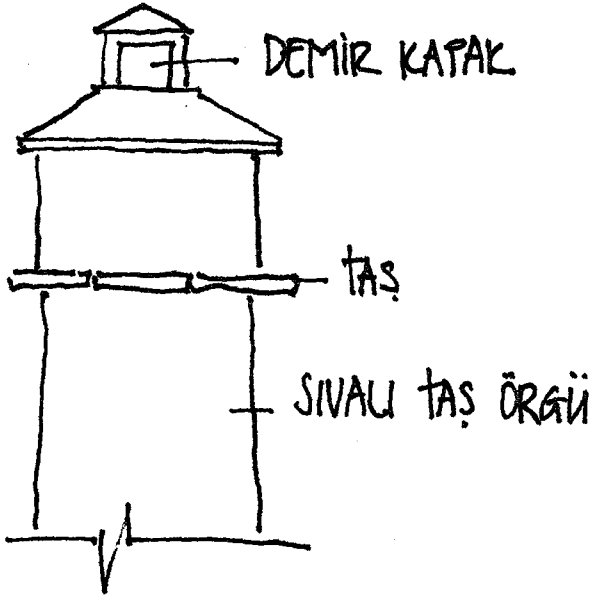
YENİ UYGULAMA
ZEYTLİKÖY.

ŞEKİL 112: BACA: 17

ŞEKİL 113: BACA: 18

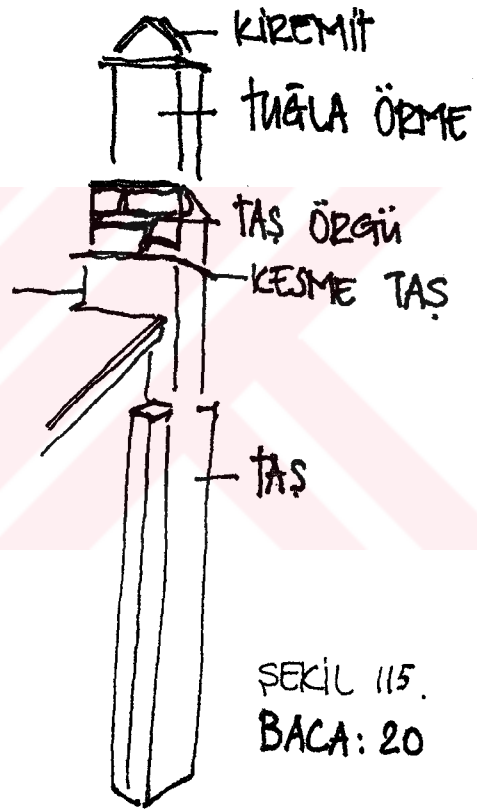
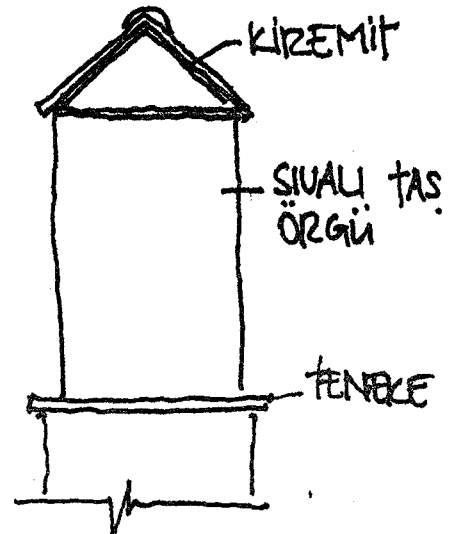
ŞEKİL 14: BACA: 19

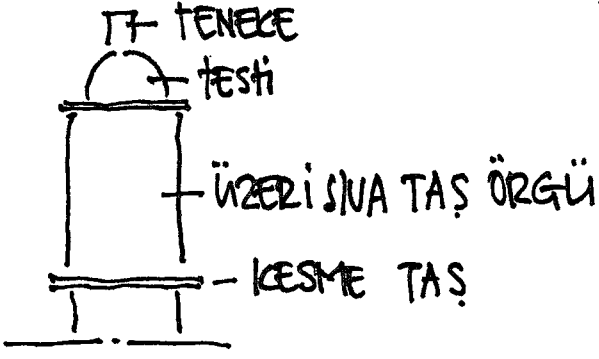
ŞEKİL 16: BACA: 21

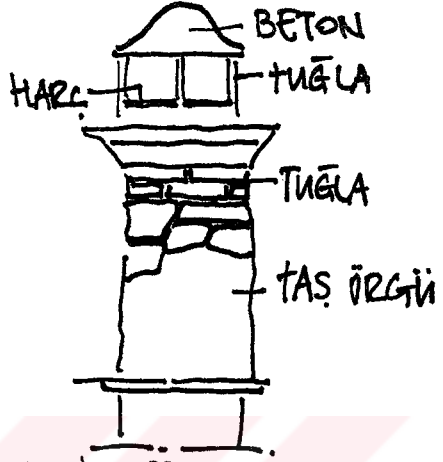
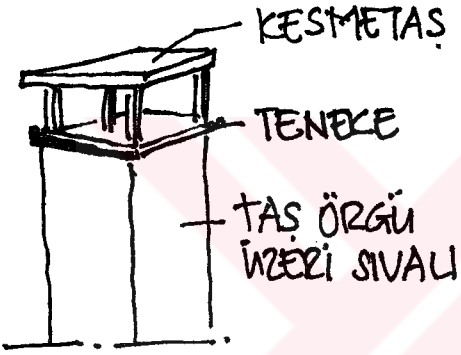
ŞEKİL 17: BACA: 22

ŞEKİL 15:
BACA: 20

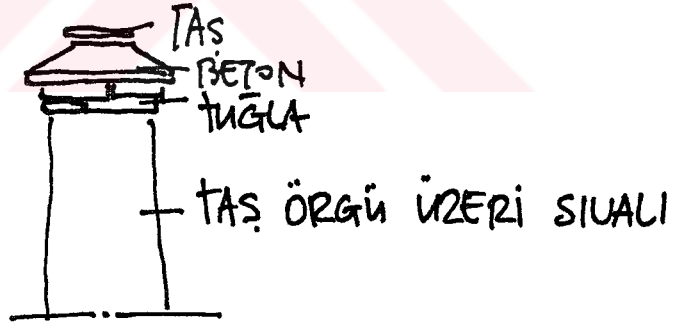
ŞEKİL 18: BACA: 23

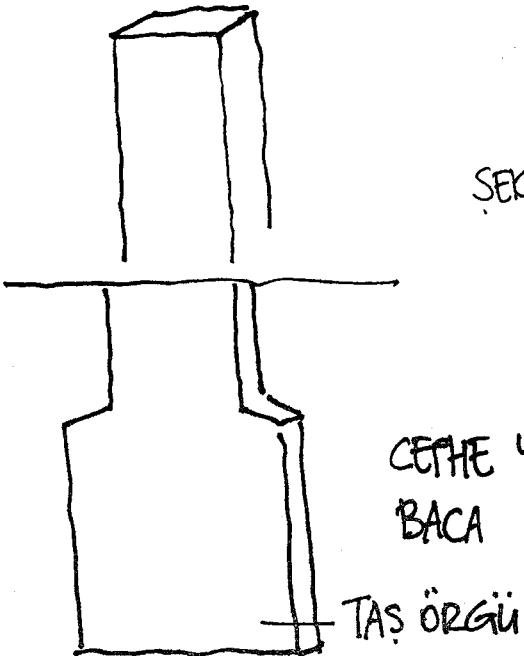
SEKİL 119: BACA : 24

SEKİL 120:
BACA: 25

SEKİL 121: BACA: 26

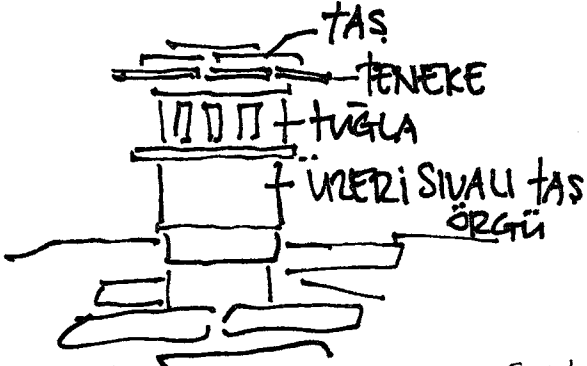

SEKİL 122: BACA: 27

CEPHE YÜZEYİNDE
BACA ÇIKINTISI. (DIŞ DUVARDA)

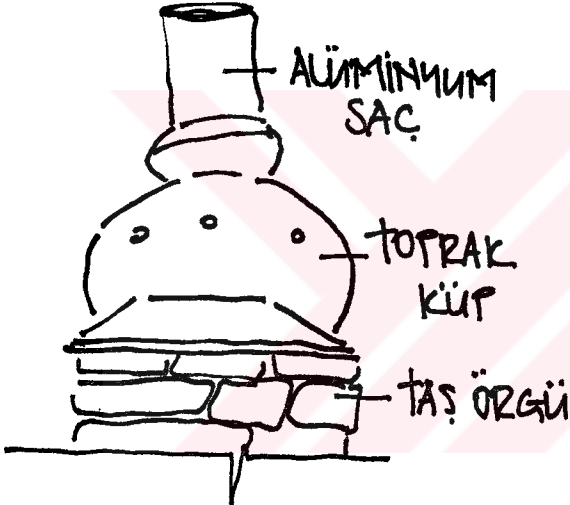
SEKİL 123: BACA: 28

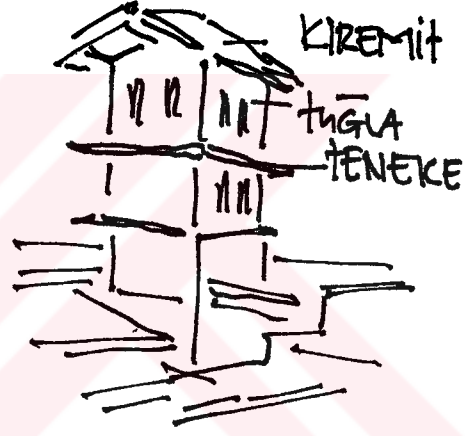
ŞEKİL 124.
BACA: 29

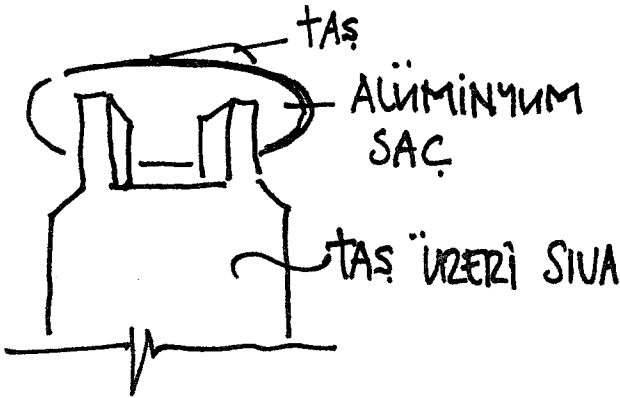
ŞEKİL 125: BACA: 30

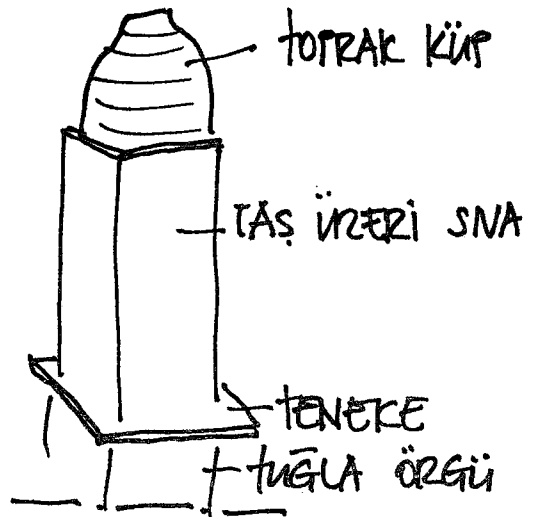
ŞEKİL 126: BACA: 31

ŞEKİL 127: BACA: 32

BACA: 33
ŞEKİL 128.

ŞEKİL 129 : BACA: 34

4.2. ORANLAR

Evlerin yollarla olan ilişkileri, kapı, pencere, boşlukları, kapı, pencere-baca ilişkileri incelenmiştir.

4.3. ESTETİK

Bir yapının mimari açıdan güzelleştirilmesi tamamen, yapıyı yapan ustanın onuruna bağlıdır. Estetik eklemeler, örneğin makaslardaki baba denilen parçaların üzerindeki şekiller, raf taşıyıcılarının değişik şekillerde oyulması, raflardaki çitaların değişik modellerde yapılması ve son olarak mengene denilen dolabın pencere kısmında görülen zengin model çeşitleri.

Aynı zamanda, bu alanda taş duvar ustaları da hiç geri kalmamaktadır. Zira evin köşelerinin bu kadar isabetli ve itina ile, çok düzgün bir şekilde (çeşitli desenler yaratarak) yapılması yabana atılacak bir ustalık değildir. Kiremitlerin bile bacaların üzerindeki diziliş şekilleri ayrı bir ustalık eseridir. (Pasadeos A. 1973)

Gökçeada'lı ustaların; ellerinde basit araç ve gereçlerle onları değişik kılan yüksek sanat güçlerinin yardımı ile yaratmış oldukları; yalın, sade, fakat aynı zamanda da o inanamaz oranlı mekanlar.

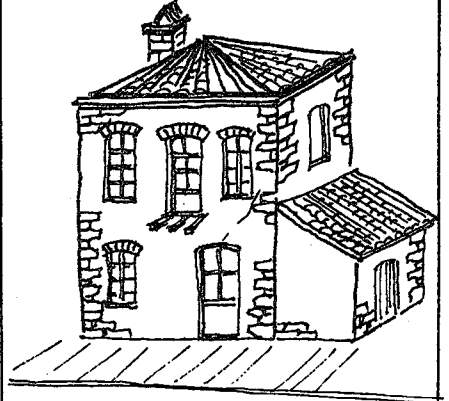
163
GÖKÇEADA EVİNDE GİRİŞ VE YOL İLİŞKİSİ.

1

YOL

GİRİŞ ÖN CEPHEDE
YOLA CEPHELİ.
ZEMİNÜKÖY.
DİĞER KÖYLERDEDE
ÖRNEKLERİ VAR.

2

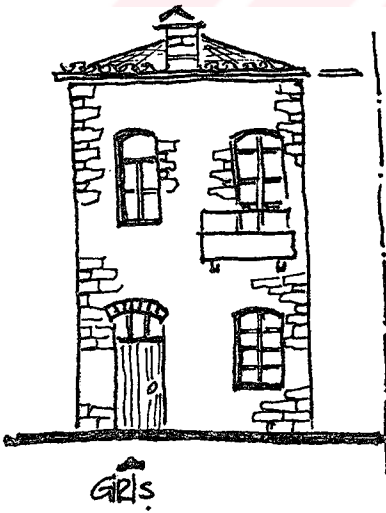

YOL

YANDAN GİRİŞLİ.
YENİ MAHALLE.
DİĞER KÖYLERDEDE
ÖRNEKLERİ VAR.

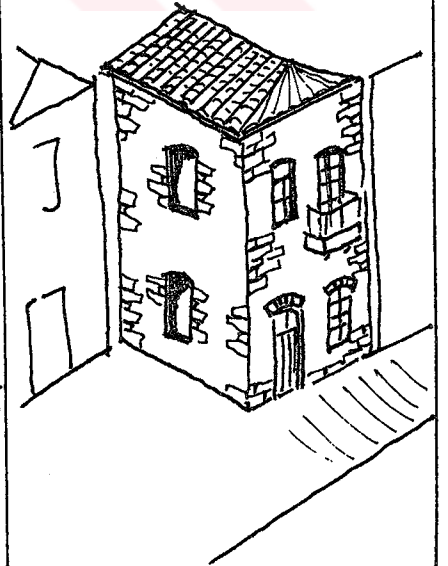

3

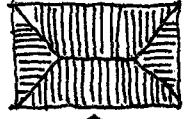
YOL

ÖNDEN GİRİŞLİ.
YOLA CEPHELİ
TEPEKÖY.
(DİĞER KÖYLERDEDE
ÖRNEKLERİ VAR.)

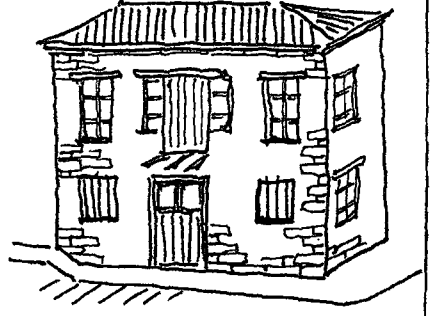
GÖKÇEADA EVİNDE GİRİŞ VE YOL İLİŞKİSİ.

4

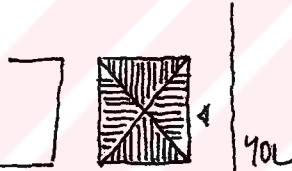

YOL

YOLDAN GİRİŞLİ
DEREKÖY. DİĞER KÖY-
LERDEDE ÖRNEKLERİ
VAR.

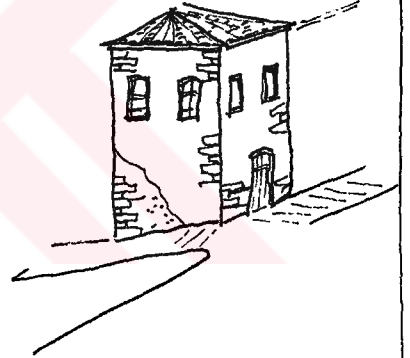

5

YOL

YOLDAN GİRİŞLİ.
TEPEKÖY. DİĞER KÖY-
LERDEDE ÖRNEKLERİ
VAR.

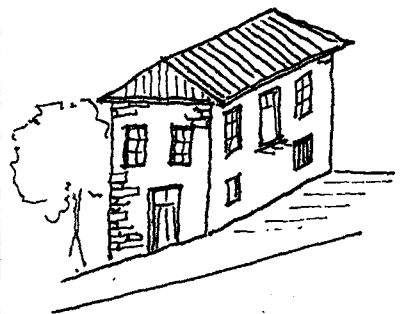

6

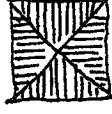
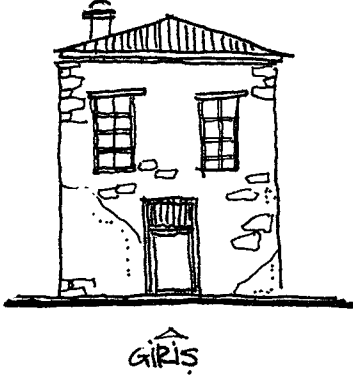
YOL

GİRİŞ YOLDAN.
TEPEKÖY.

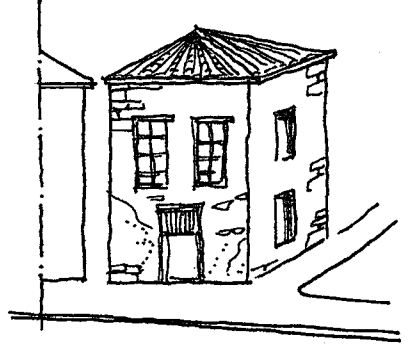

GÖKÇEADA EVİNDE GİRİŞ VE YOL İLİŞKİSİ.

7

YOL
YOLDAN GİRİŞİ.
DEREKÖY.

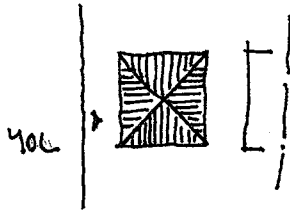
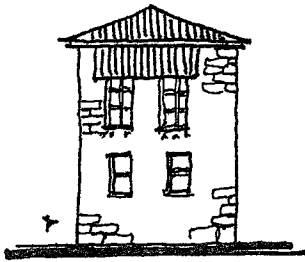
8

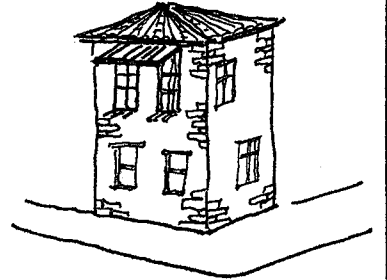
GİRİŞ YOL CEPHESİN-
DEN. AVLU GİRİŞİDE
AYRI VE YOL GİR
ZEYTLİKÖY.

9

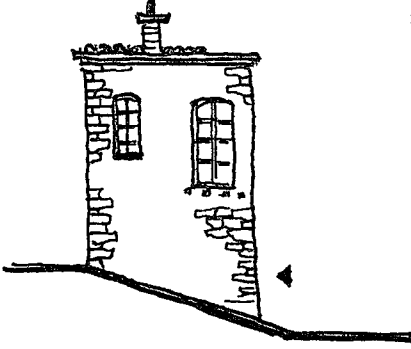

YOL
GİRİŞ YANDAN.
YOLDAN.
DEREKÖY.

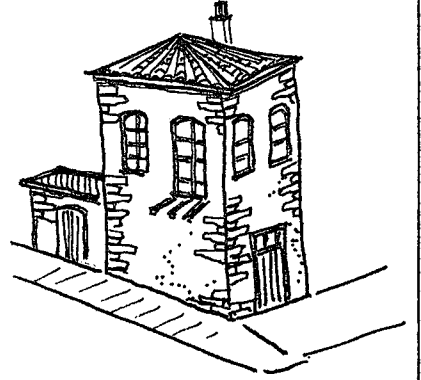

GÖKÇEADA EVİNDE GİRİŞ VE YOL İLİŞKİSİ.

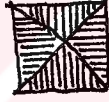
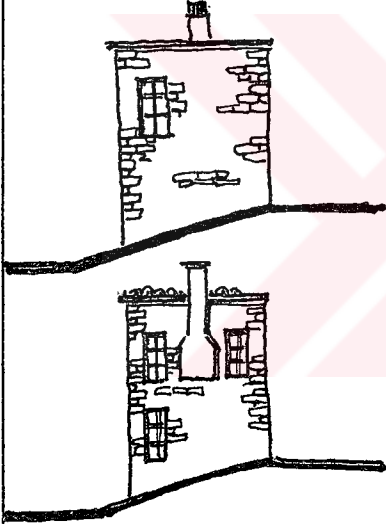
10

4
YOL

YANDAN GİRİŞLİ.
ZEYFİNÜKÖY, TEPEKÖY,
DEREKÖY, ESKİ BADEM
Lİ.
KLASİK ADA EVİ.

11

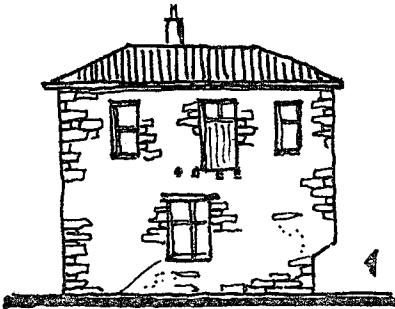

YOL

GİRİŞLER YANDAN.
TEPEKÖY.
TIPIK ADA EVLERİ.

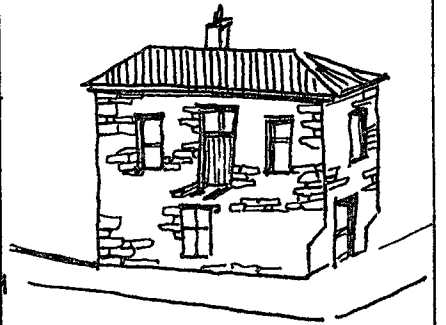
12

YOL

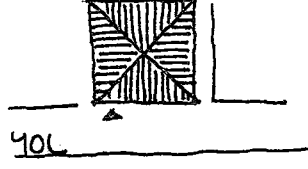
YOL

GİRİŞ YANDAN.
YOL ÇEYRESİ GÖRÜLDÜĞÜ
GİBİ. DEREKÖY.

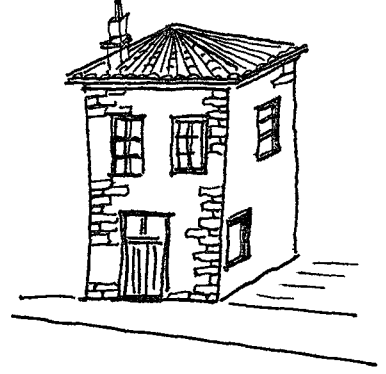

GÖKÇEADA EVİNDE GİRİŞ VE YOL İLİŞKİSİ.

13

GİRİŞ YOL CEPHESİNDEN
ESKİ BADEMİ.

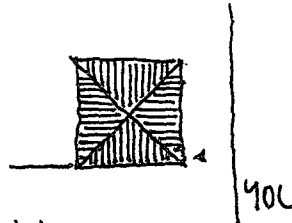
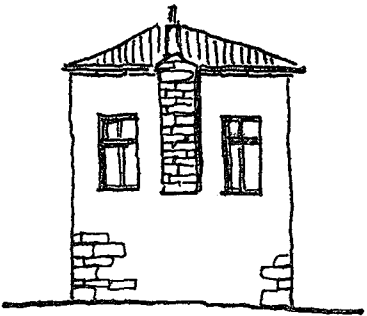
14

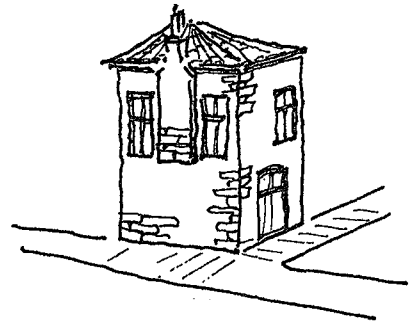
GİRİŞ YANDAN.
TEPEKÖY.
DİĞER KÖYLERDEDE
ÖRNEKLERİ VAR.

15

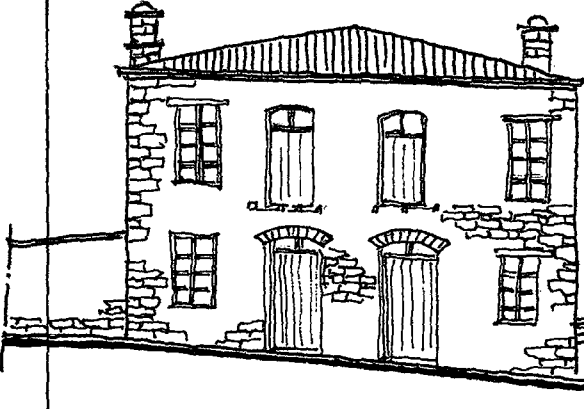

GİRİŞ YANDAN
YOL CEPHESİNDEN.
ZEMİNÜKÖY. DİĞER KÖY-
LERDEDE PEK ÇOK ÖRNEK
LERİ VAR.

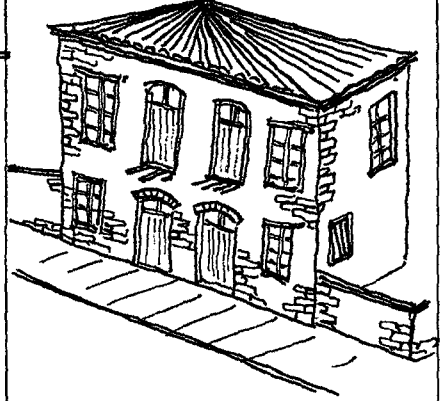

GÖKÇEADA EVİNDE GİRİŞ VE YOL İLİŞKİSİ.

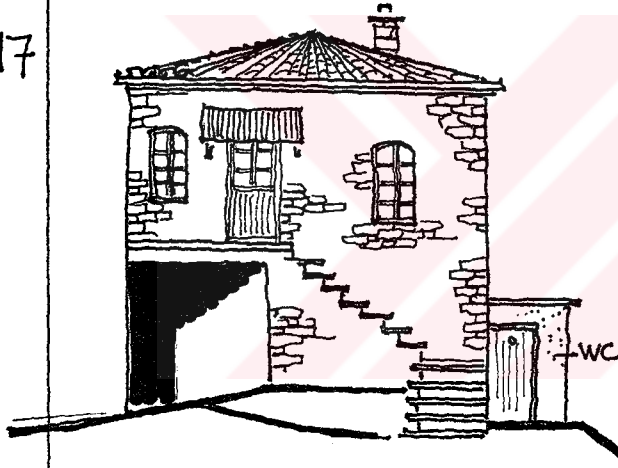
16

YOL
GİRİŞLER ÖN
CEPHEDEN.
ZEMİNLİKÖY.
İKİZEV.

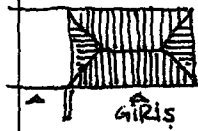
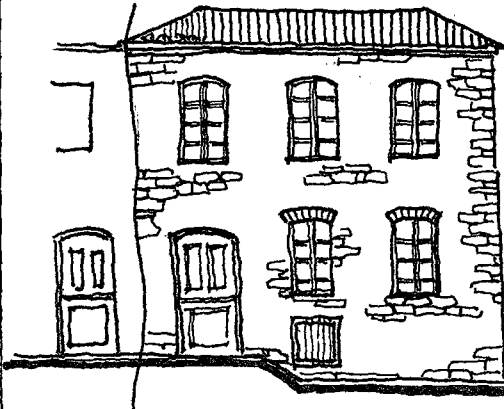
17

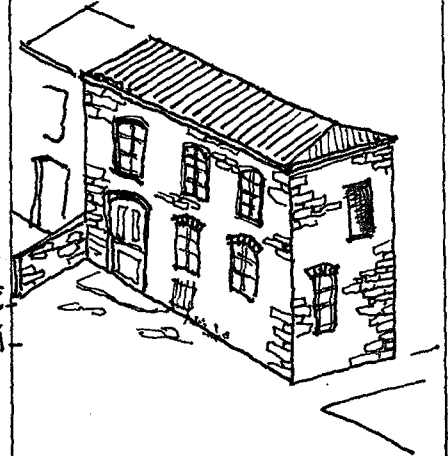
GİRİŞ
MERDİVENLERLE
YUKARIDA.
ZEMİNLİKÖY.

18

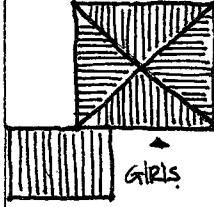
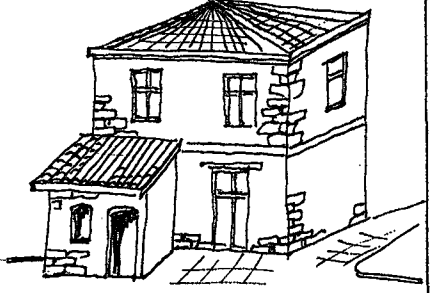

YOL
GİRİŞ ÖN CEPHE-
DEN. TOLDAN Gİ-
RİŞÜ.
ZEMİNLİKÖY -
TEPEKÖY.

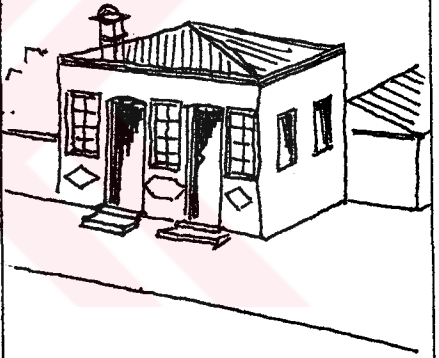

GÖKCEADA EVİNDE GİRİŞ VE YOL İLİŞKİSİ.

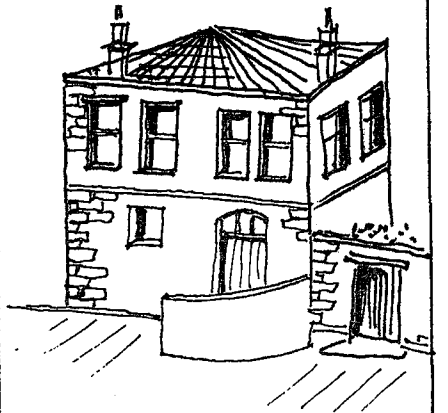
19

YANDAN GİRİŞLİ
ZEYTİNKÖY

20

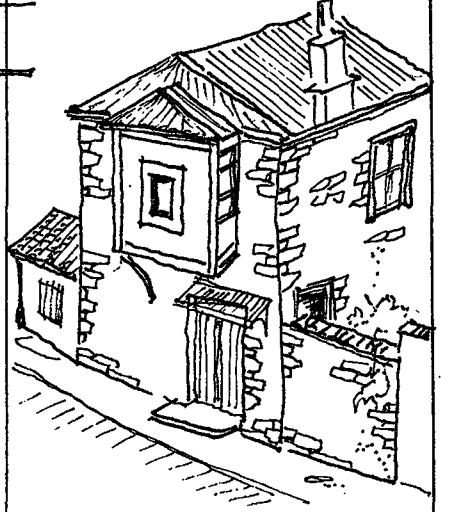
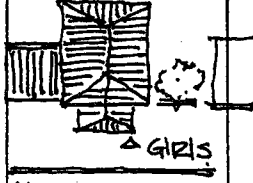
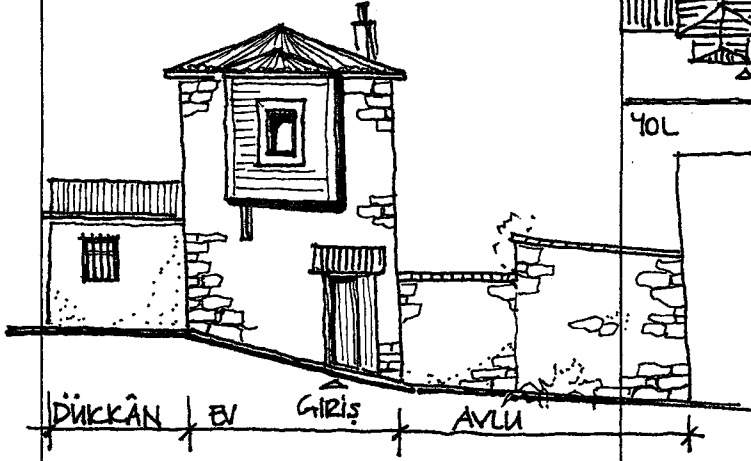
GİRİŞLER ÖN ÇEF.
HEDEN (YOLDAN)
TEPEKÖY, (DİĞER
KÖYLERDEDE ÖR.
NEKLERİ VAR.

21

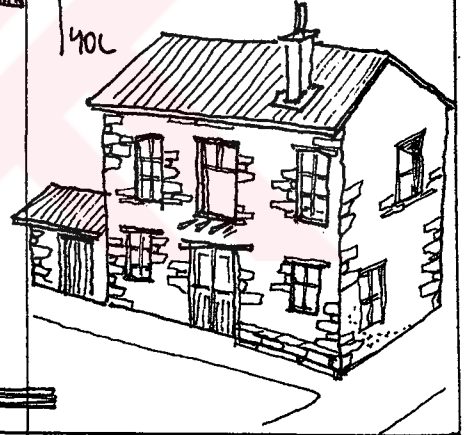
YOLDAN GİRİŞLİ.
ZEYTİNKÖY.

GÖKÇEADA EVİNDE GİRİŞ VE YOL İLİŞKİSİ.

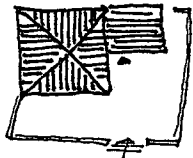
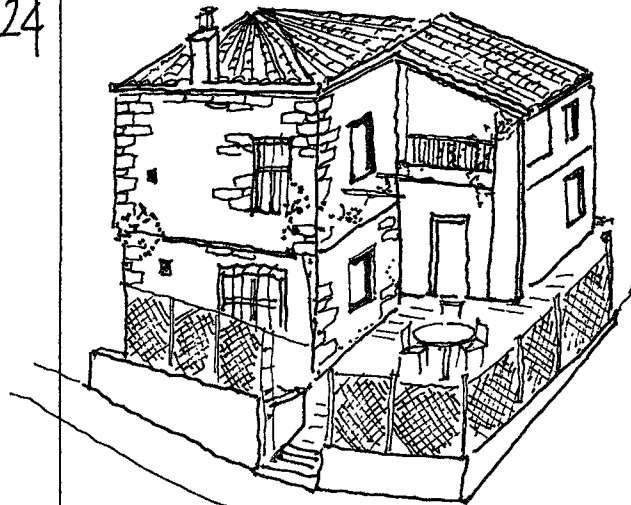
22

23

24

GİRİŞ YOL CEPHESİNDEN.
BAHÇE İÇİNDEN EVE
GİRİŞ.
ZEYTİNLİKÖY.

BÖLÜM 5. SİVİL MİMARİ ÖRNEKLERİ, KONUT DIŞI YAPILAR

5.1. DEĞİRMEN

Eskiden aşağı yukarı bütün köylerde buğday öğütmek için su ve yel değirmenleri bulunmaktaydı. Günümüzde bu değirmenler artık kullanılmamaktadır. Yerlerini makinalara bırakmışlardır.

5.2. İMALATHANELER

Zeytinyağı, dokuma, kiremit imalathaneleri. Kendi kendine yeten bir ada. Herşeyini ada sınırları içerisinde imal eder, dışarıdan birşey almazlardı. Eskiden bir fiil çalışan bu imalathaneler bugün kullanılmamaktadır. İnsan veya hayvan gücü ile çalıştırılmaktaydı. Tepeköy - Zeytinyağı imalathanesi.

5.3. ÇAMAŞIRHANELER

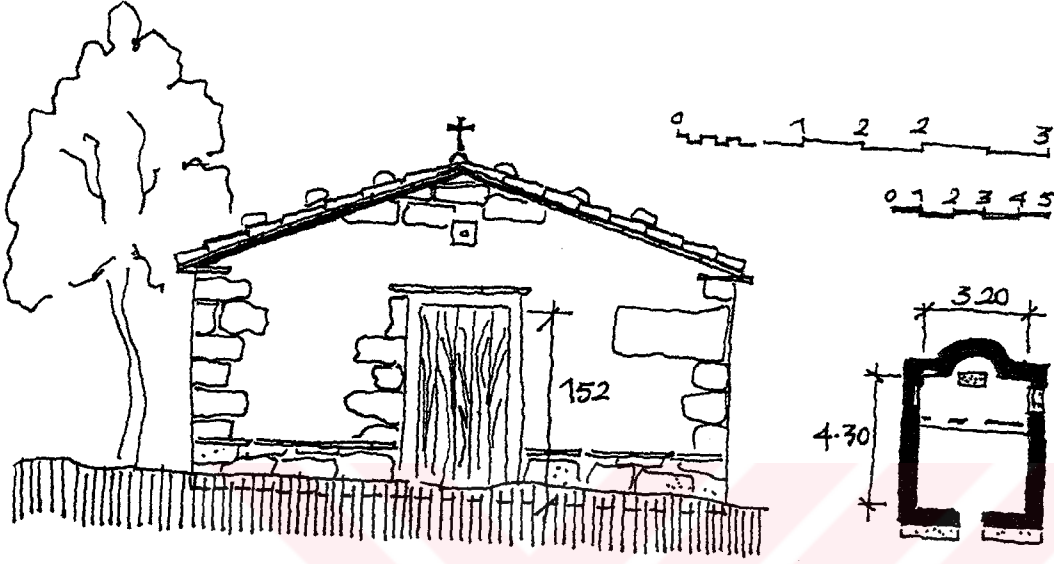
Bol su isteyen çamaşır yıkama olayı genellikle üstü kapalı bazı çeşmelerde olmakta idi. Günümüzde bu tip çeşme çamaşırhane modeline uygun örnekler Dereköy ve Zeytinli'de bulunmaktadır. En büyük çamaşırhane Dereköy'dedir (Şekil 14)

5.4. KİLİSELER

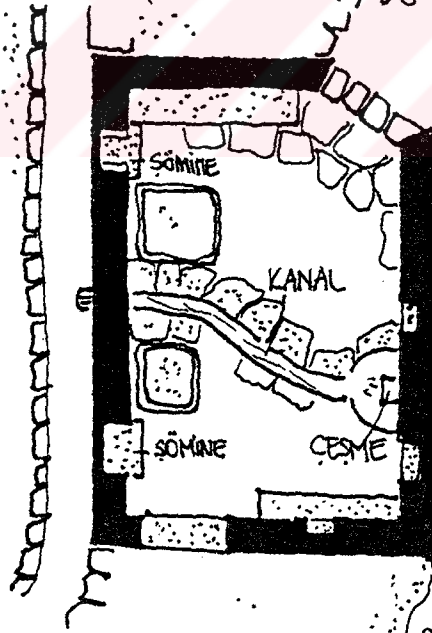
Bu kutsal yapılar her köyde karakteristik örneklerini gösterir. Köylüler bu yapıları kendi elleriyle yapmışlardır. Gökçeada kilise-manastır listesi.

Kilise - Manastır Listesi

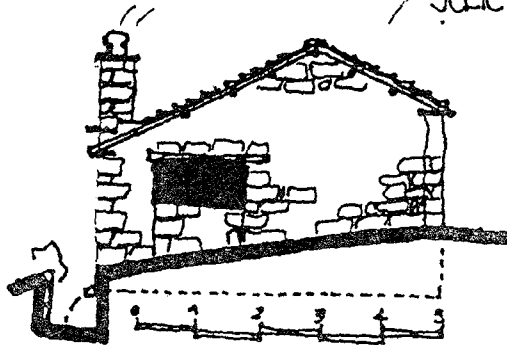
1. Zeytinli köy (Ayii Teodori) Ayios Yeorgios kilisesi.
2. Kaleköy (Kastro) Ayia Marina kilisesi
3. Merkez (Panayia) Meryem Ana klisesi
4. Eski Bademli (Glikı) Meryem Ana klisesi
5. Dereköy (Shinudi Ayia Marina klisesi
6. Dereköy (Shinudi) Meryem Ana Kilisesi
7. Tepeköy (Agridia) Evangelismos kilisesi
8. Yeni Mahalle (Evlambio) Ayia Varvara klisesi (Halkia E. 1993-94)

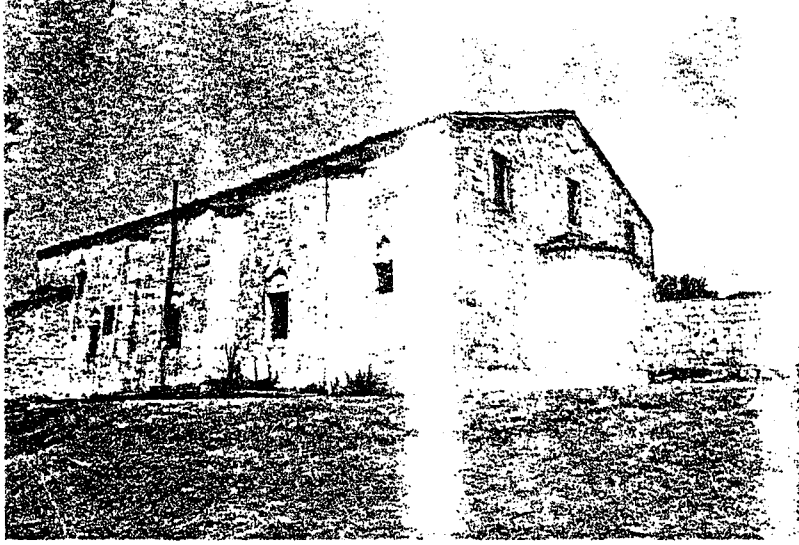

ŞEKİL 131 ZEYTİNLİKÖY (AMA TEODORİ) DE KÜÇÜK KİLİSE.

ŞEKİL 130 ZEYTİNLİKÖY'DE ÇAMAŞIRHANE

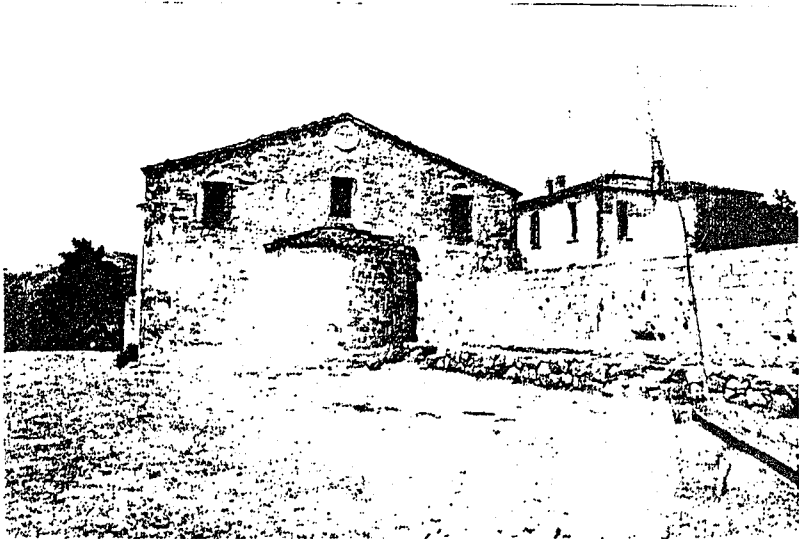

RESİM 42. MERKEZ (PANAYIA) MERYEM ANA KİLİSESİ GÜNEY CEPHESİ.

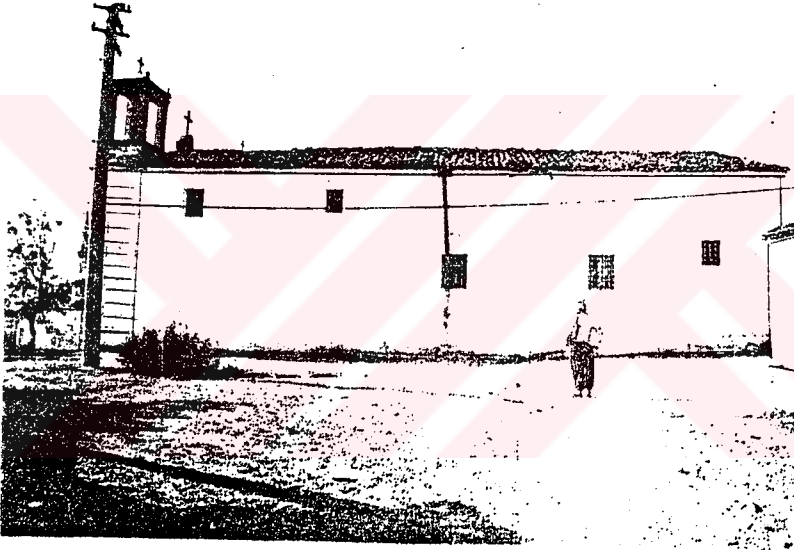
BATI CEPHESİ

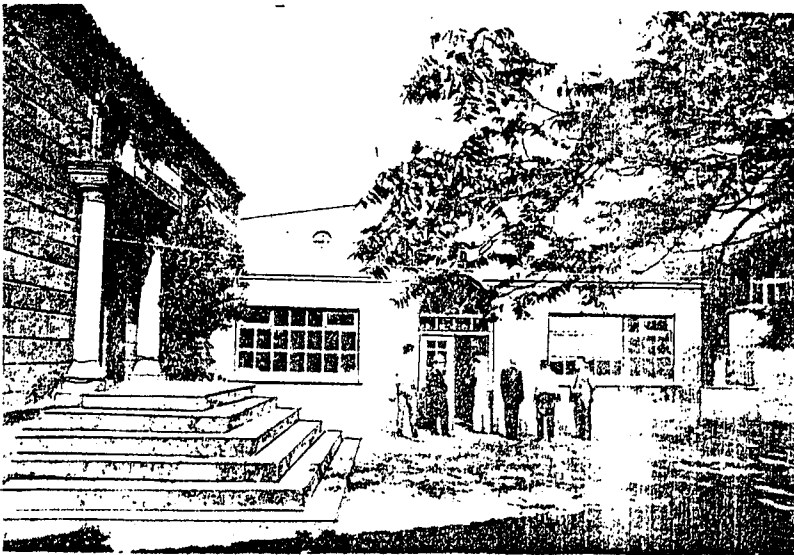
DOĞU CEPHESİ.

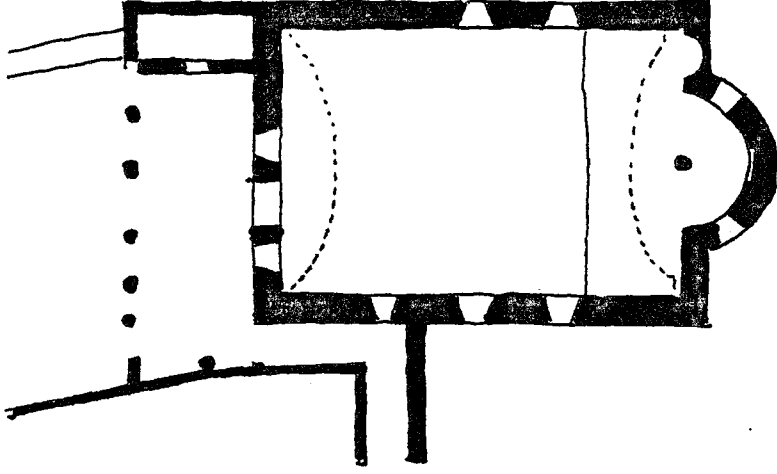
RESİM 43 :YENİ MAHALLE (EVLAMBİO) AĞIA VARVARA KİLİSESİ.

GÜNEY CEPHESİ.

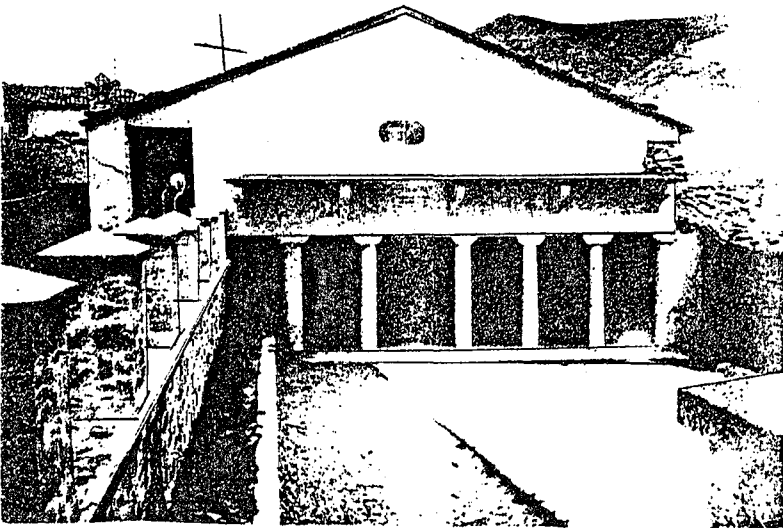
RESİM 44 : TEPEKÖY EVANGELİSMOS KİLİSESİ BATI CEPHESİ.

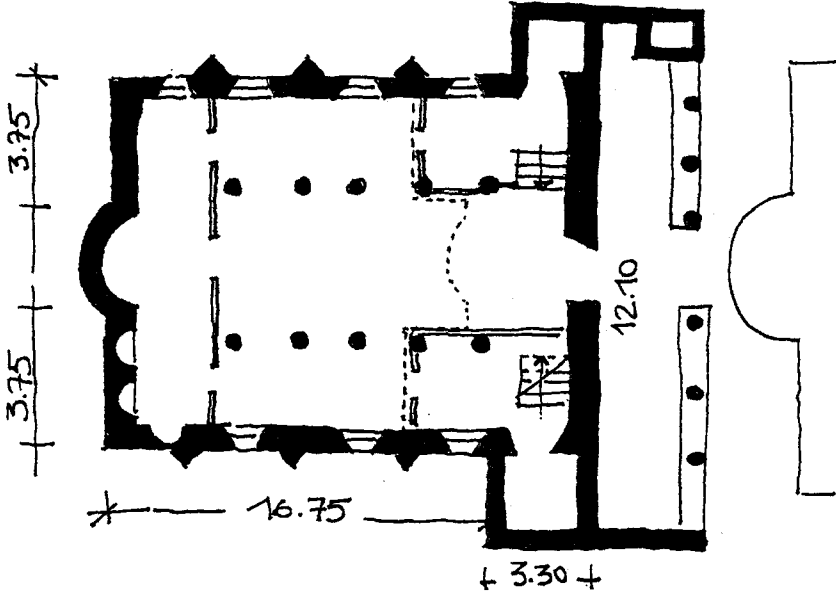
RESİM 45 KALEKÖY (KASTRO) AYIA MARINA KİLİSESİ PLANI.

GÜNEY CEPHESİ.

BATI CEPHESİ.

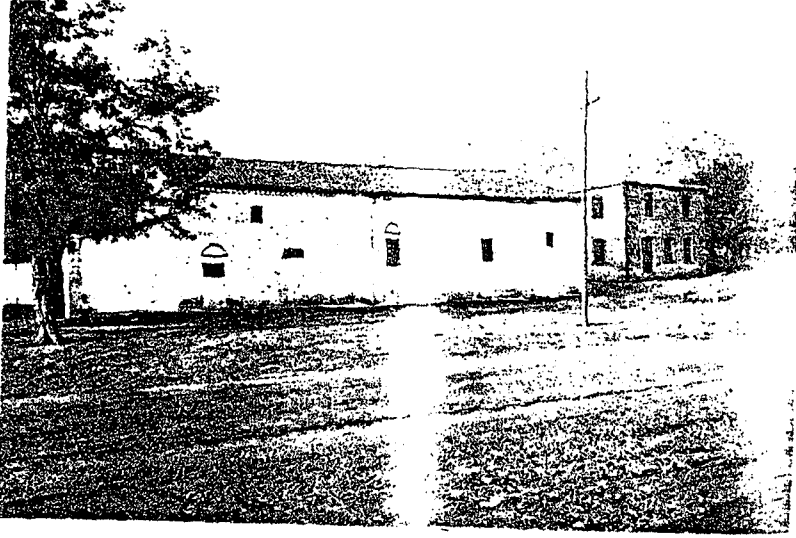
RESİM 46 MERKEZ (PANAYIA) MERYEM ANA KİLİSESİ PLANI.

GÜNEY CEPHESİ

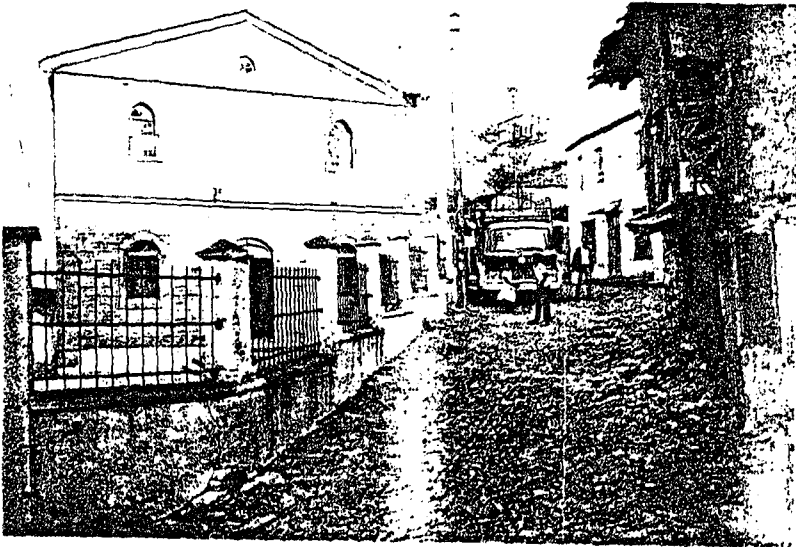
İKONOSTASIO BÖLMESİ.

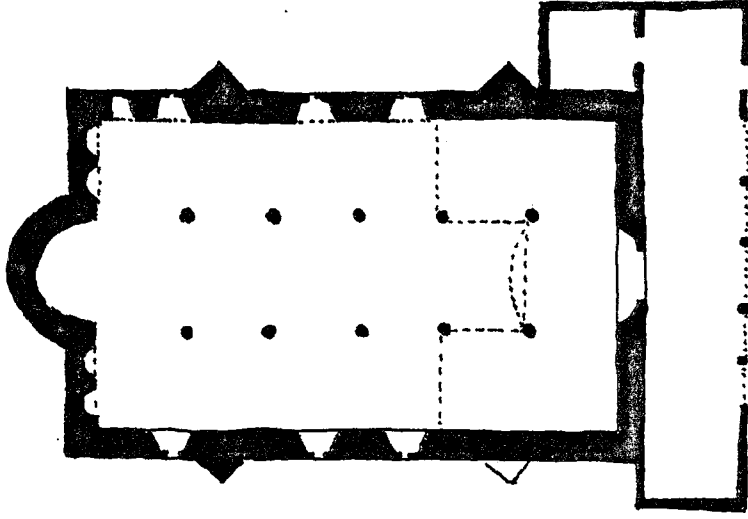
RESİM 47. DEREKÖY (SHINUDI) AYIA MARIYA KİLİSESİ GÜNEY CEPHESİ.

BATI CEPHESİ.

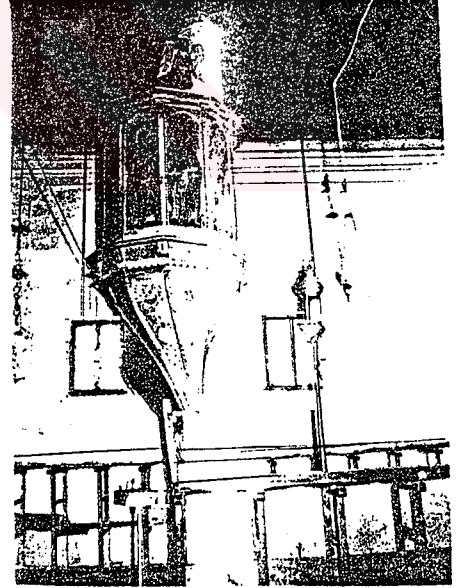
RESİM 48 DEREKÖY (SHINUDI) MERYEM ANA KİLİSESİ BATI CEPHESİ.

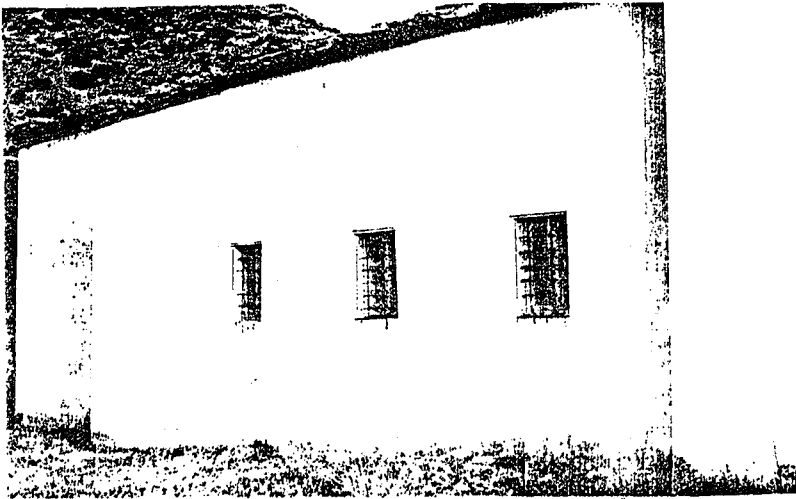
RESİM 49: ESKİ BADEMLİ (GÜKİ) MERYEM ANA KİLİSESİ PLANI.

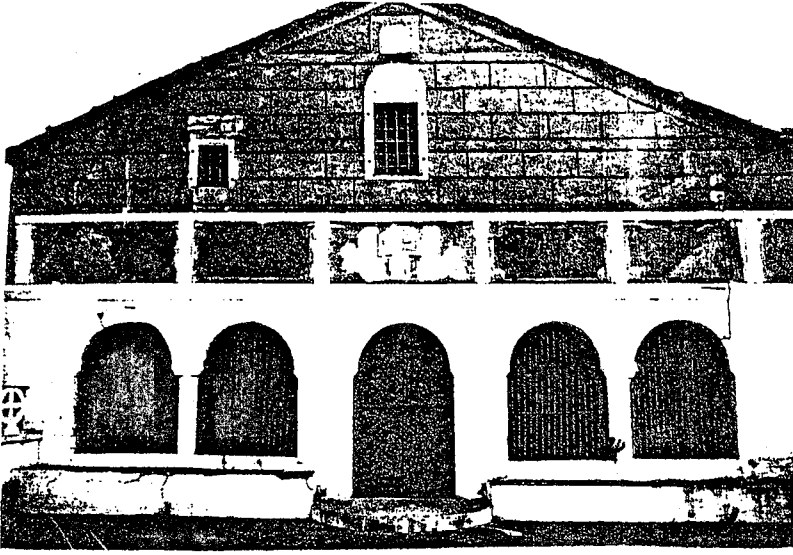
BATI CEPHESİ

K MEKÂN

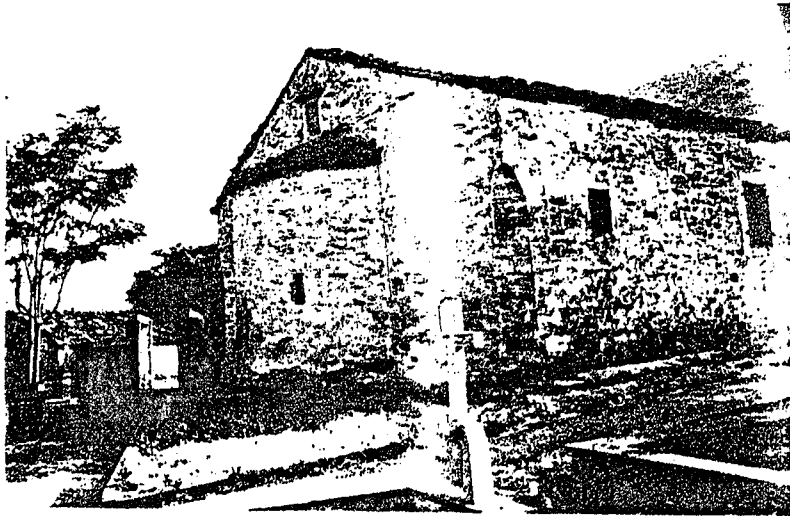
KUZEY CEPHESİ.

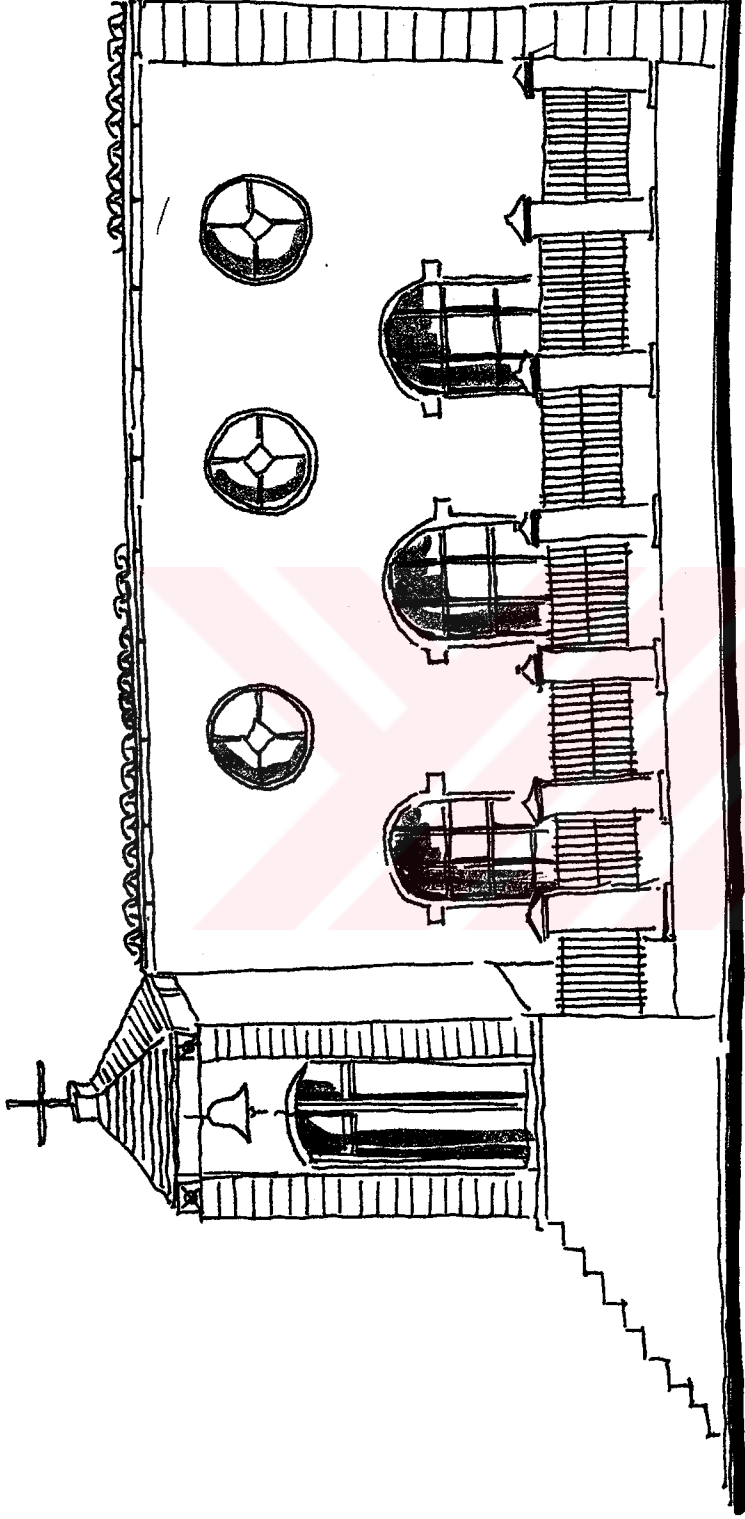
RESİM 50: ZEYTLİKÖY'DE (AYIO THEODORI) AYIOS YEORGIOS KİLİSESİ.

GÜNEY CEPHESİ

DOĞU CEPHESİ.

A.TURHAN '96.

ŞEKİL 132: DEREKÖY (SHINUDI) MERYEM ANA KİLİSESİ.

5.5. DAMLAR

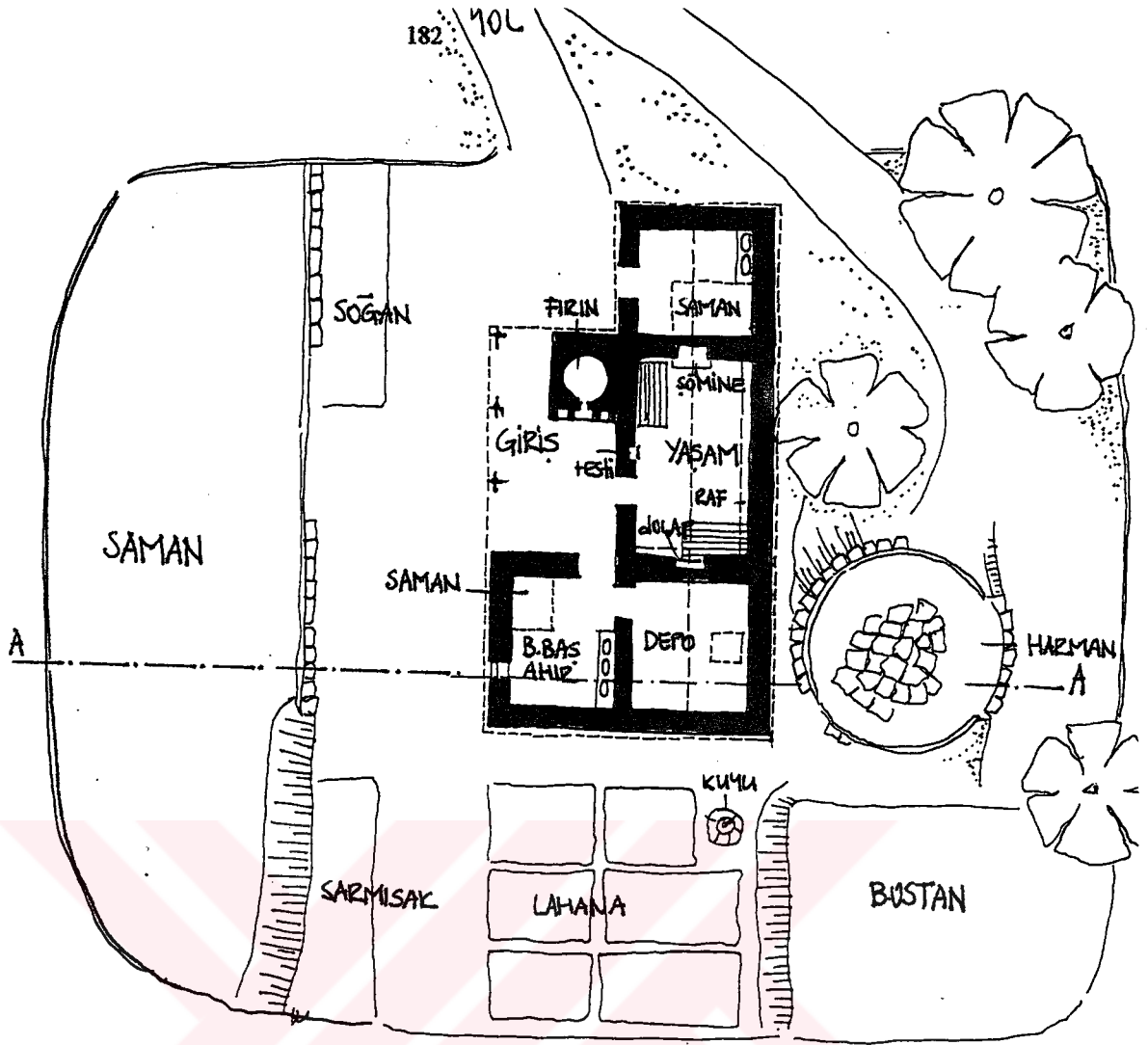
Merkez ve köyler umumiyetle adanın kuzey ve doğu yarısında toplandığı halde, damlar daha ziyade güney ve batıda yer almaktadır. Bazı bölgelerde daha fazla toplanmış olmasına rağmen, yine de adanın her tarafına yayılmıştır. Bunları inşa eden ustaların doğal bir uyum duygusu olduğu düşünülür. Bu gözardı edilmiş teknik, yüzyıllar öncesinden günümüze kadar gelmiş bir uygarlık ve doğa ile çevrili insanların eseridir (SIFONAKIS N. 1993).

Yakınlarındaki belli bir coğrafi mahalin adını taşırlar. Kefalos damları, İspilya damları, İspilya damları.

Başlıca geçim aracı tarım ve hayvancılık olan hemen her ailenin bir, bazılarının ise birkaç damı vardır.

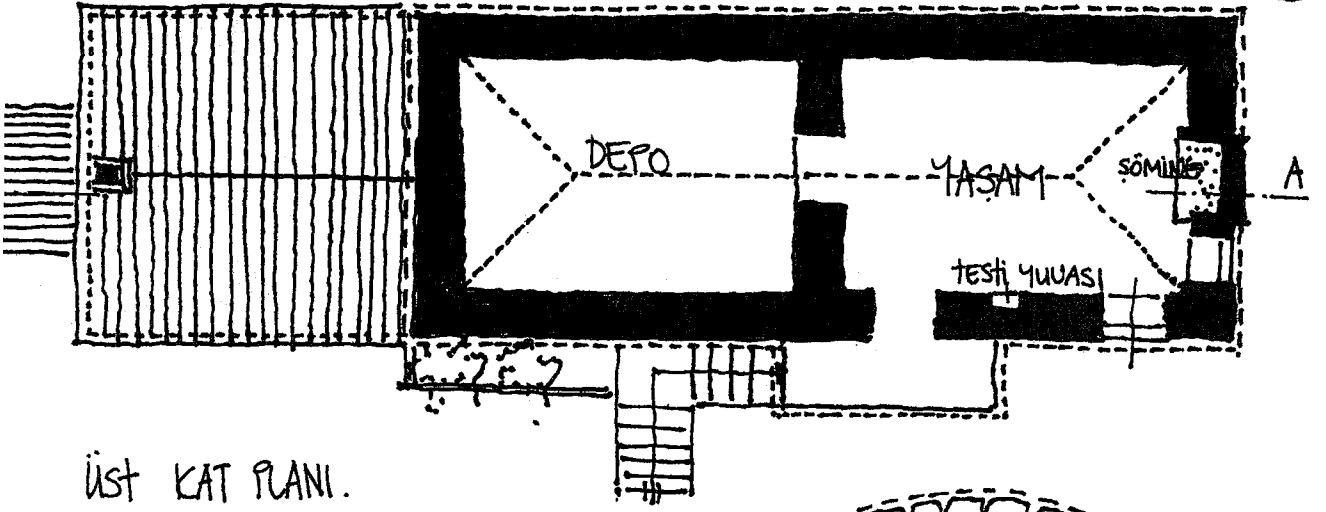
Hayvancılık veya tarımla uğraşmadığı için damı olmayan ailelere nazaran, bir kısmının birden fazla oluşu gözönüne alınacak olursa, adada mevcut ev sayısı kadar dam vardır. Birkaç yüz metre aralıkla ve 15-20 tanesi bir araya toplanan, bazen de tamamen münferid bir halde görülen damlar az nüfusu ile birer köy veya belli bir köyün, yakın veya uzak birer mahallesi değildir. Geçimleri, tarım ve hayvancılık olan her ailenin bir damı vardır. Yazın bütün aile köydeki evini terkeder; dama taşınır. Damlar; gerek şekli ve inşa malzemesi, gerekse tefrişi nedeniyle basit bir kulübe değildir. Genellikle içi odalı ve tamamen taştan oluşmuştur, kiremit örtülü çatıya sahiptir. Asıl evinde oldukça ileri bir hayat yaşayan adalı, damda da aşağı yukarı bu hayatı devam ettirir.

Aile burada toprak işleri ile uğraşır. Temmuz'da buğday hasat ve harman edilir. Eylül'den sonra zeytin toplama işi başlar. Sonbaharda ailenin bir kısım fertleri, evin kadını, çocukları köye veya kasabaya dönerler. Bu nedenle dam tamamen terkedilmez. Eğer aile, aynı zamanda hayvancılıkta yapıyorsa veya işi hayvancılık ve hayvan mahsülleri imali ise, evin erkeği damda kalır. Kışın çobanlık esas meşgaledir. Damda kalan evin erkeği, ancak pazar akşamları veya bayramlarda köye döner ve ailesinin diğer fertlerine iştirak eder. Eğer aile tarımla geçiniyorsa, Dam ailenin bütün fertlerince terkedilir.

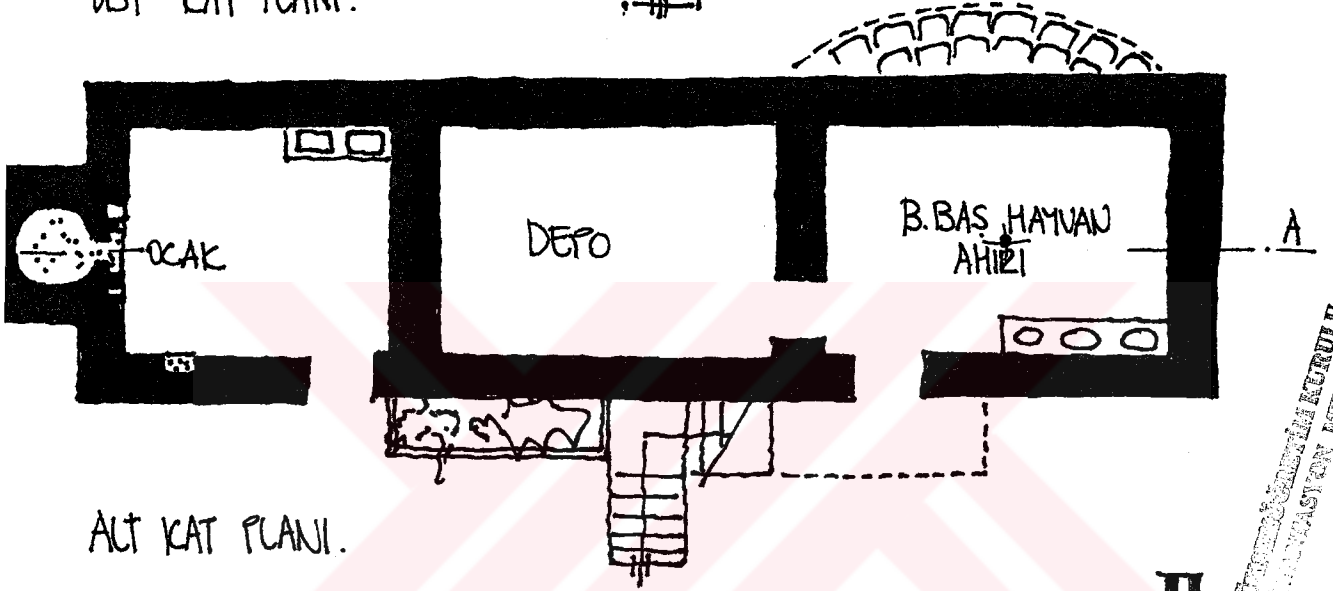

A-A KESİTİ.

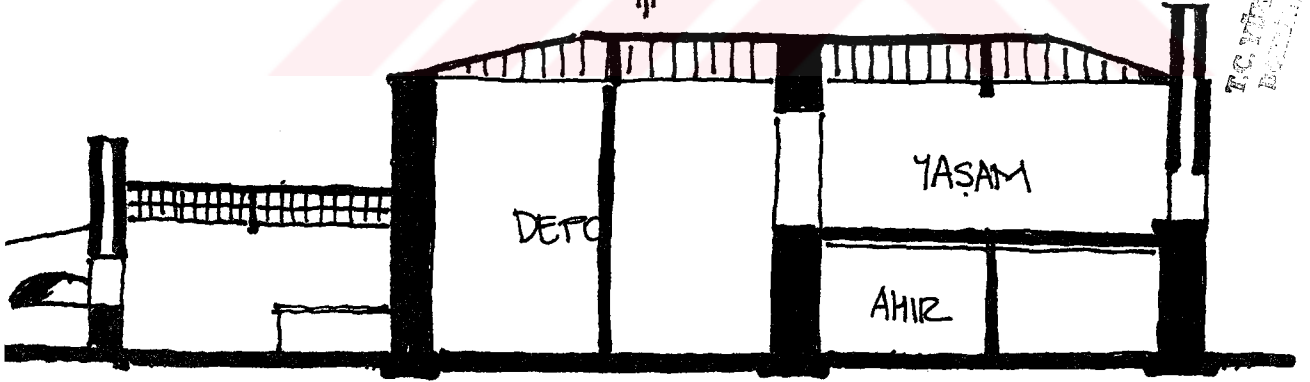
ŞEKİL 133. YENİ MAHALLE' (EVLAMBİO) DE AATZA ETİ'YA AİT DAM.
(PASADEOS A. 1973)

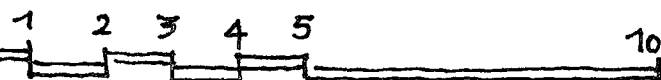
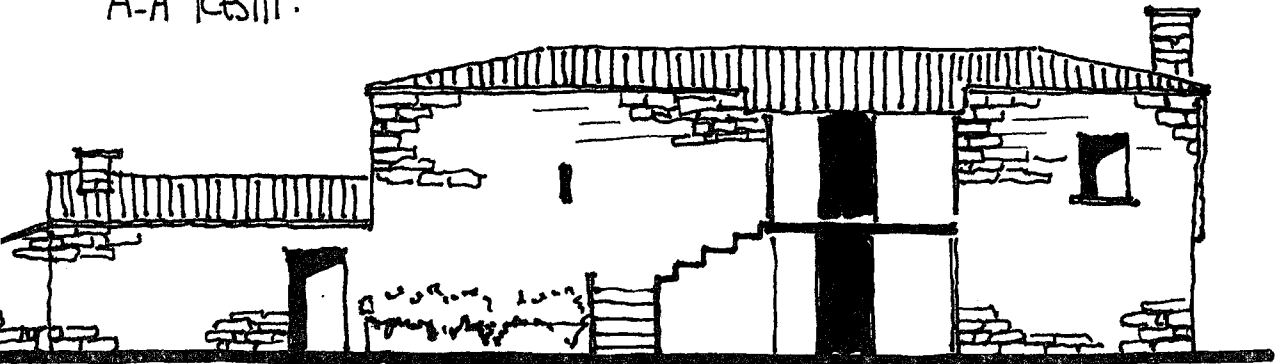
ÜST KAT PLANI.

ALT KAT PLANI.

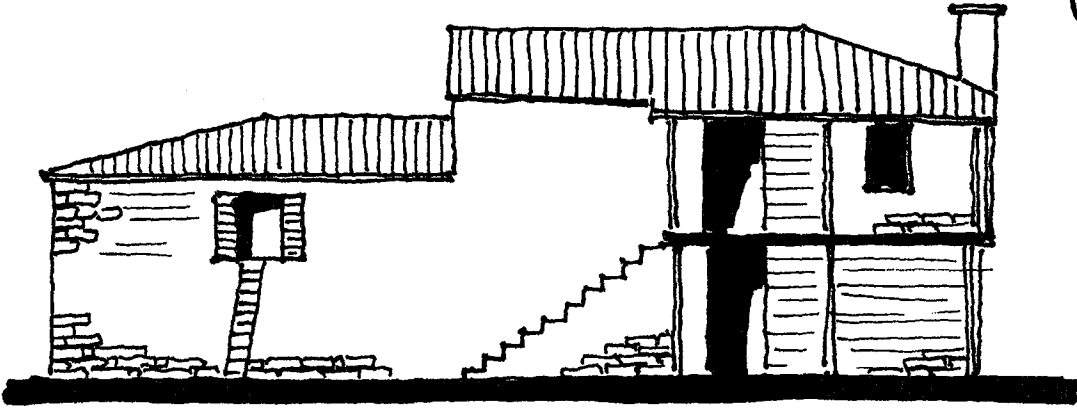

A-A KESİTİ.

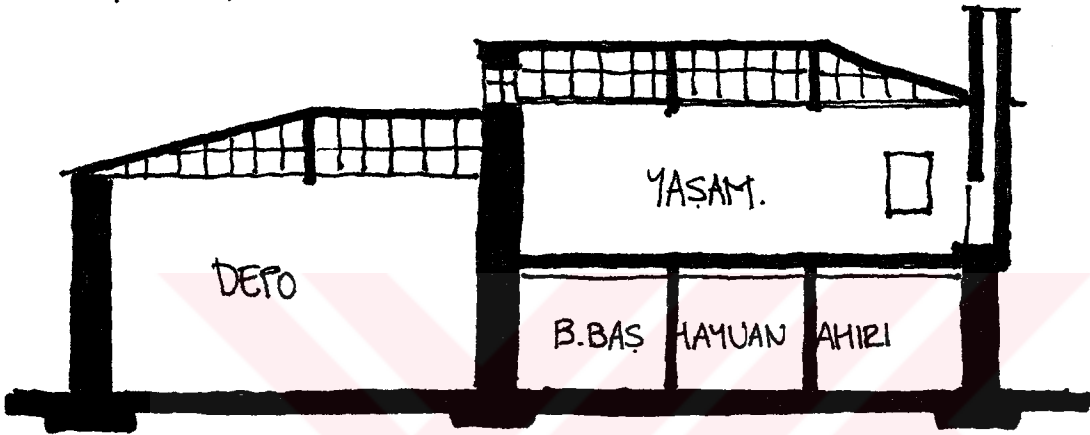

10 ŞEKİL 134: ZEYİNLİKÖY' DE DAM.

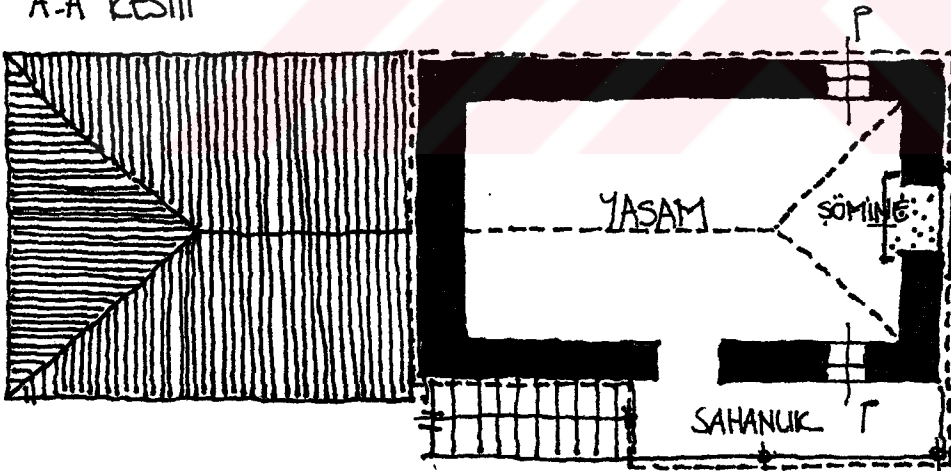
TC YATIRIM MENKUL DEĞERLER A.Ş. MENKUL DEĞERLER MENKUL DEĞERLER MENKUL DEĞERLER

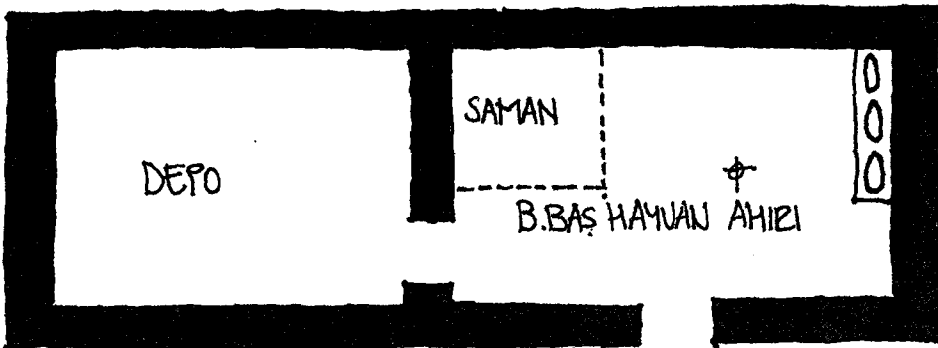
GÖRÜNÜŞ

A-A KESİTİ

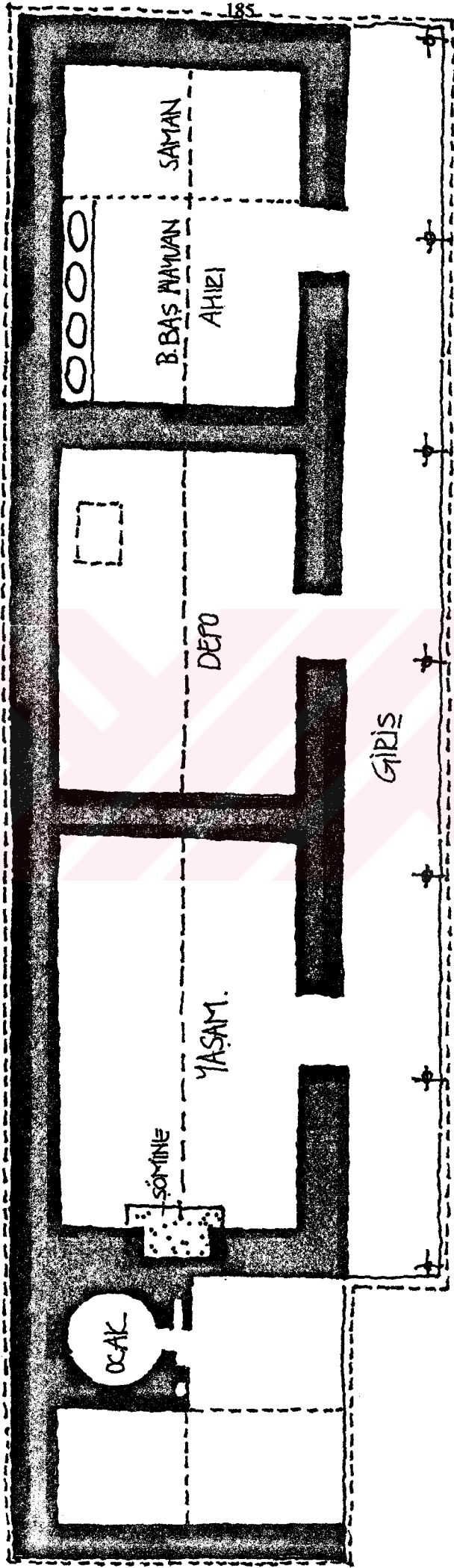
ÜST KAT PLANI (ANÖY)

ALT KAT PLANI (KATÖY)

2 3 4 5

10 ŞEKİL 135: ZEYTLİKÖY'DE DAM. (PASADOS A.7)

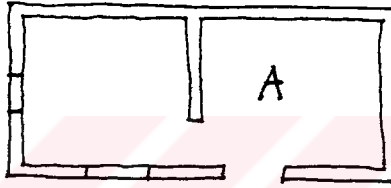
ŞEKİL 136 : TEREKÖY'DE BİR DAM. (PASADEOS A.1973)

Bu duruma göre damları;

1. Belli zamanlarda kullanılan damlar
2. Daimi olarak kullanılan damlar diye ikiye ayırmak mümkündür.

Yapılar, bileşenleri ve morfolojik özellikleri gözönünde bulundurularak 3 ayrı kategoride incelenir.

A tipi Birincil (Oba)

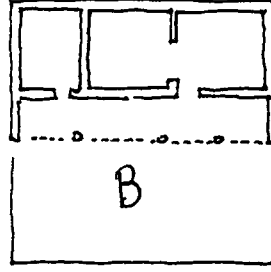
6.80 x 2.50

Damların başlangıç tipini oluşturan bu yapı 4.60 x 2.80 m. boyutlarında insanların geçici olarak barınmaları amacıyla inşa edilmiştir.

Yaylacının yazın barındığı ve genellikle irtifa bakımından yüksek yerlerde kurulmuş olan obalar; kış mevsiminde, hayvanlar da dahil olmak üzere tamamen terkedilir (Öngör S. 1972).

Genellikle taş duvarlarla çevrili avlusunda koyunlar bulunur, sağma ve yemleme işleri burada yapılır. En basit tipinin şekli dikdörtgen olup, bazılarında üstünkörü yapılmış ocaklar bulunur. İnsanlar ve hayvanlar bu tipte birlikte yaşar. (Sifounakis N. 1993).

B. Tipi (tarım amaçlı) Mezrea.

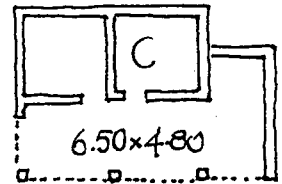
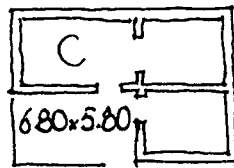
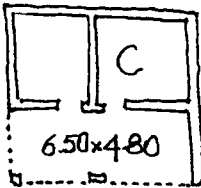
270x800

Tarım alanlarında (arpa, buğday ve pamuk tarlaları gibi) inşa edilen bu yapılar çiftçi ailenin her türlü ihtiyacını karşılayan bölümlerden oluşur.

- Oturma odaları,
- Hayvan barınağı (büyükbaş hayvanlar için-inek-at-katır gibi...)
- Saman ve yemlerin depolandığı bölümler (samanlık)
- Taş duvarlarla çevrilmiş avlu
- Açık hava fırını
- Harman yeri (Sifounakis N. 1993)

Mezrea; ziraat yapılan ekilip, biçilen yer demektir. Böylece Anadolu'da hayvancılık- çiftçi ve çiftçi-hayvancı her yerleşmenin yayla ve meradan başka birde mezreası olması lazımdır (Öngör S. 1972).

C Tipi (Tarım ve Hayvancılık Amaçlı)

Tarım alanlarının yanında otlaklarında bulunduğu bölgelerde yapılan bu binalar dört amaca hizmet ediyordu.

1. Tarım
2. Hayvancılık
3. Büyükbaş, küçükbaş ve evcil hayvanların beslenmesi.
4. Barınma. Bu tip barınaklar aşağıdaki bölümlere sahiptir.
 - . Oturma odaları
 - . Hayvan barınağı (Büyükbaş hayvanlar için)
 - . Samanlık (Saman ve hayvan yemleri toplamak, depolamak için)
 - . Taş duvarlı avlu
 - . Fırın
 - . Hayat-sundurma.

Bu yapılar yapısal, işlevsel ve morfolojik uyumları ile göze çarpmaktadır. Genel olarak bu yapılar tek katlı olup seyrek olarak çok katlı olanlarına rastlanmaktadır. Bu binaların yapımında kullanılan malzemeler;

TAŞ: Adada bolca bulunan bu malzeme ile binanın genel iskeleti oluşturulur. Eşiklerde, kapı üstlerinde ve yanlarında (kapı çerçevesi) pencere çerçevelerinde yekpare yontulmuş bloklar kullanılmaktadır. Duvarların yapımında da taş kullanılmaktadır.

AHŞAP: Adada pek bulunmayan bu malzeme genellikle başka adalardan ve bölgelerden temin edilmektedir. Kapıların, pencerelerin ve çatının yapımında kullanılan ağaç işlenmemiş halde ev içinde de kullanılmaktadır. Taş kullanılarak yapılan duvarlarda ağaç bağlantısının çok az kullanılması ağaç yokluğunun bir sonucudur.

KAMIŞ: Adada bolca bulunması sebebiyle çoğunlukla çatının örtülmesinde kullanılır.

SIVA: Başlangıçta sadece yapının iç kısmı, dış kısmın çoğunlukla sadece kuzey tarafı soğuktan korumak için sıvanırdı. Daha sonraları tüm bina taşların yüzleri açıkta kalacak şekilde sıvanmaya başladı. Sıva ilk zamanlar sadece çamur ve saman karıştırılarak yapılırdı. Kireç ise az kullanılan bir malzeme olup, diğer adalardan getirilirdi.

KİL: Kil genellikle az bulunduğundan çok az kullanılan bir malzeme idi. Elle şekillendirilip güneşte kurutulur veya fırınlarda pişirilirdi. Bu tür fırınların sayısı da azdır.

Kil çoğunlukla bizans tipi kiremit yapımında kullanılan bir malzeme olarak ahırların üzeri kiremit ile kaplanır. (Sıfounakıs N . 1993)

Damlar Gökçeada'da 3 çeşide ayrılabilir. A tipi damlar tek odadan oluşup, insanlar ve hayvanların birarada barındığı yapılardır. Bu üstünkörü inşa edilmiş yapının küçük bir kapısı güneye bakan küçük bir penceresi vardır. Tabanı toprak olan binanın içinde taşlarla yapılmış ve yatak görevi gören bir yükselti bulunur. B ve C tipi damlar ise hayvanların ve tarımsal üretimin çoğalmasi ile ortaya çıkmıştır. Bu tip damaların pek çok ihtiyaca cevap vermesi gerekiyordu. Hayvanların ve insanların barınması, ürünlerin depolanması, peynir yapım bölümü, ayrıca kahyanın ailesi ile birlikte kalacağı bina. İki odalı tipte; bir oda 3.30x4.50 cm. boyutlarında, oturma odası, yemek odası ve çobanın yatacağı oda olarak kullanılır. Odanın tabanı ahşap malzemeyle kaplıdır ve bir yada iki penceresi vardır. Diğer oda ise 4.50x4.50 cm. boyutlarında olup yatak odası, hasat mevsimi birçok kişinin yatabileceği bir yer olarak kullanıldığı gibi ürünlerin saklanması da kullanılır.

Diğer bir çeşit ise yerden 1.40 m. yükseltilmiş 4.50 x 4.50 cm.lik tabanı ahşap bir oda ve samanlıkta sundurma arasında ocaklı 2.60 x 2.60 lık çobanın kaldığı oda. Başka bir tip ise c tipinde 2 katlı yapıdır. Girişte oturma odası, mutfak, ocak ve çoban için yatak bulunur. İkinci kata tahta bir merdivenle çıkılır. Bu katta iki pencere ve altı havalandırma delikli yatak odası bulunur. İki kat birbirinden kerestelerle desteklenmiş tahta döşeme ile ayrılır.

AHIR: Damların en önemli mekanlarından. Büyükbaş hayvanların barınağıdır. Boyutları genellikle 4.50 x 6.00 ve 4.80 x 3.80 cm.dir. Taban toprak olup bir duvara yemlikler yapılır (taç kullanılarak). Yemlik bölmelerinin boyutları 0.60x0.70 m. derinliği de 0.35-0.40 m. kadardır.

SAMANLIK: Genellikle B ve C tipi yapılarda samanın ve yemlerin saklandığı ayrı bir bölümdür. Samanın hacmi büyük olduğundan bu bölüm diğerlerinden daha büyüktür. Aynı yere çuvallarla veya dökme usulüyle buğday ve arpa da depolanır. Boyutları 4.00 x 7.00 m, ve 4.00 x 8.00 m. civarındadır. Nem ve ıslaklıktan korumak için taban tahta ya da taş döşenir.

Çoğunlukla 2 kapısı bulunur. İkinci kapı harman yerine yakın olur. Böylelikle saman ve buğdaylar kolaylıkla içeri taşınır. Bazı durumlarda ise samanlığın dışa açılan

kapısı olmaz samanlığa ahırdan girilir. Büyük boyutlu samanlıklarda çatıyı desteklemek amacıyla yere basan kalaslar kullanılır.

OCAKLAR: Yapı tipine bağlı olarak değişik şekillerde inşa edilir. Çiftçilik amaçlı (B tipi) yapılarda, hayvancılık ve çiftçilik amaçlı (C tipi) yapılarda bulunan ocaklar köy evlerindekiyle aynı özelliklere sahiptir.

Baca duvarları iç içe geçecek şekilde inşa edilmiş ve tabanı da yerden yükseltilmiştir. A tipi yapılarda da aynı özellikteki ocaklar görülür.

AVLU DUVARLARI. Yapının ön kısmında bulunan açıklık taş kullanılarak 1.20 veya 1.60 m. yükseklikte ve 0.50 m. kadar genişlikte duvarla kapatılır. Koyunların üstünden atlamaması için ayrıca duvarın üstüne çalılar yerleştirilir. Bu duvarların bir köşesine koyunların sağılacağı zaman toplandıkları bir bölüm ve daha sonra dar bir geçitten geçerek sağıldıkları bir yer yapılır. Avlunun ağaçtan yapılmış bir yada iki kapısı olabilir.

FIRIN: Genelde B ve C tipi yapılarda rastlanır. Yapımına pek özen gösterilmez. Avlunun uzak köşelerinden birine inşa edilir.

HARMAN YERİ: Çiftçi için gerekli yerlerden biridir. Çapı 8.00 ile 9.00 m. civarındadır. Genelde büyük taş plakalarla kaplanır. B ve C tipi damlara da rastlanan harman yeri büyük yapılarda genelde iki tanedir. Harman yeri genelde yüksek yerlere yapılır. Böylece hava akımı sağlanır. Harman yerinin etrafına saan ve buğdayın taşmaması için dikine taşlar yerleştirilir (Sifounakis N. 1993).

BÖLÜM 6. SONUÇ

Ege adalarına baktığımızda Gökçeada'nın diğer adalardan jeolojik, morfolojik, mimari ve sosyal yaşantı açısından farklılık gösterdiğini görürüz.

Gökçeada diğer adalara olduğu gibi ona en yakın olan semadirek ile bile çok farklıdır.

Ege adalarında genellikle çatıda kiremit yoktur. Fakat Gökçeada'da hemen hemen bütün evlerin çatıları kiremit kaplıdır. Kiremit birde Limni adasında kullanılmıştır.

Gökçeada evleri Trakya evleri ile de benzerlik östermektedir (Pasadeos A. 1973).

Tüm Ege'de çok eskiden beri çobanlıkla uğraşan herkes alt katta hayvanlarını besliyor, üst katta ise yaşamlarını sürdürmektedirler. Gökçeada'da ise çok eskiden beri bu kavram yani yaşanan ev ve hayvan beslenen ev olarak ayrılırdı. Uzaktaki ev kavramı, yani damlar. Bu iki evin ayrı oluşu Gökçeada evinin gelişimini sağlamıştır. Bu özellik Gökçeada'yı diğer adalardan ayıran en önemli özelliktir.

Gökçeada evinde Anadolu'dan da etkilenmeler görülmektedir. Anadolu ile Gökçeada'da aynı mekanlar kullanılmakta ve bu mekanlara farklı isimler verilmektedir.

Pabuçluk, yüklük, höcre, seki vb. Anadolu'da kullanılan isimlerdir (Eldem S.H 1955).

Fakat hangisinin birbirinden türediği tam olarak bilinmemektedir. Sadece etkilenme söz konusudur. Bu örneklere sadece Anadolu'da değil Yugoslavya, Yunanistan'da da rastlanır (Pasadeos A. 1973).

Gökçeada diğer Ege adalarıyla liman bölgesinde de farklılık gösterir.

Diğer adalara baktığımızda her adanın limanının yaşadığı, cıvıl cıvıl canlı olduğunu görürüz. Ancak Gökçeada limanı hiç yaşamadığı gibi hiç liman havasında da değildir. Sadece gemilerin yanaşmasıyla liman olduğu anlaşılan Kuzu limanı; Gökçeada'nın ilk ulaşılan bölgesidir. Ancak insanları hayal kırıklığına uğratan Kuzu limanı adayı ilk gören

insanlara ada hakkında bambaşka bir fikir verir. Yalnız, boş, çaresiz, kurak bir ada imajı verir Kuzu limanı. Oysa Kuzu limanından merkeze doğru yola çıkıldığında kekik kokulu o muhteşem hava sizi sarmaya başlar. Yavaş yavaş o büyümlü ortamın içinde buluverirsiniz kendinizi. Limanda bu büyümlü ortamdan eser bie olmaması insanı adayı tanıdıktan, gezip gördükten sonar hem şaşırtıyor, hem üzüyor. Böyle olmamalı bu adanın limanı dedirtiyor insana.

Diğer Ege adaları limanlarına baktığımızda (Şekil 58) Niçin böyle olmasın sorusunu sormadan geçemiyoruz kendi kendimize.

Limani; yaşayan en canlı bölge olması gerektiği gibi adanın da atardamarı olmalıdır. Tıpkı diğer Ege adalarında olduğu gibi. Rodos, Girit, Midilli, Limni ... vb.

Kuzu limanı bar, restoran, kafeteryalar, eskiyi hatırlatan tipik yunan kahveleri, gezinti, bisiklet alanları, turistik eşya satan dükkanlar, yat limanı, plajı ile adanın kalbi olmalıdır.

Kalınacak yerlerinde liman bölgesinde olması doğrudur. Adaya gelen insanlar gelir gelmez kalacak yer problemlerini burada halletmelidirler (pansiyonlar, apart oteller, çok katlı olmayan moteller, ... vb.).

Dinlendikten sonra o güzellikleri, taş duvarları, taş döşeli daracık sokakları, o sokaklarda birbirine son derece saygılı taş evleri, dibek kahvelerini görmeye gidebilirler.

Limanın şu andaki mevcut durumu ve birkaç şematik önerisi de aşağıdadır (Şekil 138).

Bu önerilerde liman hayal ettiğim şekildedir. Aynı zamanda liman bölgesi için pansiyon cephe önerileri de şekilde görüldüğü gibidir.

Bugün Gökçeada'da eski liman olan Kaleköy'de bahsettiğimiz canlılık kısmen görülmektedir. Restoran, kafeterya, gezinti, eğlence alanları buradadır. Adanın kalbi bugün burada atmaktadır.

Ada halkı gezmek için Kaleköy'e çıkar, yemek yer eğlenir ve evine geri döner. Aysa ada için benim savunduğum tez; Kuzu limanının bir an önce canlandırılıp, adanın kalbinin burası olmasıdır.

Kaleköy adanın ilk yerleşim bölgesi olduğu için bu canlılık için doğru yer değildir. En eski yerleşim merkezi olduğu unutulmamalı o mistik havanın bozulmaması gerekir. Bunun Kaleköy için birçok zararları vardır. Denizin kirlenmesi bugün gördüğümüz en açık kanıttır. Bu yüzden yeni kurulan yerleşim bölgelerini, limanı yaşatmalı bu eşsiz güzellikteki köyleri korumaya almalı, oralara sadece turistik geziler yapmalı, dibek kahvesini yudumlarken 150-200 yıl öncesine gitmeliyiz. Bu eski yerleşimler yamaçlarda ve ovaya dönük olarak yer alıyordu. Köylerin anayola bağlandığı kılcal yollar aynı zamanda mahremiyet kademelenmesinin ilk aşamasıydı Yolun ana meydanından geçmesi, sokaktan cümle kapısıyla, ocak, tuvalet ve deponun bulunduğu avluya ve oradan eve geçirilmesi ise genelden özele doğru giden bir dizi kademelenmenin diğer göstergeleriydi.

Yerleşmelerdeki mekan oluşumları kültürün bir sonucu olarak benzer özellikler gösteriyordu. Taş konutlar, taş döşeli kıvrımlı sokaklar, onların zaman zaman açılarak oluşturduğu meydanlar, kiliseler, kapılar, pencereler, bacalar, kahveler, sokaktaki sedirler, insanlar ve aralarındaki diyaloglar, zakkumlar, zeytin ağaçları, hepsi bütüncül bir dokunun, ritmin gramerini ortaya döken sözlerdi.

Adadaki tüm geleneksel yerleşmelerde kahveler ve kiliseler ana toplanma mekanlarını (açık-yarı-açık-kapalı) oluşturmaktadır. Zeytinli'de yolun geliş açısını değiştirerek meydan oluşturan üç kahve ve köye giriş çıkışın yapıldığı ana geçiş ve biraraya gelme mekanını tanımlamaktadır. Tepeköy'de ise karşılıklı konumlanan iç kahve aralarındaki alanı örten sarmaşıkla mekandaki "kapalılık" kavramının güzel bir örneğini ortaya koymaktadır. Kiliseler bu mekanların uzağında yer almaktadırlar. Malzeme-strüktür-biçim uyumu içten ve bütüncül bir mimariyi ortaya koyuyordu. Taştan dolayı temel geometrik formlar hakimdi. Çıkmalar döşemeler, doğramalar ahşaptı. Malzemelerin yapılarına uygun kullanılması ise rasyonel bir tutumun göstergesiydi. İnce hesaplanmış açılarla konumlanışlarında, birbirlerinin manzarasını, güneşini, görünüşünü kesmeyen evlerin biraraya gelmemeleriyle oluşan geleneksel yerleşmeler buranın "yüzlerce yıllık kavga ile kurduklarının " (Engin Omacan'dan) açık kanıtlarını taşıyorlardı. Bunu tarihsel gelişiminden anlıyoruz. Sonradan yapılan yapıların, son gelen insanlar gibi dışarıklı oldukları, kuru, yavan, beyaz boyalı ve tekdüze biçimlerinde

rahatça okunuyordu. Gerek adaya getirilen insanlar açısından, gerekse yeni yapılan, bu yapılardan, oluşan köylere bakıldığında adanın fiziksel, sosya-kültürel her türlü birikimin yok olma tehlikesi içinde olduğunu görüyoruz. Bunun içinde adanın sit alanı olması dışında yeni yapılaşmayı da içerebilecek daha radikal kararlar alınması gerekmektedir.

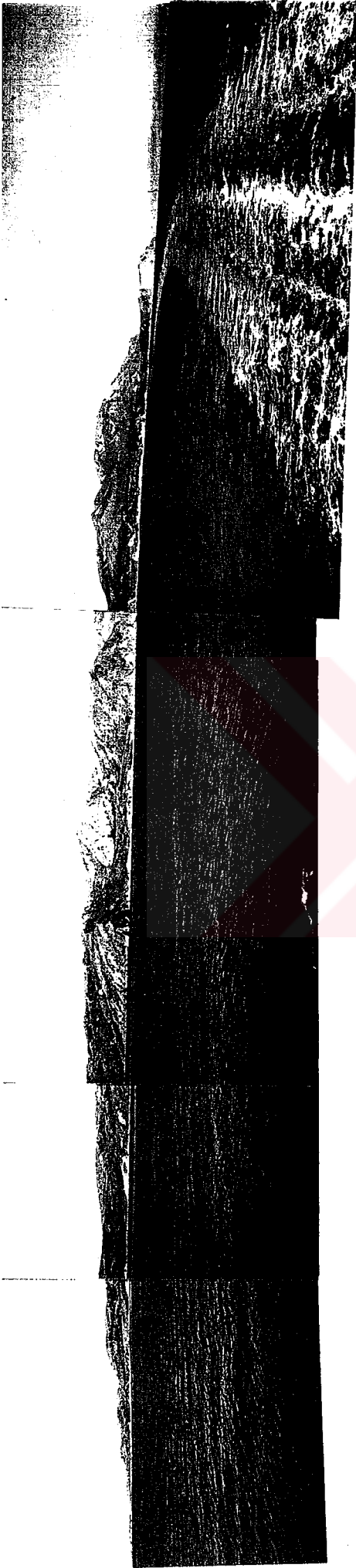
Köylerin ve burada yer alan evlerin gelecekteki işlevi turizm yani pansiyonculuk olarak görülebilir. Tipik ve ilginç mimarileri, iç ve dış emsalsiz mekanlar korunmalı, gerekirse bunun için ada'da yerel orjinal malzemeyi bilen restorasyonda ve yeni yapılarda bunu uygun şekilde kullanabilecek yapı ustalarının yetiştirilmesi için kurslar açılmalıdır. Adanın geleceği bu mimarinin ve adanın (deniz-orman turizmi) doğasının korunabilmesine bağlıdır. Gereksiz ve uyumsuz inşaatlar mutlaka engellenmeli, yapı faaliyeti anıtlar kurulu kararlarına uygun ciddi bir denetime alınmalıdır.

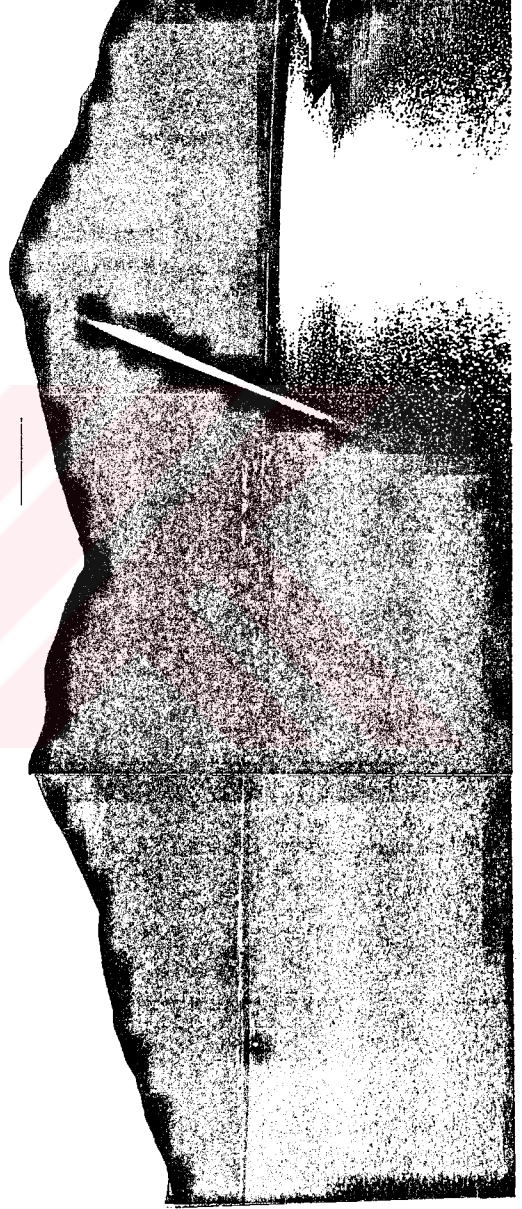
RESİM 51 : KUZU LİMANI NDA ARABALI VAPUZ GİDERKEN .

RESİM 52 : KURU UMANI'NDAN GÖRÜNTÜLER.

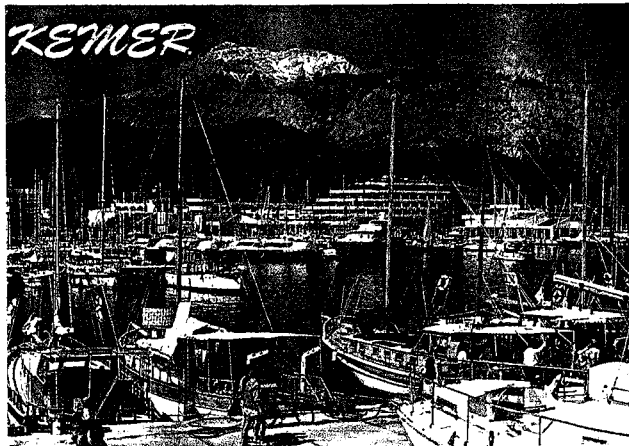
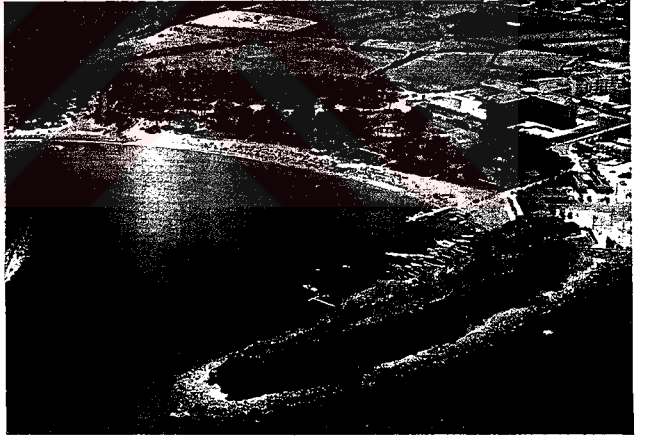
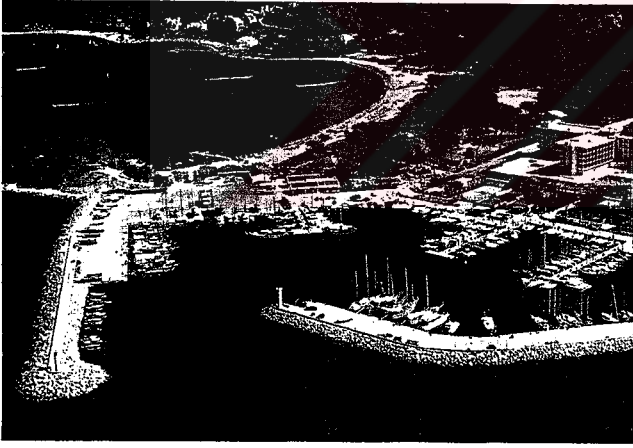

RESİM 53 : KUZU CİMANI 'NDAN GÖRÜNTÜLER .

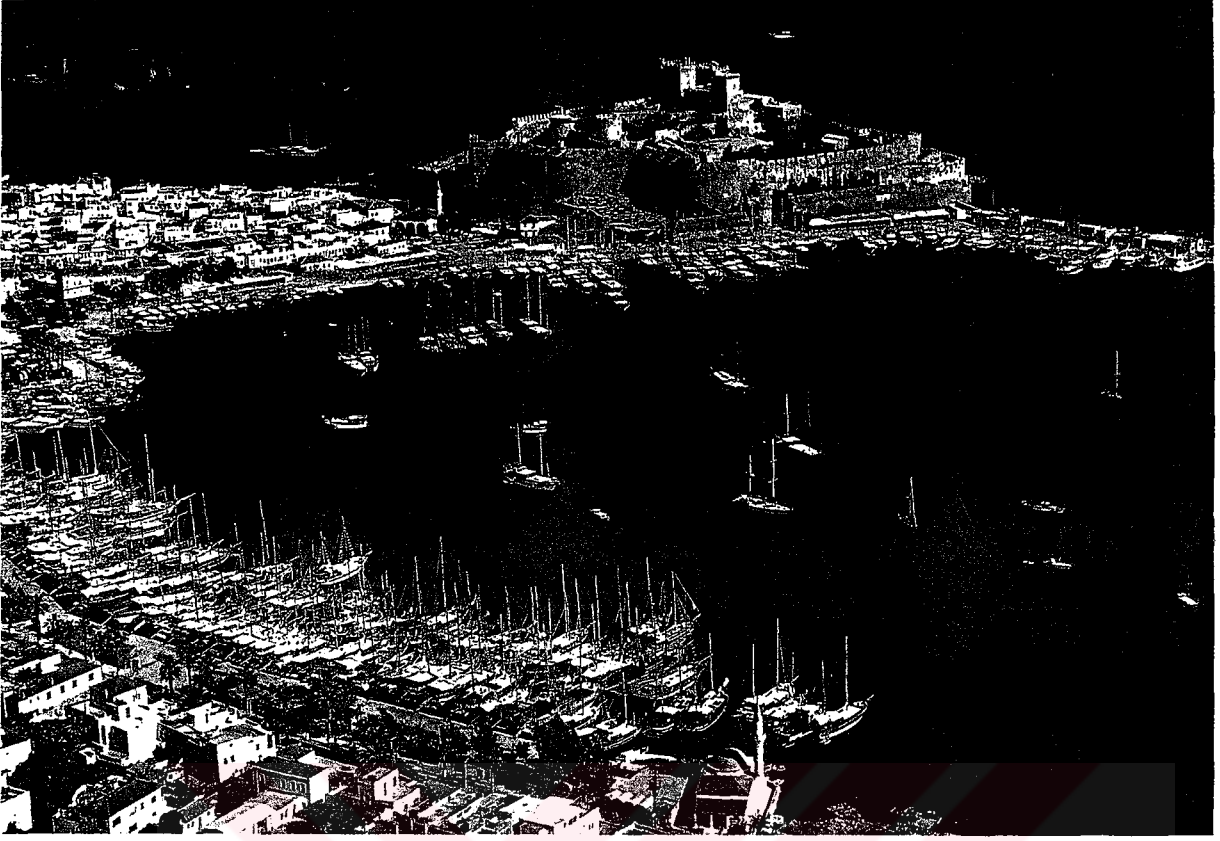

RESİM54: KUZU LİMANI MEVCUT DURUMU.

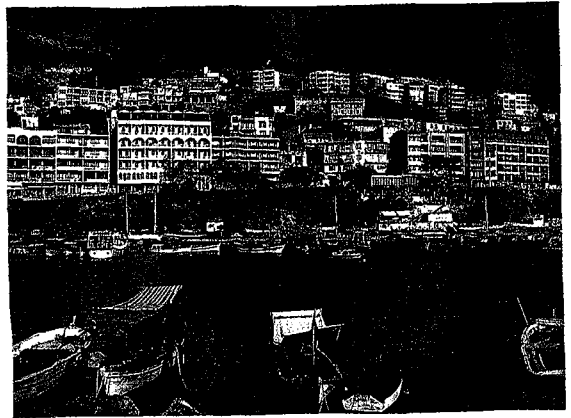
RESİM 55: ANTALYA LIMANI.

RESİM 56 : BODRUM LİMANI.

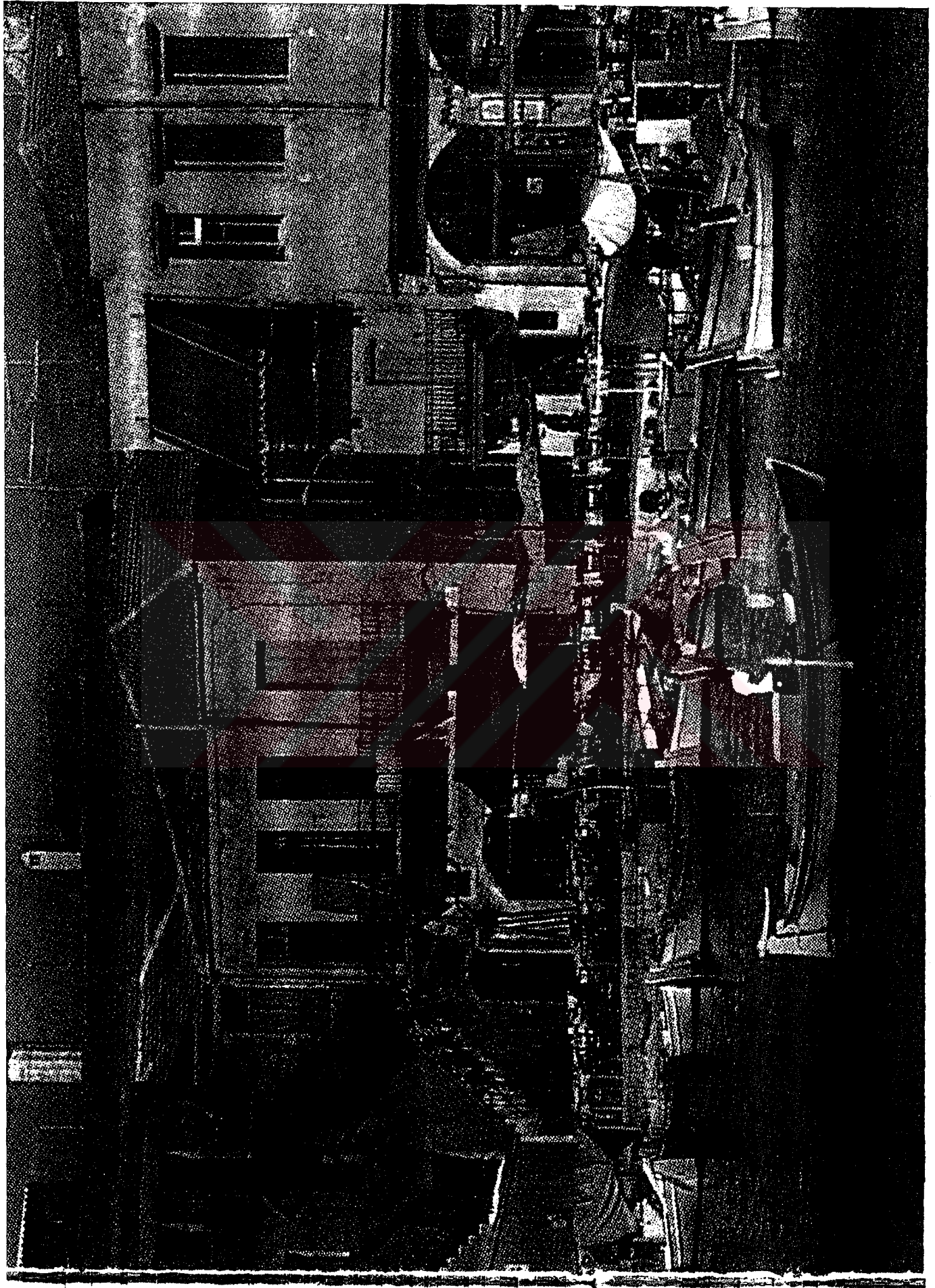
RESİM 57 : ALANYA LİMANI.

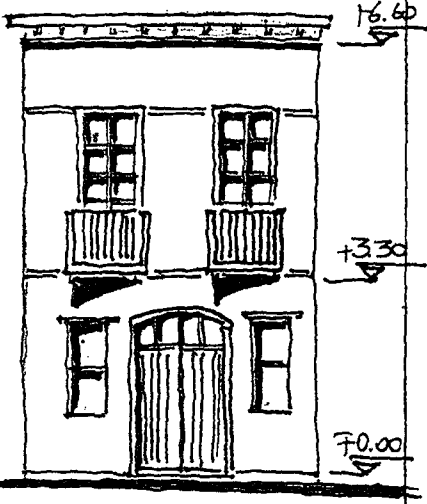

RESİM 58 : EGE ADALARINDAN GİRİT LİMANI .

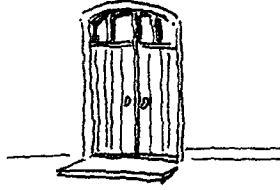

GÖRCEADA UMAN BÖLGESİNDE PANSİYON İÇİN ÇEŞİT Lİ ÖNERİLERİ

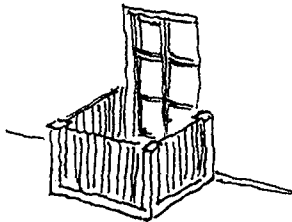
KAT YÜKSEKLİĞİ TEMİZ 3.00 M. OLUP,
2 KAT YÜKSEKLİĞİNDEDİR.
KAPI VE PENCERE ADANIN O ESSİZ MİMARİ-
SİNDEN KOPUP GELEN PARÇALARINDAN
ALINMIŞTIR. GİRİŞ ORTADANDIR.

BU ÖNERİDE İSE YÜKSEKLİK YİNE 3.00 M.
OLUP, 2 KAT YÜKSEKLİĞİNDEDİR.
ÜST KATTA ORTAK BİR BALKON BULUNUP,
ÜST KAT ÇEŞİT Lİ AHŞAP KAPLAMADIR.
ALT KATI İSE SERİME RENK Lİ SİVA OLARAK
DÜŞÜNDÜM.

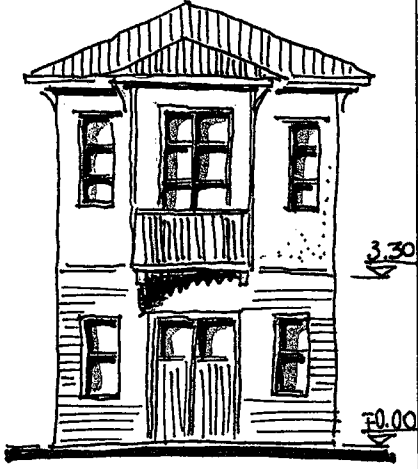

BU ÖNERİDE ALT KAT YÜKSEKLİĞİ 4.00 M.,
ÜST KAT 3.00 M. DİR. ALT KATIN KAFETERYA,
RESTAURANT OLDUĞU BU TİPTE O BÖLGEYE
CANLIK VERECEKTİR.

GÖKÇEADA LİMAN BÖLGESİNDE FANSİYON İÇİN ÇETHE ÖNERİLERİ

4

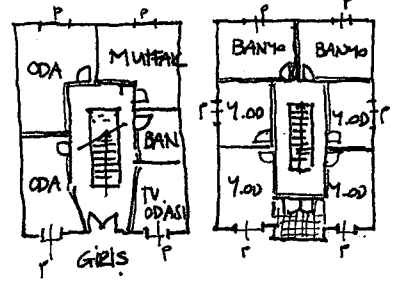

KAT YÜKSEKLİĞİ TEMİZ 3.00 M. OLUP 2 KAT YÜKSEKLİĞİNDEDİR. ÜST KATIN ODALARININ ORTAK

BALKONLARI VAR.

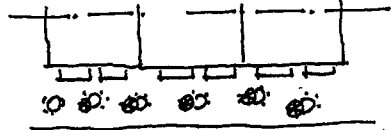
BALKON.

5

BU ÖNERİDE İSE YÜKSEKLİK 3.00 M. OLUP, ALT KAT RESTAURANT - KAFETERYA OLARAK KULLANILMAKTADIR. BU FANSİYONLAR DENİZ KENARINDA BİR SIRA DİZİLDİĞİ ZAMAN O BÖLGEME CANLIĞI KARANDIRIR.

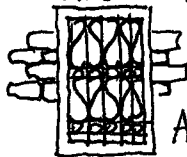

DENİZ

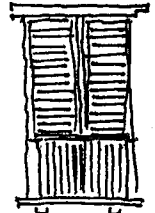
6

BU ÖNERİDE ALT KAT ESKİ MİMARİYİ TEMSİL EDERKEN (TAŞ KAPLAMA, PENCERE, KAPI OLARAK) ALT KATTAN SİYRİLARAK ÇIKMIŞ OLAN SIVALI DUVARLAR, PENCERELEER ESKİ VE YENİNİN İYUMUNU TEMSİL EDİYOR.

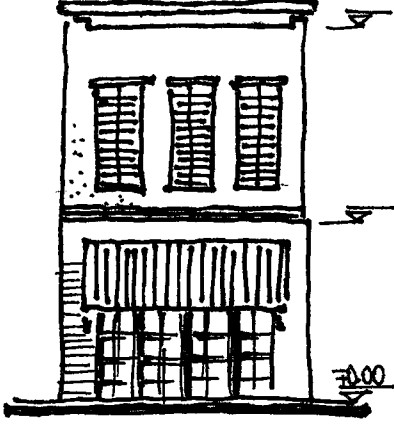

A DETAYI.

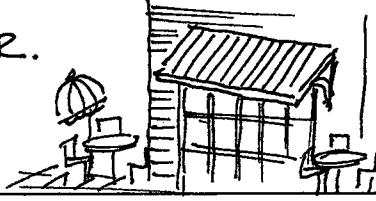

GÖKÇEADA LİMAN BÖLGESİNDE PANSİYON İÇİN ÇEPHE ÖNERİLERİ.

7

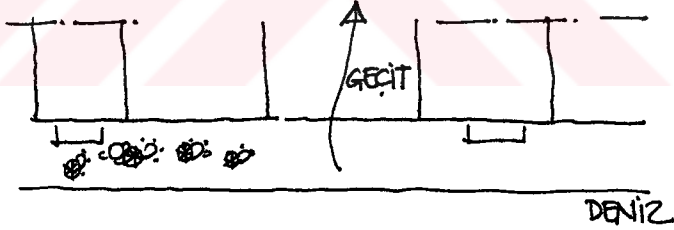
BU ÖNERİDE ALT KAT YÜKSEKLİĞİ 4.00 M. OLUP, ÜST KAT 3.00 M. DİR. ÜST KAT ODALARIN PENCERELERİ AHSAP KEPEKLİDİR. ÇEPHESİ İSE SERPME SIVA VE AHSAP KAPLAMA KARIŞIKTIR.

3

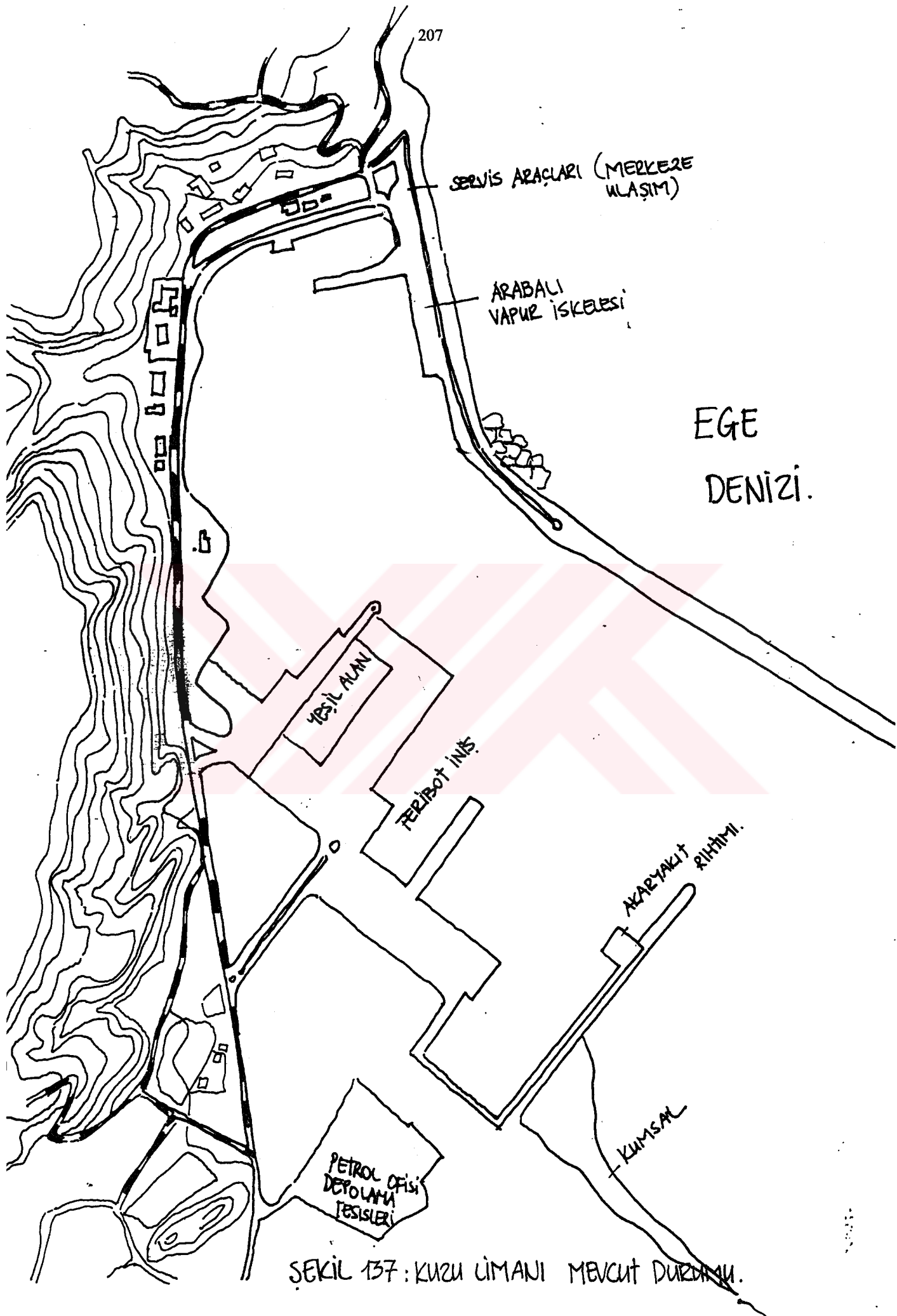

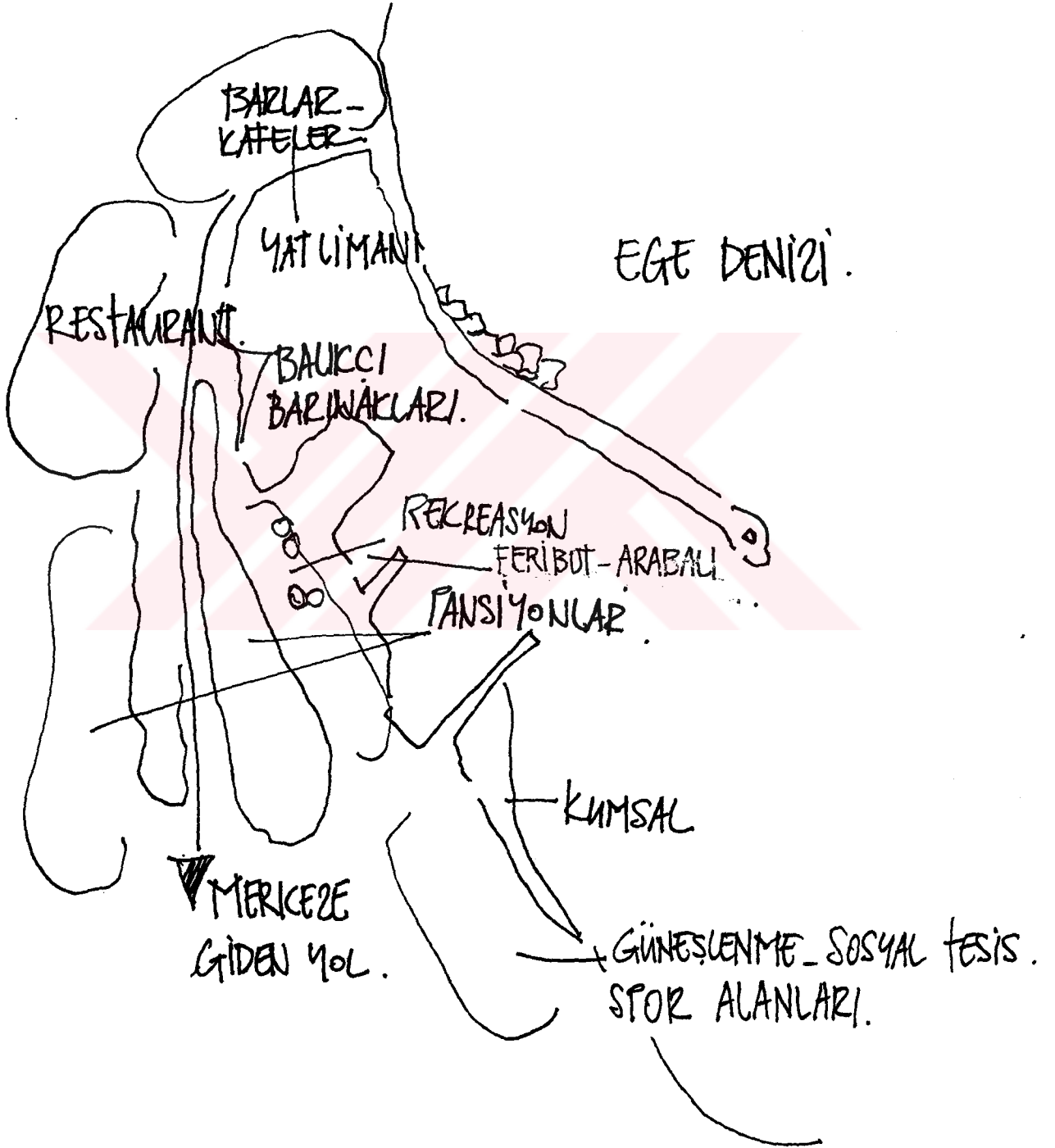
BU ÖNERİDE İSE ALT KAT GECİT OLARAK DÜŞÜNÜLMÜŞTÜR. ÜST KATA ÇIKIŞ İSE ARKADAN DİREK OLARAK YAPILIR.

9

ŞEKİL 138 : KUZU LİMANI ÖNERİ ŞEMASI.

KAYNAKLAR

- Andnotis N.P (1954) : "İmbros" Thessakoniki s. 8.9.
- Atlas Dergisi (1996) : Hürgüç Gazetecilik Ticaret Turizm ve Organizasyon A.Ş. Sayı 40,s. 76
- Berber S. (1997) : İmroz'un Yerleşim Alanları, İmroz Tenedos Araştırma Enstitüsü Selanik. 1997, s. 48,49.
- Eldem S.H. (1955) : Türk Evi Planı Tipleri. İst; s. 16
- Halkia Evyenia (1993-94) : İmroz'un Cemaat Kiliseleri Atina. s: 40 -48.
- Kafesoğlu, R (1949) : Orta Anadolu Köy Evlerinin Yapısı 1949. s: 12,52.
- Karal E. Ziya (1942) : Osmanlı İmp. İlk Nüfus Sayımı 1831, İst. 1942, s. 125.
- Orhonlu C. (1888) : Cezair-i Bahr-i Sefid Salnamesi, s. 273.
- Öngör S. (1972) : İmroz Adasında Tipik Bir Yerleşme Şekli Hakkında İst., s. 40-42.
- Pasadeos A. (1973) : Atina Akademis, Yunan Halkbilim Araştırma Enstitüsünün Yayınlar. 12.
- Pazarkaya Y. (1996) : Tasarım Dergisi, Sayı 63, s. 110, 111
- Reis P. (1935) : Kitab- Bahriye, İst. 1935 s. 94.

- Saygı E. (1992) : Gökçeada - İmroz, Serhat A.Ş. s. 11-48
- Sıfounakıs N. (1993) : Limni ve Diğer Kuzey Doğu Ege Adaları Mandıralar, s.
- Şahin M. (1996) : Tasarım Dergisi, Sayı 63, s; 95, 97.
- Yaldız H. (1897) : İmroz'un Tarihi 1313 (1897) Salname-İ Bahr-i Sefid
• Salnaryesi s. 120, 212,
- Zafi Riadis . A (1997) : Bizanslılar Zamanında İmroz Adlı Çalışmasından s. 72.73

ÖZGEÇMİŞ

ARZU TURHAN

29.11.1968

İstanbul Doğumlu.

1979 - 1985

Ataköy Lisesi

1985 - 1991

Yıldız Teknik Üniversitesi

1993 -

Y.T.Ü. Yüksek Lisans Bölümü

